

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

20. ISTUNGJÄRK

22.–25. oktoober 1990

SISUKORD

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 20. ISTUNGJÄRK ESIMENE ISTUNG

22. oktoober 1990.....	4
Istungjärgu päevakorra kinnitamine	4
Eesti Vabariigi majanduspiiri seaduseelnõu kolmas lugemine	7
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 1990. aasta 16. oktoobri seadluse "Riiklike pühade ja Eesti NSV töökoodeksi muutmise kohta" kinnitamine	9
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 1990. aasta 16. oktoobri seadlusest "Tallinna Linnavolikogu 1990. aasta 16. augusti otsuse "Piirangutest eluruumide saamisel Tallinnas" kohta"	23
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Panga poolt esitatud seaduseelnõu "Eesti Vabariigi omandiõiguse taastamisest Eesti Vabariigi territooriumil tegutsevatele riiklikele pankadele üle läinud vara suhtes" kohta.....	31
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Ülemnõukogu saadiku Enn Leissoni poolt esitatud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Saadikute töötingimuste ja sotsiaalsete garantiide kohta" projektist	33

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 20. ISTUNGJÄRK TEINE ISTUNG

23. oktoober 1990.....	41
Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotund.....	41
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi maamaksu seaduse eelnõu kohta.....	62
Eesti Maa-Keskerakonna arupärimine põllumajandusminister V. Linnule.....	66

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 20. ISTUNGJÄRK KOLMAS ISTUNG

24. oktoober 1990.....	74
Eesti Maa-Keskerakonna arupärimine põllumajandusminister V. Linnule.....	74
Alatiste komisjonide moodustamise kohta.....	90

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 20. ISTUNGJÄRK NELJAS ISTUNG

25. oktoober 1990.....	111
E. Savisaare informatsioon.....	112
Ülemnõukogu töökorraldusest	115
Alatiste komisjonide moodustamise kohta.....	124
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglemendi muudatuste kohta	135
Eesti Maa-Keskerakonna arupärimine põllumajandusminister V. Linnule.....	139

Eesti Vabariigi omandi- ja maareformist	146
Eesti Vabariigi seaduse "Riiklike teenindus-, kaubandus- ja toitlustusettevõtete erastamise lähtealused" eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi seaduse "Riiklike teenindus-, kaubandus- ja toitlustusettevõtete erastamise lähtealused" kehtestamise kohta" projekti esimene lugemine	155

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

20. ISTUNGJÄRK

ESIMENE ISTUNG

22. oktoober 1990

Istungjärgu päevakorra kinnitamine

Juhataja (M. Lauristin)

Lugupeetud saadikud! Alustame 20. istungjärku. Palun, teeme kohaloleku kontrolli. Kohal on 71 saadikut, puudub 34.

Alustame päevakorra küsimusega. Teile on kõikidele kätte jagatud 20. istungjärgu päevakorda esitatavad küsimused ja ka Ülemnõukogu menetluses olevad küsimused. Nagu te kõik mäletate, jäid meil eelmisel istungjärgul mitmed küsimused pooleli või käsitlemata. Ja Ülemnõukogu juhatusel on ettepanek, et meil oleks täna päevakorras eelmisel istungjärgul teisel lugemisel olnud majanduspiiri seadus. Oli ettepanek võtta päevakorda kolmas lugemine, me ei jõudnud seda eelmisel istungjärgul teha, peaksime selle lülitama 20. istungjärgu päevakorda. Meil jäi samuti pooleli Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus alatistest komisjonidest. See arutelu on meil katkestatud, me peaksime jätkama ja moodustama komisjonid sellel istungjärgul. Samuti jäi meil pooleli arutelu Tallinna Linnavolikogu otsuse kohta piirangutest eluruumi saamisel Tallinna linnas. Käsitlemata jäi ka maa-keskerakonna saadikurühma arupärimine riigimajandite küsimuses.

Pooleli jäi, või õigemini me andsime tagasi ümbertöötamiseks Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi otsuse riiklike pühade kohta. See oli meil uuesti päevakorras, kuid jäi käsitlemata. Ning samuti on meil vaja läbi vaadata Ülemnõukogu Presiidiumi otsus Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse projekt "Eluasemeõiguse tagamisest seoses kahjude heastamisega alusetult represseritud isikutele" kohta.

Ka on meil vaatlemata 4 saadikurühma ettepanek, mis oli päevakorras eelmisel istungjärgul. Seega on meil lisaks sellele uuele pakatile veel eelmisest istungjärgust nimetatud punktid ja me peaksime võtma vastu otsuse, et need punktid 20. istungjärgu päevakorda üle tuua. Teie käes olevas nimekirjas punktid 1 kuni 8 on menetluses olevad otsused ja seaduseelnõud. Kuid

nende kohta ei ole praegu materjale esitatud, et neid päevakorras sellel istungjärgul käsitleda. Kas saadikutel on vastuväiteid või ettepanekuid päevakorra küsimuses? Palun, Ants Järvesaar!

A. Järvesaar

Austatud proua Lauristin, austatud kolleegid! Pöördun teie poole ettepanekuga sõltumatute demokraatide saadikurühma nimel lülitada 20. istungjärgu päevakorda punkt, milles Ülemnõukogu Presiidium annaks informatsiooni nii selle kohta, millises seisus on Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus "Liiklusvastutuse tõstmisest Eesti Vabariigis". Seadluse projekt muudatuste ja täienduste tegemise kohta Eesti Vabariigis kehtivates koodeksites on Eesti Vabariigi Valitsuse poolt presiidiumile esitatud 26. septembril.

Ma ei suuda kuidagi aru saada sellest, miks me peaksime rahulikult taluma roolis istuvaid joodikuid ja huligaane, kelle käes on tõsine tapariist. See on tõsisem tapariist kui tulirelv. Ei tea, mitu inimest on sellest ilmast lahkunud tulirelva läbi, kuid eilse seisuga on sõiduki rataste all hukkunud juba kolm saalitäit inimesi, täpsemalt 330. Eelmise aastaga +60. Nende hulgas Pärnumaalt 10 asemel 15. Selle näitaja pluss on saavutatud tänu roolijoodikutele. Leedu Vabariik suutis vastavasisulise seadluse vastu võtta eelmise aasta 23. juulil, kuid meie laseme oma inimesi edasi tappa. Leedu seadluse vastuvõtmise momendist on Eestis hukkunud liikluses juba 529 inimest. Informatsiooni kuulamine ei võta kaua aega, kuid annab kindlasti selle seadluse vastuvõtmiseks tempot juurde. Liikluskorraldajatel peab olema võimalus roolijoodikute ja teiste liiklusega pahuksis olevate kodanike korralekutsumiseks. Aitäh!

I. Hallaste

Austatud eesistuja! Mul on üks küsimus reglemendi muudatuste punkti kohta. Meile jagati välja projekt, mis on ette valmistatud reglemendi töögrupi poolt. Kuid miks pole välja jagatud kristlik-demokraatliku saadikurühma poolt tehtud ettepanekud § 10 ja 11 muutmise kohta?

Juhataja

Siin on terve pakk neid ettepanekuid. Kui meil tuleb see küsimus päevakorda, siis tulevad kõik need ettepanekud arutusele. Üks n.-ö. ametlik projekt + terve pakk parandusi. Need tulevad kõik arutusele. Palun, härra Raig!

I. Raig

Austatud eesistuja, austatud rahvasaadikud! Ma ei ole küll päris spetsialist selles küsimuses, kuid minu poole on pöördunud mitmed valijad ja organisatsioonid küsimaks, mis saab meie seaduseelnõuga riiklike pühade ja endi töökoodeksi muutmise kohta, õigemini Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega, mis me eelmine nädal saatsime tagasi. On vaja otsustada, mis saab 7.–8. novembrist, kas need on tööpäevad või mitte. See puudutab ka võimalikku sõjaväe jõudemonstratsiooni. Ülemnõukogu peaks sellel nädalal võtma nende päevadega seoses vastu otsused. Tänan!

Juhataja

Härra Raig, see oli ettepanekuna juba nimetatud. Palun, härra Allik!

J. Allik

Lugupeetud proua juhataja, tahaks teada, mis eesmärgil Ülemnõukogu Presiidium esitab meile päevakorra, kuhu koos eelmisel istungjärgul poolelijäänud küsimustega kuulub 14 punkti. On ju täiesti selge, et seda päevakorda ei jõua läbi arutada, see desinformeerib nii meid kui vabariigi avalikkust. Kas ei oleks võimalik alustada mingi punktiga, mis meil kindlasti arutada tuleb, ja paluda vanematekogu siiski teha reaalse päevakord, sest üks punkt on meil valitsuse infotund, järelikult on praktiliselt ainult kaks päeva aega. Aitäh!

Juhataja

Presiidium on analüüsinud neid punkte. Seal on suur hulk selliseid punkte, mille käsitus ei eelda pikka arutlust, vaid ainult otsustamist, mis komisjonile üks või teine ettepanek kuulub. See näiline pikk päevakord on tegelikult suhteliselt lühike arutlust nõudvate küsimuste osas. Aitäh! Palun, Priidu Priks!

P. Priks

Proua juhataja, ma täielikult ühinen härra Järvesaare nõudmisega, kuna ka minu dokumendid samas küsimuses on ammu sisse antud ja ma tahaks juba vastust saada. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Kas saadikud Järvesaar ja Priks nõuavad selle seaduseelnõu lülitamist päevakorda või presiidiumi informatsiooni? Informatsiooni? Aitäh! Kuna ei ole rohkem päevakorra sisulisi täiendusi peale ettepaneku lisaks nimetatule ka veel presiidiumi informatsioon selle eelnõu

kohta, mis puudutab liiklusvastutust, siis on meil nähtavasti võimalik päevakord panna hääletusele. Hääletusele pannakse siis teie käes oleva nimekirja punktid alates 9-ndast. Need, mis on menetluses. Ja ka lisatud teemad ning ettepanek presiidiumi informatsiooni kohta. Kas on arusaadav? On? Kas me võime panna päevakorra hääletamisele? Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja, eelmine istungjärk me praktiseerisime sotsiaaldemokraatliku fraktsiooni ettepanekul moodust, et kõik esitatud päevakorra eelnõu punktid hääletasime eraldi läbi ja me saime väga ruttu hea otsuse. Pakuks ka seekord seda varianti.

Juhataja

On kaks ettepanekut: hääletada päevakord tervikuna, lisades presiidiumi informatsiooni, ja teine – hääletada kõik ettepanekud punktid eraldi. Panen hääletusele esimese ettepaneku: hääletada päevakord tervikuna. Kes on selle poolt? Me hääletame hääletamise korda, mitte veel päevakorda. Kes on selle poolt, et päevakord hääletada tervikuna, nii nagu ta praegu on meil läbi arutatud? Poolt on 73, vastu 1, 4 erapooletut. Paneme päevakorra hääletamisele tervikuna läbiarutatud kujul. Kas on vajadust uuesti üle lugeda kõik need punktid? Ei ole. Kes on läbiarutatud päevakorra poolt, palun hääletada. Päevakorra poolt on 69, vastu 1, erapooletuid 3. Päevakord on vastu võetud. Võib asuda tööle.

Eesti Vabariigi majanduspiiri seaduseelnõu kolmas lugemine

Juhataja

On ettepanek tänasel istungil võtta käsitlusele eeskätt need teemad, mis meil on jäänud pooleli, ja alustada majanduspiiri kolmandast lugemisest. Teile on kätte jagatud majanduspiiri seaduse ja rakendamise korra projektid, nii nagu nad olid meie poolt hääletamise teel fikseeritud. Tuletan meelde, et kolmandal lugemisel ei ole enam ette nähtud arutelu ja annan sõna härra Varele.

R. Vare

Lugupeetud proua spiiker, lugupeetud Ülemnõukogu! Teile on kätte jagatud majanduspiiri seaduse eelnõu tekst, arvestades neid parandusi, millised hääletati sisse teise lugemise käigus. Samuti on teil käes Ülemnõukogu otsuse projekt selle seaduse rakendamiseks. Ma arvan, et siin midagi lisada või kommenteerida pärast neid arutasid ei ole. Seetõttu ma teeksin ettepaneku, et vajaduse korral ma vastaksin küsimustele, kui neid veel on, kuigi läbirääkimisi ei ole.

Juhataja

Ei ole ette nähtud.

R. Vare

Kõik, mis on muudatused, on alla kriipsutatud, ja te teate, see süsteem kehtib, nii et siin nagu lisada midagi ei ole.

Juhataja

Tuletan meelde, kolmandal lugemisel võib avada läbirääkimisi ainult hääletusmotiivide kohta. Kui hääletusmotiivide kohta sõnavõtjaid ei ole, pannakse teisel lugemisel läbitöötatud ja esitatud projekt hääletusele. Kas on soovi alustada läbirääkimisi hääletusmotiivide kohta? Ei ole.

R. Vare

Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud rahvasaadikud! Kas härra Veidemann soovib hääletusmotiivide kohta? Palun!

R. Veidemann

Lugupeetud juhataja, ma teen ettepaneku panna seadus nimelisele hääletusele.

Juhataja

Härra Veidemann teeb ettepaneku panna majanduspiiri seadus nimelisele hääletusele. Kuivõrd ta teeb ettepaneku enda kui saadiku nimel, vajab see kolmandiku siinviibijate toetust või rohkem kui 2/3 poolt tagasilükkamist.

Panen härra Veidemanni ettepaneku hääletusele, kes on selle poolt, et majanduspiiri seadus võetakse vastu nimelise hääletamisega? Palun hääletada!

Härra Veidemanni ettepanekut toetas 54 rahvasaadikut, vastu on 6, erapooletuid on 16. Majanduspiiri seadusprojekt läheb hääletamisele nimelisel hääletusel. Tuletan meelde, et meil on olemas ka teine projekt, see on otsus seaduse rakendamise kohta, selle kohta nimelise hääletamise ettepanekut ei ole tehtud.

Asume hääletama. Kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi seadus "Eesti Vabariigi majanduspiirist"? Nimeline hääletamine.

Selle seaduse poolt hääletas 62, vastu 14 saadikut ja 2 saadikut jäi erapooletuks. Seadus "Eesti Vabariigi majanduspiirist" on vastu võetud.

Me peame vastu võtma otsuse selle seaduse rakendamise kohta. See otsus on meil samuti läbi arutatud teisel lugemisel ja ma panen selle otsuse hääletusele. Kes on selle poolt, et vastu võtta otsus "Eesti Vabariigi majanduspiiri seaduse rakendamise kohta"? Palun hääletada!

Otsuse poolt hääletas 61, vastu 14 saadikut, 2 saadikut olid erapooletud. Otsus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 1990. aasta 16. oktoobri seadluse "Riiklike pühade ja Eesti NSV töökoodeksi muutmise kohta" kinnitamine

Juhataja

Lugupeetud rahvasaadikud, me saame oma päevakorras edasi minna. Nagu härra Ivar Raig meile juba meelde tuletas, meie vabariigi elanikkond ootab meilt selgust riigipühade suhtes. Sest tõepoolest, igas kodus on sellel seadusel väga praktiline tähendus. Meil oli ette nähtud, et õiguskomisjon esitab selle seaduse muudetud variandi. Kuna õiguskomisjoni esimees härra Anton täna saalis ei viibi, kas siis õiguskomisjon on volitanud aseesimeest seda ette kandma? Härra Junti.

A. Junti

Lugupeetud juhataja, õiguskomisjon ei ole seda seaduseprojekti täiendavalt arutanud, nii et ma saan siin avaldada ainult oma isiklikku arvamust. Ja minu isiklik arvamus on selline, et

selles seaduseprojekti tuleks teha väike täiendus. Ja nimelt selline, et lõppu lisada sõnad "Jätta sellest välja § 3". Kinnitada seadus muutmise kohta ja jätta sellest välja § 3. Ja põhjendus on selline, et ei ole põhjendatud riiklike pühade eri kollektiivides, eri asulates erinevatel päevadel tähistamine. Sama seaduseelnõu vene keeles saaks täiendada sõnadega: и исключить из него ст. 3. Sellisel juhul me kinnitaksime seadluse parandusega.

Juhataja

Kas kõik saadikud on jõudnud tutvuda selle variandiga, mis teile presiidium on esitanud ja said aru härra Junti ettepaneku mõttest? Tuletan teile meelde, et meil on ka pretsedent möödunud istungjärgust, kus me oleme võtnud vastu otsuse või seaduse Ülemnõukogu Presiidiumi seadluse kohta, jättes sealt tervikuna ühe punkti kinnitamata. Palun, Nikolai Aksinin!

N. Aksinin

Lugupeetud eesistuja, austatud kolleegid! Ma mõistsin selliselt, et kõiki selles küsimuses tehtud ettepanekuid õiguskomisjonis arutatud pole. Ja ma tuletan meelde, et "Võrdsete õiguste eest" fraktsioonil oli ettepanek võidupüha osas. Seepärast teen ma ettepaneku lükata hääletamine edasi selle läbivaatamiseni õiguskomisjonis. Tänan!

V. Lebedev

Lugupeetud eesistuja, austatud kolleegid, ärgem rikkugem meie endi poolt vastu võetud otsuseid! Kui me otsustasime – anda küsimus arutamiseks õiguskomisjonile, siis oodakem ära selle komisjoni otsuse. Aga muidu tuleb välja, et me algul võtame otsuse vastu, ja samas tühistame omaenese otsuse. Tänan!

Juhataja

Ma vabandan, härra Lebedev sai minust valesti aru. Me andsime meie oma otsusega selle tagasi Ülemnõukogu Presiidiumile. Ja presiidiumis, kui me olime selle uue seadluse vastu võtnud, oli seisukoht, et selle kannab ette õiguskomisjoni esimees – presiidiumi liige. Küsimus polnud õiguskomisjonis arutamises. Kuid õiguskomisjoni esimees viibib komandeeringul ja sellepärast on mul küsimus, kas õiguskomisjoni esimeest asendab õiguskomisjoni korraldusel aseesimees. Kuna aga selle järele vajadust ei ole olnud, siis me saame võtta teksti, mis mul käes on, ilma et meil eraldi ettekannet selleks oleks vaja. Nüüd on meil veel sõnasoovijaid. Palun, härra Madisson!

M. Madissoon

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Eelmine kord ei kinnitatud Ülemnõukogu Presiidiumi seadlust. Täna on meile antud sisuliselt uus seadlus, kus on arvestatud eelmisel istungil kõlanud arvamust. Sellepärast on mul ettepanek, et täna saab küsimuse esitada siiski ainult niimoodi – kas me kinnitame seadluse või ei kinnita. Minu isiklik ettepanek on kinnitada seadlus.

Juhataja

Palun, härra Peterson!

H. Peterson

Lugupeetud proua juhataja ja kolleegid! Me oleme siin arutanud presiidiumi tööd. Ja ma olen ka ise öelnud, et presiidiumi töö ei ole mõtet, kui ei usaldata presiidiumis tehtud tööd. On töötatud kuni kella 12–1 öösel, on läbi kaalutud mitmed variandid ja iga saadikurühma poolt tehtud ettepanekuid. Seega kutsusin ma liikmena siiski üles, et hääletame selle poolt ja hääletamine teeb selgeks, missuguseid pühasid tahetakse rohkem ja missuguseid mitte.

Juhataja

Täna! Meie reglemendi järgi on eelisõigus kõnesoovijatel. Härra Fjuk soovib kõnet, palun!

I. Fjuk

Lugupeetud proua juhataja, lugupeetud saadikud! Teeksin kõigepealt komplimendi proua juhatajale päevakorra kõige kiirema vastuvõtmise puhul, mis osutus võimalikuks alles 20. istungjärgul!

Kuid nüüd päevakorrapunktid. Ma tahaksin, et kõik saadikud siin saalis annaksid endale täpselt aru, mis asi on riik, mis asi on maakond, mis asi on vald, kihelkond. Kõik saadikud peaksid tegema endale selgeks mõisted, mis on riigipühad, mis on mingisugused teist laadi kohaliku või regionaalse tähtsusega pühad. Riigipühade sätestamine, kehtestamine ja pidamine toimub riiklikult ja igasugune distantseerumine sellest tähendab eemaldumist ühtsest riiklusest ja ühtsest riigist. Rahva-keskfraktsioon arutas seda küsimust ja leidis ka, et sellisena ei saa seda seadlust kinnitada. Asi ei ole mingis pateetikas, vaid asi on puht praktikas – me peame looma või taaslooma Kirde-Eestis olukorda, et eestlastel oleks seal võimalik elada. Juhul, kui me võtame vastu seaduse, mille järgi suurtes linnades sätestatakse riiklikeks pühadeks Eesti territooriumil mittetraditsiooniline jõulupühade aeg, annab see põhjuse, et

jälle peavad eestlased taganema, oma positsioone ära andma. Arvan, et me saame siin vene kogukonnaga leida mingisuguse võimaluse, et ka nende huvid oleksid arvestatud. Kuid üks asi on kindel: Eesti territooriumil kehtivad Eesti Vabariigi riiklikud pühad tervikuna ja igasuguste piiranguteta. Seetõttu ei saa meie fraktsiooni nõudel käesolevat seadust vähemalt täna panna kinnitamisele ja see tuleb tagasi saata presiidiumisse.

Ü. Aaskivi

Lugupeetud kolleegid! Põhimõtteliselt täiesti nõustudes härra Fjuki öeldud mõtetega, tahaksin lisada veel ühe argumendi selle poolt, et jõulupühad peavad siiski olema üheselt määratud riikliku pühana. Nimelt kaasneb jõulupühadega meil juba ammu traditsiooniliseks kujunenud koolivaheaeg. Seda me ei saa ometi teha libisevaks ja sõltuvaks omavalitsusorganite ja töökollektiivide otsusest. Ma tõepoolest palun lugupeetud saadikutel mõelda selle üle järele. Sotsiaaldemokraatliku fraktsiooni poolt sai samuti tehtud juhatusele ettepanek, et presiidium kaaluks just nimelt seoses 3. punktiga veel kord meile esitatud projekti.

P. Panfilov

Lugupeetud juhataja asetäitja, austatud kolleegid, ma ei tea, kuidas teie, kuid minu laual on meile kinnitamiseks esitatud seadlus ilma Ülemnõukogu esimehe allkirjata. Minu arvates pole see mitte seadlus, vaid paber. Kui see allkiri on eestikeelses variandis olemas, siis on küsimus maha võetud. Kuid ma tahaks rääkida veel ühest asjast. Meie saadikurühm tegi ettepaneku viia seadluse kinnitamise otsusesse sisse parandus, kuid pole ei parandust ega mingit seletust selle kohta. Ma oleks tahtnud, et see parandus oleks pandud hääletusele.

J. Jõerüüt

Lugupeetud eesistuja ja lugupeetud kolleegid! Minu jutt on väga lühikene ja positiivne, ma tahan põhimõtteliselt meie liberaalide poolt toetada Ülemnõukogu Presiidiumi seadlust sellisel kujul nagu ta praegu on meil esitatud. Ma leian, et siin avaldub jälle üks poliitika põhitõdesid, see on küllalt arukas kompromiss kõigi nende kirgede ja arvamuste vahel. Aitäh!

I. Hallaste

Austatud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Me oleme minu arvates ilmaaegu läinud vaidlustesse kolmanda punkti pärast, ja nõuda sellel alusel praegu seadluse kinnitamise edasilükkamist ei ole vist päris õige. See küsimus tuleb ära lahendada täna ja seda saab lahendada hääletamise teel. Ma juhin tähelepanu, et 3. punktis on tegemist nende pühadega,

mida peetakse eri ajal, sellest tulenevalt, et õigeusu kirik käib vana kalendri järgi. Siin on tegemist ainult jõulu ja suure reedega ning minu meelest võiks anda täieliku vabaduse inimestel pidada suurt reedet siis, kui on tõepoolest suur reede ja mitte sundida õigeusklikke tööle sel päeval, kui nende jaoks on tegemist tähtsa usulise pühaga. 3. punkt on presiidiumi poolt ettenägelikult ja õigesti sisse pandud. Panen ette kinnitada koos sellega ja vajaduse korral panna see punkt pärast eraldi hääletusele ning lõpetada diskussioon. Aitäh!

V. Kois

Lugupeetud kolleegid, lugupeetud eesistuja! Siin oli juba juttu sellest, et me mitte päris õigesti ei mõista riigi ja seda riiki esindavate kodanike olemust. Igal juhul ei tehta üheski tsiviliseeritud riigis vahet kodanike vahel rahvuse või usutunnistuse järgi. Ei tehtud seda ka Eesti Vabariigis, esimeses Eesti Vabariigis. 1920. aasta konstitutsioon näiteks kinnitab: §-s 11: "Riigiusku Eestis ei ole". 1933. aasta konstitutsiooni § 14: "Riigikirikut Eestis ei ole".

Seetõttu toetan ma härra Hallaste ettepanekut, et usupüha peaks ehk määrama mitte niivõrd riik, kuivõrd konkreetne isik ise.

Minul on veelgi konkreetsem ettepanek: kuna see jõulude ja lihavõttepühade küsimus ei ole praegu ilmselt konfessioonikoosolekul läbi töötatud, siis oleks meil antud juhul otsust vastu võtta varavõitu. Ning veelgi konkreetsemalt: kuna meil läheneb 7. ja 8. november, mis kohustab meid kiiremini otsust langetama, siis ehk oleks mõttekas jätta antud seaduseelnõu kõrvale ning võtta vastu konkreetne otsus üksnes nende kahe päeva kohta. Tänan!

Juhataja

Ma palun seda ettepanekut ka kirjalikult! Palun, Helgi Viirelaid!

H. Viirelaid

Austatud proua eesistuja, lugupeetud kolleegid! Arutatava seaduse kolmanda punktiga võetakse 20 tuhandel põliselanikul Kohtla-Järvel võimalus pidada jõulupühi. Kallid kolleegid, mõelge selle peale, mida me praegu otsustame! Seal ei ole pea ühtegi suuremat ettevõtet, kus juhtkond otsustaks nii, et eestlased saaksid jõulupühi pidada. Ja kui läheb nimetatud seadlus hääletamisele, siis ma palun viia läbi nimeline hääletamine. Mina isiklikult selle seadluse poolt hääletada ei saa ja mind toetab ka rahvasaadik Priidu Priks. Aitäh!

Juhataja

Härra Junti. Tuletan meelde, et teist korda samas küsimuses.

A. Junti

Lugupeetud juhataja, kolleegid! Ma tahaksin veel kord juhtida meie kõigi tähelepanu sellele, et me esiteks loeksime tähelepanelikult teksti läbi, teiseks, pööraksime tähelepanu seadluse punktile 1, mis ütleb: "Kehtestada riiklike pühade, puhkepäevadena". Ja nüüd ma tulen kolmanda punkti juurde. Mõelgem selle üle, mida me teeme. Kas riiklike pühade tähistamist, nende tõstmist siia-sinna on võimalik üldse anda kollektiivi või siis mingi kohaliku omavalitsuse otsustada? Mõelgem selle üle. Seetõttu ma veel kord palun, kaalugem varianti kinnitada seadlus sellisena, et lisada seadlusesse sõnad: "jättes sellest välja § 3". Aitäh!

G. Israeljan

Lugupeetud eesistuja, austatud kolleegid! Mulle tundub, et me jälle asume kiirustama. Mis asi on riigipüha? See on püha, mida tähistab vabariigi elanikkonna rõhuv enamus. Kas oleme nii kindlad, et usupühi hakkavad meil tähistama kõik? Ma ei taha mingil määral solvata usklikke ning oma kolleege, kes neid kodanikke toetavad, ma ise suhtun sellesse igati sallivalt. Kuid ma ei usu, et kui eile veel valdav enamus meie elanikkonnast suhtus religiooni leigelt või olid ateistid, siin täna on nad korraga muutunud usklikteks. See on asja üks kül, ja teine kül: me siiski, ma nõustun siin oma kolleegidega, ei tohi jagada pühasid rahvustunnuse järgi. Ja kui on tegemist riikliku pühaga, siis on see püha kogu vabariigile ja tähistatakse kogu vabariigis. Ja lõpuks, kui on soovijaid seda püha tähistada, siis meie seadused ju ei keela seda, ja igal konkreetsel juhul peab kohalik omavalitsus või töökollektiiv otsustama, kas inimesed puhkavad või ei puhka. Kuid riigipühad, ma toonitan, riigipühad, peavad leidma toetust vabariigi elanikkonna enamuse poolt. Ja kui me võtame vastu sellise seaduse, mida ei toeta kogu elanikkond, siis me jälle satume keerulisse olukorda, kuna võtame vastu seaduse, mis ei hakka toimima. Täna tähelepanu eest!

J. Telgmaa

Lugupeetud kolleegid, ma tahan öelda ainult seda, et sõltumatud demokraadid toetavad presiidiumi ettepanekut ja paluvad panna see hääletusele nii nagu see tehtud on.

V. Pohla

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Kui tohib, avaldaksin äärmist üllatust sõltumatute demokraatide poolt toetatud ettepaneku üle ja samuti ka Ülemnõukogu Presiidiumi otsuse üle. Mind hämmastab see, et Ülemnõukogu Presiidium paneb seadusaktis hääletamisele küsimuse riigist üldse. Ma toetan oma kolleegide Arvo Junti, Ülle Aaskivi mõttekäiku. Küsimus on

praegu selles – kui on olemas üks riik, ühtne riik, siis on olemas ühe riigi pühad. See on riigi ülesehituse aluspõhimõte, ilma selleta ei saa riiki olla. Kui me paneme selle praegu hääletusele, siis me hakkame maha hääletama riiki. Me hääletame selle riigi mitmeks eraldiseisvaks üksuseks, sõltuvalt sellest, kuidas kohapeal otsustatakse. Põhimõtteliselt ei saaks sellist küsimust üldse hääletamisele pannagi, see on absurdne küsimus.

A. Tarand

Lugupeetud juhataja! Presiidiumis arutusel olnud asi on siiski lõppenud väikese segadusega. See tuleb sellest, et ei tunta vana ja uue kalendri vahet. Teiseks, ei teata, et lihavõttepühad on liikuvad pühad. Kogu probleem on tehniline. Sel puhul on mõte anda võimalus veneusulistele viia see oma vana kalendri järgi õigesse kohta. Mina ja härra Jürjo põhjendasime seda pikalt ka presiidiumis. Kuidas sugenesid sinna sisse äkki jõulud, see on mulle täiesti arusaamatu. Seetõttu peab loomulikult punkt 3 sellises sõnastuses maha võtma. Nii et ettepanek on anda presiidiumile tagasi. Võib-olla me peame pidama ühe seminari selle kohta, kuidas need lihavõtted ikkagi õieti liiguvad. Praegu siin saalis seda ilmselt selgeks ei saa teha.

J. Allik

Lugupeetud kolleegid! Ma arendan härra Tarandi mõtteid edasi. Siin on võimalik täiesti mõistlik kompromiss. Minu meelest on kogu see Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus praegu lihtsalt vigane. Nimelt, riiklikud pühad on kahtlemata suur reede, esimene jõulupüha ja teine jõulupüha. Riiklike pühade tähistamine erinevatel päevadel ei ole loomulikult mõeldav. Kogu see punkt 3 ei käi üldse selle kohta, kus ta praegu kirjas on. See käib ju töövaba päeva andmise kohta, see käib töökoodeksi muutmise kohta. Loogiline seaduse tekst oleks minu meelest selline, et jätta ära riiklikel pühadel ka 25. ja 26. detsember numbriliselt, fikseerida esimene ja teine jõulupüha. Ja punkt 4, kus me muudame töökoodeksit, lisada tekst umbes selline: "Lubada ettevõtete, asutuste, organisatsioonide administratsioonidele (jätame siit kohalikud nõukogud üldse välja) kooskõlastatult vastavate ametiühingute organitega määrata suure reede ning esimese ja teise jõulupüha tähistamine nendele kuupäevadele, mis vastavad vastava töökollektiivi liikmete soovile, lubades töövabade päevade kasutamine ka individuaalselt vastavalt usutunnistusele." Ja on kogu probleem lahendatud.

M. Laar

Austatud kolleegid! On lausa rõõm jälle täheldada, kuidas Ülemnõukogu on suutnud pikka aega arutada küsimust, mille kohta oleks olnud loogiline otsus kiiremini vastu võtta. Minu

meelest tuleks meil kõigil aru saada, et küsimus pole praegu ainult nendes kolmes punktis. Need kaunid ettepanekud (et otsus on läbimõtlema ja tuleks edasi lükata) on mõeldud selleks, et jumala eest mitte vabastada meid nendest nõukogulikest tähtpäevadest. Ja seetõttu ma toetan Illar Hallaste ettepanekut panna see küsimus kahes osas hääletusele ning lõpetada sõnavõtt. Sest vaevalt keegi meist midagi originaalsemat suudab enam ütelda. Ja otsustada see küsimus ära. Aitäh!

N. Aksinin

Austatud Marju Lauristin, ma pöördun teie kui naisterahva poole. Ma olen Suurest Isamaasõjast osavõtja, mõistan religioossete pühade tähtsust ning mingil määral ei eita neid. Kuid ka Jumal ei andesta meile, et me pretendeerime sellele, et jätta ära suur võidupüha. "Võrdsete õiguste eest" saadikurühma nimel ma esitasin kirjaliku ettepaneku ja paluksin hääletada selle poolt. Palun arvestada seda südamevalu! Ma kannan teile ette Suurest Isamaasõjast osavõtnute nimel. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Aitäh! Ma ainult juhin härra Aksinini tähelepanu punktile 2, kus 9. mai on riiklikult tähistatavate pühade hulgas. Palun, Vitali Menšikov!

V. Menšikov

Lugupeetud eesistuja, austatud kolleegid! Kui kurb see ka poleks, kuid mulle tundub, et osa sõnavõtjatel on õigus selles, et meile on antud otsustada jällegi toores, viimistlemata seadluse tekst. Seda näitab arutelu saalis. Ja see, et seda seadlust ei ole arutatud õiguskomisjonis, on samuti üks põhjus, mille tõttu siin on puhkenud poleemika, selle asemel et arutusele oleks esitatud läbikaalutud, kõiki arvamusi arvestav tekst.

Teen ettepaneku anda see seadlus kas tagasi presiidiumile või õiguskomisjoni, välja töötamiseks otsust, mis maksimaalselt, toonitan – maksimaalselt – arvestaks elanikkonna kõigi kihtide huve. Et neid pole võimalik selles seadluses arvestada täielikult, seda ma kujutan endale hästi ette, kuid maksimaalselt arvestada on võimalik.

Ja veel üks märkus. Ilmselt tuleks mõelda sellele, et usupühad saaksid fikseeritud nii, et erinevatele usutunnistustele ei seataks takistusi. Tänan!

T. Made

Austatud eesistuja, head kolleegid! Ma ei arva seda, et me presiidiumile peaksime andma selle seaduseelnõu tagasi. Nagu härra Peterson ütles, presiidium on ennastalgavalt teinud tööd ööd ja päevad selle seaduseelnõu kallal ja sealt me enam, s.t. presiidiumist ja härra Petersonist isiklikult me enam midagi välja ei pigista. Seepärast on mul ettepanek hääletada kõigepealt härra Junti parandust ehk 3. punkti, kas seda jätta ehk mitte jätta, siis seadust tervikuna. Aitäh!

K. Raud

Aitäh! Kallid kolleegid, ma üsna suure üllatusega kuulen siin seda, mismoodi jälle hakatakse Kirde-Eestisse oblastit ehitama. Seekord juba mitte enam meie vastaste intrite poolt, vaid lugupeetud sõltumatute, kristlaste jne., jne. poolt. Sest mõelge nüüd ikkagi ka selle 50 000 eestlase peale, kellest 20 000 elab Kohtla-Järve linnas ning kelle kodu ja kelle hinge poliitiline ja majanduslik mahamüümine on kestnud juba aastakümneid. Mitu aastat ja ka valimiseelsetes platvormides olete te ise lubanud toetada Kirde-Eesti eestlasi, rääkinud sellest, et Eestimaa on tervik. Praegune tegevus igatahes sellele ei vii. Minu meelest on täiesti lubamatu hakata hääletama seda seaduseprojekti ja selle seaduseprojekti 3. punkti. See 3. punkt peaks siit seadusest kaduma. Vastasel juhul jookseb veelgi suurem hulk eestlasi sealt ära. Vaatamata valitsuse ja ka Ülemnõukogu ennastalgavale tegevusele ei ole eestlaste äravool Kirde-Eestist vähenenud, vaid on pigem suurenenud. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud saadikud! Mulle tundub, et me oleme rääkinud enam-vähem suud puhtaks. Ma näen, et härra Menšikov tahab juba teist korda sõna võtta. Ma arvan, et on aeg teha ettepanek sõnavõttud lõpetada peale härra Menšikovi teistkordset sõnavõttu. Kas ma tohin panna hääletusele selle, et sulgeda sõnavõtjate nimekiri? Härra Menšikovil on käsi püsti, ta tahab protseduuri kohta midagi ütelda. Palun, härra Menšikov!

V. Menšikov

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid, ma tahaksin avaldada protesti seoses Koit Raua esinemisega. Ajada segi kaks erinevat asja, kleepides külge silte ... Minu arvates me oleme juba kokku leppinud selliseid asju mitte teha. Täna sõnavõtu võimaldamise eest!

Juhataja

Aitäh, härra Menšikov, aga teie sõnavõtt ei käsitlenud protseduuri, teil ei olnud õigust kätt

tõsta. Paneme hääletusele sõnavõtude nimekirja sulgemise. Praegu on järjekorras härra Kork ning härra Sirendi ja härra Käbin. Palun, kes on selle poolt? Poolt 62, vastu 1, erapooletuid 8. Selle tulemusega me sulgesime sõnavõtjate nimekirja. Sõna saab härra Kork. Härra Kork loobub. Arvo Sirendi, palun!

A. Sirendi

Austatud kolleegid, see on tõepoolest suur häbi, et me ei suuda päeva jooksul otsustada juba teisel katsel, mida presiidium meile on ette pannud. Ja mind hämmastab mingil moel härra Pohla avaldus, kes kardab, et riik lakkab olemast, kui ta kehtestab vabaduse selles osas, mis päeval keegi peab suurt reedet või esimest jõulupüha. Mul on ainult ettepanek parandada siin grammatilised vead – kirjutada suur reede ja teised pühad ikkagi suurte tähtedega. Ja panna tõepoolest 3. punkt eraldi hääletamisele, et me saaksime tõestada seda, kas me oleme suutelised seda õieti otsustama või mitte. Tänan!

T. Käbin

Lugupeetud proua juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma ei räägi sellest, kas peaks olema 8. või 9. mai, ma ei räägi 1. mai nimetusest – solidaarsuse päev, ma ei räägi sellest, et kui me defineerime, millal on emadepäev, siis me peaksime defineerima ka, millal on suur reede. Ma räägin 3. punktist ja lihtsalt toon ühe näite, mida tulevikus võib esinema hakata. Töökollektiiv, kus enamuses on vene rahvusest töötajad, otsustab pidada jõulupühi vastavalt vana kalendri järgi. Eestlastest töötajad peavad 25. ja 26. detsembril ja nad ei tule tööle. Nad vallandatakse töölt tööluusi pärast ja kohus ei ennista neid tööle, sest kõik on toimunud seaduse järgi. Tänan!

Juhataja

Aitäh, ma arvan, et seisukohad on piisavalt selged ja me võime asuda hääletama. Nagu mitmed saadikud ja saadikurühmad on teinud ettepaneku, panen kõigepealt hääletusele paranduse meie esitatud otsuseprojektile. Palun, härra Fjuk tahtis kõigepealt. Härra Telgmaa saab samuti. Mõlemad tõstsid käed. Härra Telgmaa.

J. Telgmaa

Tänan! Juhin tähelepanu, et tegemist on Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega ja meie ei saa sinna parandusi sisse viia. Me saame seda ainult kas vastu võtta või mitte võtta.

I. Fjuk

Ma vabandan, ma ei mäleta, kuid keegi rahvasaadikutest tegi ettepaneku teha need hääletused nimelised. Ma kordan seda uuesti: palun teeme need hääletusvoorud nimelised!

Juhataja

Kas kõik hääletusvoorud?

I. Fjuk

Eriti 3. punkt.

Juhataja

Ettepanek on tehtud, me peame seda hääletama. Härra Fjuk teeb ettepaneku otsuse täiendus hääletada nimeliselt. Kes on ettepaneku poolt, et otsuse täiendus 3. punkti osas hääletada nimeliselt? Palun hääletada! Poolt 32, vastu 20, erapooletuid 24. Nimeline hääletamine nõuab poolehoidu kolmandikult saadikutelt, meil on poolehoidjaid 30 ja pool protsenti, ettepanek ei leidnud toetust. Palun härra Junti!

A. Junti

Lugupeetud kolleegid, ma tahtsin öelda veel protseduuri kohta niipalju, et teeme endale asja selgeks. Me ei saa teha ega teegi selles seadluses muudatusi, me kinnitame. Kui muidugi selline otsus tehakse. Me kinnitame selle seadluse ilma kolmanda punktita, see on põhimõtteline vahe. Me tõesti ei saa siin teha mingeid muudatusi või täiendusi, aga kinnitada ilma ühe punktita saame täiesti. Aitäh!

Juhataja

Aitäh, härra Junti, ma võin ainult lisada, et kuna selline ettepanek oli olemas ka kirjalikult, siis ma juba enne tänase istungjärgu algust konsulteerisin meie ekspertidega, juristidega, kes ütlesid sedasama. Seadlust võib kinnitada, lisades või võttes ära terveid punkte, mitte aga korrigeerides teksti. Niisiis panen ma hääletusele saadikute poolt tehtud ettepaneku lisada meile esitatud seaduseprojekti lõppu sõnad: "jättes sellest välja punkt 3". Meil on tekst selline: "Kinnitada Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 1990. aasta 16. oktoobri seadlus." Ja ettepanek on lisada siia "jättes sellest välja punkt 3". Kes on selle poolt, et jätta punkt 3 kinnitamata? Palun hääletada! Hääletame ainult parandust, punkt 3 väljajätmist.

Selle paranduse poolt on 55 saadikut, vastu 17, erapooletuid 6. See otsuseprojekti parandus on võetud vastu. Panen nüüd hääletusele otsuseprojekti tervikuna koos vastuvõetud parandusega. Palun, härra Panfilov.

P. Panfilov

Andestage, ma tuletan teile meelde, et "Võrdsete õiguste eest" saadikurühma poolt oli eelmisel istungil esitatud parandus meie otsuse juurde. Nüüd seda pole. Palun tulla minu paranduse juurde tagasi ja panna see hääletusele! Parandus ei puuduta seadlust, vaid otsust.

Juhataja

Härra Panfilov, eelmisel istungjärgul meil oli eelmise istungjärgu otsuseprojekt. Eelmisel istungjärgul me hääletasime ja saatsime selle seadluse presiidiumile tervikuna tagasi. Presiidium arutas kõiki ettepanekuid ja tegi uue seaduseprojekti ja ka uue otsuseprojekti. Me arutame praegu uut otsuseprojekti ja selles tehtud parandust. Parandus võeti vastu, nüüd saame hääletada otsuseprojekti tervikuna. Palun, härra Lebedev!

V. Lebedev

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Asja me hääletasime üht Ülemnõukogu seadluse parandust. Ma ei mõista, miks eesistuja ei pane hääletamisele teist parandust. Mille poolest see on vähem seaduslik?

Juhataja

Ma kordan veel kord, seekord härra Lebedevile. Meie ei hääletanud parandust Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusele. Me hääletasime parandust Ülemnõukogu otsusele, otsuseprojektile, mis meile on esitatud, Ülemnõukogu seadusele. Teisi parandusettepanekuid sellele seadusele ei ole esitatud. Härra Labassov. Hääletamisprotseduuri kohta on õigus sõna võtta.

A. Labassov

Lugupeetud eesistuja, kui ma pole tänase istungiga mälu kaotanud, siis saadik Aksinin tegi ettepaneku lülitada riigipühade hulka ka 9. mai. Seda pole samuti hääletamisele pandud.

Juhataja

On ettepanek panna otsus tervikuna hääletusele koos vastuvõetud parandusega. Hääletame!

Ülemnõukogu Presiidiumi seadluse kinnitamise kohta. Härra Schotter soovib protseduuri kohta. Palun!

H. Schotter

Ma juhiksin tähelepanu reglemendi § 10 1. punktile "Hääletamine on salajane või nimeline, kui seda taotleb enam kui üks kolmandik kohalviibivatest saadikutest." Selle ettepaneku poolt oli 30 saadikut. Ma ei usu, et siin praegu üle 99 saalis on. See oli 30,5%.

Juhataja

Täna, härra Schotter! Ma tõesti eksisin, tõlgendades reglementi peast, ma olen ära unustanud, et see oli kohalviibijatest, mitte Ülemnõukogu liikmetest. Seega on meil tõesti nimeline hääletamine, oleks pidanud olema selle paranduse suhtes. Meil on võimalik nimelisena käsitleda, kuivõrd kõik nimed on arvutis olemas. Kas protseduuri kohta on veel sõnavõtjaid? Protseduuri kohta? Härra Panfilov.

P. Panfilov

Lugupeetud spiiker, enne seda kui te mulle selgitust andsite, palusin ma sõna ja ütlesin, et meil on parandus, mis oli juba eelmisel korral esitatud. Teie kui eesistuja, kui spiiker, oleksite pidanud mulle ütleva: "Härra Panfilov, esitage see uuesti kirjalikult." Kuid te ei teinud seda. Ma jäin teid uskuma ja ootasin. Täna te panite minu, saadiku, teistega ebavõrdsesse olukorda. Ma oleks selle ajaga võinud kirjutada ning esitada selle otsuse teksti uue paranduse. Minu arvates on see ebaeetiline.

Juhataja

Palun veel, kellel on protseduuri kohta? Härra Gussev.

A. Gussev

Lugupeetud eesistuja, austatud saadikud, ma tahaksin täpsustada üht protseduuriküsimust. Kas me praegu siis kinnitame Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi seadlust? Kui jah, siis parandusi me sisse viia ei tohi. Kui see on aga eelnõu, siis mis ajast me pärast Ülemnõukogu Presiidiumi seadlust paneme eelnõusid kinnitamisele? Täpsustagem, kas see on eelnõu või seadlus!

Juhataja

Härra Gussev, me kinnitame seadusega Ülemnõukogu Presiidiumi seadlust.

A. Gussev

Sel juhul me võime kas kinnitada või mitte kinnitada, mis muudatustest võib juttu olla?

V. Lebedev

Lugupeetud eesistuja, austatud kolleegid, ma tahan teid paluda lihtsalt arvestada ühte asja. Kui me ei lülita võidupüha – 9. maid, siis see küsimus ...

Juhataja

Härra Lebedev, ma palun sõna võtta ainult protseduuri kohta.

V. Lebedev

Ma räägingi ainult protseduurist, hääletamise motiividest, muuseas – siis see küsimus vaadatakse läbi regioonidevahelises nõukogus. Tänan!

I. Raig

Austatud proua Lauristin, austatud rahvasaadikud! Kui me tunnistame, et meie hääletamine oli nimeline, siis me peaksime korrektsuse huvides siiski uuesti hääletama, sest osa rahvasaadikuid hääletab nimeliselt ühtemoodi ja mitte-nimeliselt teistmoodi. See on üks asi. Ja teine asi, härra Panfilovile ma tahaksin ütelda seda, et kirjalikke ettepanekuid on alati võimalus presiidiumisse esitada. Nii on olnud ka varem. Kes soovib, et tema ettepanekud pannakse hääletamisele, esitab need kirjalikult. Ja seda ei pea spiiker alati kordama.

Juhataja

Tänan, härra Raig! Kuidas suhtutakse ettepanekusse, et me peame kordama paranduse hääletamist nüüd juba nimelisena? Härra Fjuk.

I. Fjuk

Lugupeetud proua juhataja! Kuivõrd ma tegin ettepaneku nimeliseks hääletuseks, siis ma ei taotlenud, et seda uuesti tehtaks, aga juhul, kui Ivar Raig taotleb, siis ta võiks üksi uuesti hääletada.

Juhataja

Lugupeetud saadikud! Ma arvan, et nüüd lõpuks on meil siiski võimalik hääletada meie seaduse ettepanek läbi tervikuna koos juba hääletatud parandusega. Ja ma panen selle hääletusele. Ei ole tehtud ettepanekut, et seadust tervikuna hääletada nimeliselt. Kas härra Põldroos soovib teha ettepanekut seadus tervikuna nimeliselt hääletada? Ei soovi. Väga kena. Haamrilöök kõlas, me juba hääletame. Palun, me hääletame seadust tervikuna koos vastuvõetud parandusega!

64 häält poolt, 14 häält vastu ja 1 erapooletu. Ülemnõukogu on kinnitanud oma seadusega Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 16. oktoobri seadluse "Riiklike pühade ja Eesti NSV töökoodeksi muutmise kohta". Välja arvatud selle seadluses olnud punkt 3. Palun, härra Koha!

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid, ma juhin teie tähelepanu sellele, et praegu müüakse järgmise aasta kalendreid ja seal on kõik vanad pühad tipp-topp kirjas. Mismoodi me selle asja ära jagame?

Juhataja

Kalendritegija on jälle kimpus.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 1990. aasta 16. oktoobri seadlusest "Tallinna Linnavolikogu 1990. aasta 16. augusti otsuse "Piirangutest eluruumide saamisel Tallinnas" kohta"

Juhataja

Lugupeetud saadikud, meil jäi eelmisel istungjärgul pooleli Tallinna Linnavolikogu otsusega seotud probleemide arutamine. Volikogu esimees härra Kork ei saanud isegi lõpetada oma ettekannet. Me palume härra Korki nüüd jälle siia ja jätkame selle küsimuse arutamist. Palun, härra Kork!

A. Kork

Lugupeetud proua Lauristin, lugupeetud parlamendisaadikud! Põhiosas ma jõudsin ettekande lõpetada, ma lisaksin ainult paar fakti. Pärast seda, kui me olime vastu võtnud 16. augustil oma otsuse, siis hoolimata sellest, et see otsus oli kooskõlas 1988. aasta Ametiühingute Nõukogu ja Ministrite Nõukogu määrusega ja teiste normatiivaktidega, me saatsime siiski omalt poolt kirja Ülemnõukogu Presiidiumile palvega meie otsust aktsepteerida. Ülemnõukogu Presiidium vaatas meie otsuse läbi ja tegi juriidilise ekspertiisi. Käsitletud seda oma 16. oktoobri istungil, kinnitas Ülemnõukogu Presiidium (kui ma ei eksin, siis ühehäälselt) meie otsuse oma seadlusega. Ja seoses sellega on mul teile palve Tallinna volikogu poolt kinnitada meie volikogu 16. augusti otsus ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 16. oktoobri seadlus. Aitäh!

Juhataja

Aitäh, härra Kork, ainult Ülemnõukogu ei saa teie otsust enam kinnitada, ta võib ainult Presiidiumi seadlust kinnitada. Kas on küsimusi härra Korgile? Härra Kork, palun tulge tagasi, meil on veel küsimusi! Palun, härra Lebedev!

V. Lebedev

Austatud eesistuja, lugupeetud kolleegid, mul on küsimus härra Korgile. Ma kirjeldan kahte olukorda. Minu poole pöördus üks valija sellega, et talle pärast 16. kuupäeva ei väljastata orderit, kuigi kõik korterisaamise dokumendid olid tal kätte saadud varem. Ta on aga Eestis elanud 24,5 aastat. Mida peab see inimene tegema? See on esiteks. Teiseks, kas te olete kursis olukorraga tehase "Dvigatel" noorte elamuehituskooperatiivis? Seal juhtus nii, et inimesed ehitasid, said maja pooleldi valmis, ja nüüd, vastavalt teie määrusele, neljakümnest inimesest ainult 14 võivad saada selles majas korterid. Inimesed on aga paigutanud sinna oma raha, on teinud tööd. Kuidas te seda selgitate? Tänan!

A. Kork

Vastuseks härra Lebedevile ma võin öelda, et kui me mõtleme üht ja sama inimest, härra Lebedev kahjuks ei öelnud tema nime, siis see inimene pöördus volikogu poole. Hoolimata sellest, et pool aastat oli puudu, tema orderi saamise õigust aktsepteeriti. Mis puutub "Dvigateli" noorte ehitusse, siis seal minu mälu järgi olid arvud teised – 58 oli korterisaajaid ja 17 neist mahtus meie otsuse raamidesse. Võib-olla need peast öeldud arvud ei ole õiged, aga tõenäoliselt on. Põhimõtteliselt härra Lebedev rääkis probleemist, aga mitte kogu

probleemi. Seda ehitust ei alustatud noorte kooperatiivina, vaid see tunnistati kiirkorras noorte kooperatiiviks. Kuna teda ei alustatud noorte kooperatiivina, algul pandi sinna ametkonna vahendid, siis seda ei saa käsitleda kui noorte poolt alustatud ehitust. Praegu toimub selgitamine, kas noored reaalselt ikkagi on pannud sinna oma jõudu ja materjale sisse ja raha, või ei ole. Ja seal oli järjekorras ka inimesi, kellest 5 on elanud alla 5 aasta ja paar tükki alla 2 aasta Tallinnas. Kui nad ei ole oma vahendeid sinna sisse pannud, siis loomulikult nad ordineid sinna ei saa.

Juhataja

Kas härra Lebedev tahab veel küsida? Teine kord? Kaks korda võib küsida. Palun, härra Lebedev!

V. Lebedev

Härra Kork, kas te olete tuttav Euroopa konventsiooniga inimõiguste ja põhivabaduste kaitse kohta, kus § 2 punktis 1 on kirjas, et igaühel, kes viibib seaduslikult mingi riigi territooriumil, on selle territooriumi piires õigus vabalt liikuda ja valida elukohta. Kas te tunnete seda sätet? Tänan!

A. Kork

Jah.

T. Mets

Linnavalitsuse poolt meile esitatud probleemidega on linnavalitsus ise palju rohkem kursis. Kuid täna siiski me peaksime olema antud juhul arbitrid. Meie Ülemnõukogu liikmetele on ettepanek toetada antud küsimustes kindlasti ja tingimusteta linnavalitsust.

Juhataja

Aitäh! Nüüd on küsimused nähtavasti ammendunud. Tänan, härra Kork! Kas Ignar Fjuk soovib küsida veel? Vabandust, härra Kork, veel üks küsimus.

I. Fjuk

Mul oleks härra Korgile küsimus. Ma arendan edasi härra Lebedevi küsimust. Kas härra Kork oskaks öelda, kas Moskva linnavõimud ja saadikud viimaste aastakümnete jooksul on teadnud konventsiooni selle punkti olemasolu või ei ole teadnud?

A. Kork

Ma võin öelda nii palju, kui ma tean kontaktidest Moskva linnanõukogu saadikutega. Me palusime nende sissekirjutuspiirangute otsuseid. Need on salastatud, ei kuulu avaldamisele. Tutvunud meie otsusega, leidsid Moskva linnanõukogu saadikud, et meie otsus on tunduvalt leebem kui nende piirangud.

Juhataja

Aitäh! Küsimusi enam ei ole.

V. Jermolajev

Lugupeetud presiidium, lugupeetud kolleegid! Täna arutatav küsimus puudutab kümnete tuhandete Tallinna kodanike elulisi huve. 1990. aasta 19. augustil Tallinna linnavolikogu, arvestamata ühiskondlikku arvamust, tühistas Eesti Vabariikliku Ametiühingute Nõukogu ja Tallinna linna RSN TK 1988. aasta 22. juuni ühismääruse nr. 325 elamistingimuste parandamist vajavate kodanike arvelevõtmise ja elamuehituskooperatiivi astuda soovijatele eluruumide andmise eeskirjade kinnitamise kohta (mis oli muuseas vastu võetud juba pärast seadluses märgitud dokumente) ning võttis vastu piirangud elamispinna saamisel Tallinnas, seostades selle Eestis 25-aastase või vahetult Tallinnas 10-aastase paiksustsensusega. Meie kollektiivile see tähendab seda, et 1340 inimest, kes seisavad elamistingimuste parandamist taotlejate järjekorras, 74% kaotavad eluaseme saamise konstitutsioonilise õiguse. Eelkõige puudutab see noorte spetsialistide huve, kellel on koondise "Eesti Kalatööstus" sissekirjutus, mida linnavalitsus ei tunnista elamispinna taotlejate nimekirjas olemise seadusliku alusena. Koondises "Eesti Kalatööstus" on 1990. aasta 1. jaanuari seisuga elamistingimuste parandamist taotlejate nimekirjas 1346 perekonda, sealhulgas väljaspool järjekorda – 574. Nimekirjas olevatest töötajatest on põhirahvusest vaid 29 perekonda. Selles pole ka midagi imelikku, kuna kõik need aastad, mis koondis on töötanud, on eestlaste protsent olnud 7,2. See on seletatav sellega, et meie kõrgkoolides puuduvad vastavad erialad, mis valmistaksid ette spetsialiste tööks meie koondise laevadel. Nähtavasti selleks, et saada elamispinna, peab olema tunnistanud selle vajajaks nii Eesti NSV, Eesti, kui ka Tallinna kehtivate seaduste kohaselt. Kas on inimesed süüdi? Nii nõuti ajavahemikul 1968–1984, vastavalt määrusele nr. 100, korterijärjekorda panemiseks, et inimene oli elanud Tallinnas 8 aastat. Suunamisega tulnud noored spetsialistid pandi kohaselt järjekorda ja pidanuksid 3 aasta jooksul olema elamispinna kindlustatud. 1984.–1988. aastal nägid kinnitatud eeskirjad ette, et selleks, et inimene võetakse järjekorda, pidi ta Tallinnas olema elanud 5 aastat. Noored spetsialistid,

samuti nagu eelmisegi määruse puhul, võeti järjekorda koheselt. Alates 1988. aastast nägid elamispinna arvestamise ja jaotamise eeskirjad ette võimaluse sattuda elamispinna taotlejate nimekirja, kui Tallinnas on elatud 10 aastat. Noorte spetsialistide osas ei muutunud midagi. Elamispinna taotlejate nimekirjad olid koostatud rangelt neid eeskirju arvestades ja anti edasi linnavalitsusele. Noorte spetsialistide jaoks jõustus elamispinna saamise õigus kohe ja pole nende süü, et nad ei saanud seda kasutada. Noored spetsialistid seisavad meil linnalt elamispinna saamise järjekorras 1976. aastast, vaatamata sellele, et pidid selle saama kolme aasta möödudes. Nüüd nad võivad saada korteri alles pensionile jäämise ajaks. Tallinna linnavolikogu poolt 1990. aasta 16. augustil vastu võetud otsus on vastuolus rahvusvaheliste õiguslike aktidega ja esmajoonel ÜRO Peaassamblee poolt kinnitatud inimõiguste deklaratsiooniga ja Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni konventsiooniga. Teiseks, lähtudes lõppeesmärgist, võib ka infot serveerida erinevalt. See puudutab teie käes olevaid andmeid. Neis, kui te märkate, on juttu kooperatiivsest elamispiinast, ja puuduvad andmed riikliku kohta. Need asjad aga on omavahel seotud, ma püüan seda tõestada. 1989. aastal ei saanud koondis ühtegi riigikorterit. See küsimus pole lõplikult lahendatud ka käesoleval aastal. Kokku on meie koondis 12. viisaastakul oma vahenditest ehitanud osamaksudega riikliku elamispinna 1 miljoni 160 000 rubla eest, s.o. 5240 m² üldpinna, millest linna vajadusteks eraldati 1433 m² ehk 27,3%. Sealjuures, mida rohkem me oma rahade eest ehitame kooperatiivlamuid, seda rohkem anname riiklikku elamispinna Tallinna linnale ehituskruuntide eest, kus on samuti ehitatud oma rahade eest. Siin on tegemist otsese linnapoolse huvitatusega.

Edasi, kui elamispinna ehitatakse töökollektiivi poolt teenitud ettevõtte rahaga, siis tundub meie poolt hiljuti vastu võetud Eesti Vabariigi seaduse põhjal loogilisena anda ka elamispinna vajajate nimekirja koostamine üle samale kollektiivile, kes on põhimõtteliselt ju omanik. Muidu tekib oht, et linnavolikogu käesoleva aasta 16. augusti otsuse alusel lõpetatakse paljude ettevõtete poolt elamuehitus praktiliselt üldse. Kas sellest võidab linn või elanikkond – arvan, et mitte. Alati sõltub sotsiaalne kindlustus, sealhulgas ka elamuehitus, ettevõtte võimalustest, mitte aga kunstlikult loodud tõketest. Nagu juba öeldud, pole inimesed süüdi, seepärast olen ma veendunud, et Tallinna linnavolikogu 16. augusti määrus tuleb tühistada kui ebaseaduslik, millest, muuseas, rääkis sellest kõnepuldist peaminister Edgar Savisaar, või vähemalt võtta vastu otsus, et see määrus ei laiene enne 1990. aasta 16. augustit Tallinnasse saabunuile, kuna kõigis tsiviliseeritud maades seadus ei oma tagasiulatuvat jõudu. Seda enam, et nagu me juba rääkisime, ehitame me õigusriiki. Otsus selles küsimuses võeti vastu töökollektiivi nõukogu koosolekul, see edastati presiidiumile. Täna tähelepanu eest!

A. Labassov

Austatud kolleegid, kõigepealt ma tahaks nõustuda sellega, et Moskva linnanõukogu käitub oma elanike suhtes sama näotult kui Tallinna Linnavolikogu. Ainus, mida võin öelda, on see, et ei üks ega teine saa enam kaua oma kodanikke mõnitada, sel lihtsal põhjusel, et Nõukogude Liidu poolt alla kirjutatud Viini kokkulepped, meie aga kohustusime Eesti Vabariigi seaduses austama kõiki rahvusvahelisi inimõigusi käsitlevaid leppimusi, kohustavad meid tühistama sissekirjutuse ja vastavalt ka linlastele välja antavad orderid. See on stalinismi pärand, millega me pidevalt võitleme. Üldiselt oleks tulnud see kõik veel sel aastal ära teha ja kehtestada sissekirjutus puhtalt registreerimismomendina, mis annab teavet, et inimene on siia elama asunud ja tahab kõik arved, maksud jne. kätte saada sellel aadressil. See oli õiendi korras.

Teile edastatud "Võrdsete õiguste eest" saadikurühma dokumendis on loetletud kõik rahvusvahelised inimõigusi käsitlevad õigusdokumendid, mida on rikutud.

Kuid ma tahaksin juhtida teie tähelepanu sellele, et me rikume ka omi, parlamendi selle koosseisu poolt vastu võetud otsuseid. Konkreetselt, ma juhin teie tähelepanu immigratsiooniseaduse § 24 punktile 1 ja omandiseaduse paragrahvidele 4 ning 8. Ei pea olema õigusteadlane, et veenduda selles. Härra Liventaal veenis meid, et linnavolikogu pole mingil määral koos ametiühingutega alla kirjutatud kokkulepet rikkunud, et midagi pole muutunud ... Jah, seal pole tõepoolest peaaegu midagi muutunud, ainult tühine pisiasi. Väljendi: "25 või 10 viimast aastat pidevat ..." asemele on tekkinud väljend: "... sealhulgas 10 viimast ...". Sidesõna "või" on asendatud sõnadega "sealhulgas", ülejäänus aga – mitte ühtegi tähte ega koma! Selline pisike nüanss jättis korrapealt inimõiguste barjääri taha suure hulga elanikkonnast. Peale selle, ma tahaksin juhtida teie tähelepanu linnavolikogu poolt teile esitatud informatsioonile, milles figureerivad kaks "neetud" üleliidulist ametkonda – üks kalapüügi, teine meresõidu oma. Üldiselt ma ei armasta eestlasteks ja mitte-eestlasteks jagamist ja püüan seda vältida, kuid kuna linnavolikogu paneb ette lülitada need sõnad parlamendi kõnepruuki, siis ma tahaks siiski kommenteerida. Tuleb välja, et kaks liidulise alluvusega ettevõtet on eestlastele andnud vaid 26% korteritest. Julgen teile kinnitada, et kui meid kokku liita (meil on eestlasi pisut rohkem, "Eesti Kalatööstuses" vähem), siis meil kahepeale kokku ei tule 10 protsenti eestlasi, s.t. suhteliselt võttes on nad kortereid saanud kaks korda tihemini, kui need, kes on sõitnud siia väljastpoolt vabariiki. Edasi: ma tahaks teid informeerida, et Eesti Merelaevandus on vabariigi ehitustööstusesse paigutanud mitu miljonit. Ja osamaksuga linnaehituses osalemine polegi meile üldiselt vajalik. Ühisettevõtetes loodud, samuti ehituskoondiste võimsused võimaldavad lähema 5 aastaga lahendada kõik probleemid elamispiinnaga ning kaotada oma järjekord. Meid huvitab antud juhul vaid kruntide ehituseks

eraldamine. Kui me ei saa neid Tallinnas, siis leiame me teise koha. Kuid sel juhul ei saa juttugi olla mingi osa eraldamisest meie omandist. Ka kordan, see on meie omand. Kuid me oleme valmis kaaluma meie omandist korterite eraldamist pealinna kõigi enam sotsiaalselt kitsendatud elanike kategooriatele. Need on eelkõige arstid, õpetajad, need on eelkõige need, kes tõepoolest elavad varisemisohtlikes ja sanitaarselt kõlbmatutes majades. Me oleme valmis linnavolikoguga seda küsimust arutama ja määrama kindlaks kvoodi selles, ma kordan, meile kuulavas omandis. Viie aasta pärast me saaksime ehitada ja müüa linnale elamispinda, kuid kahjuks paneb antud määrus meid olukorda, kus me ei ole sellest huvitatud.

Lugupeetud kolleegid, kõige selle põhjal, mis ma teile äsja ütlesin, tahaks ma paluda teid toetada "Võrdsete õiguste eest" saadikurühma arvamust, toetada meie lugupeetud peaministri ja antud istungit juhatava spiikri arvamust ning toetada meie saadikurühmade poolt esitatud otsuseprojekti! Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Aitäh! Palun siis härra Liimi kõnet pidama.

J. Liim

Ma ei tahaks seda kõneks nimetada. Seda otsust on Tallinna põlisrahvas ammu oodanud. Kindlasti on teile hästi teada kõik need protsendid, kes, kui palju, millal on saanud korterid. Korteri küsimuste lahendamiseks on vaja otsust. Need jutud inimõiguste rikkumistest on tühi jutt. Kui siin kellelgi õigusi on rikutud, siis on rikutud põliselanikkonna õigusi. Ma tahaksin teile tuua ühe konkreetse näite. Näitamaks teile, et põliselanikel on tõesti raske korterit saada. Ma toon teile näiteks kolmanda põlve tallinlase, kelle korter 1945. aastal vabastajate poolt puruks pommitati, kes peale sõda, alates 1946. aastast elab 14 m² peal. Nüüd on siis nende lapsed suureks kasvanud ja seal korteris elab poeg oma perega ja oma pojaga. Sõna otseses mõttes praeguses seisus on isegi pliit maa alla vajunud, sellest on jäänud paljas rusuhunnik. Meil ei ole siiani veel näha silmapiiril korterit. Ma ei nimeta nende inimeste nimesid, kuid arvestades seda, et see perekond on sunnitud otsima ööbimiskohtasid mujalt, tuleb olukorda lugeda ebanormaalseks. Ma ütlesin, et ei nimeta selle inimese nime siin, kuid võin öelda, et sellistes tingimustes elab Ülemnõukogu saadik. Niisiis ei saa rääkida, et rikutaks mujalt tulijate õigusi. Halbades oludes on kindlasti meie põlised tallinlased ja eestlased. Täna!

Juhataja

Aitäh! Sõna saab härra Mart Laar.

M. Laar

Kristlik-demokraatlik saadikurühm toetab teatavasti põhimõtteliselt omavalitsuste õigust ise oma asju otsustada. Loomulikult toetame me Tallinna linna otsust, mis ei ole ka meie meelest kuidagiviisi vastuolus ühegi inimõigusega ega ÜRO poolt vastu võetud otsustega. Me soovime Tallinna Linnavolikogule ainult jätkuvat tegutsemist samas suunas oma kontrolli maksmapanekuks kogu Tallinna territooriumil! Aitäh!

E. Leisson

Lugupeetud proua juhataja! Kolleeg Vladimir Lebedev tsiteeris tõesti väga õigesti, et see on vastuolus nii kodaniku- kui ka inimõigustega. Kuid sellesamas paktis on neid paragrahve ja artikleid rohkem. Ja artikkel 12 näeb ette need erandid, millistel juhtudel saab õigusi piirata. Ja seadus ütleb eesti keeli nii: "Kui seda näeb ette seadus, mis on vajalik paktiga ühinenud riigi julgeoleku, avaliku korra, elanikkonna tervise või moraali ja teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks." Tänan!

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Võrdsete saadikurühm ja kommunistlik grupp esitasid täna probleemi, mida ma kujundlikult võrdleks selliselt. Kui me Tartu maakonnas teeksime sellise otsuse, keelaksime kellelgi mingil põhjusel korteri saamise, siis see kodanik tuleks kaebama Ülemnõukogusse, et talle ei antud korterit. Minu meelest on see probleem selliselt üles pandud. Kuna volikogu on Tallinnas olemas ja tema otsustab oma asja ise, siis ei ole see Ülemnõukogu pädevuses. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Ma ei saanud ainult härra Kohast aru, kas ta sõnavõtt sisaldas ka ettepanekut. Ei sisaldanud. Aitäh!

Lugupeetud saadikud! Me oleme ära kuulanud arvamused, meile on kätte jagatud otsuseprojekt, mille on koostanud presiidium pärast põhjalikku tutvumist kõigi juriidiliste asjaoludega ja osapoolte arvamustega. See projekt on teile välja jagatud, on aeg asuda hääletamisele.

Härra Lebedev, saadikurühma poolt esitatud otsuseprojekt oli nende materjalide hulgas, mis olid arutusel Ülemnõukogu Presiidiumis koos kõigi teiste materjalidega. Nende põhjal, pärast asja arutamist, kõigi asjaoludega tutvumist Ülemnõukogu Presiidium koostas otsuseprojekti, mis on teile esitatud hääletamisele. Kui teie nõuate ka teise otsuseprojekti hääletamist otse

siin, on see teie õigus. Kuid enne me paneme hääletusele selle projekti, mis on presiidiumi poolt esitatud. Seega on aeg asuda hääletamisele, kas võtta vastu otsus sellises redaktsioonis, nagu ta on teile välja jagatud presiidiumi poolt. Aitäh! Palun hääletada!

Presiidiumi poolt esitatud otsus leidis kinnitust 63 häälega, 12 oli vastu, erapooletuid ei olnud. Kas on vajadust hääletada saadikurühma alternatiivset projekti? Kas saadikurühm nõuab oma alternatiivse projekti hääletamisele panemist? Palun siis, härra Lebedev, kas te loeksite ette, sest seda pole saadikutel käes. On käes? On. Paneme hääletusele siis ka alternatiivse otsuseprojekti.

Palun, kes on saadikurühma "Võrdsete õiguste eest" poolt esitatud alternatiivse otsuseprojekti poolt? Palun hääletada!

Alternatiivset projekti pooldas 11 saadikut, vastu oli 57, 2 olid erapooletud. Tänan! Otsus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Panga poolt esitatud seaduseelnõu "Eesti Vabariigi omandiõiguse taastamisest Eesti Vabariigi territooriumil tegutsevatele riiklikele pankadele üle läinud vara suhtes" kohta

Juhataja

Lugupeetud saadikud, meil on jäänud tänasel tööpäeval veel aega ja meil on päevakorras mõned üsna lühikesed küsimused. Ma panen ette arutada Ülemnõukogu Presiidiumi otsust "Eesti Panga poolt esitatud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi omandiõiguse taastamisest Eesti Vabariigi territooriumil tegutsevatele riiklikele pankadele üle läinud vara suhtes" projekti kohta. Nagu te näete ka oma paberitest, ettekande esitab meile majanduskomisjoni esimees härra Veetõusme. Palun, härra Veetõusme!

A. Veetõusme

Lugupeetud proua Lauristin ja kaaskolleegid! Ma esinen siin kui presiidiumi liige, mitte kui majanduskomisjoni esimees. Presiidiumi otsus on teil teada. Punkt 1 ütleb, et see peaks minema majanduskomisjonile, ja teine punkt ütleb, et teie peate võtma seisukoha, kas lülitada see päevakorda. Kuna te päevakorda juba lülitasite, siis ilmselt muud seisukohta ei saa

praegusel momendil olla. Kas te nõustute sellega, et anda majanduskomisjonile või hakkame seda arutama kohe? Me oleme küll majanduskomisjonis selle projektiga tegelnud ja meie seisukoht on selline, et tegelikult ei saa päevakorda võtta ja seda arutama hakata enne, kui meil on olemas valitsuse seisukoht, Ülemnõukogu Presiidiumi juriidilise osakonna seisukoht ka ja mitmete siin mainitud pankade seisukohad. Me oleme vastavad ettepanekud teinud seisukoha saamiseks. Nii et mul on ettepanek, et Ülemnõukogu nõustuks Presiidiumi otsusega ja saadaks selle siis majanduskomisjonile. See otsus jääks siis menetlusse. Aitäh!

Juhataja

Kas on küsimusi härra Veetõusmele? Tundub, et ei ole. Kas härra Telgmaa tahab küsida?

J. Telgmaa

Küsimus on ainult selles, kas see lugu ei lähe nüüd kuskile määramatusse. Vaja oleks mingit tähtaega, millal majanduskomisjon oma otsuse teeb või selle läbitöötamise tulemustest meile teada annab. Millal see ikkagi meie päevakorda võiks tulla?

A. Veetõusme

Ühesõnaga, me tahame ise esimest korda neid asju arutada juba kolmapäeval. Meil on kutsutud pankade esindajad, valitsuse esindajad ja me arutame nii pangaseadust kui ka seaduseprojekti. Heal juhul siis peaks see tulema päevakorda ülejärgmisel korral. Ja muuseas on see teie poolt esitatud projekt pisut seotud ka omandi- ja maareformi komisjoni poolt esitatud projektiga, kuna seal sees on 1940. aasta otsuse, suurpankade natsionaliseerimise otsuse tühistamise küsimus. Nii et päris määramatusse aega see ei jää. Me ei ole ise ka huvitatud, et see jääks määramatusse. Ja majanduskomisjonis, kui me mingi asjaga oleme tegelnud, siis ei ole meil lõpmatusse jäänud ükski asi. Aitäh!

Juhataja

Täna väga! Tundub, et ei ole enam küsimusi ega sõnavõtte. Me võime vist panna härra Veetõusme ettepaneku hääletusele. Härra Veetõusme tegi presiidiumi nimel ettepaneku, nii nagu on ka otsuseprojektis, anda see küsimus majanduskomisjonile. Palun, kes on selle poolt? Palun hääletada! Ettepaneku poolt on 64 saadikut, vastu on 2, 2 on erapooletud. Otsus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Ülemnõukogu saadiku Enn Leissoni poolt esitatud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Saadikute töötingimuste ja sotsiaalsete garantiide kohta" projektist

Juhataja

Lugupeetud saadikud! Meil on jäänud veel 10 minutit. Kui me töötame efektiivselt, siis me jõuame ära kuulata härra Jürjo, kelle käes on saadik Enn Leissoni poolt meile eelmisel istungjärgul esitatud ettepanek ja selle kohta tehtud otsuseprojekt. See puudutab saadikueetikat, neid saadikuid, kes ei ole ennast meile tööle võtnud, nende töö- ja olmetingimusi.

V. Jürjo

Austatud proua juhataja, austatud kolleegid! Meile tehti kirjalikult saadik Enn Leissoni poolt ettepanek, et nendele saadikutele, kes ei ole ennast Ülemnõukogusse tööle vormistanud, mitte anda kasutada tasuta tööruume ja jätta nad ilma ka tasulistest teenustest Riigikantselei Asjadevalitsuse poolt. Küsimust arutati saadikueetika komisjonis ja lubage mul kõigepealt ette lugeda komisjoni otsus, komisjoni seisukoht. "Vastus rahvasaadik Enn Leissoni poolt esitatud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu projekti kohta "Saadikute töötingimuste ja sotsiaalsete garantiide kohta". Saadikueetika komisjon oma 18. oktoobri koosolekul, arutanud esitatud projekti, leiab: "Igal rahvasaadikul on õigus oma saadikukohuste täitmiseks kasutada tööruume ja töövahendeid. Samuti ei ole põhjendatud nõue jätta saadikud ilma tasulistest teenustest Riigikantselei ja Asjadevalitsuse poolt juhul, kui rahvasaadik ei ole veel vormistanud Ülemnõukogus oma töövahekorda. Saadikueetika komisjon loeb tingimata vajalikuks, et kõik saadikud täidaksid reglemendi sätet, mille kohaselt rahvasaadiku põhitöökoht on Ülemnõukogu."

Tahaksin teile öelda siiski seda, et saadik Enn Leissoni mure on igati õigustatud. Meil on tõsiseid probleeme niihästi tööle vormistamisega kui ka töö tegemisega. Mulle tundub, et me ise oleme ka lähenemas kriisile. Ühe võimalusena edasi minna näeb saadikueetika komisjon seda, et küsimus tuleb lahendada seadusandlikul tasandil, tuleb viimaks ära teha see, mis teised parlamendid on juba teinud, tuleb võtta vastu seadus "Eesti Vabariigi rahvasaadiku staatusest", et täpselt ära määratleda, kes me oleme, millised on meie kohused ja õigused. Saadikueetika komisjonis on juba olemas seaduseprojekt ja seda juba arutatakse. Nii et kui

see läbib arutamise staadiumi, kui see läbib õigusliku ekspertiisi, siis me tahame selle seaduseprojekti teile esitada. Miks nii hilja? See on õigustatud küsimus, aga andke andeks, saadikueetika komisjon ei lugenud ennast alguses pädevaks välja töötama seaduseprojekte. Lootsime ka, et ehk keegi teine teeb. Nüüd enam ei lootnud ja tahame oma komisjoni poolt pakkuda teile projekti arutamiseks. Loodame, et selle vastuvõtmine mõningal määral olukorda parandab. Kuigi mitte nii radikaalselt kui vaja oleks, sest ühelgi seadusel ei ole tagasiulatuvat jõudu. Aitäh teile!

Juhataja

Aitäh! Kas härra Jürjo ettekandest me saame teha järelduse, et saadikueetika komisjon teeb ettepaneku härra Leissoni projekt tagasi lükata? Paneme nähtavasti ka selle otsuse hääletusele. Muidu võib tekkida olukord, kus meil selle arutluse peale uuesti siiski sama küsimus üles kerkib. Kes soovib veel seisukohta avaldada, saab seda kindlasti enne hääletamist teha. Härra Made ongi järjekorras.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Härra Leissoni poolt tuntav mure on meie kõigi ühine mure. See oli meil juba suvel, kui me reglementi arutasime. Siis oli ju ka tehtud ettepanek, et need saadikud, kes ei ole ennast vormistanud tööle Ülemnõukogusse, peaksid hoiduma hääletamisest ja oleksid n.-ö. nõuandva hääle õigusega. Võib-olla see oli liiga karm, kuid härra Leissoni poolt pakutud meetmed oleksid ka efektiivsed. Mina omalt poolt lisaksin juurde ühe mõjutusvahendina, mis ei ole nii karm kui hääletamisest eemale peletamine, võtta vastu otsus nende Ülemnõukogu saadikute kohta, kes ennast meist võrdsemaks peavad ja ei tule meie sekka siia saali täie innu ja täie jõuga töötama, et nendel ei ole õigust, nii kaua kui nad ei ole vormistanud ennast tööle, kuuluda ühtegi saadikugruppi, samuti ka mitte ühtegi komisjoni. Aitäh!

J. Telgmaa

Lugupeetud kolleegid, mina toetaksin härra Jürjot ja tema komisjoni. Sellises plaanis nagu siin härra Leisson ja härra Made asja üles tõstsid jääb see mõtlemine minu arust üldkogu jaoks liiga kitsaks. Tuleks tõesti võtta vastu seadus, mis saadiku statuudi üldse paika paneks. Saadiku seisund ühiskonnas peaks selles olema igakülselt kindlaks määratud. Kuni garantiideni Ülemnõukogu laialisaatmise puhuks, kuni kohustusliku arstliku

dispanseerimiseni jne. Nii et toetan härra Jürjo komisjoni ettepanekut ja palun see hääletusele panna!

A. Sirendi

Austatud kolleegid! Mulle tundub, et kõlava pealkirjaga projekt "Saadikute töötingimuste ja sotsiaalsete garantiide kohta" piirdus ainult mõningate tühiste repressiivsete abinõudega (ei anta tööruume tasuta jne.). Minu arust on naiivsus arutada niisuguseid asju sellises kogus ja ma toetan täielikult eetikakomisjoni ettepanekut, sest seda otsust saab ainult tagasi lükata. Sellega midagi muud teha ei ole. Tänan!

J. Liim

Palgal mitteolevad saadikud on siiski seaduslikult oma valijate poolt siia valitud. Ilmselt saavad korrektselt nende töö efektiivsuse üle otsustada ainult neile saadikumandaadid andnud valijad. Teine lähenemine küsimusele on ebakorrektnene. Täielikult ühinen härra Jürjo ettepanekuga. Tänan!

V. Kuznetsov

Lugupeetud juhataja, austatud saadikud, minul on küsimus härra Leissonile, selle seaduseelnõu algatajale, ja ma esitan selle järgmisel kujul. Lugupeetud Enn Leisson, mis moel te mõtlete üht osa saadikuid takistada minemast saadikute maja tööruumidesse? Kui seal hakkavad seisma Kodukaitse mehed, siis avaldan kohe otsustavat protesti, kuna see oleks nii eetiliste, õiguslike kui üldinimlike normide rikkumine. Tänan!

Juhataja

Aitäh! Kas härra Leisson on valmis vastama? Anname härra Leissonile mikrofoni.

E. Leisson

Härra Kuznetsov, ma usun, et igal kodanikul on olemas südametunnistus. Seda enam on see rahvasaadikul, kes on rahvalt palunud mandaati, on selle mandaadi saanud ja nüüd keeldub seda vastu võtmast. Nii et selleks on südametunnistus, mitte mingi Kodukaitse, politsei ega isegi aatomisõja ähvardus. Tänan!

S. Volkov

Austatud kolleegid, lugupeetud härra Leisson! Ma ei nõustu arvamusega, et kui ma ei saa palka Ülemnõukogust, siis tähendab see, et ma seal ei tööta. Võib palka saada, kuid mitte töötada, ent samas võib palka mitte saada ja töötada. Ma loen Ülemnõukogu oma põhitöökohaks. Sügisperioodil olen ma vahele jätnud haiguse tõttu vaid kaks plenaaristungit, millest informeeriti ka juhatajat. Ma pole erinevalt mõnedest teistest alalistest liikmetest vahele jätnud ühtegi komisjoniistungit, pole jätnud vahele ühtegi saadikurühma koosolekut ja pean oma põhitöökohaks nimelt seda siin Ülemnõukogus. Ma ei saa siin palka ja arvan, et see on ainult plussiks, mitte miinuseks. Ja et ma olen kohustatud maksma telefoni eest – mis siis ikka, ma olen selleks täiesti valmis, ja ka paberi eest. Ruumiküsimus? Mind täiesti rahuldab see saal. Ma arvan, et eetikakomisjonil on absoluutne õigus, leian, et me ei pea selliste piasjasjadega tegelema. Tänan!

V. Pohla

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Loomulikult tuleb selline ettepanek tagasi lükata, sest see rikub juriidilisi õigusi, mis saadikul on olemas. Kuid probleem on väga tõsine ja ma tahan juhtida sellele tähelepanu teisest küljest. Need saadikud, kes ei ole asunud tööle Ülemnõukogus, on ju valitud saadikutena valimisringkonnast. See tähendab, nad esindavad kõiki selle valimisringkonna valijaid, kuid mitte seda ettevõtet või seda kollektiivi või seda ametkonda, kus nad on palgal. Praeguses olukorras need saadikud ei ole rahvasaadikud, vaid ettevõtte ja ametkonna esindajad. Demokraatlikus ühiskonnas on see mõeldamatu, sest kui kongressi saadik saab ühelt firmalt tasu, tõlgendatakse seda üheselt altkäemaksu maksmisena. Nii on see Läänes. Ja ma usun, et me tahame jõuda ka demokraatlikku ühiskonda, tahame üles ehitada demokraatlikku parlamenti. Seepärast on täiesti mõeldamatu ja on igasuguste eetiliste põhimõtete vastu, et need saadikud ei ole Ülemnõukogu palgal. Tuleb midagi tõesti ette võtta, et see lubamatu olukord likvideerida, et Ülemnõukogus istuvad saadikud, kes ei ole rahvasaadikud. Tänan!

T. Käbin

Proua Lauristin, ma teen ettepaneku pärast oma sõnavõttu sõnavõttud lõpetada ja asuda hääletamisele. Aga probleem on tõepoolest keerukas, sest me räägime juba suvest peale seda, et tõesti kõik peavad olema siin Ülemnõukogus tööl. Meenutaksin veel, et mitmed kandidaadid võtsid enne valimisi oma kandidatuurid maha, kuna nad nägid ette, et nad ei saa oma varasemast töökohast loobuda. Ja mis seisus me siis praegu oleme? Selles seisus, et

mõned saadikud tegelikult seaduse järgi ei ole asunud oma saadikutööd tegema, ei ole asunud oma saadikukohustusi täitma nii nagu seadus seda ette näeb. Vello Pohlal on muidugi õigus, et me peame kuidagi mõjutama, midagi tegema. Me oleme rääkinud sellest ju suvest peale ja lahendust ei ole. Kuigi võib-olla Enn Leissoni ettepanek ei ole kõige õigem, on see siiski samm, mida me tulevikus peame tegema. Tähendab, saadik saab saadikutunnistuse, ruumid ja kõik muu pärast seda, kui ta on vormistanud ennast tööle. Aga praegu ma leian, et Enn Leissoni ettepanek on õige, sest kui me seda vastu ei võta, siis me oleme paratamatult sama seisus juures, kus me oleme praegu. Ühesõnaga, minu ettepanek on lõpetada sõnavõtt ja asuda otsustama. Tänan!

Juhataja

Oli ettepanek lõpetada sõnavõtt, sõna soovib veel Nikolai Aksinin. On ettepanek, et pärast Nikolai Aksinini sõnavõttu sõnavõtt lõpetada. Kes on selle poolt? Palume hääletada! Poolt on 67, vastu ei olda, erapooletuid on 3. Viimasena antud päevakorra küsimuses saab sõna rahvasaadik Aksinin.

N. Aksinin ei soovi sõna võtta.

Meil on siis praegu kaks ettepanekut. On eetikakomisjoni ettepanek tagasi lükata härra Leissoni esitatud otsuse projekt. Ja on härra Kåbini ja Made ettepanek see projekt siiski vastu võtta. Härra Made ütleb, et ta ei sõnastanud seda täpselt niiviisi, tal oli laiem lähenemine. Võtame siis aluseks härra Kåbini ettepaneku, härra Kåbin pani ette härra Leissoni projekt vastu võtta.

Kõigepealt panen hääletusele eetikakomisjoni poolt esitatud seisukoha, kes on selle poolt, et tagasi lükata härra Leissoni otsuse projekt? Selle poolt oli 51, vastu 10, erapooletuid 8. Kas härra Titma tahtis öelda protseduuri kohta midagi? Ei taha. Sellega on esitatud projekt tagasi lükatud. Samal ajal saadikueetika komisjon oma järeldustes juhib saadikute tähelepanu vajadusele täita reglemendi sätet, mille kohaselt saadiku põhitöökoht on Ülemnõukogus. Härra Allik soovib midagi öelda. Palun, härra Allik!

J. Allik

Lugupeetud kolleegid, kui ma nüüd väga ei eksi, siis see 51 häält ei anna meile võimalust härra Jürjo ettepanekut vastu võtta ja me peame hääletusele panema härra Leissoni projekti. Kui ka see ei kogu 53 häält, siis on see tagasi lükatud.

Juhataja

Meil ei ole tegemist seadusega. Üks hetk, kohe võtame reglemendi. Ma palun ka reglemendi töögruppi. Kas reglemendi tõlgendav komisjon ütleb oma seisukoha? Või oli see härra Alliku seisukoht juba ka komisjoni seisukoht? Härra Allik juba väljendas oma seisukohta. Kas härra Kask ei ütleks ka oma seisukoha?

P. Kask

Aitäh! Minu arvates oli tegemist muudatusettepanekuga. Alusprojekt oli teatavasti härra Leissoni esitatud projekt. Saadikueetika komisjon tegi muudatusettepaneku, mis kõlas nii, et projekt tagasi lükata, s.t. projekt ära nullida. Muudatusettepanek võeti lihthäälte enamusega vastu vastavalt reglemendile. Meil ei ole lihtsalt enam projekti, mida arutada. Tänan!

A. Junti

Lugupeetud juhataja, kolleegid! Ma ei soovi avaldada arvamust selle asja kohta. Aga ma sooviksin sõna küll pooleks minutiks.

Juhataja

Sel juhul lõpetaksime selle väitluse. Kas härra Allik ütleks veel kord oma arvamuse?

J. Allik

Lugupeetud kolleegid! Sama küsimus ajas meid paar päeva tagasi härra Nugisega ummikusse. Me peaksime ükskord põhimõtteliselt kokku leppima, kas ettepanek otsust või seadust mitte vastu võtta on muudatus seaduse teksti või on see iseseisev otsus? Minu loogika ütleb mulle küll, et ettepanek otsust mitte vastu võtta ei ole otsuse muutmine.

Juhataja

Meil on olemas komisjon ja päevakorras on reglemendi täiendused ja muudatused. Ma loodan, et sellesse küsimusse saab selgust. Kui see küsimus otsustatakse teisiti, kui me praegu hääletasime, siis pärast reglemendi täpsustamist me võime ta uuesti võtta hääletamisele, kui on vaja. Kas me saame lõpetada selle arutelu või tahate selles küsimuses veel sõna võtta? Meil on aega veel 3 minutit. Ei taheta. Härra Junti tahtis sõna võtta teises küsimuses.

A. Junti

Lugupeetud kolleegid, ma tahtsin lihtsalt teie tähelepanu pöörata ühele paberile, mis ilmus meie laudadele. Nimelt, täna oli järjekordselt koos omandi- ja maareformi komisjon, kes tegi intensiivselt tööd. Ja see paber, mis kannab pealkirja "Eesti Vabariigi seaduse projekt omandireformi alustest", on siis tänase töö tulem. Sellele on kirjutatud alla, et esitatud A. Junti poolt, kuid see on esitatud omandi- ja maareformi komisjoni poolt. Täna-homme tuleks selle dokumendiga väga intensiivselt tutvuda ja ülehonne kõikidel fraktsioonidel, ka komisjonidel esitada selle kohta oma arvamus. Kolmapäevaks me sooviksime kõikide teie märkusi ja täiendusi selle projekti kohta. Ühtlasi ma teen omandi- ja maareformi komisjoni liikmeile ettepaneku koguneda nende täienduste ja paranduste lõppredaktsiooni sisseviimiseks ja redaktsiooni arutamiseks kolmapäeval kell 12, et me saaksime ehk juba neljapäeval seda projekti konkreetse päevakorrapunktina arutada. Aitäh!

Juhataja

Ma tänan! Nüüd ma tahaksin teid ka tutvustada homse töö sisuga, et te teaksite selleks valmistuda. Meil on homme valitsuse infotund, kuid siin mulle laekunud paber näitab, et see kujuneb meil üsna lühikeseks. On ainult kaks küsimust. Üks on Hallaste, Liimi ja Ammase küsimus okupatsiooniarmeest põgenenud noormehe kohta ja teine on Pavel Panfilovi küsimus Tallinna 6. Keskkooli kohta. Usutavasti need ei täida meil tervet plenaaristungit ja on ettepanek homme arutada veel järgmisi päevakorrapunkte, mida me siis palume ette valmistada.

Meil jäi eelmine kord ära vastus maa-keskerakonna saadikurühma arupärimisele. See sobiks hästi valitsuse infotunniga. Härra Lind on ka tagasi, nii et siis pärast valitsuse infotundi kuulaksime vastust ka maa-keskerakonna arupärimisele. Siis me peaksime homme arutama reglemendi muudatust. See on ette valmistatud, teile laiali jagatud, see kergendaks meie järgnevat tegevust. Ja eelmisest istungjärgust on meil otsustamata küsimus: Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus "Eluasemeõiguse tagamisest seoses kahjude heastamisega alusetult repressioneeritud isikutele". Ma paluksin härra Kala valmistuda homseks, et me hakkame seda küsimust arutama. Samuti on meil nelja saadikurühma ettepanek valitsuse seisukohtadest turumajanduse asjus. Ka selle ettepaneku arutamine võiks toimuda homme, kui me jõuame. Ja sellega, ma usun, on meie homme päevakord piisavalt sisukas. Kui me jõuame veel midagi, siis me otsustame seda homme.

Ma paluksin veel vastavalt rahva-keskfraktsiooni ettepanekule, kui saadikud sellega nõus on, et õiguskomisjon võtaks oma hoolde alatiste komisjonide päevakorrapunkti ettevalmistamise,

tuleks mulle selles osas appi. Meil on mitmeid projekte, ettepanekuid, mida tuleks korrastada, et me saaksime kolmapäeval selle komisjonide asja lõplikult selgeks. See on meil tõesti nii hirmus kaua veninud.

Siin on väga palju mitmesuguseid ettepanekuid, niihästi neid, mis on juba olnud laiali jagatud, kui ka vahepeal uusi juurde tulnud. Ma paluksin õiguskomisjoni homme sellega tegelda.

Muid teadaandeid ei ole. Sõna tahab veel Ants Veetõusme. Palun!

A. Veetõusme

Lugupeetud proua Lauristin, ma tahtsin lihtsalt meelde tuletada, et me võtsime 29. juunil Ülemnõukogu otsusega vastu, et valitsus ja Eesti Pank informeerib igakuuliselt Ülemnõukogu sellest, kuidas valmistatakse ette Eesti rahale ülemineku programmi. Ma loodan lihtsalt, et valitsus homses infotunnis sellest ka räägib, sest me oleme seda nüüd juba meelde tuletanud. Aitäh!

Juhataja

Härra Veetõusme. Mul on siin ametlikult härra Savisaare allkirjaga paber homse infotunni kohta, kus seda küsimust kirjas ei ole. Rohkem ma ei saa teile midagi öelda. Härra Raig, palun!

I. Raig

Austatud saadikud, mul on pisike teade, et maa-keskerakonna saadikurühma liikmetel paluks jääda 5 minutiks peale istungi lõppu saali. Tänan!

T. Mets

Mul on küsimus, kas Eesti valitsus on eraldanud nõutavad valuutarublad Eesti raha tellimiseks või mitte? Kas saab sellele homme vastuse või mitte?

Juhataja

Nähtavasti on meil homme võimalus saada vastus. Aitäh! Tänapäevane istung on lõppenud.

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

20. ISTUNGJÄRK

TEINE ISTUNG

23. oktoober 1990

Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotund

Juhataja (M. Lauristin)

Tere hommikust! Alustame 20. istungjärgu teist istungit. Kohaloleku kontroll. Kohal on 71 saadikut, puudub 34. Me võime alustada oma tööd.

Lugupeetud saadikud, vastavalt meie reglemendile alustame tainast istungit Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotunniga. Kõigepealt ma paluksin kõnetooli riigiministri asetäitja härra Kanguri informatsiooni andmiseks tänase infotunni korraldamise kohta.

O. Kangur

Austatud proua juhataja, lugupeetud saadikud! Tänapäevane infotund ei tule pikk. Saadikute Hallaste, Liimi ja Ammase küsimusele okupatsiooniarmeest põgenenud noormehe sõjaväepatrullile üleandmise kohta vastab siseminister härra Laanjärv. Saadik Panfilov on palunud informatsiooni Tallinna 6. Keskkooli väljaehitamise plaanide kohta. Kuna see asi ei kuulu õieti valitsuse kompetentsi, vaid on linnavalitsuse asi, siis on haridusministeerium vastanud talle kirjalikult.

Saadikud Uno Anton, Peeter Lutt ja Aavo Mölder esitasid küsimuse tervikmaksukoormuse kohta. Küsimus jõudis meie kätte alles reedel, mistõttu täna istungil me sellele vastata ei saa, see vastus lükkub järgmisesse infotundi.

Presiidiumi eriootsusega informeeritakse teid täna ka Eesti pangasüsteemi reorganiseerimise olukorrast ja Eesti rahale ülemineku tegevuskava ettevalmistamise käigust. Selle kohta annab informatsiooni valitsuse konsultant härra Bo Kragh.

Juhataja

Aitäh! Ma lisaksin, et viimatinimetatud küsimuses on kohal ka härra Otsason, nii et me saame informatsiooni nii Eesti Panga kui valitsuse poolt. Palun, härra Lutt!

P. Lutt

Mul oleks küsimus härra Kangurile. Lugupeetud härra Kangur, te väitsite, et Antoni, Luti ja Mölder arupärimine saabus teile reedel. Arupärimine saabus valitsuse kantseleisse 17-ndal ja minu meelest 17. ei ole mitte reede. Nii et palume siiski vastata meie järelepärimisele. Tänan!

O. Kangur

Härra Lutt, lahendame selle asja teiega võib-olla ilma alustamata diskussiooni saali ees. Olete nõus?

P. Lutt

Kahjuks mitte. Minu andmetel saabus meie järelepärimine valitsuse kantseleisse 17-ndal.

O. Kangur

Riigikantselei pitsat on siin 19. oktoober 1990 nr. 5273, see on neljapäev. Minu osakonda saabus ta reedel.

P. Lutt

Nojah, kahjuks ei ole mina selles süüdi, et teie kantseleisse saabus kiri 17-ndal, registreeritakse 18-ndal ja antakse teile üle 19-ndal. Nii aeglase tegevuse puhul me vist tõesti kaugemale ei jõua.

O. Kangur

Jah. Ma ei oska kommenteerida.

Juhataja

Härra Kangur, ka minult on teile küsimus. Öelge, palun, kas see järelepärimine on läinud adressaatidele, s.t. rahandusministrile ja põllumajandusministrile.

O. Kangur

Ei. See järelepärimine ei ole veel adressaatidele edasi antud.

Juhataja

Kuna nii rahandusminister kui ka põllumajandusminister viibivad praegu saalis ja nad on kindlasti kompetentsed oma ala spetsialistid, siis võib-olla te edastaksite selle neile ja nad suudavad ehk selle aja jooksul nii palju kui vaja järele uurida või on valmis kohe vastama.

O. Kangur

See on võimalik.

J. Telgmaa

Lugupeetud kolleegid, ma tahaksin teha etteheiteid härra Peeter Lutile. Ta on nii staažikas majandijuht, ta peaks teadma, et Tallinnas tuleb käia ise ja ühes ja samas ruumis ka paberit ise ühe laua pealt teise peale tõsta. Loota selle peale, et meie kantseleid töötavad, et seal miski asi iseenesest liigub, ei tasu, siis läheb paber ühest toast teise tõesti kolm päeva. Täna!

Juhataja

Aitäh! Võib-olla me asuksime nüüd infotunni juurde. Ma palun, härra Laanjärv.

O. Laanjärv

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, austatud rahvasaadikud! Täna ma vastan järgmisele arupärimisele. Ma loeksin selle ette.

"Eesti Vabariigi Valitsusele. Arupärimine. Tartu maakonna volikogu õiguskaitsekomisjoni esimehe U. Tenningu kirja kohaselt pidas Tartu maakonna vanemkonstaabel Andres Ruuben kinni okupatsiooniarmeest põgenenud Tõnu Kiiseli, kes anti 20. septembril Tartu siseasjade osakonna ruumides üle sõjaväepatrullile allkirja vastu. Palun vastata järgmistele küsimustele.

1. Kas Eesti Vabariigi Valitsus tunnustab 1949. aasta Genfi konventsioonist tulenevat Eesti Vabariigi kodanike õigust mitte teenida okupatsiooniarmees? 2. Kui vastus on jaatav, siis mida on tehtud taoliste juhtumite vältimiseks Eesti Vabariigi Siseministeeriumi allasutustes? 3. Kas vanemkonstaabel Andres Ruubeni või teiste Tartu siseasjade osakonna töötajate vastu on Tõnu Kiiseli üleandmise tõttu okupatsiooniarmeele algatatud kriminaalasi "Eesti NSV kriminaalkoodeksi" § 62 alusel, mis käsitleb kodumaa reetmist?" Selle arupärimise aluseks on

Tartu maakonna volikogu õiguskaitsekomisjoni esimehe Tenningu pöördumine Eesti Vabariigi Ülemnõukogu riigikaitsekomisjoni poole.

Alustaksin sellest, kas Eesti Vabariigi Valitsus tunnustab 1949. aasta Genfi konventsiooni või mitte. See ei ole mitte valitsuse, vaid Ülemnõukogu küsimus, kuna valitsuse kompetentsi ei kuulu rahvusvaheliste konventsioonide ratifitseerimine. Kui konventsioon on ratifitseeritud, siis on vabariigi valitsus seda ka tunnustama kohustatud.

Teine küsimus. Seda ma selgitaksin sellesama Tõnu Kiiseli näite varal. Tekkinud probleemide kohta ütleksin ainult Tartu osas niimoodi. Sõjaväest ärajooksnud poisid panevad toime kuritegusid ja teisi õigusrikkumisi. Käesoleval ajal on Tartu uurimisosakonna alluvuses kriminaalasi Eero Kanguri kohta, kes on lahkunud omavoliliselt Nõukogude armeest ja koos kaaslastega varastas Kambja kultuurimajast riideid. Tartu kriminaaljälitus otsib samasse kategooriasse kuuluvat Malakovit kes on mitmel korral varastanud Harju ja Tartu rajooni territooriumil. Siit tulenevalt ei saa tsiviilvõimud ka administratiivüleastumiste puhul ärajooksnute suhtes sanktsioone rakendada. Selleks oleks vaja teha muudatusi seadustikus, eriti administratiivkoodeksis. Eesti NSV 11. aprilli 1990. aasta seaduse "Eesti NSV elanike teenistusest NSV Liidu relvajõududes üleminekuperioodil" § 5 näeb ette, et NSV Liidu relvajõududes tegevteenistuses olevate Eesti NSV elanike teenistuse korra ja teenistusest vabastamise tingimused määrab kindlaks Eesti NSV Valitsus kooskõlastatult NSV Liidu Ministrite Nõukoguga. Seda korda käesolevaks ajaks kehtestatud ei ole.

"Eesti NSV administratiivõiguserikkumiste koodeksi" § 15 lõike 1 kohaselt kannavad sõjaväelased administratiivõigusrikkumiste eest vastutust distsiplinaarmäärustiku järgi. Kehtiva korra kohaselt antakse avalikku korda rikkunud sõjaväelased üle sõjaväevõimudele. Keegi seda korda muutnud ei ole. Ma ei tahaks ette lugeda Tartu maakonna politseikonstaabli A. Ruubeni ettekannet antud küsimuses, kuid see inimene sai 12. juulil 1990. aastal teletaibi selle kohta, et osutada kaasabi sõjaväest ärajooksnud Tõnu Kiiseli asukoha selgitamiseks. Midagi ta selleks muud ette ei võtnud, kui pöördus vaid sellesama Tõnu Kiiseli poole ja selgitas, et too peab hoidma ühiskondlikku korda, kuna kohapealsed elanikud olid mitu korda pöördunud tema poole kaebustega, mis olid seotud Tõnu Kiiseli joomistega ning ühiskondliku korra rikkumistega. 19. septembril 1990. aastal rikkus Tõnu Kiisel jämedalt ühiskondlikku korda, mille pärast pöördusid konstaabli poole paljud inimesed. Konstaabel pöördus Tartu siseasjade osakonna poole, et saada abi Tõnu Kiiseli kinnipidamiseks, mis lõpuks ka õnnestus ja noormees anti üle Tartu siseasjade osakonna korrapidamisteenistusele. Kuna teda ei olnud võimalik paigutada kainestusmajja ja ega võtta muid meetmeid, siis andis Tartu siseasjade osakonna korrapidamisteenistus ta üle sõjaväepatrullile.

Kolmandale küsimusele vastust andes tuleks vahest endale esitada ka vastuküsimus: aga kus me asume? Arupärija on häbenedes maha vaikinud asjaolu, et Andres Ruubeni vastutuselevõtmisel Eesti NSV kriminaalkoodeksi § 62 järgi tuleks sama paragrahvi järgi võtta vastutusele Eesti talupidajad, kes liha või kartuleid Pihkva turul müüvad, sibulakasvatavad Peipsi ranniku vabariigipoolses küljes, ja kingsepp, kes parandas siinviibiva Nõukogude armee sõduri saapa. Nii üht või teist võib lugeda toetuseks okupatsioonivõimudele, kui lähtuda järelepärimiste autorite seisukohtadest. Eelkõige tuleks aga muidugi vastutusele võtta need Eesti NSV kodanikud, kes teenivad NSV Liidu relvajõududes. Ühesõnaga, ma tahaksin öelda, lugupeetud rahvasaadikud, et need küsimused kuuluvad tõesti seadusandja kompetentsi, ja kui ma 17. aprillil siinsamas tribüünil ütlesin, et meie täidame seadust ja ainult seadust, siis ma jään nende sõnade juurde kindlaks. Olen valmis vastama teie küsimustele.

Juhataja

Küsimusi härra Laanjärvele saavad esitada arupärimise esitajad. Ma palun, härra Hallaste!

I. Hallaste

Lugupeetud minister, teie ei vastanud esimesele küsimusele. Küsimus kõlas nii: kas valitsus tunnustab Eesti kodanike õigust mitte teenida okupatsiooniarmees, mis tulenebki Genfi konventsioonist? Küsimus ei olnud konventsiooni tunnustamises. Kas valitsus tunnustab kodanike õigust mitte teenida okupatsiooniarmees? Ja selle küsimuse võiks sõnastada ka teisiti: kas te peate õigeks, et Nõukogude armeest ära tulnud, põgenenud noormehi jälitavad siseasjade organid?

Selge on see, et inimest, kes on toime pannud kuriteo, tuleb jälitada ja teda tuleb karistada.

Kas te peate võimalikuks, et jälitatakse ka isikuid, kes ei ole kuritegu toime pannud?

O. Laanjärv

Ei, seda ma ei pea õigeks ja ma vastaksin üheselt. Me oleme nendele isikutele välja andnud juba 48 passi ja jätkame seda tööd. Ma mõtlen, et sellega on meie seisukoht selles küsimuses üheselt välja öeldud.

J. Liim

Lugupeetud minister! On loomulik, et esineb kuritegusid, kuna sõjaväeteenistusest keeldujate arv on suur. Kuid antud olukorras me ei saa siiski järgida neid seadusi nii lihtsalt, nii

punktipealt. Kuna see keelduja rikkus korda, nagu te kinnitate, siis oleks minu meelest küll pidanud ta panema kainestusmajja, mitte andma üle okupatsioonivägede esindajatele. Mul on andmeid, et ka Tallinnas käivad miilitsad ringi poiste arreteerimise käskudega. Kas oskate selle peale vastata? Tänan!

O. Laanjärv

Poiste arreteerimiseks siin vabariigis keegi mingisuguseid käskusid välja andnud ei ole. Kord on selline, et kui ta on lahkunud teise regiooni territooriumilt, siis tuleb meile tagaotsimise määrus, kus on ära märgitud, et on toime pannud kuriteo. Selle alusel meie taga otsima ei hakka ja mingit kaasabi, vaatamata sõjaväeosade pöördumistele, me nendele osutanud ei ole. Kuid samas, härra Liim, ma ütleksin niimoodi. Seadust tuleb täita, seadust ei ole võimalik täita kas natukene sinnapoole või teisele poole. Järelkult tuleb see küsimus siiski lahendada seadusandlusega.

I. Hallaste

Lugupeetud minister, kas on valitsusel kavas tulla välja seadusandliku algatusega nende muudatuste tegemiseks meie seadustikus, mis võimaldaksid karistada administratiivkorras või kriminaalkorras sõjaväest põgenenud noormehi, et vältida neid arusaamatusi?

O. Laanjärv

Ma vastaksin siseministeeriumi nimel, et me peame nendega välja tulema, sest edasi on vaja kuidagi elada.

Juhataja

Aitäh! Nagu ma näen, rohkem küsimusi härra Laanjärvele ei ole. Aitäh, härra Laanjärv! Enne kui me asume kuulama informatsiooni panga- ja rahandusküsimustes, ma küsiks härra Linnu ja härra Milleri käest: kas teieni jõudis saadikute Luti, Antoni ja Möldereri järelepärimine ja millal te saaksite sellele vastata, kas praegu või järgmises infotunnis? Selge, härra Lind on valmis vastama 6. novembril, härra Miller vastab kohe. Palun, härra Miller!

R. Miller

Lugupeetud rahvasaadikud. Ma sain selle järelepärimise mõni minut tagasi, aga püüaksin anda veidi selgitust. Järelepärimise sisu on järgmine. "Järelepärimine tulumaksukoormusest. Maksumäärad on maksuseaduste ja valitsuse määrustega kehtestatud. Eesti Vabariigis

tervikuna kujunevad maksudest riigieelarvesse laekuvad tulud enam-vähem eelmise aasta tasemel. Järgnevas aastaks on planeeritud praktiliselt käesoleva aasta tasemel. Põllumajanduslikel majanditel maksukoormus tervikuna ainuüksi põhimaksudega – sotsiaalmaks, ettevõtte tulumaks, maamaks – kasvab 3–4 korda, seejuures ostusööda saamise võimalused vähenevad vähemalt 2 korda, millest tuleneb põllumajandussaaduste kogutoodangu 30% langus. Ühtne maksusüsteem eeldab ühtset omatoodangu hinna kujunduse võimalust. Põllumajanduslikel majanditel see võimalus puudub. Erinevate maksuseaduste vastuvõtmisest erinevatel tasanditel tuleneb tervikmaksukoormuse arutelu võimaluse puudumine Ülemnõukogu täiskogus. Olukorra keerulisusest tulenevalt palume järelepärimisel selgitada, millega on põhjendatud põllumajanduslikele majanditele selline tervikmaksukoormuse tõus riigieelarve tulude praktiliselt sama taseme juures. Teiseks, milliste tootmisharude maksukoormus samal ajal samaväärselt väheneb? Kolmandaks, kas maksureformi ümberkorraldamisel põllumajanduslike majandite tarbeks osalesid ka Eesti Vabariigi Põllumajandusministeeriumi spetsialistid? Kui, siis kes?"

Enne kui asuda küsimustele vastama, võib-olla veidi selgituseks. Siin on toodud ära üks lõik. Ühtne maksusüsteem eeldab ühtset omatoodangut, turumajanduse võimalust. Praegu on vabariigi valitsuses läbikaalumisel ettepanek – ja arvatavasti me tuleme sellega välja – minna alates järgmisest aastast ka põllumajandustoodangu puhul üle vabaturuhindadele. Lähtudes sellest eeldusest ongi koostatud maksude juhend ja maksumäärad. Seega ei ole turumajanduse tingimustes, kus ka põllumajanduses hakkavad kehtima vabaturuhinnad, erilist põhjust teha põllumajandusele mingisuguseid täiendavaid soodustusi. Siin heidetakse ette, et puudub võimalus tervikmaksukoormuse aruteluks. Minu teada septembrikuus, enne kui Ülemnõukogu asus uuesti maksuseadusi arutama, esitati tervikmaksukoormus kõikidele Ülemnõukogu saadikutele. Kui kirja autorid ei ole seda millegipärast kätte saanud, siis mul on raske vastata, miks. Võtkem nüüd konkreetsed küsimused: millega on põhjendatav põllumajandite maksukoormuse selline suurenemine? Ma juba enne selgitasin, et seoses üleminekuga turumajandusele peaksid kõikide ettevõtete maksukoormused olema põhimõtteliselt ühesugused, võimalus on teha eraldi maksusoodustusi. Sellega on vastatud ka küsimusele, milliste tootmisharude maksukoormus väheneb. Mõnevõrra väheneb tööstuse maksukoormus, kus käesoleval ajal võetakse mitmes ettevõttes ära 75–80% kasumist, mistõttu ei jää õigupoolest mitte mingisugust võimalust ettevõtete arenguks.

Kolmas küsimus: kas maksureformi Ümberkorraldamisel osalesid ka põllumajandusministeeriumi spetsialistid; kui, siis kes? Kõik maksuseaduste ja -määruste eelnõud on kooskõlastatud kõigi ministeeriumide ja ametitega. Erinevate maksumääruste

koostamisest võtsid osa erinevad põllumajandusministeeriumi spetsialistid, kui kedagi huvitab, kes konkreetselt, siis ma arvan, et härra Lind suudab sellele vastata. Minul on kõik. Aitäh!

Juhataja

Aitäh, härra Miller! Kas on küsimusi härra Millerile? Palun, härra Lutt!

P. Lutt

Lugupeetud härra Miller, mul on teile selline küsimus. Kas põllumajandus sai siis teie arvates möödunud aastal ja saab tänavu teenimatuid kasumeid, et nüüd maksud peaksid 2–3 korda tõusma? Kuidas te suhtute sellesse, et kui põllumajandustoodang väheneb, siis väheneb ka kasum põllumajandusest, kuid samal ajal maksud tõusevad 2–4 korda? Kas see on loogiline?

R. Miller

Kui kasum väheneb absoluutselt, siis vähenevad ka maksud absoluutselt. Jutt on ainult maksu suhtelisest koormusest.

Põhiküsimus, lugupeetud rahvasaadikud, on siiski selles, et minna üle vabaturuhindadele. See määrab ära ettevõtete võimalused saada kasumit.

A. Mölder

Lugupeetav minister, millise tõenäosusega võib põllumajandus täna endale teadvustada hinnakujunduse vabadust järgmiseks aastaks?

R. Miller

Ma ei taha ennustada kohvipaksu pealt. Arvan, et see küsimus selgub lähema kuu aja jooksul, kui vaadatakse läbi Eesti riigieelarve.

P. Lutt

Lugupeetud härra Miller! Kui te väidate, et seoses kasumi vähenemisega vähenevad ka maksud põllumajanduses, siis see on muidugi jumalast õige, kuid mul on teile selline küsimus. Kui põllumajanduses väheneb kasum ja kui põllumajanduse üldmaksukoormus suureneb nii, nagu see praegu on planeeritud, siis see tähendab, et väiksema kasumi korral viiakse siiski ära tunduvalt suurem hulk raha. Kas see teie meelest on õige? Ja teiseks. Kui te

räägite vabast turust ja vabaturuhindadest, siis palun olge hea ja öelge, mis päevast hakkab Eesti Vabariigis kehtima põllumajandustoodangu vabaturuhind.

R. Miller

Mis puudutab küsimuse esimest poolt, et väiksema kasumi puhul suuremad maksud, siis ma ei ütleks, et see nii on. Kui ettevõtte kasum on näiteks üks miljon või pool miljonit, siis on maksud ju ka erinevad. Teie tahate võrrelda praeguste maksudega, aga me peame seadma ettevõtted kõik põhiliselt võrdsesse olukorda. Kui põllumajandusele on ette nähtud erisoodustused näiteks sotsiaalmaksu osas, siis need kehtestatakse juba teie oma poolt vastuvõetud seadusega. Kuupäev, millal hakkavad kehtima vabaturuhinnad, selgub aga, nagu ma ütlesin, siis, kui me vaatame läbi riigieelarve 1991. aasta projekti.

A. Mölder

Arvestame peab siiski seda, et maamaks tuleb hektari pealt ja sotsiaalmaks väljamaksete pealt, nii et kasumi pealt on ainult tulumaks. See on kõigest üks kolmandik.

R. Miller

Maamaks ei ole ju veel üldse vastu võetud.

P. Lutt

Lugupeetud härra Miller, ma küsiks in veel kord. Ma toon teile konkreetse näite. Oletagem, et tänavuse aasta põllumajanduskasum Eesti Vabariigis on näiteks 300 miljonit ja see on võib-olla väiksem, kui oli möödunud aastal. Kui järgmisel aastal on kasum ainult 200 miljonit ja kui tänavu maksab põllumajandus 100 miljonit rubla tulumaksu, siis järgmisel aastal peab ta vaatavalt maksukoormuse tõusule maksma 200 miljonit. Tähendab, järgmisel aastal makstakse see 200 miljonit, mis meie vabariigi põllumajanduskasumist tuleb, kõik maksudeks ära, ma räägin *summa summarum* 'ist, mitte ainult ühest maksust. Selles on küsimus.

R. Miller

Maksuseadus ei näe kunagi ette, et 100% kasumist tuleks ära maksta.

T. Anton

Tänaastel andmetel on vabariigis sööta varutud 17% vähem kui aasta tagasi. Arvestades segadust, mis praegu on liidufondist eraldatavate söötadega, pole järgmise aasta tootmistaset

tegelikult üldse võimalik planeerida. Kas maksude paikapanekul on ka seda tegelikkust arvestatud? Me võime jõuda sellise olukorrani, et oleme täiesti võimetud sündmuste käiku planeerima.

R. Miller

Kahtlemata näeb tulumaksuseadus ette võimaluse, et juhul kui ettevõttel ei teki kasumit või on kasum minimaalne, siis maksab ta kas minimaalse maksu või on sellest üldse vaba. Samas ajal on õigus anda ka tulumaksusoodustusi.

Juhataja

Aitäh! Tundub, et järelepärijad on oma küsimused ammendanud. Tänan, härra Miller! Läheme nüüd edasi pangandus-rahandusinformatsiooni juurde ja esimesena ma annaksin sõna härra Otsasonile.

R. Otsason

Lugupeetud saadikud! Mulle on Ülemnõukogu Presiidiumi otsusena esitatud järelepärimine anda infotunnis teavet Eesti pangasüsteemi reorganiseerimise ja Eesti rahale ülemineku tegevuskava ettevalmistamise käigust.

Peatähelepanu pööran esimesele poolele, kuna teisest küsimusest kõnelesin eelmises infotunnis. Ülemnõukogu – see tähendab teie – on väga palju töötanud vabariigi suveräänsuse kindlustamisel mitmesugustel elualadel. Kahjuks peab aga mainima, et panganduses ei ole see veel andnud olulisi tulemusi. Ehkki pankadest on meil juttu olnud väga palju ja me oleme püüdnud informeerida sellest, mis on tehtud pangasüsteemi iseseisvuse taastamiseks. Kuid vaatleme natuke tegelikku olukorda.

Eesti ettevõtete välisarveldused tehakse Nõukogude Liidu Välismajandussidemete Panga kaudu. Kõik, kes on sellega kokku puutunud, teavad, et arveldusajad on pikenenud kahest-kolmest nädalast kahe-kolme-nelja kuuni. See tähendab, et paljudel juhtudel saadavad välispartnerid kas kaupa hilinemisega või keelduvad üldse lepingute sõlmimisest. Teiseks, Välismajandussidemete Pank on võtnud endale üheks käitumisreeglis mitte anda garantiisid Eesti, Läti ja Leedu ettevõtetele krediidi taotlemisel välismaalt. Samal ajal on Eesti ettevõtete valuutareserv Nõukogude Liidu Välismajandussidemete Pangas, seda kasutatakse mitmesugustel üleliidulistel eesmärkidel, ka krediidi andmiseks, kuid mitte enam krediidi andmiseks Eesti ettevõtetele. Seetõttu on olukord viimase aasta jooksul ainult halvemaks läinud. Tõsi, Eesti Pank on püüdnud asja parandada sel teel, et nii Eesti Pank kui ka Tartu

Kommertspank on hakanud osalema välisarveldustes, ja osale ettevõtetest on see toonud olulist kergendust.

Teiseks märgiksin, et ka Nõukogude Liidu pankadevahelised sisearveldused on muutunud Balti vabariikidele äärmiselt halvaks. Põhjus on selles, et Nõukogude Liidu Riigipank, kel on praegu monopoolne õigus pankadevaheliste arvelduste korraldamisel, kuulutas 1. märtsist Balti vabariikide jaoks välja erilise süsteemi. NSV Liidu Riigipank nimetab seda progressiivseks, kuid tegelikkuses on see kahjuks viinud selleni, et meie ettevõtete arveldused NSV Liidu ettevõtetega on muutunud väga aeglaseks, ebakindlaks ja väga paljudel juhtudel üldse teostamatuks. Seetõttu on ettevõtteid, kes mitte juba enda süül ei ole oma toodangu eest saanud laekumeid rohkem kui miljon rubla, kellel seetõttu on tekkinud võlgnevused või kellel üldse on jäänud kaubad Nõukogude Liidust saamata. Põhjuseks on jälle see, et meil ei ole olnud võimalik sekkuda sellesse protsessi. Eesti Pank on püüdnud siin üht-teist teha, nimelt oleme Eesti ettevõtete jaoks välja töötanud ja 2. jaanuarist hakkame juurutama pankadevahelise arvelduse süsteemi. Homme algab Eestis Vene, Leedu, Läti ja Eesti keskpankade nõupidamine selles küsimuses, kuidas nelja vabariigi vahel juurutada pankadevahelist otsearvestust niimoodi, et me saaksime taastada paremad vahekorrad ja normaliseerida suhted.

Kolmas oluline puudus on, et põhiosa, 96% kõigist Eesti pankadevahelistest arveldustest teevad nn. spetsialiseeritud pangad, mis tegelikult on riiklikus omanduses olevad pangad. Kui ausalt ütelda, siis on neid aga raske nimetada pankadeks, sest neil puuduvad oma põhikirjafondid, järelikult puudub neil ka reaalne vastutus laenude eest, mis nad võtavad ja mille tagasimaksmise nad peaksid garanteerima. See muidugi annab ka tagasilööke, pole materiaalselt huvi tööd parandada. Siin oleme väga palju püüdnud teha, kuid paraku põrganud selle vastu, et Nõukogude Liidu keskorganid ei võtnud täitmiseks 1989. aasta 27. novembri Liidu seadust Leedu, Läti ja Eesti ülemineku kohta majanduslikule iseseisvusele. Samuti ei võtnud Liidu pangasüsteem täitmiseks nelja valitsuse poolt 7. veebruaril 1990. aastal allakirjutatud määrust, mille kohaselt Maapank ja Sotsiaalpank oleksid pidanud üle minema vabariigi alluvusse ja vabariik oleks saanud selle töö reorganiseerida.

Neljanda puudusena peaksin märkima, et kuigi Eesti Pank on loodud, ei ole tal siiani tööruume. Meie vabariigi Ülemnõukogu võttis väga heldekäeliselt vastu otsuse kohustada valitsust eraldama Eesti Pangale tööruume, kuid ruume ei ole siiani. Ajutised ruumid ei vasta pangatöö nõuetele. Samal ajal on Estonia pst. 7 asuva endise Eesti Panga peahoone hoiuruumid pooltühjad, neid me kasutada ei saa. Olukorra parandamiseks esitas Eesti Panga nõukogu teile, vabariigi Ülemnõukogule, 20. septembril otsuse projekti, kus on kirjas abinõud

Eesti pangasüsteemi taasloomiseks. Selle järgi me paneme ette natsionaliseerida, täpsemini öeldes kuulutada Eesti Vabariigi omanduseks kõigi Eesti territooriumil asuvate riiklike pankade omandus. Teiseks, lülitada täna Eestis tegutsev Nõukogude Liidu Riigipanga EV Pank Eesti Panga koosseisu, pannes samal ajal Eesti Pangale senikauaks, kuni ringluses on rubla, kohustuse reguleerida rublaringlust koostöös Nõukogude Liidu Riigipangaga kui emissioonikeskusega. Kolmandaks paneme ette lülitada tänane Nõukogude Liidu Välismajandussidemete Panga Eesti Vabariiklik Pank 1. jaanuarist Eesti Panga koosseisu, et me suudaksime korraldada selle töö ratsionaalsemalt ja valmistada ette selle panga muutmise kommertsbankaks 1–2 aasta jooksul. Neljandaks on ettepanek ühendada ajutiselt tänane Maapank ja Sotsiaalpank Eesti Pangaga. Esiteks annab see meile võimaluse reorganiseerida kogu pangasüsteem vabariigis niimoodi, et iga rajoon, iga linn võib luua iseseisvaid kommertsbanku ja saada ka selleks vajalikke hooneid. Teiseks saame Eesti Panga kaasabil need pangad, niivõrd-kuivõrd nad on vabariigile vajalikud, reorganiseerida teatud aja jooksul kommertsbankadeks, eeldame, et see ei võta üle poolteise aasta. Ühtlasi saaks Eesti Pank üle kolida Estonia pst. 7 hoonesse ja me lahendaksime nii Eesti Panga ruumide kui ka rahahoidla küsimuse.

Ma tahaksin teile südamele panna ühe olulise asja. Kui kahe kuu pärast hakkab tulema Eestisse paberraha, siis ei ole Eesti Pangal seda mitte kusagile panna. Ülemnõukogu otsuste Eesti Panga hoonete eraldamise kohta on täitmata. Ainuke võimalus seda küsimust lahendada, on see, millest ma siin rääkisin.

Me esitasime need ettepanekud 20. septembril. Loodan, et Ülemnõukogu võtab pangasüsteemi taasloomise võimalikult kiiresti päevakorda, hoolimata sellest, et ühel või teisel deputaadil võivad olla siin erinevad arvamused. Ma arvan, et nii tähtis küsimus väärrib igal juhul Ülemnõukogus otsustamist.

Eesti rahale üleminekust ma rääkisin eelmises infotunnis. Juttu oli kaheksa komisjoni tööst ja nende materjalide üldistamisest. Lisaksin ainult, et see töö kestab. Samal ajal peaksin mainima, et müntide valmistamine Eesti ettevõttes "Juveel" algab täna või homme. Seadmed ja toorikud on hangitud, nii et kõik eeldused on selleks olemas. Paberraha valmistamine välistrükikojas praegu käib, kuid nagu te teate, on tekkinud probleem arve maksmisega. Ja selle ümber on levitatud igasugust pooltõde, võib-olla üldse mitte tõde. Ma tahaksin veel kord mainida, et Eesti Pank on selle küsimuse lahendamiseks teinud kõik, mis oli meie võimuses. Meie võimuses ei ole kindlustada seda, et ükskõik missugune organisatsioon vabariigis, ka valitsus, täidaks Ülemnõukogu otsust. See ei ole Eesti Panga teha. Teatavasti võttis Ülemnõukogu Presiidium 12. aprillil vastu otsuse, kus kohustas valitsust eraldama Eesti

Pangale valuuta Eesti paberraha trükkimiseks. Tutvustaksin teile ainult viimast dokumenti, mis me selles küsimuses oleme Eesti Vabariigi Valitsusele esitanud. See on Eesti Panga direktori Elmar Mati kiri 1. augustist 1990, kus me teatame arve numbri, millele palume selle raha üle kanda, panga nimetuse, kuhu me palume raha üle kanda, ja tähtaja, milleks on 30. september. Kahjuks pole valitsus seda täitnud. Ja kui valitsusel oli mitu võimalust, milliselt oma arvelt seda valuutaeraldust teha, siis kahjuks valiti välja Eesti Välismajandussidemete Pank. On aga teada, et selle panga kaudu tehtavad arveldused võivad venida nädalaid, isegi kuid. Kuna alles täna või 2–3 päeva tagasi võeti vastu otsus valuuta eraldamise ja mitte ülekandmise kohta, siis tegelikult tähendab see, et Eesti Pangal ei ole valuutat tähtaegseks tasumiseks, ja ma ei saa garanteerida, millised tagajärjed kutsuvad see esile Eesti paberraha trükkimisel. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Aitäh! Nagu näeme, on härra Otsasonile küsimusi. Härra Allik, palun!

J. Allik

Lugupeetud härra Otsason! Inimesed, kes on tähelepanelikult jälginud Moskvast toimuvat ja Liidu keskpresse avaldatavaid mõtteid, on jõudnud vist üsna üksmeelsele arvamusele, et lähematel kuudel teeb Liidu keskvalitsus kardinaalse rahareformi. Kuidas Eesti raha plaanid hakkavad teie arvates selle reformi valguses välja nägema?

R. Otsason

Nii riskantses küsimuses on muidugi raske öelda oma seisukohta, kuid n.-ö. omavahel öeldes ma ei jaga praegu seda arvamust, et Nõukogude Liidu keskvalitsus suudaks läbi viia rahareformi. Aga ma võin muidugi eksida nagu igaüks meist. Kui Liidu keskvalitsus peaks siiski seda tegema, siis seisame meie järgmise küsimuse ees. Kui me teeme Eesti rahareformi hiljem, siis tähendab see, et suur osa Eesti elanikkonna hoiustest nii hoiukassades kui ka kodudes võib minna kaotsi ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ning võimuorganid ei võta nende päästmiseks midagi ette. Me võime muidugi vastutuse selle eest panna Nõukogude Liidu valitsusele, kuid selge on see, et küsitakse meilt. Teine käitumistee oleks selline, et teeme Eesti rahareformi ära enne, kui seda teeb Nõukogude Liit. Niisugusel juhul saame rahavahetamise tingimusi reguleerida ise, teha seda säästlikumalt, inimeste suhtes humansemalt. Nagu me oleme kümneid kordi rääkinud, on Eesti Vabariigil täna veel küllaldaselt võimalusi kõrvaldada üleliigne raha ringlusest privatiseerimise kaudu, korterite

müügi kaudu, Eesti Panga ja riigilaenu obligatsioonide väljaandmise teel. Need on aga kõik abinõud, mis nõuavad väga sihikindlat ja üksmeelset tegutsemist. Kui me siin üksmeelt ei saavuta, siis muidugi jääb see variant kasutamata.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud härra Otsason! Kaks küsimust ja üks ettepanek. Kõigepealt, kui suured on Eesti Panga likviidsed vahendid tänase päeva seisuga? Pank on tegutsenud juba aasta, likviidsete vahendite kohta peavad pangad regulaarselt rahvale aru andma, nii on maailmas kombeks.

Teine küsimus on mõneti seotud Jaak Alliku küsimusega, kuid ma esitan ta natuke teises kontekstis, ehk on siis natuke lihtsam vastata. Käivad jutud, et alates 1. jaanuarist 1991 külmutatakse Nõukogude Liidus hoiused esialgu kolmeks kuuks. Kuidas mõjub see Eesti rahasüsteemile ja meie pangandusele? Ja kolmas on ettepanek. Sa ütlesid, et ei ole kuskil raha hoida, mis peagi valmis saab. Ma olen nõus võtma kaks kasti 100-krooniseid, meil on uksele päris hea lukk. Aitäh!

R. Otsason

Ma vastaksin esialgu viimasele ettepanekule. See on väga teretulnud, sest meie pangaruumis ei ole kindlaid hoiuruume, isegi mitte lukkuseid ustel. Väga hea, kui me saaksime veel niisuguseid ettepanekuid!

Ma ütlesin niimoodi, et hoiuste kinnikülmutamist me võime ainult oletada, see võib toimuda. Arvan aga, et suur osa meie hoiustest on praegu niikuinii kinni külmutatud. Seda mitte vägivaldselt, mitte käsukorras, vaid seetõttu, et hoiuste eest ei ole võimalik midagi osta. Muidugi vähendab niisugune kinnikülmutamine veelgi väga kiiresti rubla autoriteeti, paneb veelgi palavikulisemalt ostma selle sularaha eest, mis meil on, ja kutsub esile palju raskusi kogu majanduses. Ma ei ole päris kindel, kas seda niimoodi tehakse. Igatahes on selge, et selle tagajärjel tuleb siis uus ostupalaviku laine.

Eesti Panga likviidsed vahendid on praegu ikkagi needsamad vahendid, mis on meie põhikirjafondis. Põhikirjafondi suurus, nagu teate, on kaks ja pool protsenti sellest, mis vabariigi Ülemnõukogu määras, see on 10 miljonit rubla. Kui Ülemnõukogu otsustab uue aasta eelarve kinnitamisel seda summat mõnevõrra suurendada, siis kasvab ka meie likviidsus mõnevõrra.

M. Laar

Austatud eesistuja, austatud härra Otsason! Jälgides juba pikemat aega kestnud vägikaikavedu Eesti Panga ja vabariigi valitsuse vahel, tundub mulle järjest enam, et mida kauem see kestab, seda katastroofilisemate tagajärgedega see meid ähvardab. Minu mulje ka pärast tänast ettekannet on see, et vabariigi valitsus lausa takistab Eesti Panga tegevust. Annaks jumal, kui ma selles eksin! Ja ma tahaksin teie käest küsida, milles on siis asi. Kas teie ja vabariigi valitsuse vahel puudub kontakt, et kõik need probleemid on lahendamata? Võib-olla on see väga naiivne küsimus, aga ehk te oskate sellele kuidagi vastata. Teine küsimus puudutab väliseksperptide kaasatõmbamist Eesti panganduse arendamisse ja oma raha väljatootamisse. Kas seda on tehtud, ja kui pole tehtud, siis milles on olnud takistused? Aitäh!

R. Otsason

Te esitasite niisuguse küsimuse, millele ma viisakusest peaksin keelduma vastamast. Või siis peaksin minema niisuguste arutelude teele, mida on võimatu faktidega tõestada ja kus peab rohkem kasutama emotsioone, see mulle ka nagu ei sobi. Tahaksin öelda nii palju, et minu kindla veendumuse järgi ei ole jutt mitte Eesti valitsuse ja Eesti Panga vastuolust, ma tahaksin väga, et suudaksin seda selgeks teha. Küsimus on väga lihtsates asjades. On olemas kaks väga õiget otsust, mis Ülemnõukogu on võtnud vastu valitsuse suhtes. Ja need otsused on täitmata. Samal ajal on Eesti Pank sunnitud nende otsuste alusel tegutsema ja siit tekib vastuolu, mida meie ei suuda lahendada.

Kui näiteks Ülemnõukogu võttis vastu otsuse, et Eesti valitsusel tuleb eraldada Eesti Pangale sobivad tööruumid, siis me oleme muidugi kümneid kordi püüdnud seda asja esile tõsta ja meelde tuletada, kuid ei sõltu ju meist, kas Ülemnõukogu otsust täidetakse või ei täideta.

Nüüd oma raha valmistamise finantseerimisest. Vabariigi Ülemnõukogu Presiidium võttis vastu otsuse kohustada valitsust eraldama iga kvartal, alates II kvartalist 162 000 rubla B-valuutat. Seda ei eraldatud ei II ega III kvartalis. Ja nüüd eraldatakse see kaks nädalat pärast seda viimast tähtaega, kusjuures see on eraldatud, aga mitte üle kantud. Võiks öelda, et meie oleme süüdi, kui me poleks seda küsimust valitsuses üles tõstnud. Me oleme seda teinud, ma lugesin teile selle viimase kirja ette. Aga jällegi on täitmata vabariigi Ülemnõukogu otsus. Ma julgeksin öelda, et tõenäoliselt on Ülemnõukogul otstarbekas välja töötada niisugune süsteem, mis kindlustaks tema otsuste täitmise, ja siis kaoks see kunstlik vastuolu valitsuse ja panga vahel.

Mis puutub teise küsimusse, siis väliseksperit on olemas. Siin viibiv Bo Kragh oli mitu kuud Eesti Panga konsultant ja on seda ka praegu. Peale selle on meil külas olnud ja

konsultatsioone andnud spetsialist Austriast ning Eesti Panga konsultandiks on ka härra Jalakas, väga lugupeetud pangaspetsialist Rootsist.

A. Gussev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul pole mitte küsimus, vaid ettepanek, mis võiks seltsimees Otsasoni aidata. Tahaksin, et presiidium vaataks läbi kaks küsimust. Esiteks on ilmne, et nii edasi töötada ei saa, kui Ülemnõukogu otsused jäävad õhku rippuma ja tähtjad lükkuvad tunduvalt edasi. Ilmselt peaks Ülemnõukogus olema eraldi kontrollispetsialist (jumal tänatud, arvutustehnikat on meil piisavalt) ja ühe või teise tähtja möödudes peaks küsimuse eest vastutav isik andma aru, miks Ülemnõukogu antud ülesanne pole selleks ajaks täidetud.

Nüüd aga konkreetselt sellest küsimusest, millest rääkis sm. Otsason. Ilmselt peaks nüüd juba keegi valitsusest aru andma selle kohta, milliseid konkreetseid meetmeid nad rakendavad, osutamaks Eesti Pangale seda abi, mida ta palub. Tänan!

V. Pohla

Lugupeetud Eesti Panga president! Ma esitan teile ühe lihtsa ja võib-olla naiivse küsimuse, kuid minu arvates puudutab see Eesti Panga tegevuse põhimõtteid. Öelge palun, kes teie arvates peaks panema ette lukud Eesti Panga ruumidele? Tänan!

R. Otsason

Ma usun, et meie Ülemnõukogu saadikud on kullalt intelligentsed, et saada aru, kus me räägime piltlikult ja kus me räägime väga konkreetselt. Jutt on sellest, ükski lukk, mida me saame panna Eesti Panga praeguste tööruumide ette, ei taga nende ruumide vastavust raha hoidmise nõuetele, üldtunnustatud nõuetele.

Juhataja

Aitäh! Lugupeetud saadikud, ma tuletan meelde, et valitsuse nõunik pangandusküsimustes härra B. Kragh teeb ka veel samas küsimuses ettekande, nii et pärast härra Koha küsimust kuulaksime ära järgmise ettekandja. Palun, härra Koha!

K. Koha

Lugupeetud kolleegid ja ettekandja! Kõigepealt ma tahaksin juhtida kolleegide tähelepanu sellele, et tänases koosseisus Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ei ole võtnud vastu otsust raha

eraldamise kohta. Ehk härra Otsason selgitab, kes selle otsuse vastu võttis ja kuidas see otsus vastu võeti. Aitäh!

R. Otsason

Lugupeetud Ülemnõukogu, nagu ma juba mõned minutid tagasi ütlesin, võttis otsuse raha eraldamise kohta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidium 12. aprillil k.a.

Juhataja

Aitäh! Tänan, härra Otsason. Ma paluksin nüüd härra B. Kraghi, Eesti valitsuse konsultanti, Svenska Handelsbankeni ühte direktorit, avaldada oma seisukohti samas küsimuses. Palun, härra Kragh! 10 minutit.

B. Kragh

Härra juhataja, lugupeetud saadikud, daamid ja härrad! Nagu proua eesistuja juba ütles, olen ma valitsuskomisjoni liige. Vastavalt Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsusele k.a. 28. juunist tehti nii Eesti valitsusele kui ka Eesti Pangale ülesandeks töötada k.a. 15. novembriks välja Eesti krooni, Eesti raha sisseviimise kontseptsioon. Vastavalt sellele korraldusele võttis Eesti Vabariigi Valitsus 14. septembril vastu otsuse luua valitsuskomisjon, kuhu kuuluvad rahandusminister härra Miller ja teised valitsuse esindajad, nende seas ka mina. Eesti Panga ühe vaatleja osavõtul on see komisjon töötanud juba kuu aega ja vastavalt valitsuse otsusele peab komisjon esitama oma ettekande k.a. 1. novembriks, s.o. nädala pärast. Eelnevalt ma pean aga märkima, et see kontseptsioon iseenesest ei ole sama mis rahareform, mida Eesti rahvas praegu ootab. See on selle selgitamine, mida rahareform endast põhimõtteliselt kujutab. Siin tuleb öelda, et Eesti rahval on lahendada suur ülesanne, tagamaks selle rahareformi edukat läbiviimist. Eelkõige tuleb kaasa aidata Eesti Vabariigi riikliku iseseisvuse saavutamisele, kuid peale selle on olemas veel kaks eesmärki: piirata üldist rahahulka riigis ja soodustada üleminekut administratiivselt käsusüsteemilt turusüsteemile. Järelikult on eesmärke rohkem kui üks. Ning kui võrrelda teiste maade, näiteks Poola, Tšehhoslovakkia ja Ungariga, siis on ülesanded keerulisemad, kuna neid on rohkem. Siin peab endale väga selgelt aru andma, et selle reformi elluviimiseks on vaja poliitilisi tingimusi, sh. suhteid Nõukogude Liidu ja lääneriikidega. Praegu pole seda ettekannet veel avaldatud, isegi valitsusel endal pole see veel käes, kuid ma võin öelda, et eeldatavasti on selles üks ettepanek seaduse kohta, kuidas neid küsimusi lahendada. Reformi ennast see dokument ei hõlma, kuid ettepanekud kontseptsiooni kohta, kuidas neid küsimusi tuleb lahendada, peaksid seal olema. Peale selle

tehakse seal ettepanek, mis ajaks peab komisjoni arvates olema reform läbi viidud. Meie komisjon loodab, et kui valitsus ja Eesti Pank on kontseptsiooniga päri, siis avaldatakse see hiljemalt 15. novembril, s.t. samal päeval, mil Ülemnõukogu Presiidium peab vastavalt Ülemnõukogu otsusele valitsuse ja Eesti Panga kontseptsiooni kätte saama.

Juhataja

Aitäh, härra Kragh! Palun, kas on küsimusi? Härra Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud proua Lauristin, lugupeetud härra Bo Kragh! Üks küsimus on selline. Kuna nüüd väga palju räägitakse Nõukogude Liidu rahareformist, siis millised on teie arvates Eesti krooni käibelelaskmise ohud, kui need kroonid ikka jõuavad õnnelikult Eestimaa pinnale ja me tahame nad käibele lasta? Millal teie arvates oleks sobiv aeg seda teha? Aitäh!

B. Kragh

Härra Veetõusme, nagu ma aru saan, räägite te neist rahatähtedest, mida praegu välismaal trükitakse, ja küsimus seisneb selles, milline oht ähvardab neid ja reformi, kui nad hakkavad lähiaegadel Eestisse saabuma. Siin on minu arvates kaks ohtu. Esimene on puhtpoliitiline. Me ei tea, kuidas Liidu toll reageerib nende Eestisse toomisele. Mul kui rootslasel on pisut raske öelda, mida Liidu toll ja piirivalvurid sel juhul ette võtavad. Ma loodan, et nad ei reageeri üldse. Muidugi, kui 1948. aastal tehti rahareform Saksamaa LV-s, siis osutasid sellele väga suurt toetust Ameerika ja Prantsuse väed. Raha trükiti USA-s ja toodi Saksamaa LV-sse Ameerika sõjalennukitega. Ma kahtlen selles, et siin samasugust abi osutatakse. See on esimene oht.

Teine oht on enam majanduslikku laadi. Nõukogude rubla on selline, nagu ta on, s.t. teda on ringluses liialt palju, kusjuures ta on ebaõiglaselt jaotatud, suuremal osal inimestest pole õieti mingeid rublasid, kuid osal ettevõtetest ja eraisikuist on neid küllaga. See tähendab, et lisaks mitte konverteeritavusele on Nõukogude rubla ka kaubakatteta ja maksujõuetu, võrreldes Rootsi krooni ja teiste Lääne valuutadega.

Kui Eesti rahareform tuleb läbi viia enne rahareformi Nõukogude Liidus, siis on muidugi oht, et mõni Nõukogude Liidu valitsuse või riigipanga majanduslik reageering või nende otsus teha oma rahareform võib olukorra väga keeruliseks muuta ning on raske ette näha, mis siin võib sündida. Ma võin siin põhimõtteliselt öelda ainult kahte asja. Esiteks, kui enne viiakse läbi nõukogude rahareform, siis on Eestil pärast ilmselt kergem oma reformi teha. Teine asi

on see, et olenemata sellest, kas NSV Liidus tuleb rahareform või mitte, peab Eesti tingimata varem või hiljem viima läbi oma reformi, kuna ilma oma rahata mingit Eesti riiklikku iseseisvust ei saa olla. Tänan!

T. Made

Ma küsisin härra Bo Kraghilt, mida ta arvab Nõukogude Liidu valuuta- ja finantsolukorrast praegu ja kas Nõukogude valitsus saab kriisisituatsiooniga hakkama. Aitäh!

B. Kragh

Härra Made, loomulikult on finantsolukord Nõukogude Liidus tervikuna väga kehv. Me loeme sellest iga päev lehtedes, kuuleme raadiost ja TV-st. Nagu ma juba ütlesin härra Veetõusmele, on Nõukogude rublasid trükitud ülikülluses. Kui te vaatate rahatähti, siis on kõigile neile, alates viie-rublaisest, trükitud 1961. aasta. See tähendab, et keegi isegi ei tea, ka mina mitte, kui palju neid on. Kindlasti selline tohutu hulk, et mingit katet pole neile üldse. Ning pealegi pean ma märkima, et kõik need liidulised pangad on väga nõrgad. Nõukogude Liidu pangasüsteem on väga kahjustatud ning ka mina kardan kõigi liiduliste pankade rublakrediitdivõime pärast. Mis puutub Nõukogude Liidu välisesse maksevõimesse, siis pole saladus, et see iga kuuga langeb. Paljud välispangad keelduvad praegu krediidi andmisest NSV Liidu Välismajanduspangale ning teistele NSV Liidu organisatsioonidele ja asutustele. Kahjuks kannatavad selle tõttu nii NSV Liit kui ka Eesti.

Juhataja

Palun, härra Tarand!

A. Tarand

Lugupeetud juhataja, lugupeetud härra Kragh! Mul on kolm küsimust. Esimene on väikese sissejuhatusega. Nimelt olen ma üsna palju kuulnud härra Otsasoni seletusi, ja kuna ma olen eluaeg ise töötanud Teaduste Akadeemias, siis tuleb mul niisugune paralleel, et Teaduste Akadeemias on olnud väga sagedane nähtus põhjendada oma tegematajätmisi kõiksugu asjadega. Tähendab, põhiline energia kulub selle seletamiseks, miks ei ole midagi saanud teha. Eelmine valitsuse infotund oli rõõmustav erand, kui härra Otsason teatas meile 8 töörühma tegemisest. Kas teil on võimalik hinnata nende töörühmade senist tegevust ja seda, kuidas nende tegevus sobib kokku valitsuse programmi seisukohtadega? See on esimene küsimus. Teine küsimus. Tartu ajalehes valgustati sellist võimalust, et me võiksime minna üle

Soome markadele. Ma ei räägi sellest, et asi on poliitiliselt Soomele ilmselt vastuvõetamatu, kuid kas majanduslikult oleks reaalne rakendada Eestis Soome mark? Ja kolmas küsimus. Te puudutasite Nõukogude panganduse äärmiselt kurba seisut. Mul on viimasest ajast isiklikke kogemusi, ei saa näiteks pank tagasi maksta raha, mis ma võlga olen. Kas pangaametnike koolituses on Eestil lähemat perspektiivi, et see asi jõuaks tasemele? Aitäh!

B. Kragh

Lugupeetud härra saadik, kui Eesti Pangal ongi kaheksa spetsialistigrupi, kes töötavad rahareformiga seotud küsimuste kallal, siis mul sellekohane põhjalik informatsioon puudub. Tegemist on nähtavasti mitmesuguste tehniliste küsimustega, ja nagu ma mõistan, tuleb nende spetsialistide töö tulemus samuti esitada Ülemnõukogu Presiidiumile. Teine variant oleks muidugi, kui Eesti Pank nõustuks komisjoni ettepanekutega – ent see küsimus esitage parem härra Otsasonile. Mis aga puutub Soome markadesse, siis teie ajalugu uurinud inimene teab, et Vabadussõja ajal aastail 1918–1920 andsid soomlased oma rahatähed krediidina Eestis kasutamiseks. Kuid siis käis sõda ja Soome Vabariigi saatus oli kindlasti vägagi seotud Balti riikide omaga, pealegi olid need rahatähed tõepoolest vaid tähed ja tookord ei saanud nende kattest tegelikult rääkidagi. Ma tean, et sellist arvamust on avaldatud. Minu teada ütlesid ühe Soome panga esindajad oma isikliku arvamusena välja mõtte, et siin võiks ehk hakata Soome markasid kasutama nagu Eesti raha. Mulle tundub see väga kummaline ja ma ütlen teile, miks. Vaadake nüüd seda, mis leidis hiljuti aset Saksa DV-s, praegu on see Saksamaa Liitvabariigi idapoolne osa. Seal elab umbes 18 miljonit inimest, samal ajal kui Lääne-Saksamaal elab 54 miljonit. Praegu on neid kokku 72 miljonit. Mida tegi Saksamaa LV selle aasta juunis? Põhimõtteliselt ostis ta oma Lääne-Saksa markadega Saksa DV ära. Kuid see läks neile ja läheb edaspidi tohutu kalliks maksma. Isegi sellest hoolimata, et elanikkonna suhe on 3 : 1, peavad läänesakslased maksma suuri rahasid endise Saksa DV madala elujärje tõstmiseks ja tema kindlustamiseks konverteeritava valuutaga. Nüüd on poliitikud ja rahvas seda juba mõistma hakanud, sest vahed on nii suured. Pean lisama, et 1938. aastal oli Eestis elatustase ligikaudu sama mis Soomeski. Praegu on Soome ja Eesti vahe põhimõtteliselt sama suur nagu Lääne-Saksamaal ja Ida-Saksamaal. Teisisõnu, kui soomlased tahavad kindlustada teid oma rahaga, siis ei pääse nad vähemaga kui läänesakslased, see tähendab, et neil tuleb vististi tõsta maksusid ja kulutada väga palju oma konverteeritavat raha, abistamiseks lõunanaabreid.

Võib-olla on soome rahvas ehk nõus tooma ohvreid oma eesti vendadele, nii nagu ohverdavad praegu läänesakslased, võib-olla on nende armastus teie vastu nii suur, et nad on valmis

tõstma oma makse ja kulutama oma konverteeritavat valuutat, isegi poole selle varudest. Võib-olla see on nii. Mina ise olen rootslane ja mul ei ole üldse õiget ettekujutust oma Soome naabritest. Vahest nad on nii humaansed ja ideaalsed. Kui nad on valmis tõstma oma makse, et teid aidata, siis pean ütlema, et sellest saab küll ajalooline juhus, mis tuleb ära märkida mitte ainult põhjamaade, vaid ka kogu maailma ajaloos. Tänan!

I. Raig

Austatud härra Kragh, austatud rahvasaadikud! Ma tahaksin sissejuhatuseks juhtida teie kõigi tähelepanu sellele, et täna on meil teatud mõttes ajalooline sündmus. Esmakordselt on meid konsulteerimas ka ühe neutraalse välisriigi kodanik, siiani on meid 50 aastat pidevalt konsulteerinud ja juhendanud idanaabrid ning tulemus on selline, nagu me näeme. Sellega seoses tahan avaldada rahulolu. Mul on härra Kraghile kui vabariigi valitsuse eksperdile kaks väga konkreetset küsimust.

Esimene küsimus. Mida tähendab majanduslikult Eesti Vabariigile see, kui ta eraldab enam kui 2 miljonit USA dollarit, mida on valitsusel vaja teenida kahe aasta jooksul, Eesti krooni trükkimiseks välisfirmale? Sellega külmutatakse kinni kogu vabariigi valuutavarud tingimustes, kus Eesti krooni käikulaskmise otstarbekus on enam kui küsitav. Mida tähendab vabariigi majandusele, kui külmutatakse kinni kogu valuutaressurs? Teine küsimus. Kas härra Kragh on ka varem kokku puutunud sellise situatsiooniga, et panga president peab paluma Ülemnõukogu võtta vastu mehhanism, kuidas Ülemnõukogu otsust ellu viia? Või räägib lääneriikide ja konkreetset Rootsi kogemust sellest, et pank peab ise suutma valitsusega koostööd teha ning parlament või Ülemnõukogu ei pea muutuma administratiivorganiks, kes töötab välja mehhanismi, kuidas neid kaht organit koos tööle panna? Tänan!

B. Kragh

Lugupeetud härra Raig, mis puutub praegu teie rahasse, siis siin, Ülemnõukogus, võeti vastu otsus Eesti krooni kohta ja muidugi tuleb selle trükkimise eest tasuda välisvaluutas. Mul puuduvad täpsemad andmed selle lepingu kohta, kuid põhimõtteliselt ei ole teie nimetatud summa – 2 miljonit dollarit – sellise lepingu jaoks väga suur. Kuna me räägime ühest rahvast, *circa* 1,5 miljonist inimesest, siis selleks, et kindlustada teda piisava hulga rahatähtedega, ei peeta niisugust välisvaluuta summat liialt suureks. Loomulikult, kui neist rahatähtedest ikka piisab. Te väljendasite kartust, et selle peale lähevad kõik välisvaluuta varud. Põhimõtteliselt võib Eesti Vabariigi välisvaluuta varusid lugeda nullilähedasteks. Teatud välisvaluutaarved Moskvas Välismajanduspangas on mitmel Eesti ettevõttel ja Eesti valitsusel. Kuna praegu

Välismajanduspangal Tallinnas enam oma välisvaluutaarveid ei ole, siis tehakse kõik arveldused Moskva peakontoris. Nende vahendite koguväärtus on küll suurem kui 2 miljonit dollarit, kuid loomulikult on olemas risk, et nad tegelikult kas juba on kinni külmutatud või siis juhtub see edaspidi. See oleneb NSV Liidu poliitilisest otsusest, ja kuna neil pole oma eesmärkide tarvis enam küllaldaselt valuutavarusid, siis võib see vägagi juhtuda. Need nõndanimetatud väärtpaberid võivad muutuda tühjadeks paberiteks. Nüüd sellest, mis puudutab küsimust rahareformi otsuse kohta. Te nimetasite, et Eesti Pank tahab saada otsust Ülemnõukogult. Siin tuleb silmas pidada, et me räägime erakorralisest otsusest, erakorralistest sündmustest, me räägime olemasolevaist välisvaluutavahendeist. Ehk polegi nii imelik; et Eesti Pank ja ka valitsus omistavad sellele küsimusele niisugust tähtsust. Loomulikult pole minu kui rootslase asi sekkuda teie sisemistesse asjadesse, valitsuse ja keskpanga vahekorda, kuid on mõeldav, et erakorralise olukorra ja peaaegu täieliku välisvaluutavarude puudumise tõttu võivad sellised kõhklused tekkida.

Lugupeetud saadikud, olen kahjuks unustanud kolmanda küsimuse Nõukogude pankade kohta. Võin öelda siin ainult üht: need üleliidulised pangad töötavad vana süsteemi kohaselt, vaatamata kõikidele otsustele minna üle turusuhetele. NSV Liidu üleliidulised pangad, sealhulgas ka need, mis töötavad siin ja hõlmavad enam kui 90% üldisest pangaturust, tegutsevad siiani vanamoodi. Ja see on hästi näha, kui te võrdlete neid uute, puht Eesti kommertspankadega, mis praegu vabariigis tegutsevad, eriti pean ma silmas Tartu kommertspanka. Need, jumal tänatud, töötavad uutmoodi.

Juhataja

Ma arvan, et me kõik üksmeelselt täname härra Kraghi väga sisukate, ausate ja huvitavate vastuste eest ja kindlasti kohtume ka edaspidi. Tänan!

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi maamaksu seaduse eelnõu kohta

Juhataja

Meil on veel pool tundi aega, et minna edasi järgmiste päevakorrapunktide juurde. Härra Lebedev tahab teha väikese märkuse. Ma ütlen ära järgmise päevakorrapunkti ja siis kuulame ära härra Lebedevi märkuse. Järjekorras on meil praegu arupärimine, mille Eesti Maa-

Keskerakond on esitanud härra Linnule. Kuid veel enne seda on maaelukomisjon palunud, et me pühendaksime vahepeal kaks minutit maamaksu uuele projektile, see on puhtorganisatsiooniline küsimus. Mul on ettepanek minna praegu päevakorraga niiviisi edasi: härra Peterson võtab sõna maamaksu küsimuses ja pärast seda on vastamisi härra Lind ja EMKE oma arupärimisega. Palun, härra Lebedev!

V. Lebedev

Ma tänan lugupeetud eesistujat sõnavõtu võimaluse eest! Mul on teile palve. Ilmselt peaks lugupeetud konsultandi ettekande ja tema vastused küsimustele siiski ajakirjanduses avaldama. See on sõltumatu, väga kompetentse spetsialisti arvamus ja ma arvan, et selle avaldamine poleks paha. Tänan!

Juhataja

Aitäh! Palun, härra Peterson!

H. Peterson

Lugupeetud juhataja, lugupeetavad kolleegid! Teie käes on parandatud maamaksuvariant, mille kohta mul on tehtud hulgaliselt konstruktiivseid märkusi ja ettepanekuid. Neid tuleks arvestada enne, kui asi saab ametliku käigu. Teiseks ütlen veel, et seaduseelnõuga on kiire, seda ootavad just kohalikud omavalitsusorganid, et teha ettevalmistusi kohapealsete maksete saamiseks. Ja kolmandaks ongi mul ettepanek kinnitada presiidiumi otsus anda Eesti Vabariigi maamaksuseaduse eelnõu läbivaatamiseks ja seisukoha võtmiseks Eesti Vabariigi Ülemnõukogu maaelukomisjonile.

Juhataja

Kas saadikutele on härra Petersoni ettepanek arusaadav? Enne, kui me arutame Ülemnõukoguga uut maamaksu projekti, anda see maaelukomisjonile. Vastav projekt on teil laudadel. Härra Kois, palun!

V. Kois

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma tahaks nentida tööka, et me ei aruta praegu mitte põllumajandusmaksu seadust, vaid lihtsalt maamaksuseadust. Nagu eelnõu esimeseski variandis, nii on ka teises käsitletud asja põhiliselt justkui põllumajandusmaksu positsioonidelt. See pole päris õige. Ja arutusel üleskerkivad probleemid hakkavad peale

põllumajanduse puudutama vabariigi majandust tervikuna. Seepärast tundub mulle, et antud seaduseelnõu peaks väga põhjalikult ja tähelepanelikult arutatama nii maaelukomisjonis kui ka majanduskomisjonis. Tänan!

I. Raig

Austatud rahvasaadikud! Ma tahan ka teie tähelepanu juhtida sellele faktile, millele viitas härra Kois – maksuküsimused puudutavad paratamatult kogu majandust. Ei ole õiglane rebida ühte maksu kogu maksupaketist lahti. Sellepärast ei nõustu ma härra Petersoni ettepanekuga anda see küsimus arutamiseks ainult maaelukomisjonile, vastupidi, ma näeksin selle arutamise juures ka rahandusministeeriumist härra Rooset isiklikult. Härra Roose pole senini maamaksu küsimustega tegelnud ning kogu maksusüsteemi peaautorina peaks te lülitama sellesse töösse.

J. Telgmaa

Aitäh! Ma loodan, et härra Petersoni ettepanek ei tähenda keeldu arutada maamaksu kus tahes mujal. Või sain ma valesti aru?

H. Peterson

Ei, see ei tähenda keeldu, ja kui avaldatakse soovi, on väga hea. Väga asjalikud ettepanekud kolmel leheküljel ongi tulnud härra Koigilt, püüame neid arvestada. Ning palume pöörduda ka teistel, kui on ettepanekuid. Mis puutub majanduskomisjoni arvamusse, et üks komisjon ei tule toime ja oleks vaja kahe komisjoni tööd, siis selle me saame siin kohe ära otsustada.

J. Põld

Aitäh! Austatud ettekandja, mulle tundub ka Valeri Koisi ja Ivar Raigi nõudmine täiesti põhjendatud ja vajalik, lisaks sellele võiks kaasa tõmmata ka ühe või kaks inimest sotsiaalkomisjonist. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Lugupeetud saadikud! Arutelu käik näitab, et otsuse projekti, mis meil on laudadel ja mis soovitab anda seaduseelnõu läbivaatamiseks maaelukomisjonile, on härra Kois teinud täienduse. Seda on toetanud härra Raig ja härra Põld. Mida arvab sellest majanduskomisjoni esimees? Härra Veetõusme, palun!

A. Veetõusme

Lugupeetud proua Lauristin, pean juhtima teie tähelepanu sellele, et meil ei ole Ülemnõukogu otsuse projekti, meil on Ülemnõukogu Presiidiumi otsus, kus on mainitud ainult maaelukomisjoni. Järelikult me peame kas vastu võtma uue otsuse, mis ei lähe kokku presiidiumi otsusega, või tagastame presiidiumile selle otsuse ümbertegemiseks. Aitäh!

Juhataja

Ülemnõukogul on täiesti võimalik mitte kinnitada presiidiumi otsust, vaid võtta selles küsimuses vastu iseseisev otsus, lähtudes presiidiumi soovitusel. Ülemnõukogu otsus kõlaks siis nii, et anda maamaksu seaduse eelnõu läbivaatamiseks ja seisukohavõtmiseks Ülemnõukogu maaelu- ja majanduskomisjonile. See oleks siis Ülemnõukogu iseseisev otsus. Kas ollakse sellise variandiga nõus? Kas härra Peterson on nõus?

H. Peterson

Jah, ma pooldan seda otsust.

Juhataja

Härra Propst arvab, et me peaksime ühe komisjoni nimetama juhtivaks komisjoniks. Ma arvan siiski, et meil võib täiesti vabalt olla kaks juhtivat komisjoni, kes annavad oma otsuse, ning pole vaja määratleda neid prioriteedivahekordi. Härra Pohla, palun!

V. Pohla

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Mulle tundub, et oma arvamuse maaseaduse kohta peaks ütlema ka keskkonnakomisjon, kuna see puudutab otseselt ka keskkonnakaitse-, ressursside ja muid küsimusi.

Juhataja

Härra Pohla, ma julgen arvata, et kõik seadused, otsused ja projektid, mida me arutame, peaksid normaalselt läbi käima kõikidest komisjonidest. Selleks ongi komisjonid moodustatud. Kuid praegu on küsimus selles, kes teeb põhiettekande, kui me tuleme maamaksu juurde. Ettepanek on, et ettekanne oleks maaelukomisjonilt ja kaasettekanne majanduskomisjonilt või siis vastupidi, kuidas nad omavahel otsustavad. Kas ollakse nõus hääletama Ülemnõukogu otsuse projekti selle kohta, et anda maamaksuseadus maaelukomisjonile ja majanduskomisjonile kui juhtivatele komisjonidele? Panen otsuse

hääletusele. Kes on selle otsuse poolt? Palun hääletada! Otsuse poolt on 53, vastu 2 saadikut, erapooletuid on 2. Otsus on vastu võetud ja komisjonidel tuleb tööle hakata.

Eesti Maa-Keskerakonna arupärimine põllumajandusminister V. Linnule

Juhataja

Lugupeetud saadikud, läheme oma päevakorraga edasi. Meil on nüüd päevakorras Eesti Maa-Keskerakonna saadikurühma arupärimine põllumajandusministeeriumile riigimajandite kohta. Maa-keskerakonna poolt saab selle arupärimise sisu edasiandmiseks sõna härra Schotter.

H. Schotter

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Seoses maa-keskerakonna saadikugrupi arupärimisega riigimajandite moodustamise kohta püüaksin teile seda probleemi natukene avada. Ma ei kahtle, et kõiki inimesi siin saalis huvitab meie põllumajanduse käekäik. Kuid me ei ole kõik siin võrdsed, sest osa meist on tootjate esindajad, osa tarbijate esindajad. Ja sellest tulenevalt on informeeritus antud küsimuses loomulikult erinev. Olles töötanud üle 20 aasta põllumajanduses, arvan ma, et olen üsna unikaalne nähtus siin saalis, kuna vaevalt keegi teine on pidanud oma kätega endale leiba teenima. Olen nimelt tegelikult loomaarst ja seetõttu näinud seda põllumajanduse värki seestpoolt natuke liigagi hästi. Pean tunnistama, et ma ei ole suurfarmide pooldaja. Ja ma ei saa jagada ka härra Telgmaa optimismi, kui ta eelmisel nädalal avaldas lootust, et vähemalt piimast ja piimatoodetest meil sel talvel veel puudust karta ei ole. Ma kardan just seda, et mitte suurfarmid ei ole need, kes meid sellega kindlustavad. Vastupidi, suurfarmid jätavad meid piimast juba sel talvel ilma. Ja põhjus on lihtsalt selles, et loomade arv on juba vähenenud ning väheneb ilmselt veelgi. Põhjus on objektiivne – ei jätku sööta. Kuid nüüd asja juurde. Teile kõigile on välja jagatud maa-keskerakonna arupärimine ja teie laudadel peaks olema ka maaelukomisjonis vastuvõetud otsuse projekt. Oktoobrikuu alguse post tõi meie kätte "Riigi Teataja" nr. 8, kus on sees Eesti Vabariigi Valitsuse määrus nr. 184 riigimajandite süsteemi loomise kohta. Nii et see dokument peaks ka kõigi käsutuses olema. Lisaks nendele on minu ees veel härra Linnu allkirjaga väljasaadetud kiri 4. septembrist, taluseadus, vabariigi valitsuse määrus nr. 140 ja härra Linnu kirjalik vastus meie arupärimisele. Põllumajanduses on rida n.-ö. strateegilisi

punkte, mida ei saa jätta saatuse hooleks. Nende hulka kuuluvad kahtlemata sordiaretus, tõuaretus, koolitus ja tingimisi ka seemnekasvatus. Ma arvan, et esialgu loomulikult tulevad seemnekasvatusega paremini toime suurmajandid. Kuid edaspidi võiks tuua näiteks kas või köögivilja seemnete kasvatamise, mida väga edukalt tehakse töövõtu korras. Vabariigi valitsuse 3. septembri määruses nr. 184 on preambulas toodud ära needsamad põhjendused, kuid lisatud veel "muud valdkonnad". See on niisugune määratlus, mis teeb natukene valvsaks, sest määrus on koostatud küllaltki traditsioonilises stiilis ja nii jäävad kõik otsad lahti. Määrus iseenesest on esimesel lugemisel üsnagi süütu ja vastuvõetav dokument. Kuid valvsaks teevad just see punkt, millele ma siin juba tähelepanu juhtisin, ja lisatud riigimajandite nimestik. 49 majandit on jagatud kahte suurde gruppi. Osa peab jääma siis põllumajandusministeeriumi otsese juhtimise alla, osa aga maakondade haldusse. Sellega seoses tekib kohe mitu küsimust, Miks on neid majandeid just nii palju, mitte rohkem või vähem? Miks just 49, aga mitte 35 või 72? Miks just need majandid? Miks ei arutatud seda küsimust eelnevalt üheski komisjonis, ka mitte maaelukomisjonis? Miks see kõik toimub sellise kiiruga ja miks ei ole antud mingit tähtaega, millal majandite staatus peab olema lõplikult otsustatud? Eriti rahutuks teeb aga põllumajandusministeeriumi kiri 4. septembrist, kus viimases lauses on öeldud järgmist: "Eeltoodust lähtudes on teie majandi territooriumil maakasutuse ümberkorraldamine, talude tegemine, ka taastamine ja ühistute moodustamine edaspidi lubatud ainult põllumajandusministeeriumi nõusolekul." Oma arupärimises põllumajandusministrile me esitasime talle kaks küsimust. Esiteks, millest lähtudes võttis põllumajandusministeerium endale voli ignoreerida kehtivat taluseadust? Ja teiseks, millest on lähtunud riigimajandite nimestike koostamisel ja kas see on eelnevalt kooskõlastatud maakondadega? Miks me seda küsisime? Taluseaduse § 6 ütleb, kellel on Eestis õigus talu luua. § 8 ütleb talu taastamise kohta, et selleks on õigus maad saada talu endisel territooriumil või sellega piirneval alal, kuid mitte üle käesoleva seaduse paragrahvis 11 antud normi. Kui talu taastamine ei ole võimalik endise maa eraldamise võimatuse tõttu, on taastamise eelisõigust omavatel isikutel õigus saada maad sama maakasutaja territooriumil, lähtudes käesoleva seaduse paragrahvis 9 toodud järjekorrast. § 10 p. 2 ütleb: "Otsuse maa eraldamise kohta talu loomiseks teeb kohaliku omavalitsuse organ 6 kuu jooksul alates avalduse esitamise päevast. Pärjalude taastamise ja uustaludele talumaade fondist maa eraldamise otsustab kohaliku omavalitsuse organ, küsides ka senise maakasutaja seisukohta. Kui maa eraldamisest keeldutakse või ei rahuldata avalduses taotletut täies ulatuses või ei nõustu senine maakasutaja otsusega, võib taotleja või senine maakasutaja pöörduda kõrgema omavalitsuse organi poole, seega siis maakonda, kelle otsus on lõplik." Ja taluseaduse § 39 p.

4 ütleb: "Talupidamise tingimusi, talu loomise ja tema tegevuse lõpetamise korda võib muuta vaid Eesti NSV Ülemnõukogu." Määrus nr. 184 p. 2 väidab: "nende majandite nimekirjas olevate majandite tegevuse ümberkorraldamine peab toimuma kooskõlas vabariigi valitsuse määrusega nr. 140." Vabariigi valitsuse määrus nr. 140 p. 6 ütleb: "Riigiettevõtte asutamise õigus on Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse alusel Eesti Vabariigi Valitsuse poolt volitatud organil." Minu teada ei ole Eesti Vabariigi Ülemnõukogu nimetatud küsimuses mingit otsust vastu võtnud. Oma vastuses meie arupärimisele põhjendab härra Lind kõigepealt kahel leheküljel riigimõisate rajamise vajadust ja avaldab imestust, et tema 4. septembri kirjast võib välja lugeda, nagu oleks talude tegemine nimetatud majandi territooriumil mingil määral takistatud ja satunud mingisugusesse vastuollu taluseadusega.

Analoogiline riigimõisate süsteem olevat eksisteerinud ka Eesti Vabariigis ning 1920. aasta maareformi läbiviimisel ja mõisamaade võõrandamisel otsustas Eesti Vabariik, millised maad ja mõisad jätta riigi kätte ning milline osa mõisamaast jagada välja taludele. See lause teeb mõningal määral rahutuks. Kui 1920. aastal võõrandati mõisamaid ja jagati need välja, siis võib öelda, et mingil määral oli tegu eksproprieerimisega. Kas nüüd on siis tulemas eksproprieerijate eksproprieerimine? Ja kas see jääb viimaseks või on neid veel tulemas? Teisele küsimusele vastab hr. Lind lühidalt, et vabariigi valitsus on seaduse järgi pädev otsustama igat riigivalitsemise küsimust, seda eelnevalt kooskõlastamata. Tegelikult küsiti riigimajandite nimekirja koostamisel kõigi maakondade arvamust. Üksikuid lahkavamusi eri maakondadega lahendas valitsus oma määruse kujul. Mul on siin üks paber, kus on maakondade viisi kirjas kooskõlastamise tulemused ja kellega kooskõlastatud. Küsisin Rapla maavanema härra Õunapuu käest, kelle nimi on siia märgitud kui kooskõlastanud isiku nimi, kuidas see lugu õieti oli. Härra Õunapuu väitis mulle täiesti ühemõtteliselt, et riigimõisate moodustamise asjus ei ole isegi poole sõnaga mingit nõu peetud. Eriarvamust Kehtna nädissovhoostehnikumi staatuse kohta ei avaldatud üldsegi mitte selles küsimuses, vaid hoopis siis, kui põllumajandusministeerium andis maakondade haldamisse kõik majandid, välja arvatud Kehtna sovhoostehnikum. Ma tunnen härra Õunapuud juba pikka aega ja mul ei ole põhjust kahtlustada teda valeinfo andmises. Kas siin oli siis tegu ametiisikute üksteisest mööda rääkimisega või lihtsalt puru silma ajamisega?

Ma ütleksin lõpetuseks nii palju, et meie arvates on õiget asja alustatud vales otsast ja valede vahenditega. Puudub majanduslik põhjendus. Juba esitatud küsimustele võiks lisada veel terve hulga, sealhulgas ka "Maalehes" avaldatud 4 küsimust. Ja selle küsimuse, miks siis ikkagi ei või kohapeal otsustada, millist maatükki on võimalik anda välja talu rajamiseks või talu taastamiseks ja millist mitte. Miks selleks peab pöörduma Tallinna ja miks siit on asi

selgemini näha kui kohapeal? Maa-keskerakonna saadikugrupi nimel kutsun teid üles toetama teile väljajagatud otsuse projekti! Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Vastuseks on sõna põllumajandusministril härra Linnul.

V. Lind

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud Ülemnõukogu! Küsimus oli väga ägedalt süüdistav ja hästi põhjalik, ma püüan tempot hoida, et mahtuda 10 minuti sisse ära. Sissejuhatuseks tahan ütelda, et asja on alustatud just õigest otsast ja sinult nii saab vabariigi küsimusi lahendada, mitte et iga vald, iga maakond otsustab terveid asju. Nii ei ole võimalik neid asju kunagi paika panna. Kuna riigimajandite loomine valitsuse poolt on põhimõttelise tähtsusega otsus, siis vajavad ka arupärimises tõstatatud küsimused üksikasjalikku selgitust. Seoses majandustegevuse ümberkorraldamisega ja põllumajanduse privatiseerimise ettevalmistamisega – rõhutan, privatiseerimisega – andis vabariigi valitsus põllumajandusministeeriumile oma korralduses 20. juulist ülesande töötada välja ettepanekud kaasaja nõuetele vastava, otstarbeka riigimajandisüsteemi loomiseks. Ma toonitan, kaasaja nõuetele, mitte 1920. aastale ega millelegi muule. Analoogiline riigimõisate süsteem eksisteeris Eesti Vabariigis ja maareformi läbiviimisel, mõisamaade võõrandamisel otsustas Eesti Vabariik, millised maad jäid riigi kätte, milline osa maad jagati vabadussõjalastele ja teistele ära. Eelnimetatud korralduse kohaselt esitas põllumajandusministeerium valitsusele augustikuuks oma ettepanekud riigimajandite süsteemi loomiseks. Riigimajandite nimekirja pidasime vajalikuks lülitada põllumajandusarengu seisukohalt kõige tähtsamad majandid nendest valdkondadest, mis nõuavad riiklikku juhtimist, finantseerimist ja kontrolli ning on mõeldud kogu põllumajanduse, nii talude kui majandite vajaduste rahuldamiseks. Sellised majandid ei tööta mitte ainult tootmise eesmärgil. Kuigi valitsus on pädev seaduse järgi otsustama igat riigivalitsuse küsimust teiste organitega kooskõlastamata, võeti eelnevalt kuulda kõigi maakondade arvamust ühe ja teise majandi lülitamise kohta riigimajandite nimekirja. Üksikuid lahkavamusid tuli 15 maakonnast viiega. Kuna lugupeetud küsimuse esitaja härra Schotter rõhutas just Raplat, siis ma vastaksin sellele kohe ära. Isiklikult mina, Vello Lind, rääkisin Harri Õunapuuga ja me ei jõudnud kokkuleppele. Tema arvas, et Kehtna peaks olema maakonna halduses, meie seisukoht oli, et kuna ta on praegu siiski seakasvatuse katsejaam jne., siis jääb ta esialgu põllumajandusministeeriumi haldusse. Edaspidi, lähema aasta-paari jooksul, nii kuidas toimub privatiseerimine, läheb 80–90% täielikult maakonnale.

Nagu öeldud, jäi 19 majandit vabariigi põllumajandusministeeriumi haldusse, 30 majandit maakondadele. Nendest üheksateistkümnest on kümnel juhul tegemist EPA ja teadusinstituutide katsemajandite ning katsepunktidega. Kuus majandit on põllumajandustehnikumid koos õppemajanditega. Eelnimetatud määruse 2. punktis tegi valitsus põllumajandusministeeriumile ülesandeks korraldada ümber riigimajanditeks jäävate majandite tegevus. Ja seda sõltumata sellest, kas konkreetne riigimajand jääb vabariigi või maakonna haldusse. Ministeeriumi juurde moodustati spetsialistidest ja teadlastest vastav komisjon, et veel sel aastal riigimajandi tegevuse eesmärkidest ja tegevusaladest lähtudes kindlaks määrata tema valdusse kasutusse ja käsutusse üleantava riigivara suurus ja koosseis. Komisjoni tööst võtavad osa ka vastava maakonna põllumajandusjuhid. Ümberkorraldustega on juba alustatud. Meie eesmärk on riigimajandite suurst oluliselt vähendada. Nii kuuluvad kõigist tehnikumidest eraldamisele otsese tootmisega tegelevad üksused. On loodud juba Türi kõrgem põllumajanduskool koos õppemajandiga, mille üldpindalaks jäi 1200 ha. Endine Türi sovhoostehnikum oli aga 6800 ha, nagu näete, jäi järele 1/5. Sama protsess on käivitunud ka Vinni tehnikumis ning analoogiliselt vaadatakse läbi kõigi riigimajandite nimekirja lülitatud majandite suurus.

Võtame näiteks Vändra katsesovhoosi, mille koosseisus on Vändra ehk vabariigiaegse nimega Piistaoja katsejaam. Seal on pika aja jooksul aretatud suuretoodangulist eesti mustakirjut karja. Katsegrupi toodang on üle 9000 kg lehma kohta aastas. Seega on seda kõrgaretuskarja vaja säilitada eesti mustakirju karja tõuomaduste parandamiseks imporditud loomadega. Oleme seisukohal, et Vändra katsesovhoosist, kus on praegu 3500 ha põllumajandusmaad, tuleb riigimajandiks jätta Vändra katsejaama *ca* 1000 ha. Kuigi aastatel 1920–1940 oli seal talu ja see kuulus tollaegsele esimesele põllumajandusministrile Theodor Poolile. Oleme veendunud, et lisaks majanditele mõistavad ka talunikud, millist kahju me teeksime loomakasvatuse arengule, jagades katsejaama kõrgaretuskarja hooned ja maa endistele taludele. Analoogiline probleem kerkib veel mitmete teiste katsemajandite ja katsepunktide puhul. Näiteks Viljandi sordikatsepunkt, mis Eesti Vabariigi ajal ei olnud riigimõis, kuid nüüd on välja arendatud kogu vabariigi põllumajanduse huvides ja rahuldab kõigi põllumeeste, nii majandite kui talupidajate vajadusi. Meie hinnangutel peaks ümberkorralduste käigus riigimajandite suurst *ca* 3–4 korda vähendada. Seoses põllumajandusministeeriumile valitsuse poolt pandud kohustuste täitmisega kerkib paratamatult küsimus, kuidas on põllumajandusministeeriumil võimalik täita oma funktsioone, kui kohalikel omavalitsustel on õigus vabariigi valitsuse poolt riigimajanditeks nimetatud majandite territooriumil oma äranägemise järgi toimida, sealt maid laiali jagada. Näiteks kas või Saku katsepõldude alt.

Ilmselt on vaja ka saadikutele meelde tuletada, et käesoleval ajal kuulub kogu maa, ka riigimajandite maa riigile. Et riigi kui omaniku funktsioonid on riigimajandite osas pandud põllumajandusministeeriumile, siis sellest ei tulene mitte ministeeriumi õigus, vaid lausa kohustus lahendada kõiki riigimajandite tegevusega seotud küsimusi, kaasa arvatud maa kasutamine. Seetõttu oleme veendunud, et valitsuse määrus ja meie otsused ei ole vastuolus taluseadusega.

Esiteks. Taluseadus ei kohusta talude taastamise korral andma maad tagasi endises asukohas ja piirides. Taluseaduse § 8 lõige 4 ütleb otse: kui endise maa eraldamine on võimatu, antakse maad talu jaoks teises kohas. Kui saadikud peavad silmas maa omandiõiguste kasutamise taastamist 1940. aasta seisuga endistes piirides, siis oleks vaja endistele talunikele välja jagada näiteks terve Lasnamäe, Narva veehoidla alune, Õismäe, rääkimata Vene Föderatsioonile läinud aladest.

Teiseks. Taluseaduse § 10 lg. 2 näeb ette, et taludele maa eraldamise otsuse teeb kohaliku omavalitsuse organ, küsides senise maakasutaja seisukohta või kooskõlastust. Riigimajandite hulka arvatud majandite näol on tegemist eranditult praeguste sovhooside, katsepunktide ja teiste riiklike ettevõtetega. Ükski riigiettevõtte ei ole tema kasutuses oleva vara ega ka maa omanik ja seetõttu ei ole tal ka selle vara lõpliku kasutamise õigust. Riigiorgan, kes on pandud vastavaid riiklikke ettevõtteid haldama, võib neile kõigis küsimustes vajalikke ettekirjutusi teha ja seda põllumajandusministeerium käesoleval juhul teinud ongi. On otsustanud, et tema halduses olevatel majanditel ei ole õigust ilma ministeeriumi nõusolekuta maaeralduse kooskõlastust anda. Kusjuures ütlen kohe, et siiani ei ole veel ühtegi juhust, kus põllumajandusministeerium oleks maa eraldamise soovi tagasi lükanud. Lõpetuseks tahan veel kord rõhutada, et riigimajandite süsteemi loomine ei ole suunatud talude rajamise vastu. Tegemist on põllumajanduse privatiseerimist ettevalmistava etapiga, kus kaasaja nõuetest lähtuvalt on määratud need valdkonnad, mis privatiseerimisele ei kuulu. Ei saa ju privatiseerimist käsitada ainult talude tegemisena. Kui asja nii lihtsalt võetakse, siis räägitakse küll väga mööda. Ainult otstarbeka riigimajandite süsteemi kaudu on võimalik tagada talumajapidamiste normaalne areng. Seda nii uute sortide aretamise, seemnekasvatuse kui ka tõuaretuse ja talupidajate koolituse kaudu. Viimase 50 aastaga on olukord palju muutunud ja käesoleva aja ning tuleviku riigimajandite piirid ei saa ega pruugigi kattuda 1940. aasta riigimõisate piiridega. Valitsus oma määrusega ei peatanud maade eraldamist endistest mõisamaadest mitte ainult taludele, vaid ka ühistutele ja kolhoosidele ning seetõttu ei ole kõige õigem tõlgendada määrust kui talude vastu suunatud. Samal ajal ei räägi põllumajandusministeeriumi 4. septembri k.a. kiri sõnagi maade eraldamise peatamisest, vaid

teeb riigimajanditele teatavaks, et igasugused ümberkorraldused nendel maadel on edaspidi lubatud üksnes põllumajandusministeeriumi nõusolekul. Seega on tegemist põhimõtteliselt erinevate asjadega ja neid omavahel ära segada ei tohiks. Ministeeriumi õigused riigimajandite tegevuse korraldamisel tulenevad otseselt omandiseadusest, samuti ministeeriumi põhimäärusest ja vabariigi valitsuse 3. septembri k.a. määrusega talle pandud kohustustest. Meie arvates pole põhjendatud ei ministeeriumi süüdistamine taluseaduse ignoreerimises ega väide, et ministeeriumi senine tegevus on vastuolus taluseadusega. Ministeerium on senini lähtunud ja lähtub ka edaspidi põllumajanduse kui terviku arengu vajadustest, sõltumata ühest või teisest omandivormist. Kuna teine küsimus oli hästi teravalt esitatud selle kohta, et ei ole maakondadega kooskõlastatud, siis võin vastata, et 16. augustil oli kõik vastavate maavanematega või nende asetäitjatega kooskõlastatud. Et asja pärast teie arupärimist veel kord kontrollida sai kõigilt maakondadelt uuesti nende seisukohta küsitud. Ja mis tuli välja? Mul on häbi ütelda, aga 80% tahavad riigimajanditeks rohkem majandeid teha ja umbes iga teine maakond tahab need põllumajandusministeeriumi haldusse anda. Hakkame näiteks Hiiumaast pihta. Tema arvates tuleb Puhaste anda põllumajandusministeeriumi haldusse. Jõgeva tahab riigimajandeid juurde luua. Võtame edasi Järva, kus tahetakse veel kolme riigimajandit. Seesama kordub Lääne-Virumaal: anda Vinni tehnikum põllumajandusministeeriumi haldusesse. Pärnu tahab ka Sindi sovhoosi teha riiklikuks. Kehtnast juba oli juttu, seda tahetakse maakonna haldusesse. See on ainukene juhtum, kus tahetakse vastupidi. Minu arvates on saarlastel väga arukas ja täiesti ühemõtteliselt selge seisukoht, et nendel peab ka üks riigimajand olema ja see on Karja sovhoos. Peale selle Valga, kellel on kolm riigimajandit juba olemas, tahab juurde teha veel Puka ja anda selle vabariigi alluvusse. Sama lugu on Sangaste katsepunktiga. Tänan!

H. Schotter

Mul oleks teile mõned väga konkreetsed küsimused. Esimene puudutab seal nimekirjas olevaid endisi aiandusministeeriumi majandeid. Need on vist 100% arvatud riigimajandite hulka. Miks? Teine küsimus on Järlepa sovhoostehnikumi kohta. See on minu teada tõulinnukasvatus, mis on üks viiest majandusliidust, juhtivast kalkunikasvatusmajandist. Miks seda ei ole sinna nimekirja võetud? Ja kolmandaks, kas te oskate öelda, kuidas on riigimajandite nimekirja võetud majandites lood veiste leukoosiga?

V. Lind

Hakkame viimasest pihta. Ma ei ole loomaarst, ja kui te tahate selle kohta täpsemat vastust saada, võin selle anda juba täna õhtul, vastavad spetsialistid ütlevad ära. Te olete unikaalne inimene, võib-olla te oskate ka ise ütelda, kas riigimajandites on leukoosi avastatud. Mis puudutab aiandusmajandeid, siis ma arvan, et need kõik ei ole riigimajandite hulka arvatud. Teil on valed andmed, osa nendest kindlasti ei ole. Neid on üle 20, aga vabariiklikus alluvuses on ainult üksainukene, see on Pirita. Rohkem mulle praegu pähe ei tulegi.

Lähtunud ei ole siin mitte sellest, kas ta on aiandusministeeriumi majand või mõni teine, vaid sellest, et ta täidab maakonna ja vabariigi funktsioone. Mis puutub Järlepassse, siis see majand ei ole veel siiani tahtnud vabariigi alluvusse tulla. Olen isiklikult sellega tegelnud ja tänaseni ei ole ta veel vabariigi alluvusse tulnud. Kui ta seda teeb, siis võib-olla arvatakse ta riigimajandite hulka. Aga Järlepa lootis palju saada Liidu katlast ja seni on vastatud küllalt ülbelt, et sealt antakse kalkunite liin, tapaliinid jne., ning et niimoodi on kasulik asja ajada. Järlepa on ainuke ja viimane Eesti põllumajandusmajand, kes ei ole nõusolekut andnud. Seda on palju ka ajakirjanduses käsitletud.

Juhataja

Lugupeetud saadikud, me peaksime pidama nõu. Tänapäevase istungi ametliku lõpuni on veel natuke üle 3 minuti. On kaks võimalust: kas me arutame riigimajandite küsimuse täna lõpuni ja sel juhul pikendame istungit või otsustame, et jätkame seda homme. Enne otsustamist juhiksin teie tähelepanu veel asjaolule, et kuna põhiline vaidlus on keskendunud 2. punkti ümber, kus on otseselt öeldud, et põllumajandusministeeriumi tegevus on taluseadusega vastuolus, siis ma kardan, et me ei suuda seda hääletamise teel lahendada, kui meil ei ole enne õiguskomisjoni, justiitsministeeriumi või mõne muu n.-ö. ekspertkogu arvamust. Ka seda ma paluksin võtta arvesse. Kas saadikud on selle poolt, et pikendada täna istungit ja lõpetada selle küsimuse arutelu? Palun hääletada! Pikendamise poolt on 5, vastu 40, erapooletud 7. Istungi aega pikendada ei ole võimalik, järelikult me jätkame homme sellesama küsimuse arutamist. Aitäh, härra Lind, me palume teid homme tagasi! Ma paluksin ka, et seda otsuse projekti vaataks õiguskomisjon, kui ta täna kokku tuleb. Kohtumiseni homme, edu komisjonidele!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

20. ISTUNGJÄRK

KOLMAS ISTUNG

24. oktoober 1990

Eesti Maa-Keskerakonna arupärimine põllumajandusminister V. Linnule

Juhataja (M. Lauristin)

Tere päevast! Alustame 20. istungjärgu 3. istungit! Mul on hea meel, et teid on saalis vähemasti kaks korda rohkem kui eile! Ma palun, kontrollime ka kohalolekut! Kohal on 70, puudub 35. Me võime alustada istungit. Kas kõne- ja sõnasoovijad tahavad täiendada päevakorda? Meil on pooleli päevakorrapunkti arutamine ja me peaksime sellega edasi minema.

Kui me lõpetame päevakorrapunkti, siis kahe punkti vahel ma annan sõna nendele, kes soovivad sõna väljaspool päevakorda. Aitäh!

Niisiis me arutame praegu edasi Eesti Maa-Keskerakonna järelepärimist põllumajandusminister härra Linnule. Ja et te oleksite informeeritud ka meie tänasest päevakavast, siis pärast seda punkti on plaanis arutada meid väga ammu põletavalt huvitanud komisjonide küsimust, asuda selle juurde ja loodetavasti jõuda mingile mõistlikule lahendusele. Kui me jõuame seda teha enne istungiaja lõppu, siis oleks väga hea, kui saaksime ka reglemendiparanduse vastu võtta. See on meie tänane kava. Ma palun härra Linnu kõnetooli! Härra Lind, kõigepealt võiksite vastata küsimusele, mis oli esitatud eile teile ja härra Millerile ja millele tema jättis vastuse võlgu. See puudutas põllumajanduse maksustamist. Palun, härra Lind!

V. Lind

Küsimuse olid esitanud Hallaste, Anton, Lutt ja Mölder. Esimesele poolele vastas kolleeg Miller ära. Kas maksureformi ümberkorraldamisel majandite tarbeks osalesid Eesti põllumajandusministeeriumi spetsialistid? Kui jah, siis kes?

Maksureformi ümberkorraldamisel osalesid põllumajandusministeeriumi spetsialistid põhiliselt ainult maamaksu seaduse väljatöötamisel. Põhiline maamaksu seaduse väljatöötaja

oli küll Maksuameti peadirektor härra Villar Aron, kuid põllumajandusmaa maksustamise osa ja selle seaduseelnõu valmistas ette töögrupp, kus olid põllumajandusministri asetäitja Roland Nymann, valitsusnõunik Valter Aasmäe ja majandusdoktor Helmi Maide. Samuti võttis sellest tööst osa Meinhard Reinla – rahandusosakonna juhataja. Kõikide maksuseaduste aruteludel valitsuses olen osalenud mina, kui ma ei ole ära olnud, aga ma ei mäleta, et ma oleksin puudunud. Toon ühe näite selle kohta.

Juhataja

Näiteid ei ole vaja, muidu läheb väga pikale. Täna väga! Järgmine küsija on härra Madissoon. Palun!

M. Madissoon

Lugupeetud proua eesistuja, härra Lind! Mul on teile selline küsimus. Hiljuti ilmus "Maalehes" härra Raigi küllalt huvitav artikkel maamaksu kohta. Kas te olete seda lugenud ja milline on teie arvamus nende ettepanekute kohta, mis seal on tehtud?

V. Lind

Jah, ma olen lugenud, koguni kaks korda veel. Mul jääb mulje, et härra Raig tahab maad koormata võlgadega ja hästi tugevalt. Ma vastan selle kohta lühidalt: kui tõsta see kogu maksukoormusest 3% asemel 10%-le, siis näiteks Viljandi maakond hakkaks maksma 3 miljoni asemel 10 miljonit, ja kui 25%-le, nagu härra Raig pakub, siis jääb enamik majandeid kahjumisse, ei jätku raha. Nii et ma leian, et see on väga demagoogiline ja maarahvast, üldse maakasutajaid desorienteeriv artikkel. Imselt on idee võetud kuskilt Ameerikast, kus on meie Stavropoli või veel paremad tingimused.

Juhataja

Vabandage väga, härra Madissoon ja härra Lind, ma juhiksin teie tähelepanu sellele, et meil ei ole praegu põllumajandusministri pressikonverents, vaid konkreetne vastamine küsimustele, mis olid esitatud järelepärimises ja eile arupärimises. Jääme ikkagi selle teema juurde! Ma usun, et härra põllumajandusministri kompetentsis on veel väga palju olulisi asju, kuid täna me kõiki neid ei aruta. Järelepärimise teemaks oli riigimajandite moodustamine ja ainult sellega seostuvaid küsimusi ma paluksin ka esitada. Härra Zöbin.

A. Zõbin

Lugupeetud ettekandja, mul on terve kompleks küsimusi, kuid üks on selline.

§ 3 järgi on maksu suurus 5 rbl., kusjuures lisas on öeldud, et kohalikud võimud võivad seda suurendada sõltuvalt maa kivisusest jne. Juhtnõore ja määrust selle kohta ei ole, jääb selgusetuks, kui palju võib suurendada, kas 10 või 20 korda. Ehk tasuks selles seaduses kindlaks määrata, et mitte üle 50% põhimaksust jne.? See on esimene küsimus.

Teine küsimus on § 4 kohta. Kui me § 3 põhjal kehtestame talunikule ebamäärased maksusummad, siis aianduskooperatiividel lööme miskipärast selle summa üles. Hargi ja labidaga töötav inimene peab seda maad järelikult paremini harima ja maksma rohkem kui talunik, kelle töö on teatud määral siiski mehhaniseeritud.

Juhataja

Vabandage väga, lugupeetud rahvasaadik Zõbin! Me ei aruta maamaksu, see punkt on juba arutatud, maamaksuseaduse uus projekt on meie eilse otsusega saadetud maaelukomisjonile, kes koos majanduskomisjoniga sellega tegeleb. Teil on võimalik oma küsimused kõik põhjalikult läbi arutada majanduskomisjoni ja maaelukomisjoni istungil, kuhu teid kindlasti kutsutakse, kui te selleks soovi avaldate, komisjonid töötavad ju avalikult. Kindlasti tuleb ka härra Lind sinna seda seadust arutama. Jätame praegu maamaksu arutamise selleks ajaks, kui ta on päevakorras! Palun, härra Schotter!

H. Schotter

Austatud härra minister! Vabandan juba ette, kuid tulen tagasi oma eile esitatud küsimuste juurde. Esimene küsimus puudutas endisi aiandusministeeriumi sovhoose. Küsiksin nüüd veidi lihtsamalt, mida või keda aretatakse endises Mitšurini-nimelises sovhoosis, nüüdses Rapla riigimajandis? Seda esiteks. Kolmas küsimus polnud esitatud üldsegi professionaalsest edevusest, vaid hoopiski sügavast murest põllumajanduse arengu pärast. Nimelt on veiste leukoos väga salakaval ja ravimatu haigus, mis paraku on tabanud suurt osa meie karjast just suurmajandites. Mõningates majandites üle 50% karjast. Pidasin täiesti loomulikuks, et riigimajandite nimestike koostamisel arvestati ka seda momenti ning peeti nõu spetsialistidega. Paraku vastasite minu küsimusele eitavalt. Kas ma sain teist õigesti aru? Ja lisaksin veel nii palju, et eespool nimetatud Rapla riigimajand on leukoosne majand. Aitäh!

V. Lind

Jah. Nendele küsimustele oleks võinud kohe vastata. Hakkame kõigepealt leukoosist pihta. Leukoosihaiget karja vabariigis ei ole. Analoogiliselt ei saa Eestit nimetada inimeste poolest tuberkuloosseks. Seroloogiliselt positiivselt reageerijad kogu Eesti veistekarjast on 10,6% ja riigimajandeis 10,1%. Leukoosi reaktsioonide poolest puhtaid karju on 15, neist riigimajandites 6, mis on lülitatud nimekirja: Kurtna, Pirita, Ranna, Linnuvabrik, Saue ja Jäneda. Ei vaidle vastu Mitšurini-nimelise sovhoosi asjus, teda siin punaste nimekirjas ei ole. Kuid teie väide, et riigimajandites on leukoosi rohkem, ei pea paika, pigem on vastupidi või seis samal tasemel. Teine küsimus, et aiandusministeeriumi majandid on kõik riigimajandite hulka arvatud. Ei ole, nende hulka ei kuulu Narva, Vahtra, Kullaaru, Kohtla-Järve ja Alatskivi. Miks Mitšurini sovhoos? Spetsialistide arvates on see puuviljakasvatuse majand ja praegusel etapil on otstarbekas hoida seda maakonna riigimajandite kirjas. Aga kui maakond soovib, siis võib ta muidugi teha ettepaneku majandi sealt nimekirjast kustutada.

I. Raig

Täna, austatud spiiker! Härra Lindu ma tahan muidugi tänada meeldivate komplimentide eest sellisest kõrgest puldist. Kuid mul on väga palju konkreetseid küsimusi, võib-olla jagaksin nad kahte ossa. Esimene küsimus. Riigimajandite moodustamise määruse 4. punktis viidatakse sisuliselt vajadusele taastada riigimõisate omandiõigused. Kuidas põllumajandusministeerium suhtub omandiõiguste taastamisse tervikuna 1940. aasta 16. juuni seisuga? Teine küsimus: millise Eesti Vabariigi majandusprogrammiga on kooskõlas riigimajandite moodustamine? Eile te viitasite sellele, et see on väga tähtis ülesanne riikliku programmi koostisosana. Kolmas küsimus: miks oli riigimajandite tegemisega nii kiire enne maareformi, enne maaseaduse vastuvõtmist, isegi enne omandireformi? Millest see kihutamine oli tingitud? Esialgu piisab. Täna!

V. Lind

Esimene küsimus, omandiõiguse taastamine vastavalt 1940. aasta maareformile. Põllumajandusministri ja praegu ilmselt siis ka põllumajandusministeeriumi seisukoha olen ma juba kümneid kordi vist ka siit välja ütelnud. Me ei pea õigeks taastada seda sellisel kujul, nagu ta oli 1940. aastal. 50 aastat on oma töö teinud. Sellisel juhul me peaksime taastama kõik endised talud, ja nagu ma tõin ilmekad näited, muutma ka Lasnamäe ja Õismäe, rääkimata kõikidest katsemajanditest jne. Aeg on oma töö teinud ja sellisel kujul neid taastada oleks rumalus, arvestamata 50 aasta jooksul ja viimastel aastakümnetel toimunud muudatusi ning

seda, kes on maad harinud. Teie kõrval istuv härra Sirendi on juba mitu aastat tagasi rääkinud, et maa peab kuuluma sellele, kes teda harib. Ma usun, et ta on öelnud seda nii järjekindlalt, et selline olekski seisukoht. Aga kui Ülemnõukogu on pädev seda asja otsustama – üks minister ei pruugi siin üldse asjast aru saada –, siis võib otsuse vastu võtta ja taastada kõik endisel kujul. Mina spetsialistina ei arva nii. Praegu on mul siin kaante vahel maaseaduse projekt. Kahjuks ei saa ma seda ilma autorita edasi anda, kuna Ülemnõukogu ei ole ikka öelnud oma seisukohta põhikontseptsioonides.

Milline programm oli aluseks? Aluseks oli vabariigi valitsuse ülesanne põllumajandusministeeriumile, et ei läheks kaotsi põllumajanduslik järjepidevus. Loen ette, mis see ütleb: "Eesti Vabariigi põllumajandusministeeriumil töötada kaasaja nõuetest lähtudes välja riiklike majandite otstarbeka süsteemi loomise ettepanekud, mis rahuldaks põllumajanduse vajadused kaadri ettevalmistamisel, sordiaretuse, seemnekasvatuse, tõuaretuse ja muudes valdkondades, arvestades kuni 1940. aastani eksisteerinud Eesti Vabariigi riigimõisate süsteemi, ning esitada need ettepanekud Eesti Vabariigi Valitsusele 10. augustiks." Tõsi, vabariigi valitsuse määruses oli rõhk pandud 1920.–1940. aastani olnud riigimõisate süsteemile. Meie seda seisukohta ei jaganud ja sellist ettepanekut ei teinud, kes lõpuks seda määrust viimistles, see ta nii kirja pani. Endine riigimõis ei ütle mitte midagi, aga praegune Tallinna näidislinnuvabrik ütleb nii palju, et terve vabariik on tema taga. Lähtutud on kaasaja nõuetest.

Kolmandaks. Riigimajandite tegemisega oli kiire küll ja on ka praegu kiire, see loob eelduse privatiseerimiseks. Komisjonil, kus osalevad ka lugupeetud maavanemate nõunikud või asemaavanemad, on vaja öelda, milline osa riigimajanditest jääb näiteks tehnikumi juure, kas sinna jääb 50 või 100 ha, ja mis jääb Jõgeva Sordiaretusjaama juurde, et ülejäänud võimalikult kiiresti privatiseerida. Sellepärast ongi praegu sellega kiire ja selleks on ka need ajad maha pandud. Tuleb võimalikult kiiresti määratleda lõplikult need keskused, mis peavad jääma igal juhul Eesti Vabariigi suunata, et tuleviku taludel oleks, kust võtta sordiaretust, teadust, tõuaretust jne.

J. Liim

Täna! Härra Lind, te olete osaliselt küll vastanud, aga siiski. Te rääkisite eile väga veendunult riigimõisa eelistest ja vajadusest nende järele. Omal ajal reklaamiti innukalt kolhoose ja sovhoose. Kuhu oleme nende reklaamitavate majandussuundadega jõudnud, on tunda ja näha. Eesti Vabariigi ajal riigimõisate territooriumil minu teada talusid ei olnud. Nüüd on räägitud, et uued mõisad tulevad vanadest tunduvalt suuremad ja sinna sattuvad ka

talud, mida inimesed soovivad tagasi saada. Palun selgitada, mis vahe on riigimõisal ja sovhoosidel-kolhoosidel? Mida te oskate öelda inimestele, kes soovivad õigustatult talu tagasi ja soovitav majapidamine asub riigimõisa territooriumil? Tänan!

V. Lind

Eeliseid ei ole, on suuremad ülesanded. Riigimõisad peavad tegema ka seda, mis teinekord ei ole võib-olla nii rentaabel ja kasulik turumajanduse tingimustes, millele me ilmselt lähemal ajal üle läheme. Miks kolhoose kiideti, seda küsige sõbraliku naabერიიги käest, mina ei ole seda kunagi kiitnud, mulle te seda ette heita ei saa.

Uued mõisad ja talude tagasiandmine. On täiesti loomulik, et kui inimene tahab praegu nimekirja kantud riigimõisatelt oma talu tagasi saada ja see ei riku sordiaretust, seemnekasvatust ega tõuaretust, siis saab see korda ühe minutiga pärast kooskõlastust põllumajandusministeeriumis. Praegu ei ole minu teada sellest kordagi keeldutud. Neid juhuseid on juba mitukümmend olnud ja kõik on talu tagasi saanud. Kui aga tuleb omanik, kes tahab näiteks Viljandi Sordikatsepunkti maa-alalt endist talu tagasi saada, siis oleks lihtsalt rumalus see süsteem ära rikkuda. Või võtame Saku ümbruse, seal on ka mõisa ümbruses suured väljad, või Jõgeva, mis on endisest tunduvalt suurem. Rumal oleks hakata neid katsesüsteeme ja sordiaretust nüüd rikkuma. Sellisel juhul pakutakse kohe kõrvalt võimalus talu pidada ja mingeid takistusi ei tehta. Küsimus on selles, et näidata lihtsalt koht ära ja lõigata see õige jupp praegu maha. Kui ma ütlesin, et neli korda riigimajandid vähenevad, siis jõuamegi umbes selle üldpinnani, mis oli Eesti Vabariigi ajal.

A. Novohatski

Lugupeetud ettekandja, ma palun vabandust, sest osaliselt mu küsimus juba kõlas siin eile, kuid ikkagi paluksin väga lühidalt vastata jah või ei: kas tehti mingeid majandusarvestusi, enne kui nii suur hulk kõlvikuid läks riigimõisateks? Ja kui niisuguseid arvestusi tehti, siis kus võib nendega tutvuda? Millised on põhjendused?

V. Lind

Kui te arvate, et majandite viisi on tehtud mingi täpne analüüs, kuidas pärast riigimõisaks tegemist midagi kohe päris teistmoodi läheb, siis nii see kindlasti ei ole. Põhiliselt jäävad nad töötama täpselt samades tingimustes, mis on kõrval olevates ühistutes, kolhoosides, sovhoosides ja talumajapidamistes ning kõik seadused käivad täpselt ka nende kohta. Nendel on aga täiendav ülesanne töötada nende küsimustega, turumajanduse oludes, millega, nagu ma

ütlesin, üks või teine ettevõtte ei pruugi tegelda. Tal ei ole selleks vajadust, kui ta ei saa piisavalt kasumit. Riigimajand teeb uuringuid, mis on vajalikud näiteks Tallinna linnuvabrikule või mõnele Kehtna seakasvatuse kontrollkatsejaamale, kuid ei ole neile endile rentaablid. See ülesanne tuleb riigimajandil täita selleks, et kogu vabariigi põllumajandus areneks. Kindlasti hakkavad nad kõik andma kasumit, muul juhul ei saa neid üldse pidada. Kui Eesti Vabariiki meelde tuletada, siis olid riigimõisad ühed paremad kasumiandjad.

Juhataja

Aitäh, härra Lind! Kas teile on ka kirjalikke küsimusi? Ei ole. Aitäh! Läheme siis arutelu juurde. Esimesena on sõna soovinud härra Sirendi. Palun!

A. Sirendi

Austatud pr. spiiker, lugupeetud kolleegid! Kõigepealt palun vabandust härra Parderilt ja Kohalt, kes registreerisid end juba eile järjekorda, kuid sõna sain ma täna teist varem.

Katse päästa põllumajanduse vundamenti – seemnekasvatust ja tõuaretust – pidigi lõppema nii, nagu ta lõppes, ja jõudma meie praegusel pluralismiperioodil sellisesse omapärasesse seisusse.

Me alustasime parima seemnevilja ja seemnekartuli ärasöömist tasapisi ja pikkamisi juba mõned aastad tagasi. Veidi kauem oleme tõukarjast valmistanud toiduks kõlbmatut vorsti. Niisuguseid radikaalseid muutusi põhiprintsiipides on põllumees alati loomu- ja moraalivastaseks pidanud. Seemet ja tõukarja on söödud ainult suurima häda puhul, revolutsiooni või sõja ajal, nii nagu klaverit või ikoone on kütteks kasutatud ainult ekstreemses olukorras ja üksnes siis, kui sellele lisandub sügav kultuuritus. Niisiis pole meie olukord praegu pretsedenditu, me oleme sedasama juba ka varem läbi elanud. Uus on vahest ehk see, et kõrgeimas võimuorganis arutatakse katset päästa sordiseemet ja tõuloomi kui ebaseaduslikku või seadusvastast tegevust. Otsuseprojekt on ka täpselt niisugune, nagu võis loota. See on mittemidagiütlemise musternäide.

Esimene punkt: peatada määrus, kuni seadusandlus on veel puudulik! Kolmas punkt: peatada omavalitsustel maa väljaandmine riigimõisate maast, milles seisnebki peaaegu kogu määruse mõte! Nii et ühelt poolt tuli peatada määrus, teiselt poolt peatada maa väljaandmine, mis oli määruse sisu. Kolmandaks kohustada ministrit (see on projekti 2. punkt) juhinduma oma tegevuses Eesti Vabariigis kehtivast seadustikust. Minister on selleks niikuinii kohustatud, nagu meie kõik. Neljandaks teha ülesandeks vabariigi valitsusele koostada põhjendused riigimajandite süsteemi arendamiseks. Nii et neljandas punktis peaks valitsus meile

põhjendama ja suutma nii põhjendada, et me oleksime suutelised ka aru saama seda lihtsat tõde, mis igale inimesele on niigi arusaadav.

Seega suurepärane musternäide projektidest ja otsustest, mis me tahame siin vastu võtta.

Nüüd küsimus, kas on tehtud mõningaid vigu selle määruse ettevalmistamise või vastuvõtmise käigus? Ettenägelikult majandijuhtide ja spetsialistidega nõu ei peetud, et keegi ei saaks seda pidada tagurlike jõudude vandenõuks. Ma pean seda isiklikult veaks, kuid ma ei ole siin enamuse hulgas ja sellepärast saan aru, miks määrus hauti välja kabinetivaikuses ja otsustati sõltumata nendest, kelle üle otsustati.

Ma võiksin tuua teisest valdkonnast veel ühe näite, millest täna oli ka mujal juba juttu. Põllumajandussaaduste kokkuostuhindade tõstmist on õnnestunud ära hoida Liidus ja meil just tänu tervele reale niisuguste aruteludele, kus on pikema aja jooksul palju räägitud teatud muutuste esilekutsumist, sest aga otsus on tegelikult tegemata jäänud. Selles mõttes on siin nimetatud määrus just katse kohe midagi muuta, viia midagi teise seisuga. Mõningate arvates polnuks vajagi kokkuostuhindu tõsta, sest tarbija ei pea ju halba majandamist kinni maksma, vaid tuleks muuta omandivormi, mis ei maksa midagi, muuta omandivormi kapitaalselt ja kokkuostuhindade asi laheneb iseenesest, ilma rahakuluta. Rubla lisamist kilogrammi liha kokkuostuhinnale peeti paljudeks, mille tagajärjel näiteks Venemaal on liha turuhind vähemalt 10 rbl. võrra tõusnud. Ja seda raha ei saa nüüd kuidagi enam tootja, vaid juba spekulant. Tarbija aga peab ka selle välja maksma. Nii et radikaalid ja stagnandid tegutsevad kaunis ühisel nõul ja neil on õnnestunud üritus nurja ajada. Sedasi me arutame kuni tänase päevani kokkuostuhindade tõusu üle.

Ma tahaksin sellega ainult rõhutada, et me peame ikka vastu võtma otsused, mis ka midagi muudavad, kui on vaja muuta. Ja valitsusel ja võimul ei tohiks mitte mingil juhul olla vajadust seda riigimajandite süsteemi loomist siin pikalt arutada ja kedagi süüdistada. Sest tagajärjed tuleb meil nii või teisiti endal kanda, kui me ei suuda õigel ajal õigeid otsuseid vastu võtta. Täna tähelepanu eest!

E. Parder

Lugupeetud juhataja, kallid kolleegid, härra põllumajandusminister! Eelmine nädal, kui ma siit neljapäeval koju läksin, ootas mind ees kiire kutse reedel põllumajandusosakonda tulla. Seal olid koos tulevased riigimajandijuhid, maakonna volikogu esindajad. Ja kui ma siis küsisin, et kallid sõbrad, kas me ei ole oma asjaga natuke hiljaks jäänud, kehitati õlgu ja üteldi, et ei tea, pole seda asja nagu varem arutanud, keegi ei tea midagi. See selleks. Ja juba kõnealusel välknõupidamisel, nagu selle kohta võiks ütelda, tuli sisse väga olulisi muudatusi

riigimajandite asjus ülevalt poolt pakutusse. See oli sissejuhatuseks. Ma arvan, et keegi meist siin saalis ei ole riigimajandite vastu. Nad olid olemas ka enne, meie kunagise vabariigi ajal. Aga mina ja paljud Valgamaa valijad, kes mind siia on saatnud, on vastu sellele, kuidas neid tehakse ja kuhu neid tehakse. Üldse võib öelda, et viimasel ajal on meie valitsus, eeskätt põllumajandusministeerium hakanud kuidagi rabelema, kõike püütakse teha kiirustades. Nii oli ka selle maamaksu seadusega. Visati üks dokument ette ja las olla. Tekib mulje, et mõned põllumajandusjuhid tahavad tagasi neid vanu aegu, kus ülevalt üteldi: nii saab olema ja ärge vaielge vastu, nii see peabki olema, on see siis õige või mitte. Ja mida selline mentaliteet teeb? Teeb seda, et allpool see kõik võimendub tugevalt. Riigimajandid peavad tulema, kuid need peavad olema tõelised uurimiskeskused, katsejaamad ja koolituskeskused. Iga maakond oleks pidanud siin hästi järele kaaluma kõik poolt- ja vastuvariandid, pidama nõu omavalitsustega ja kogu maakonna põllumeestega. Määrus oleks pidanud panema riigimajandite organiseerimise käima seal, kus olid vanasti riigimõisad. Muidugi igas kohas neid enam luua ei saa. Ülejäänute puhul aga oleks pidanud siiski ära ootama kõik need teised seadused, mis panevad paika omandi, kelle maa see siis lõppude lõpuks on. Ei maksa karta, et nende suurmajandite südamete ja suurfarmidega midagi juhtub. Peaksime ometigi aru saama, et meil, s.t. taludel ja suurmajanditel, tuleb veel kaua koos seda põllumajanduse rasket koormat kanda ja edasi viia. Ja pole kahtlust, et tulevikuski säilib see omandivormide mitmekesisus, kus on kõrvuti talud ja majandid. Kuid säilib kindlasti ka konkurents, mis on juba praegu olemas. Ja sellepärast tahaksin paluda meie põllumajandusjuhte, et ei tehtaks liiga oma nõrgemale partnerile, olgu see siis väike talu või suurmajand. Ärge pange talumehele jalga taha, aidake teda, sest ta on veel nõrk, ehkki samas meie maakondade põllumajandusjuhid ütlevad: ah, mis neist aidata, neilt niikuinii toodangut ei tule! Sellise mentaliteediga me edasi ei jõua. Minu soov on, et põllumajandusministeerium edaspidi arvestaks kõiki oma partnereid, olgu need siis talud või suurmajandid. Eesmärk on meil ju kõigil ühine. Jõudu teile selleks! Aitäh!

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid, lugupeetud minister. Võib-olla sissejuhatuseks niipalju, et enne seda ametikohta siin Toompeal töötasin ma pärast EPA lõpetamist põllumajanduses. Nii et olen tuttav kõigi probleemidega, kui keegi tahab mu põllumajandusteadmisi kahtluse alla seada. Kõigepealt ma alustaksin mõttega: "Käi minu sõnade, mitte minu tegude järgi." Ligi 2000 aastat vana mõte kehtib ka täna. Härra Pardergi ütles, et keegi ei protesti riigimajandite tegemise kui protsessi vastu, vaid tegemise meetodite

vastu. Me oleme kõik deklareerinud õigusriiki, sest tahame vabaneda meid orjastanud ideoloogiast, sellest süsteemist. Ja sellel raskel teel oleme hakanud tegema oma seadusi. Kuid siin peame alati meeles pidama, et meid jälgitakse altpoolt ning eelkõige just meid siin Ülemnõukogus ja valitsuses, et me teeksime oma seadusi korrektselt ja täidaksime neid ka korrektselt. Kogu loogika on selles. Ja kui nüüd vaadata Eesti Vabariigi Valitsuse määrust nr. 184 3. septembrist ja sellele kohe järgnevat põllumajandusministeeriumi kirja 4. septembrist, siis ei saa me öelda, et see oleks seaduse täitmisel eeskujuks. Nüüd hakkaks arutama just seda arupärimist. Härra Linnu vastust meie arupärimisele teise küsimuse kohta. Millest on lähtutud riigimajandite nimestiku koostamisel ja kas see on eelnevalt kooskõlastatud maakondadega? Härra Lind vastab, et on kooskõlastatud. Tartu maakonna volikogu esindajana ma teatan, et meie volikoguga ei ole kooskõlastatud. Uurisin seda probleemi ka maakonna valitsuses ja keegi ei teadnud mulle öelda, et oleks kooskõlastatud. Rohkem ei osanud ma kuskilt uurida, kus see kooskõlastus Tartumaal tehti. Seepärast lubaksin enesel ministri-le meelde tuletada, et enne kui midagi kirja panna, tuleks täpsustada, kas see on ikkagi tõene. Peale selle, minu poole pöördusid mu otsesed valijad Sootaga sovhoosist ja tahtsid teada, mis saab nendest, kes on alustanud talu taastamist, sest Sootaga majand on kuulutatud riigimajandiks. Inimesed on segaduses ja nõudsid vastust, kuid mina ei osanud seda neile anda. Teine küsimus: kust võttis põllumajandusministeerium endale voli ignoreerida kehtivat taluseadust? Ja nüüd tsiteerin põllumajandusministeeriumi kirja, kus on selgelt öeldud: "Eeltoodust lähtudes on teie majandi territooriumil maakasutuse ümberkorraldamine, talude tegemine (taastamine) ja ühistute moodustamine edaspidi lubatud ainult põllumajandusministeeriumi nõusolekul." Võtame lahti § 6 taluseadusest: "... on igal Eesti Vabariigi kodanikul õigus talu luua, kes vastab taluperemehele esitatud nõuetele." § 10 lg. 2 annab õiguse maaeralduseks kohalikele omavalitsusele. Kohalike omavalitsuste aluste seaduse § 8 "Esmatasandi kohaliku omavalitsuse üksuse ja volikogu ainupädevus". Lõige 10 on kirjutatud järgmist: "... otsustab maa ja teiste loodusressursside kasutamisele andmise küsimused oma haldusterritooriumil Eesti NSV seadusandluses määratud korras ja ulatuses." Mitte ühtegi sõna ei ole ühe ametkonna – põllumajandusministeeriumi – õigustest ja volist. Järelikult on see määrus igati vastuolus meie kehtivate seadustega. Põllumajandusminister tuletab meile meelde, et kogu maa ja riigimajandite vara omanik on riik. Kuid kas põllumajandusministeerium on ka mõelnud, kuidas riik sai selle maa ja vara omanikuks? Miskipärast määruse 4. punktis tunnustatakse riigimajandite omandiõiguse järjepidevust, kuid kodanike omandiõiguse järjepidevust ei tunnustata. See viitab väga ohtlikule mõtlemisviisile, mida tuleb karta. Selles võimuses oleme elanud 50 aastat. Järgnevalt tsiteerin: "Kui riigiomaniku funktsioonide

taasteostamine riigimajandite osas on pandud põllumajandusministeeriumile, siis sellest ei tulene mitte ministeeriumi õigus, vaid lausa kohustus tegelda kõigi riigimajanditega." Kuid tekib küsimus, miks põllumajandusministeerium ei taha tegelda kõigi majanditega, kes on praegu riigi halduses, vaid valib välja endale ainult osa. See, et ülejäänutega ei tahagi tegelda, tekitab jälle hirmu. Sest teised majandid jäetakse saatuse hooleks. Neid ei tahetagi üleminekuaja protsessi kaasata. Ja viimaseks. Valitsuse programmis on põllumajanduspoliitika väga täpselt ja selgelt kirjas ning lugesin seda eile põhjalikult. Esitaksin sellise pretensiooni. Minu arvates ei ole põllumajandusministeerium seni hakanud valitsuse põllumajanduspoliitika programmi tõeliselt realiseerima. Kümme aastat ei ole põllumajandusministeeriumis põllumajanduspoliitikaga tegeldud ja seda ei taheta ka täna teha. Sellepärast teen ikkagi ettepaneku väljajagatud otsuseprojekt vastu võtta ja juhtida valitsuse tähelepanu sellele, et ametkond, põllumajandusministeerium ei ole asunud konkreetselt valitsusprogrammi ellu viima. Aitäh!

H. Peterson

Lugupeetud proua spiiker, lugupeetud kolleegid! Täna arutame üht küsimust, mis ei näita tegelikult meie suhet põllumajandusministeeriumiga, vaid pigem seadusandliku kogu ja valitsuse töö vahekorda, seda, kuidas valitsus tõlgendab ühte või teist seadust. Põllumajandusspetsialistina kiidan selle riigimajandite tegemise heaks. Põllumajandusministeeriumi ja valitsust ajendas kiiremini tegutsema see, et ei suudetud ära oodata pöördumist seadusandliku kogu poole. Me ei lahenda seda küsimust praegu mitte põhimõtteliselt, sest me saame kõik aru, et riigimajandeid on vaja moodustada. Kuid täna me peame lahendama tekkinud juriidilise patiseisu. Otsuseprojektis, millest räägitakse, ei kajastu absoluutselt minu enda arvamus. See on just näide, kuidas erinevad ühiskondlik-poliitilised jõud, kes on loomulikult esindatud igas komisjonis, võivad hääletada ühe või teise projekti poolt. Loomulikult ei ole selline projekt siis ka alati omavahel kooskõlas. Palju kooskõlastatuni on ükskõik millise ühtse fraktsiooni poolt tehtu.

Nüüd siis asja sisust. Ma mõtlen, et see puudutab kõigepealt just valitsuse määrust, kuigi selle tõlgendamine põllumajandusministri härra Linnu kirjaga on küll natukene laiem. Olen selles küsimuses kahel korral pöördunud juriidilise ekspertiisi tegemiseks Kadriorgu härra Eenok Korneli poole. Tema arvamusel alusel tegimegi otsuseprojekti. Täna hommikul kell 9 viibis ta ka ise siin ja me arutasime seda erinevate poliitiliste rühmituste esindajatega nelja-viekesi. Põllumajandusministeeriumist oli esindatud härra Pajo. Härra Eenok Korneli arvamus on selline, et valitsus on oma määrukses siiski laiendanud seaduse tõlgendust ja sellega ka oma

pädevust. Nimelt kui me vaatame valitsuse määruse nr. 184 üksikuid punkte, siis p. 4 järgi tuleb maakonnavalitsusel peatada kolhoosidele, ühistutele ja taludele maa andmine maast, mis aastal 1920–1940 kuulus riigimõisatele, kuni sellel maal asuvate riigimajandite tegevuse ümberkorraldamiseni. Ajaloost on teada, et aastatel 1920–1940 oli riigimõisate arv väga erinev, rääkimata riigi käsutuses olnud maa suurusest. 1917. aastal kuulus 52% Eestimaa põllumajandusmaast mõisatele, 1940. aastal oli aga riigimõisatele kuuluvat maad palju vähem. Siin peaksime ikkagi täpsemalt rääkima maast ja riigimõisatest (näiteks seisuga 16. juuni 1940).

Teine küsimus on, kunas üldse lugeda riigimajandid tekkinuks. "Valitsuse Teatajas" nr. 3 5. juulil 1990. aastal on trükitud riigiettevõtete põhimäärus. Seal öeldakse II osas p. 7: "riigiettevõtte asutamise ettepaneku võivad teha Eesti Vabariigi Valitsus, ministeeriumid, keskasutused ja teised riigiettevõtted". Kirjalikuks ettepanekuks tuleb põhjendada majandusüksuse asutamist riigiettevõttena. Koos asutamissettepanekuga on vaja esitada riigiettevõtete asutamise tehnilis-majanduslik põhjendus ning põhikirja projekt. Punkt 8 ütleb: valitsuse poolt volitatud organ kui riigiettevõtte asutaja kinnitab selle põhikirja, taotleb kohalikult omavalitsuselt asutamislõa ning esitab põhikirja registreerimiseks. Minu arusaamise järgi loetakse riigiettevõtte alles siis tekkinuks. Siin pakuti aga välja, nagu härra Lind ütles, perspektiivsete riigimajandite nimekiri. Antud juhul on tegemist ka 17 majandiga, mis ei olnud Eesti Vabariigi ajal riigimõisad. See on täiesti loomulik, situatsioon on ju muutunud. Samal ajal ei vasta mitmed omaaegsed riigimõisad enam praegusele tasemele. Sellest me saame kõik aru. Ja nagu härra Kornel märkis, peaks ka siin olema põhjendus, põhikiri ja põhikirja registreerimine omavalitsuses. Saadikute kaudu tuli mitmest maakonnast informatsiooni, nagu ei oleks maakonnavalitsustega läbi räägitud. Põllumajandusministeerium väitis, et maakondadele oli esitatud sellekohane ettepanek, aga kõik ei vastanud ja seetõttu oli põllumajandusministeerium sunnitud tegema selle nimekirja omal riisikol. Nagu ma täna kuulsin, Raplaga asi laheneb ning Rapla maavanem sai härra Linnuga kokkuleppele.

Kolmandaks peaks nimetama seda, et kehtiva taluseadusega ei ole keelatud rajada endistele Eesti Vabariigi riigimõisate maaaladele (mis olid kuni 1940. aastani Eesti riigimõisad) uustalusid. Siit tulenebki vastuolu taluseadusega. Küsimus ei ole põhimõttes, põhimõtteliselt saame kõik aru, et riigimajandid on vaja teha, kuid antud juhul peame asja lahendama formaal-juriidiliselt. Koos härrade Korneli ja Pajoga valmiski meil sõnastus, mis erineb natuke sellest, mis teile on siin varem kätte jaotatud. (Kokkusaamisel viibis ka Eesti Maa-Keskerakonna esindaja ning maarahvasaadikute esindajatest härra Kostabi.) On ettepanek peatada praegu valitsuse määruse täitmine. Selle aja jooksul peetakse veel läbirääkimisi

maakondade vahel, võib-olla pakutakse välja mõni teine majand. Palju hullem olukord kujuneb, kui maakonnaavalitsus väljapakutud riigimajandit ära ei registreeri. Et kohapeal tõrkeid ei tekiks, peataksime antud määruse ja teeksime seda senikaua, kuni vastavad nõuded on täidetud. Ma loeksin kooskõlastatud teksti ette: "Eesti Vabariigi Valitsuse määruse nr. 184 "Riigimajandite süsteemi loomise kohta" peatamisest. Eesti Vabariigi Valitsuse määruse nr. 184 "Riigimajandite süsteemi loomise kohta" ja selle alusel vastuvõetud põllumajandusministeeriumi 1990. aasta 4. septembri kirja nr. 3-8/18 kohta esitas arupärimise maa-keskerakonna saadikurühm. Lähtudes sellest, et Eesti Vabariigi Valitsus on alustanud põllumajanduse ümberkorraldust enne, kui Eesti Vabariigi Ülemnõukogu on lahendanud maaomandi küsimuse, Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsustab: 1. Peatada Eesti Vabariigi Valitsuse määruse nr. 184 "Riigimajandite süsteemi loomise kohta" täitmine. 2. Juhtida Eesti Vabariigi Valitsuse tähelepanu sellele, et taludele maade eraldamisel tuleb lähtuda Eesti Vabariigi taluseadusest."

Kui on ettepanekuid vastavate möönduste tegemiseks taluseadusse, siis usutavasti peame sellekohased korrektiivid tegema.

Juhataja

Aitäh! Ma paluksin selle kirjalikult! Härra Raig, palun! Meil on kõnedel eelis kohapealt sõnavõtte ees. Kõnepidajatele reglemendi järgi küsimusi ei esitata. Küsida saab ainult siis, kui sõna võetakse.

I. Raig

Austatud spiiker, austatud rahvasaadikud! Austatud härra Lind! Mulle tundub tõesti, et need jutuajamised oleksid võinud jääda selle saali seinte vahelt välja, kui meil oleks olemas konkreetne vabariigi põllumajandusprogramm, mida on asunud energiliselt ellu viima, ning meid ei ähvardaks näljahäda, millele on viidanud korduvalt mitmed rahvasaadikud. Mul on kaks küsimust. Esiteks see, kas Eesti Vabariigi põllumajandusministri poolt vastuvõetud määrused ja põllumajandusministeeriumi esitatud valitsuse määrus "Riigimajandite moodustamise kohta" on vastuolus eelmises Ülemnõukogus vastuvõetud taluseadusega või ei ole? Antud juhul on see isegi teisejärguline küsimus, see vaidlus on eelkõige tõlgendamise küsimus. Minu arusaamade järgi on ta loomulikult vastuolus. Veelgi enam – tegelikkuses on riigimajandite määrus peatanud paljudes piirkondades talude tegemise. Talude taastamisele on pandud piir mitte ainult nende majandite territooriumil, mis on riigimajanditeks välja valitud, vaid ka ümbruskonnas. See on sügav sotsiaalne ja majanduspoliitiline kahju. Kuid küsimus,

miks me täna siin arutame, seisneb ikkagi selles, mis meist saab sel talvel, ja kes on süüdi, et põllumajandussaaduste tootmine väheneb. On süüdistatud radikaalseid majanduspoliitikuks, kes tahavad kiiresti üle minna taludele, jättes tähelepanemata, et suurtootmine laguneb ilma selletagi. Et need talunikud, kes asuvad vähem kui 5%-l maal, ei suuda kuidagi kompenseerida ka teoreetiliselt seda toodangu langust, mis meil praegu suurtootmises toimub. Sellele oleme juba varem tähelepanu juhtinud, seda teab enamik siin saalis olijaid, et vabariigi põllumajandusministeeriumil puudub oma poliitika, puudub agraarprogramm. Ma juhiksin ka sellele tähelepanu, et uue põllumajandusministri käskkiri nr. 1, mis võeti vastu 3. oktoobril sel aastal, puudutab just nimelt riigimajandite moodustamist. Kui me arutasime valitsusprogrammi ja põllumajanduspoliitikat, siis selles dokumendis ei ole mitte ühtegi sõna räägitud riigimajanditest. Mulle tundub, et põllumajandusminister on hakanud varest otsast peale ja teeb tasakaalustamata põllumajanduspoliitikat, juhtides endiselt põhitähelepanu riigimajanditele, sovhoosidele-kolhoosidele. Ja nagu "Maalehes" on öeldud, on härra Lind Eesti Vabariigi kõige suurem maaomanik. Siia võiks poolnaljaga lisada, et võib-olla oleks siis õigem härra Lindu tituleerida kui Eesti riigimõisate ülemvalitsejat. Kas see kõik läheb aga kokku meie agraarpoliitikaga ja talundussüsteemi taastamisega, mis on leidnud rahva palava toetuse? Mäletame, et Ülemnõukogu seinte vahele, siia koosseisu on palju saadikuid valitud Taluliidu toetusega, aga Taluliidus oli sellel ajal võib-olla ainult tuhat liiget. Kui praegu toimuksid valimised, siis oleks talude esindajaid siin saalis tunduvalt rohkem, meie rahvas on talupoliitika omaks võtnud. Kuid mida teeb põllumajandusministeerium? Ma ei hakka kordama neid seisukohti ja fakte, millest rääkisid siin Hanno Schotter, Eldur Parder, Kalju Koha ja teised. Lisaksin ainult mõned momendid. Põllumajandusministeeriumi kirjaga näiteks taotletakse Taluliidu kõrvalejätmist defitsiitsete ressursside jaotamisest. Põllumajandusministeerium on esitanud talufondi põhikirja projekti ja pakkunud välja talufondi nõukogu, kus pole arvestatud mitte ühegi praktilise talupidaja osalemisega. Sisuliselt tahetakse Talupidajate Keskliidust teha põllumajandusministeeriumi osakond. Taluliidule ei ole Tallinnas eraldatud mitte ühtegi ruumi, ta tõsteti välja ka talunike koolist Sakus ja praegu asub ta sisuliselt ainult ühes korteris. Sellega ma tahan lihtsalt ütelda, et ministeerium ajab balansseerimata põllumajanduspoliitikat, mis ei johtu rahva poolt tunnustatud agraarpoliitikast ja valitsuse programmi poliitikast. Valitsuse määruses riigimajandite süsteemi loomise kohta on p. 4 öeldud, et tuleb peatada kolhoosidele, ühistutele ja taludele maa andmine maast, mis aastail 1920–1940 kuulus riigimõisatele. Sellega otsekui tunnustatakse küll riigimõisate omandiõigust, kuid nagu ma viitasin, laieneb see määrus maadele, mis olid endiste talude käes. Sellega ei tunnustata endiste talude õigusi. Määrus, mis

fikseerib riigimajandite nimestiku, ei hõlma kaugeltki mitte ainult neid majandeid, kus olid riigimõisad, ja nende majandite territoorium on arvutuste järgi 12 korda suurem, kui oli endiste riigimõisate territoorium.

Juhataja

Härra Raig, teie aeg hakkab lõppema.

I. Raig

Mul on ettepanek kiita heaks see vabariigi Ülemnõukogu otsuseprojekt, mille kandis ette maaelukomisjon ja mille tegemisel osalesid maa-keskerakond ja maasaadikute grupp. Lõpuks on mul veel üks ettepanek. Kuna küsimus, nagu ma ütlesin, ei ole ainult riigimajandite süsteemi loomises, siis palun kaaluda sellist ettepanekut, et Ülemnõukogu kohustaks põllumajandusministeeriumi lühikese aja jooksul töötama välja balansseeritud agraarprogrammi, mis arvestaks nii riigimajandite loomist (loomulikult ei ole keegi selle vastu, ka mina mitte, kuid teatud piirides, kindlate funktsioonidega) kui ka talumajandussüsteemi taastamise programmi. Balansseeritud põllumajanduspoliitika elluviimiseks, mida kahjuks praegu ei ole. Praegu on hüplemine ühelt poolt teisele poole. Ja kui seda lühikese aja jooksul ei suudeta teha – aega on selleks olnud pool aastat ja rohkemgi juba –, siis on minul Ülemnõukogule ettepanek, et Ülemnõukogu teeks omakorda valitsusele ettepaneku kaaluda põllumajandusministri sobivust oma töökohale. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Palun ettepanekud kirjalikult! Toomas Kork, palun!

T. Kork

Proua eesistuja, lugupeetud kolleegid! Meie sõnavõttudest tuli selgelt välja, et laua peal oleva projekti koostajad ei ole seda asja sugugi läbi mõelnud ja nad pole kaugeltki tuttavad ka majandusega. Kõikidele üllatuseks tuli maaelukomisjoni esimees pulti ja luges meile ette ühe projekti, mis peaks nüüd olema nagu eelmise asendaja, ta pakkus selle välja täiesti uuesti. Seda toetab ka erakonna juht ja ma ei saa enam üldse aru, mida me peame hääletama.

Olemasoleval projektil on ka maaelukomisjoni allkiri ja sellest tulenevalt teen ettepaneku katkestada praegune arutelu vähemalt niikauaks, kui tuleb mingi projekt, kust me saame selgeks, kes mida kuskil teeb. Ma ei saa mingist hääletamisest osa võtta. Peale selle ei saa ma pidada sugugi korrektseks, et siia parlamendisaali tuuakse Ivar Raigi ja Vello Linnu

kemblemine, eriti härra Raigi poolt. Lind on valitsuse liige, ja kui valitsuse liige ei täida Ülemnõukogu lootusi, siis tuleb midagi konkreetset ette võtta, aga mitte mõnu tunda sellistest mõnitamiskatsetest. Mul on väga paha tunne, et pidin sel ajal siin olema, parem oleksin olnud tegevuses kusagil väljaspool saali. Peale selle, kolleeg härra Raig, sinu viimase märkuse juurde ütlesin, et Ülemnõukogu ei kohusta põllumajandusministeeriumi ega Vello Lindu, kui Ülemnõukogu kohustab, siis kohustab ta valitsust. Aitäh! Palun vabandust!

H. Peterson

Lugupeetud eesistuja, ma just tahtsingi sellest rääkida, et kui tuleb veel sõnavõtte, siis ei tohiks minna isiklikuks, vaid klaarime ära selle juriidiliselt ebakorrekse patiseisu seaduse ja Ülemnõukogu vahel Põllumajandusministeerium ei puutu antud juhul asjasse. Otsuseprojekt oli meil trükitud, kuid sinna tuli komisjonis veel parandusi sisse ja me ei saanud seda paljundada, vahepeal oli kohtumine Savisaarega. Me teeme selle homme ära. Aga ma ütlesin, et meie poolt kehtib see viimane, mis ma ette kandsin.

Juhataja

Täna väga! Ma arvan, et härra Menšikovi sõnavõtu järel oleks aeg tõmmata arutelule joon alla, sest on tehtud ettepanek katkestada ja võtta otsus alles homme vastu. Kas ollakse selle poolt, et lõpetada küsimuse arutamine praegu härra Menšikovi sõnavõttuga? Panen hääletamisele. Selle poolt on 49 saadikut, vastu olijaid ja erapooletuid ei ole. See on lihthäälteenus, siin ei ole nõutav absoluutne häälteenus. Härra Menšikov, palun!

V. Menšikov

Lugupeetud juhataja, lugupeetud rahvasaadikud! Toetan täielikult härra Petersoni viimast sõnavõttu selle kohta, et tuleb arutada sisuliselt, mitte minna isiklikuks. Ma sõndaksin pakkuda otsuseprojekti parandust või täiendust, kuna faktiliselt on esitatud juba 2 projekti. Riigimajandite süsteem on hädavajalik, arvatavasti keegi ei vaidle selle vastu. Kogu küsimus on selles, millega nad tegelevad. Ja mulle näib, et maa-keskerakonna saadikurühma esitatud otsuseprojekti 4. punkti on tingimata vaja konkretiseerida. Riik on igal juhul kohustatud ja sunnitud tegelema selekteerimistööga, teadusliku tööga ja taastootmisega, et levitada taimekasvatases uusi sorte ja loomakasvatases uusi tõuge. Ja samal ajal on ta kohustatud kindlustama ka põllumajandusspetsialistide hea ettevalmistuse.

Seetõttu ma pakuksin rühmale, kes hakkab seda teksti lõplikult viimistlema, punkt 4 välja järgmises redaktsioonis.

Eesti Vabariigi Valitsusel esitada Eesti Vabariigi Ülemnõukogule (tähtaega võib täpsustada, aga arvatavasti piisab kuust ajast, sest härra minister ütles, et arvestused olid olemas) majanduslikud põhjendused, riigimajandite vajadus ja arv ning süsteemid suunitluse järgi.

1. Selektiooni- ja teadustöö.
2. Taastootmine majandite kindlustamisel uute taimesortide ja uute loomatõugudega.
3. Põllumajandusspetsialistide koolitamise kindlustamine.

Täna!

Juhataja

Aitäh! Lugupeetud saadikud! Meil on selline olukord, et maaelukomisjon on oma esialgse projekti tagasi võtnud. Tema uus projekt ei ole saadikutel käes, ja nagu me täna kuulsime, on härra Kohal ja härra Menšikovil veel täiesti konkreetseid täiendusettepanekud. Peale selle olid siia härra Raigi ettepanekud, mida ta ei ole aga kirjalikult saatnud. Meil ei ole praegu mitte midagi hääletada ja härra Kork tegi juba ettepaneku võtta otsus vastu siis, kui ta on meile korralikult välja jagatud. Ja muidugi tuleb ka need täiendused kõik läbi arutada. Kes on härra Korgi ettepaneku poolt võtta selles läbiarutatud küsimuses otsus vastu järgmisel istungil, kui meil on käes korralikult vormistatud otsuseprojekt? Poolt on 52, erapooletuid 3, vastu ei ole keegi. Me anname need parandused nüüd härra Petersonile ja loodame, et homseks on meil olemas lõplik projekt.

Alatiste komisjonide moodustamise kohta

Juhataja

Lugupeetud saadikud, asume järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on Ülemnõukogu komisjonid. Me oleme seda punkti, nagu te teate, väga kaua ette valmistanud. Teile on kätte jagatud neli erinevat ettepanekut, teie käes on see eeltöö, mille tegi härra Käbin, et selgitada saadikute ja saadikurühmade huvi erinevates komisjonides töötamise vastu. Eile tegime õiguskomisjonile ettepaneku üldistada need ettepanekud, et meie arutelu oleks produktiivsem. Õiguskomisjon on volitanud härra Kase esitama meile need üldistatud tulemused aruteluks ja otsuste vastuvõtmiseks. Palun, härra Kask!

P. Kask

Lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Alatiste komisjonide moodustamise päevakorrapunkt on mammutpunkt, mille kohta on tehtud väga palju erinevaid ettepanekuid, ja ma arvan, et nendes orienteerumiseks on vaja teha väike ülevaade. Tinglikult võib ettepanekuid jaotada kolme klassi. Kõigepealt on otseselt komisjonide nimekirja, selle muutmise kohta tehtud hulk ettepanekuid, mis puudutavad 6 praegust alatist komisjoni, nimelt ajakirjanduskomisjoni, saadikueetika komisjoni majanduskomisjoni, haldusreformi komisjoni, õiguskomisjoni ja riigikaitsekomisjoni. Ajakirjanduskomisjoni kohta on kaks alternatiivettepanekut: jätta ta alles või ühendada praeguse teadus- haridus- ja kultuurikomisjoniga ühtseks kultuurikomisjoniks. Ajakirjanduskomisjoni on praegu 6 ning teadus-, haridus- ja kultuurikomisjoni ka 6 soovijat. Üks lahkus teadus-, haridus- ja kultuurikomisjonist.

Saadikueetika komisjoni kohta on üks ettepanek – nimetada ta eetikakomisjoniks. Alternatiivettepanekut sellele ei ole, aga on arvamusi viia eetikakomisjon alatiste komisjonide hulgast välja, komplekteerida ta nimelt nii, et need inimesed võiksid kuuluda ka teistesse komisjonidesse. Alternatiivettepanek on jätta ta ikkagi alatiseks komisjoniks.

Majanduskomisjoni kohta on jällegi kaks ettepanekut: jagada kaheks või jätta endiseks. Kaheks jagamise kohta on seejuures ka kaks erinevat varianti: 1) teha eelarve- ja majanduskomisjon ning 2) üks on eelarvekomisjon ja teine majandus- ja haldusreformi komisjon. See viimane puudutab ka haldusreformi komisjoni kohta tehtud ettepanekuid. Siin on samuti ettepanek jätta endiseks, on ettepanek muuta haldusreformi komisjon ajutiseks komisjoniks ja on ettepanek ühendada ta majanduskomisjoni selle osaga, mis ei kuulu eelarve juurde.

Õiguskomisjoni kohta on nagu majanduskomisjoni kohta tehtud ettepanek jaotada ta kaheks ja alternatiivettepanek on jätta kokku. Kaheks jaotamise ettepanekuid on kahte liiki: kas riigiõiguse- ja õiguskaitsekomisjon või riigiõiguse- ja riigi- ja õiguskaitsekomisjon. Viimase ettepanek on seotud riigikaitse praeguse komisjoniga, nimelt ühendada see õiguskaitsekomisjoniga. Alternatiivettepanek riigikaitsekomisjoni kohta on jätta ta endiseks. Seega on ettepanekute hulk, mis konkreetselt praegusi komisjone puudutavad, küllaltki suur ja õiguskomisjoni arvates tuleks need praeguste komisjonide kaupa läbi arutada ning hääletada.

Teine ettepanekute hulk ei puuduta otseselt moodustatavate komisjonide nimekirja, vaid presiidiumi ja komisjonide esimeeste edasist saatust. Presiidiumi kohta on ettepanek kaotada ta ära juba enne komisjonide moodustamist, see on siis Antoni-Veetõusme projekti kohaselt. Alternatiivettepanek on õiguskomisjoni seisukoht: jätta presiidium vähemalt nii kauaks alles, kuni oleme läbi arutanud riigiõiguslike aluste seaduse eelnõu, ja asuda kohe komisjonide

moodustamise juurde. Kui me presiidiumi alles jätame, siis avanevad jällegi alternatiivsed võimalused. Üks seisukoht on, et jätta koosseis endiseks. Selle poolt on õiguskomisjon ja seda sisaldas ka nii rahva-keskfraktsiooni kui ka sõltumatute demokraatide ettepanek. Alternatiivettepanek on muuta koosseisu, kusjuures siin on jällegi kaks teed: 1) moodustada presiidium uute komisjonide uutest esimeestest, kelle valivad komisjonide liikmed ja 2) valida uus presiidium komisjonidest täiesti sõltumatult, proportsionaalsusmeetodi kaudu. Komisjonide esimehi puudutavad ettepanekud haakuvad presiidiumi staatusega: on võimalus jätta komisjonide esimehed endiseks või valida kohe komisjonide poolt uued esimehed. Ja kui me valime uued, siis nende esimeeste staatuse kohta on taas kaks alternatiivi: kas nad moodustavad uue presiidiumi või nad ei lähe presiidiumi ja moodustavad tõenäoliselt siis töö korraldamiseks juhatuse. Kolmas liik ettepanekuid on reglemendi muutmise ettepanekud, mille eesmärk on tasandada teed, lihtsustada komisjonide mehitamise protseduuri. Siin on 2 sedasorti ettepanekut. Üks on õiguskomisjoni ettepanek vähendada komisjoniliikmete minimaalset arvu 6-lt 5-le, praeguse reglemendi § 4 lg. 1 sätestab, et komisjon peab olema vähemalt kuueliikmeline. Teise ettepaneku on teile välja jaganud reglemendi töörühm: teha parandus § 4 lg. 3 selle osa kohta, kuidas jaotatakse kohad komisjonides.

Õiguskomisjon arutas laekunud ettepanekuid ja kogu olukorda eile ja täna. Eile vastu võetud võrdlemisi detailne otsus sai täna uuesti läbi vaadatud ja põhjuseks oli see, et olukord muutub iga päevaga. Vahepeal selgusid mitmed asjaolud, näiteks see, et majanduskomisjon ise ei toeta enam ettepanekut jagada komisjon kaheks. Õiguskomisjoni seisukoht on selge vähemalt kahes küsimuses: 1) asuda kohe komisjonide nimekirja moodustamise ja kinnitamise juurde, ära ootamata presiidiumi staatuse muutmist või ta ärakaotamist ja 2) võtta komisjonide nimekirja koostamisel aluseks praegune komisjonide struktuur ja arutada ükshaaval läbi iga komisjoni edasist saatust käsitlevad muudatusettepanekud. Nähtavasti on otstarbekas jaotada aega nii, et iga komisjoni saatust arutatakse eraldi, avame arutelu näiteks 10 minutiks ja seejärel hääletame. Päevakorraküsimuse käsitlemise skeemi järgi, mis on välja töötatud, tuleb loogiliselt alustada sellest, kas me asume komisjonide nimekirja moodustamise ja kinnitamise juurde või on vaja enne likvideerida Ülemnõukogu Presiidium.

Juhataja

Härra Kask, lubage ma juhatan nüüd seda istungit edasi! Teie ettekande põhjal on võimalik asuda neid ettepanekuid juba realiseerima. Ma paluksin ainult seda täismaterjali, kus on materjalid kõikide komisjonide kohta, kogu seda tabelit! Tänan väga!

Lugupeetud saadikud! Ettepanek, mis härra Kask õiguskomisjoni poolt esitas – alustada komisjonide arutelu selliselt, et vaadata ükshaaval läbi ettepanekud komisjonide kohta –, leiab ilmselt mõistmist. Muidugi on võimalik ka see variant, et alustada üldküsimumustest ja siis jõuda komisjonide nimekirja juurde, kuid tundub, et ratsionaalne oleks otsustada ära konkreetsed asjad ja siis on meil juba hoopis lihtsam käsitleda ka üldküsimumusi. Härra Made.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Minu meelest on meil kõigepealt tarvis ära otsustada üks põhimõtteline küsimus: kui suured need komisjonid on, mitmeliikmelised minimaalselt? Näiteks mina isiklikult ei jaga mitte kuidagi õiguskomisjoni seisukohta, et liikmete arv 6 pealt 5 peale viia. Reglement ütleb niimoodi, et komisjon on otsustusvõimeline, kui kohal on 50% liikmeid, ütleme siis kolm inimest, ja otsused võetakse vastu lihthäälteenamusega. Sel juhul võivad kaks saadikut olla poolt ja üks vastu ja siis tullakse komisjoni, s.t. kahe inimese otsusega siia saali ette ja esitatakse see nii-öelda otsus meile vastuvõtmiseks. Mina teen omalt poolt ettepaneku hoopiski suurendada komisjoniliikmete minimaalarvu 8-ni. Aitäh!

I. Hallaste

Lugupeetud eesistuja, austatud kolleegid! Meile on välja jagatud päevakord ja seal on 9. punktina sees selline menetluses olnud asi nagu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatiste komisjonide küsimus. Ja peale selle on kirjutatud, et presiidium esitab 22.–25. oktoobrini kestva 20. istungjärgu päevakorda punkti Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglemendi muudatuste kohta ja ettekandja on reglemendi töögrupi juht. Minu meelest aetakse praegu segi kaks päevakorrapunkti, mis on meil eraldi välja toodud ja millest üks on selle istungjärgu päevakorras ja teine sellest väljas. Kaks asja pannakse kokku. Võib-olla on mõistlik niimoodi teha, aga ma paluksin selgitust, millist päevakorrapunkti me arutame, kas reglemendi muudatust või alatiste komisjonide küsimust.

Juhataja

Härra Hallaste, me hääletasime need mõlemad punktid eraldi päevakorda sisse. Praegu, nagu ma juba istungi alguses ütlesin, me arutame alatiste komisjonide küsimust. Kuid juhin teie tähelepanu sellele, et alatiste komisjonide küsimus on sätestatud reglemendina, nii et üks päevakorrapunkt on meil praegu reglemendiga seotud alatistest komisjonidest ja teine on konkreetne reglemendi parandus, mis on teile ka laiali jagatud. Selle on teinud meie poolt

reglementi arutama valitud kolmainus ja see puudutab vist reglemendi § 7, kui ma õieti mäletan. Nii et meil on kaks eraldi punkti, mõlemad on seotud reglemendiga. Palun, härra Järlik!

R. Järlik

Austatud proua juhataja, austatud kolleegid! Mitte just eriti selge olukord komisjonidega ja nende ümber on kestnud tõepoolest tükk aega ja viimased nädalad ei ole seda selgemaks teinud, vaid veel segasemaks ajanud. Erinevalt mõnestki kolleegist, kes on asunud tööle ühes komisjonis, olen mina sattunud tööle just mitmes komisjonis. Üsna viimase ajani kuulusin ma ühte alatisse komisjoni ja võib-olla on see, mida ma nüüd öelda tahan, natuke varajane, silmas pidades praegust koosoleku tempot ja seisukohti, kuhu on välja jõutud, kuid ma tahaksin siiski juhtida tähelepanu ühele asjaolule, mida tuleks arvestada, kui me hakkame hääletama. Nimelt jäi meil, kui me tööd alustasime, piiritlemata mõnegi komisjoni täpne tegevusvaldkond. Üks selline komisjon on saadikueetika või eetikakomisjon. Nüüd on see komisjon leidnud endale üsna konkreetse töö ja tegevusse asunud. Töötasime täna hommikul, homme jätkame seaduseelnõuga, mis on meile äärmiselt vajalik. Seoses sellega ma tahaksingi öelda: kui me nüüd leiame, et eetikakomisjon peaks jääma ajutiseks, siis ta muidugi seda tööd edasi teha ei saa, sest ei ole mõeldav, et inimesed, kes tegutsevad teistes komisjonides, jätkaksid ühes ajutises komisjonis alalist tööd. Me peame lihtsalt nüüd saalis ühiselt otsustama, kuidas teha.

Juhataja

Aitäh, härra Järlik, aga ma tuletaksin meelde, et me kuulsime õiguskomisjoni ettepanekut arutada komisjone konkreetselt ühekaupa. Sellepärast ma palun ka kõiki teisi praegu mitte ennetada seda! Palun, härra Titma!

M. Titma

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Mulle tundub nii, et kogu komisjonide küsimus ei ole ju formaalne. Me oleme pool aastat töötanud ja kogu tänase arutelu mõte seisneb selles, et teha enda tööd efektiivsemaks. Ja selles mõttes peaks ikkagi hakkama konkreetselt käsitlema komisjone ja selgeks tegema, milles on põhjus, et üks komisjon töötab täiesti selge ülekoormusega, nagu näiteks majanduskomisjon, aga samal ajal torkab minule näiteks väga silma, et haldusreformi komisjon on praegu õigupoolest ilma igasuguse väljundita, kuigi haldusreform on Eestimaal üks tõsisemaid asju üldse. Ma juhiaksin tähelepanu just sellele, et

me ei lähtuks sellest, nagu lugupeetud kolleeg Kask asju ette kandis – umbes nii, et meil on lihtsalt võrdsed võimalused otsustada nii või teisiti. Me peaksime ikka iga asja puhul argumenteerima. Oma repliigi lõpetaksin sellega, et pea kõigis parlamentides on tähtsaim komisjon eelarvekomisjon ja kusagil ei ole ta ajutine ega tehtud teiste komisjonide baasil, sest eelarve on kõige tähtsam asi, mida üldse üks parlament ükskõik millisel maal arutab.

Juhataja

Aitäh, aga majandus- ja halduskomisjoni juurde me tuleme tõesti veel kord, kui hakkame rääkima konkreetsetest komisjonidest. Niisiis ma näen, et jutt kisubki tõepoolest konkreetsete komisjonide poole. Oli tehtud ettepanek otsustada enne seda, kui me hakkame konkreetseid komisjone arutama, komisjonide minimaalsuurus. See on tõesti ilmselt oluline, sest siis saame arvutada, kui palju komisjone me suudame täita. Härra Fjuk.

I. Fjuk

Lugupeetud eesistuja! Ma rõhutaksin vajadust otsustada mitte ainult miinimum-, vaid ka maksimumsuurus. Teen ettepaneku, et need arvud oleksid vastavalt 7 ja 13.

Juhataja

Aitäh! Kas saadikud on nõus, et me asume kõigepealt otsustama komisjonide suurust? Härra Koha, palun!

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Mul isiklikult on väga raske seda otsust teha, sest kui jälgida meile kätte antud projekti, kus inimesed on ennast ühte või teise komisjoni pakkunud, siis see arv kõigub ühest kuni 14-ni, vabandust – 12-ni. Nii et öelda 6–12 või mõni teine arv ei ole võimalik, sest saadikut ei saa vägisi sundida ühte või teise komisjoni, kui ta ei tunne ennast selleks valmis ega kompetentne olevat. Ei saa rangelt reglementeerida, et komisjonis peab olema vähemalt kuus või vähemalt kaksteist inimest. Siin on üsnagi raske valikut teha. Aitäh!

Juhataja

Kas ma saan härra Kohast nii aru, et ta teeb ettepaneku üldse mitte määrata minimaalsuurust? See on siis üks alternatiivettepanek, sest praegu on reglemendis määratud minimaalsuurus. Härra Allik, palun!

J. Allik

Lugupeetud proua juhataja, ma juhin tähelepanu, et selle küsimuse otsustamine peab algama otsusest Ülemnõukogu reglemendi § 4 punkt 1 muutmise kohta. Otsus peab koguma sel juhul vähemalt 53 häält, sest seal on fikseeritud, et 6 ja kõik.

Juhataja

Aga sellest me just räägimegi, et me peame muutma reglemendi § 4 p. 1, kus on määratud komisjonide minimaalsuurus. Niisiis tundub, et on jõudnud kätte hääletamise aeg. Hääletame, kas muuta ära reglemendi § 4 p. 1, mille järgi alatised komisjonid on vähemalt 6-liikmelised. Poolt on need, kes tahavad muuta, vastu on need, kes tahavad jätta. Palun, teeme kohaloleku kontrolli! Kohal on 72 saadikut. Kes on selle poolt, et muuta reglemendi § 4 lõige 1, mis sätestab komisjonide minimaalsuuruseks 6 inimest? Poolt on 31, vastu 32, erapooletuid 7, ettepanek ei leidnud toetust. Komisjoni minimaalsuuruseks jääb 6 inimest.

On tehtud veel teine, sisuliselt sedasama paragrahvi puudutav ettepanek, nimelt täiendada reglementi ning sätestada ka komisjoni maksimaalsuurus. Me peaksime siis ka selle läbi hääletama. Kes on selle poolt, et sätestada reglemendis komisjonide maksimaalne liikmete arv? Palun hääletada! Poolt on 23, vastu 37, erapooletuid on 9. Ettepanek ei leidnud toetust. Maksimaalsuurus jääb sätestamata. Härra Kase ettekandes oli veel üks reglemendiga seotud ettepanek, mis puudutas § 4 lõiget 3 – Ülemnõukogu Presiidium jaotab kohad alatistes komisjonides saadikurühmade, sõltumatute saadikute vahel ja nii edasi. Reglemendiga tegelev töögrupp on teile välja jaganud selle teksti muudatuse. Kas on vaja ka seda punkti enne komisjonide nimekirja kinnitamist hääletada või võime teha seda siis, kui komisjonide endi nimekiri on selge? Jätame selle võib-olla selleks ajaks, kui meil on juba teada, mis komisjonidest on juttu. Lugupeetud saadikud, vaatame komisjone tähestiku järjekorras, sest see on kõige neutraalsem.

Esimene tähestiku järjekorras on ajakirjanduskomisjon, mille kohta on tehtud kaks ettepanekut – ühendada see kultuurikomisjoniga või jätta eraldi. Praegu on saadikurühmad esitanud ajakirjanduskomisjoni 6 inimest, nii et sellest seisukohast võttes on komisjon elujõuline. Kas ollakse nõus, et me komisjonide arutamisel räägiksime kohalt, s.t. kahe minuti kaupa, ei peaks kõnesid? Ja iga komisjoni arutluse lõpuks annaksime sõna ka komisjoni praegusele esimehele. Ma palun, härra Allik!

J. Allik

Lugupeetud kolleegid! Ma räägin nii sõltumatute demokraatide saadikurühma kui ka ajakirjanduskomisjoni poolt, kes seda küsimust täna oma koosolekul arutas. Ei toeta ühe suure humanitaarkomisjoni loomist, sest me arvame, et siis saame komisjoni, kes tegeleb kõigega ja ei millegagi. Palun siin väga põhjalikult järele mõelda. Loomulikult võib kaua tõestada hariduse, kultuuri ja ajakirjanduse kokkukuuluvust, kuid tänases situatsioonis, kus just kultuur ja haridus sattuvad kõige enam tekkiva turumajanduse rataste vahele, vajaksid need mõlemad eluvaldkonnad spetsiaalset ja tugevat parlamentaarset kaitset ja esindatust kõigi oma projektide ning finantseerimisprobleemide analüüsimiseks ja põhjendamiseks. Lisaks sellele on küllalt spetsiifilised ka küsimused, mis puudutavad ajakirjandust ja eriti meile otse alluvate TV ja radio juhtimist. Ma ei usu, et kõigi nende elualade kuhjamine ühte suurde komisjoni oleks õige ja selle komisjoni töö võiks olla efektiivne. Minu arvates näitaks see otsus, et me suhtume kogu humanitaarsfääri kui perifeersesse nähtusesse, mida kümne spetsiifilise komisjoni kõrval võib ühte hunnikusse kokku ajada. Ma loodan kõigi Ülemnõukogus neid elualasid esindavate saadikute mõistvale ja toetavale suhtumisele, et nende elualade tõsine *lobby*, mida edaspidi kindlasti vaja läheb, saaks olla organiseeritum, diferentseeritum ja seetõttu ka tugevam. Aitäh!

T. Made

Austatud juhataja! Ajakirjanduskomisjoni endise liikmena on mul kujunenud niisugune arvamus, et meie kitsastes oludes, kus meil tundub juba, et saadikuid ei jätku kõikidesse komisjonidesse, oleks ajakirjanduskomisjon liigne luksus. Ajakirjanduskomisjonile lihtsalt ei jätku piisavalt tööd, et hoida ennast normaalses tööritmis. Seda näitas ka ajakirjanduskomisjoni töö kevad- ja suvekuudel, kus suuri raskusi oli komisjoni liikmete kokkusaamisega ja küsimuste otsustamisega ning küsimusi tuli pidevalt edasi lükata. Ma arvan, et meie ajakirjanduse juhtimiseks, selle kontrolli all hoidmiseks või sellel silma peal pidamiseks niisugust komisjoni tarvis pole. Ei ole ilmselt vaja hakata tõestamagi, et ka hariduse, kultuuri, teaduse jne. valdkonda kuulub ajakirjandus või siin võiks vähemalt koostööd teha. Praeguse struktuuri järgi tundub, et teadus- ja hariduskomisjoni kui niisugust ei tule, sest seal on viis liiget. Igal juhul on see omaette probleem. Nii et ma soovitan sügavalt järele mõelda, kas meil on ikka vaja ajakirjanduskomisjoni. Aitäh!

Juhataja

Täienduseks olgu öeldud, et mis puudutab kultuurikomisjoni täitumust, siis vahepeal, kui

need nimekirjad olid juba trükitud, on veel üks inimene saadikurühma toetusel avaldanud soovi osaleda kultuurikomisjonis – see on härra Küllö Arjakas. Järgmisena annaksin sõna härra Tarandile.

A. Tarand

Lugupeetud juhataja ja lugupeetud saadikud! Ma informeeriksin teid sellest, et eile arutas see viletsavõitu presiidium ajakirjanduse kahe põhiasutuse – raadio ja televisiooni põhikirja või põhimäärust täpselt üks tund ja see asi saadeti tagasi. Üks punkt – punkt viis –, mis oli selles eriti kahtlustäratav või mitmeti tõlgendatav, kõlab nimelt niimoodi: "Raadios ei või tegutseda parteid ja poliitilised liikumised." Igaühe oma asi on, kuidas seda siis tõlgendada. Presiidium leidis vähemalt 3 võimalust. Teil kõigil on ühesõnaga üks tõlgendus: ärge sinna oma nina näidake ega televisioonis ja raadios juttu ajage. Meie ajakirjanduse tase, mis on muidugi üks kultuuritaseme peegeldus, on praegu üsna nõrgavõitu, see on kõigil ilmselt teada. See on see, et me üle oma varju ei suuda hüpata. Väljakujunenud demokraatiaga riikides on riiklikul raadiol ja televisioonil tihtilugu isegi parlamentaarsed komisjonid, mis jälgivad igasuguste poliitiliste rühmituste või parteide jõudude vahetõrget, et kõik saaksid seal enam-vähem võrdselt või õigemini öelda võrdeliselt häälseda. Ja sellepärast oleks ajakirjanduskomisjoni ära kaotamine praeguses situatsioonis muidugi eriti suur karuteene kogu eesti kultuurile ja rahvale. Aitäh!

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja, eks see ole muidugi loomulik, et demokraatlikult valitud kogu tunneb muret demokraatia pärast väljaspool seda saali ning tahab, et see oleks arenev ja kestev. Aga kõik need argumendid, mis seni on esitatud ajakirjanduskomisjoni poolt, viitavad murele, et seal kellelegi liiga ei tehtaks, et keegi ei saaks enam häält teha jne. Seetõttu tundub mulle, et probleem on ehk kõige rohkem seostatav eetikakomisjoni funktsioonidega. Ja ette rutates arvan, et võimalik on eetikakomisjoni ja ajakirjanduskomisjoni ülesanded ka seostada. Igal juhul näen ma, et ajakirjanduskomisjonile puhtal kujul täit mahtu siin saalis olijatest küll välja ei anna.

Juhataja

Vabandage, lugupeetud saadikud! Ma tuletan teile lihtsalt meelde, et me oleme praegu pika nimekirja alguses. Hoidkem oma hääli kokku, sest igaühel on ühes päevakorrapunktis kaks esinemisvõimalust ja meil on kõigi komisjonide kohta üks päevakorrapunkt. Reglemendi järgi

on meil üks päevakorrapunkt ja ühes päevakorrapunktis saab kaks korda sõna. Palun, härra Novohatski!

A. Novohatski

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid, loogiliselt tuleneb siit ettepanek nimetada see komisjon televisiooni-, raadio- ja ajakirjanduskomisjoniks. Ajakirjandus ei sisalda endas ju raadio ja televisiooni mõistet. Või siis massiteabevahendite komisjon, nagu kolleegid siin soovivad.

Juhataja

Aitäh! Küsimus puudutab ilmselt nimetuse venekeelset tõlget. Eesti keeles hõlmab ajakirjandus kõiki neid. Küsimus on komisjoni nimetuse tõlkimises. Palun viimasena ajakirjanduskomisjoni senise esimehe härra Veidemanni seisukohta!

R. Veidemann

Austatud juhataja, head kolleegid! Seda, kas ajakirjanduskomisjoni on vaja, otsustate muidugi teie. Senise komisjoni esimehena pean ma ütleva, et selle komisjoni töö käigus ja kokku puutudes kõigi ajakirjandusprobleemidega olen ma piisavalt palju saanud juba karistusi, vitsi ja tunnetanud kogu selle valdkonna praegust tegelikku seisukorda ühiskonnas. Ise mõnda aega ajakirjanduses toiminuna tean, et need probleemid jäävad kestma veel üsna pikaks ajaks. Enne kui te otsust langetama hakkate, ma lihtsalt visandan teile mõningad töösuunad, millega me praegu oleme pidevalt tegelnud. Ja mul on kahju, et härra Made hilissuvel ja sügishakul ei saanud meie komisjoni tööst osa võtta. Nimelt on praegu ajakirjanduskomisjonis laekumas kolm seaduseelnõu projekti, mis käsitlevad osalt kattuvaid, osalt erinevaid lõike: 1) ajakirjandusseadus Ajakirjanike Liidu poolt, projekt on olemas ja seda käsitletakse praegu; 2) massikommunikatsiooniseadus, mis on ettevalmistamisel Akadeemilises Ajakirjandusseltsis ja 3) trükiste ja kirjastamise seadus, mille projekt on samuti olemas. Kõik need vajavad läbitöötamist. Nende puhtseadusandlike aktide ja seadusandliku tegevuse kõrval oleme pidevalt olnud tegevuses raadio ja televisiooni probleemidega, mis just osutabki sellele, et määruste kinnitamisega on probleem. See regulatiivne tegevus jääks ka edaspidi, kuna nad alluvad vahetult parlamendile ja parlamendile alluvad nad komisjoni kaudu. Kolmas tegevusvaldkond on seotud avaliku sõna nõukogu moodustamisega. Siia kuuluks siis selle Ajakirjanike Liidu välise võib-olla parlamendi juures asuva, tõepoolest head ajakirjanduslikku tava jälgiva nõukogu põhimääruse koostamine ja kinnitamine ning nõukogu koosseisu

valimine. Ja siis muidugi kogu ajakirjanduse finantseerimise probleemid, mis tulevad teravalt esile seoses eelarvega. Meil on plaanis ajakirjandusfondi, selle staatuse ja loomise küsimus jne., jne. Nii et tegevust sellel komisjonil jätkub. Kas seda oleks vaja jätkata kultuurialakomisjonis või eraldi komisjonis, otsustate juba teie. Tänan!

Juhataja

Aitäh! Härra Lebedev, kas teil on midagi lisada härra Veidemannile? Me leppisime ju vaikivalt kokku, et komisjoni esimehe sõnavõtt selles küsimuses on viimane. Ajakirjanduskomisjoni kohta on kaks ettepanekut ja mõlemat on ka põhjendatud. Kolmandat ettepanekut hääletamiseks ei ole esitatud ja seetõttu ma arvan, et võiksime oma seisukohti avaldada hääletuse teel. Härra Made soovib sõna repliigi korras, mis ei lähe sõnavõttude arvu sisse.

T. Made

Austatud eesistuja ja lugupeetud härra Veidemann! Ma märgin ainult seda, et hilissügisel juhendus saadik Made meie ühise reglemendi punktist, kus on öeldud, et saadik võib kuuluda ainult ühte saadikugruppi. Üritasin seda ka distsiplineeritult otsekohe täita, niipea kui reglement oli vastu võetud, otsustasin väliskomisjoni kasuks, loobudes ajakirjanduskomisjonist. Tõsi, väga suure südamevaluga. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Härra Lebedev, pool minutit.

V. Lebedev

Ma tänan proua juhatajat, kes ütles mulle ette, kuidas sellest olukorrast välja tulla. Ma ei tahtnud sõna mitte seoses komisjoniga, vaid repliigiks härra Veidemanni sõnavõtu kohta. Kui loodi regioonidevaheline nõukogu, pöördusin ajakirjanduskomisjoni esimehe härra Veidemanni poole palvega avaldada selle nõukogu materjalid eestikeelses pressis. Kahjuks seda ei tehtud. Tänan!

Juhataja

Aitäh! Lugupeetud saadikud, asume hääletama! Enne teen teile veel teatavaks, et härra Koha esitas oma ettepanekud kirjalikult, mis on ka üks moodus, kuidas osaleda komisjonide

arutamises. Tema toetab nimelt seda seisukohta, et eraldi ajakirjanduskomisjoni ei ole vaja. Palun, härra Titma!

M. Titma

Palun selgitada hääletamise protseduuri, see ei ole selge! Palju on hääli vaja selleks, et säiliks praegune komisjon, ja palju on hääli vaja selleks, et teha muudatus?

Juhataja

Mul on heameel suunata see küsimus nüüd härradele Allikule, Kasele ja Menšikovile. Härra Kask, mis on teie seisukoht?

P. Kask

Kõigepealt me ei võta praegu vastu Ülemnõukogu akti, seega ei ole meil vaja 53 häält. Minu arvates on praegune protseduur väga lähedane projekti muudatusettepanekute hääletamisele. Ja minul on küll selline mõistmine, et siin saab otsustada ainult lihthäälteenamusega. Tänan!

Juhataja

Kas teised kolmikkomisjoni liikmed soostuvad sellega? Ma saan aru, et soostuvad. Härra Allik.

J. Allik

Oleks vist tõesti korrektne, kui me otsustame lihthäälteenamusega nagu härra Kask ütles.

Juhataja

Tänan! Niisiis, seletus on antud. Kehtib lihthäälteenamus. Kes on selle poolt, et kaotada ajakirjanduskomisjon eraldiseisva komisjonina? Kui ollakse selle poolt, siis hakkame arutama, kellega me peame ühendama, siin oli kaks ettepanekut. Kes on selle poolt, et kaotada ajakirjanduskomisjon eraldiseisva komisjonina? Palun hääletada! Ettepaneku poolt on 12, vastu 51, erapooletuks jääb 7 Ülemnõukogu liiget. Ajakirjanduskomisjon jääb tööle eraldiseisva komisjonina.

Meie järgmine arutusobjekt on haldusreformi komisjon, mida me peame aga vaatlema koos majanduskomisjoniga, sest ettepanekuid on olnud just selle kohta, et ühendada haldusreformi komisjon majanduskomisjoniga. Paluksin teie arvamusi selle kohta.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid, minu meelest pole kujunenud situatsioon päris selge. Oli püstitatud küsimus, kas ajakirjanduskomisjon jääb alles või mitte. Oli ettepanek kaotada. See ettepanek ei läinud läbi. Nagu ma aru saan, oli veel üks ettepanek: ühendada teise komisjoniga. Kas polnud nii?

M. Lauristin

Ei olnud.

Juhataja

Härra Lebedev, me hääletasime, kas kaotada ära ajakirjanduskomisjon eraldiseisva komisjonina, mis just tähendab seda, et alternatiiv on ühendada ta teise komisjoniga. Niisiis, me arutame haldusreformi ja majanduskomisjoni ühendamise ettepanekut. Palun saadikute arvamusi! Härra Raig.

I. Raig

Austatud kolleegid! Arvestades asjaolu, et praegu on soovi osaleda halduskomisjonis avaldanud kolm inimest ning enamik nendest on võimelised töötama ka majanduskomisjonis, üks on isegi kaua aega töötanud Majanduse Instituudis ning teine on formaalselt praegugi majanduskomisjoni liige, siis tundub selline otsus täiesti loogiline. Teen sellise ettepaneku, et liita majanduskomisjoniga halduskomisjon, jättes talle alakomisjoni õigused.

Juhataja

Aitäh! Lugupeetud saadikud, kell on 18.00, mul kui juhatajal on õigus meie arutelu 15 minuti võrra pikendada ja edaspidise otsustame juba koos. Palun, härra Tupp!

E. Tupp

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Mul ei ole eriti suurt usku mammutkomisjonide töösse. Mida ma ütleksin halduskomisjoni kohta? Siin võib alustada sellest, et Eesti Vabariigil oli 1918. aastal võimalus üldse tekkida tänu tugevale esimese astme haldussüsteemile. Praegu meil seda haldussüsteemi pole ja küsimus tahab muidugi spetsiifilist tööd halduskomisjonis. See aga eeldab, et seal oleks praktikuid, kui koostatakse ekspertide komisjon, kes teoreetiliselt töötab välja varsti vajaolevad esimese astme haldusseadused. Oleks vaja siiski eraldi komisjoni, ma usun, et tööjõudlus on sel juhul suurem. Praegu on olukord kahjuks tõesti

niisugune, et seal on ainult 3 inimest, samal ajal kui maaelukomisjonis on näiteks 9, majanduskomisjonis 12 ja õiguskomisjonis 15. Mina ei poolda seda ettepanekut, et halduskomisjon kaotada.

A. Mölder

Austatud eesistuja! Kui me vaatame majanduskomisjoni seoses halduskomisjoniga, siis tuleks seda vaadata ka koos eelarvekomisjoniga, kuna üks ettepanek oli moodustada eelarvekomisjon. See oleks oluline vist enne ära otsustada. Nii et kui eelarvekomisjon jääb eraldi, siis peaks vaatama haldusreformi ja majanduskomisjoni ühendamist.

Juhataja

Ettepanek oli tehtud algselt nii, et halduskomisjon eraldi komisjonina ära kaotada ja ühendada majanduskomisjoniga. Ja kui majanduskomisjon läheb pooleks ja halduskomisjon on otsustatud majanduskomisjoniga ühendada, siis juba otsustatakse, kumma poolega ta ühendatakse. Sest teine ettepanek on just vastupidine. Kui halduskomisjon läheb majanduskomisjoni, siis ei ühineta mitte eelarvekomisjoniga, vaid just nimelt selle majanduse ja haldusreformi n.-ö. üldkomisjoniga. Härra Kass.

J. Kass

Lugupeetud proua juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma pean juhtima teie tähelepanu sellele, et praegu kehtib reglement ja antud halduskomisjoni nimekiri ei vasta selle § 4 p. 1, meil ei ole koosseisugi koos. Ma ei loe siit 6 nime välja.

Juhataja

Härra Kass, teil on käes n.-ö. provisoorne sooviavalduste nimekiri. Praegu on haldusreformi komisjoni koosseis selline, nagu me hääletasime eelmisel istungisessioonil.

J. Kass

Aga need praegused koosseisud ei kehti enam ja provisoorne on provisoorne. Ma ei tea, kas see nimekiri üldse läheb pikemaks.

Juhataja

See on juba järgmine küsimus.

J. Kass

Aga kui me hääletame, et halduskomisjon on olemas, ja nimekirja ei saa 6 inimest täis, mis siis saab?

Juhataja

See on komisjonide täitumise küsimus, mida me praegu ei aruta. Praegu töötavad komisjonid niisuguses koosseisus, nagu me neid valisime, siis kui me nad moodustasime. Palun, pr. Aaskivi!

Ü. Aaskivi

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Kõigepealt neist nimedest, mis meile ette on pandud. Ma tean päris kindlasti, et näiteks sotsiaaldemokraatliku fraktsiooni poolt tuleks sellesse nimekirja juba praegu lisada härra Priidu Priksi nimi. Siit saalist kuulsin ma, et ka härra Kork on avaldanud soovi sinna kuuluda. Nii et 5 nime tean mina praegu juba kindlasti. Aga küsimus ei ole nimedes. Lugupeetud kolleegid, ma tahaks juhtida teie tähelepanu sellele, et maakondades ei ole praegu teravamast küsimusest kui haldusreform. See on muidugi privatiseerimise kõrval. Aga haldusreformita ei saa me rääkida ka privatiseerimisest ja järgnevatest sammudest. Ei saa rääkida sotsiaalküsimuste lahendamisest maakondades, kui me ei räägi haldusreformist. Iseküsimus on see, miks meie praegune haldusreformi komisjon ei ole suutnud anda väljundit Ülemnõukokku. Kaotades aga haldusreformi komisjoni iseseisva alatise komisjonina, teeme karuteene kogu Eestimaale, kui me natukenegi Tallinna-kesksusest lahti saame. Nii et ma tungivalt palun enne mõelda, kui te selles küsimuses haldusreformi komisjoni vastu hääletate! Aitäh!

T. Käbin

Tänan! Lugupeetud eesistuja, austatud kolleegid! Võib-olla alguses mõni sõna selle nimekirja kohta, mis teil käes on ja kus minu nimi on kaks korda (kõige lõpus koostajana). Seal on puudu kaks nime. Palun kirjutage kultuuri-, teadus- ja hariduskomisjoni koosseisu Arjakas. Puudub veel Pavel Panfilov, kes fraktsiooni nimel esitas küll oma ettepanekud, kuid unustas iseennast ära. Kui need kaks juurde arvata, peab kokku olema sada nime, sest viis inimest ei või olla komisjonides (Ülemnõukogu esimees, Ülemnõukogu juhataja, asejuhatajad ja valitsuse esimees). Nimekiri on koostatud fraktsioonide ettepanekute põhjal, mis esitati tükk aega tagasi. Mina kirjutasin ainult ümber ja kontrollisin nimede õigsust, sest paljudel juhtudel nimed olid kirjutatud valesti või puudusid eesnimed. Panfilov ei ole iseenda kohta ettepanekut

esitanud. Fraktsioonid tegid esimese paari päeva jooksul mõned muudatused, mida jõudsin arvestada. Möödunud aja jooksul on kindlasti tekkinud ka natuke teistsuguseid vaateid selle kohta, keda ühte või teise komisjoni suunata. Ja nagu me alles kuulsime, on ka haldusreformi komisjonile mõnedki fraktsioonid pakkunud liikmeid juurde. Ja nüüd nimetatud komisjoni juurde. Üks aasta Tallinna linnavalitsuses ning 10 aastat Tallinna rajoonivalitsuses on mulle veenvalt kinnitanud, et kohalike omavalitsuste tegevus ja haldusreform on nii tõsised asjad, millega peab pidevalt tegelema. See ei ole lühiajaline ülesanne, vaid pikk protsess, seega töö, mille kallal saadikud kogu aeg olema peavad. Kui me võrdleme olukorda teiste riikidega, siis näeme, et mõnel pool mujalgi on komisjonid või komiteed, kes tegelevad kohalike omavalitsusorganitega ja territooriumi halduskorraldusega. Nii et minu arvates peab haldusreformi komisjon eksisteerima omaette komisjonina.

Lõpuks on mul üks ettepanek hääletamisprotseduuri suhtes. Sõltumata sellest, kas tahetakse komisjon alles jätta või ära kaotada, oleks ilmselt õigem panna eelkõige hääletusele ettepanek selle komisjoni säilitamise kohta. Tundub imelik vajutada punasele nupule, kui sa tahad komisjoni alles jätta. Tänan!

P. Priks

Lugupeetud kolleegid! Minu nimi peaks ka tegelikult olema selles haldusreformi komisjonis. Ma olen nõus töötama seal juhul, kui ta jääb iseseisvaks komisjoniks. Sellisel juhul tulen ma raske südamega riigikaitsekomisjonist ära ja olen nõus töötama haldusreformi komisjonis. Aitäh!

K. Raud

Austatud kolleegid! Minu arvates me käsitleme tervet seda punkti siiski valest otsast. Kogu seda komisjonide kogumikku tuleks vaadata kui tervikut, alustades sellest, millega nad tegelevad ja kui võrd on nende tegevus omavahel läbi põimunud. Nagu ma aru saan, on haldusreformi komisjoni ära kaotamise küsimus praegu tõstatatud ainuüksi seetõttu, et komisjon ei ole n.-õ. täitunud. Aga kui me hiljem kaotame ühe, kaks või ka kolm komisjoni ära, siis võime tegelikult täita suvalise komisjoni, kus meil on liikmetest puudus. Mina leian, et haldusreformi komisjoniga on näiteks seotud ka maaelukomisjoni töö ja ma tahaksin selle koha pealt oma mõtte välja öelda. Minule teadaoleva informatsiooni tõttu on maaelukomisjon tegelnud põhiliselt töös olevate seaduste ülevaatamisega ega ole eraldi käsitlenud ühtegi spetsiifilist küsimust. Minu arvates võiks maaelukomisjon väga edukalt lahendada maaelu

probleeme majanduskomisjoni, halduskomisjoni, sotsiaalkomisjoni ning kultuuri-, teadus- ja hariduskomisjoni koosseisus. Aitäh!

Juhataja

Kas härra Raud teeb ettepaneku panna hääletusele maaelukomisjoni kui iseseisva komisjoni kaotamine?

K. Raud

Nagu ma aru saan, ei ole me praegu veel jõudnud maaelukomisjonini, aga põhimõtteliselt teen ma küll niisuguse ettepaneku. Ja ma kordaksin üle, et minu arvates tuleks seda päevakorrapunkti käsitleda komplekselt, vaadates kõiki komisjone korraga.

Juhataja

Seda me hakkamegi tegema, kui kinnitame selle nimekirja. Enne me vaatame läbi muudatusettepanekud. Ja me vaatame praegu ainult neid komisjone, mille kohta on ettepanekud neid muuta. Nii et kui härra Raud ei oleks praegu ettepanekut teinud, poleks me maaelukomisjoni eraldi vaadanud. Härra Madissoon, palun!

M. Madissoon

Lugupeetud eesistuja, ma arvan samuti, et halduskomisjon peab olema. See, et ta ei ole praegu töötanud nii nagu vaja, tuleneb kahest asjast. Nimelt sellest, et halduskomisjoni liikmed osalevad mitme komisjoni töös. Ühesõnaga, nad ei osale normaalselt ei siin ega seal. Teiseks on ka see, et komisjoni esimehed on seni olnud presiidiumi liikmed, jätnud tööle oma jälje. Ja lõpuks tahaksin öelda, et kuna ta on praegu väga seotud majanduskomisjoniga ja on tehtud ettepanekud ka see lahku viia ning moodustada eelarvekomisjon, oleks võib-olla pidanud enne arutama eelarvekomisjoni, sest E on eespool kui H.

Juhataja

M-täht on ikkagi hiljem. Me ei ole veel selle koha peal. Aitäh! Palun, härra Allik!

J. Allik

Lugupeetud kolleegid! Ma jätkan nüüd tegelikult härra Madissooni juttu, sest mul – ja ma tean, et ka paljudel teistel – on raske seda küsimust hääletada, kuni ei ole otsustatud, kas moodustatakse iseseisev eelarvekomisjon. Kui see iseseisev eelarvekomisjon tuleb, võib

kaaluda üsna tõsiselt majandusreformi ja haldusreformi komisjoni ühitamist. Ja kui majanduskomisjonile jäävad tema praegused funktsioonid, siis muidugi ei ole kahtlust, kas haldusreformi komisjon peab olema.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Enne kui ma ütlen oma ettepaneku sisu, ma siiski tuletan meelde, et majanduskomisjonis on seni töötanud põhiliselt 6 inimest ja kedagi ei ole keelatud komisjoni töödest osa võtta. Kuid praktika näitab, et meil on komisjonis ka "surnud hinged", kes tänase esialgse paberi järgi samuti nimekirja pandud, aga nad pole meil kunagi töötanud. Seepärast ütlen välja oma kartused: praegu on majanduskomisjoni jaotamine kaheks või kolmeks põhimõtteliselt võimatu. Kui arvestadagi paljude saadikute ettepanekut ja nimetada majanduskomisjon ümber eelarve-majanduskomisjoniks, siis nii või naa tuleb neid küsimusi koos vaadata, sest majandusreform on tihedalt seotud ka eelarveküsimustega. Me ei saa neid lahus vaadata, kuna meil ei ole kindlat majandusstruktuuri veel välja arenenud. Haldusreformi kohta ütlen, et täna ja arvatavasti veel pikemat aega on seda vaja, sest haldussüsteem ei ole meil korras. Nii et eelarve-majanduskomisjon ja haldusreformi komisjon. Aitäh!

Juhataja

Täna! Kas halduskomisjoni esimees on saalis? Ei ole, on Saksamaal. Niisiis on praegu ettepanek jätta haldusreformi komisjon eraldiseisva komisjonina ja alternatiivne variant on ühendada ta majanduskomisjoniga, pidades silmas majanduskomisjoni erialakomisjonide tekkimist või majanduskomisjoni enda pooleksminekut. Tähendab, me hääletame seda, kas jätta haldusreformi komisjon alles. Kes on selle ettepaneku poolt? Palun hääletame! Ettepaneku poolt on 49, vastu 7, erapooletuid 4. Haldusreformi komisjon jääb eraldi komisjonina püsima.

Lugupeetud saadikud, kell on jõudnud nii kaugele, et peab küsima, kas me jätkame komisjonidega tegelemist täna väljaspool reglemendi tööaega või katkestame ja jätkame seda homme. Meil on jäänud veel vaadata majanduskomisjoni ja õiguskomisjoni kohta tehtud ettepanekud. On ettepanek arutada nende kohta tehtud komisjonide ettepanekud. Koit Raud paneb hääletusele maaelukomisjoni püsimise. Kes on selle poolt, et pikendada tööaega komisjonide nimekirja läbivaatamiseni? Aitäh! Poolt peab olema kaks korda rohkem, 42 on poolt, vastu 16, erapooletuid 3. Oleme otsustanud tööaega pikendada. Katsume siis töötada kiiresti ja efektiivselt.

Oleme jõudnud majanduskomisjonini, mille kohta on tehtud mitmesuguseid ettepanekuid. Üks ettepanek on jätta ta endiseks, s.t. üheks suureks komisjoniks, kusjuures selle sees võib siis moodustada alakomisjone. Teine ettepanek on jagada senine majanduskomisjon kaheks – eelarvekomisjoniks ning majandus- ja haldusreformi komisjoniks. Tähendab, tuua majanduskomisjonist välja eelarvega tegelev osa ja moodustada eraldi komisjon. Palun avaldada arvamusi!

Härra Koha tegi ka kirjalikult ettepaneku jätta üks komisjon, aga nimetada see ümber eelarve- ja majanduskomisjoniks või eelarve-majanduskomisjoniks. Härra Telgmaa, palun!

J. Telgmaa

Aitäh! Mul on küsimus. Kuna Ants Veetõusmet pole, siis ma paluksin, et mulle vastab Kalju Koha. Ants Veetõusme on kohal? Andke andeks! Asi on selles, et majanduskomisjon on üks kõige enam koormatud komisjone. Praegu on seal tõesti palju surnud hingi, aga kui komisjoni põhiseltskond saaks natuke aega ja püüaks komplekteerida parema koosseisu, kas siis oleks ikkagi mõttekas seda komisjoni kaheks teha? See nimekiri on alles esialgne, majandusest huvitatuid on palju.

Juhataja

Härra Veetõusme saab kindlasti sõna. Härra Põldroos, palun!

E. Põldroos

Proua juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma kujutan ette, et eelarve on niisugune küsimus, millega tegelevad kõik komisjonid. Maaelukomisjon tegeleb eelarve kõikide nende küsimustega, mis puudutavad põllumajandust, s.t. maaelu. Ta peab need läbi vaatama ja oma seisukoha andma. Kultuurikomisjon loodab tegelda eelarve kõigi nende küsimustega, mis puudutavad kultuuri, teadust jne. Ja nii ilmselt kõik komisjonid. Ma ei saa päris hästi aru, milliseks jääb sel juhul eelarvekomisjoni funktsioon. Tänan!

Juhataja

Kas enne komisjoni esimeest härra Veetõusmet ei ole enam sõnasoovijaid? Ei ole. Viimasena saab sõna härra Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud proua Lauristin ja lugupeetud kolleegid! Härra Telgmaa jutu peale ma ütleksin niimoodi, et selle aja jooksul, mis me oleme töötanud, on majanduskomisjon näinud neid huvilisi, keda on saalis väga palju. Esiteks, kui me arutame majandusküsimusi, siis te näete ise, kui palju neid on. Teiseks käib komisjoni koosolekul tavaliselt viis-kuus inimest, kes tõesti aktiivselt tööd teevad ja kellele ei saa midagi ette heita. Kui meie saadikute huvi piirdub tõesti ainult tarkade küsimuste esitamisega saalist, siis on neid huvilisi palju. Kuid töötajaid kahjuks ei ole nii palju. Mina olin alguses, kui alustasin tööd siin Ülemnõukogus, ka sinisilmne ja arvasin, et oleks vaja tõepoolest teha eelarvekomisjon ja majanduskomisjon eraldi. Nüüd, nähes seda, mis olukord tegelikult Ülemnõukogus on ja kui palju on neid, kes tahavad majandusotsuseid vastu võtta ning nendega tegelda, olen jõudnud arusaamisele, et kahjuks ei ole praegu võimalik luua kahte eraldi komisjoni. Kui me läheme välja kahe eraldi komisjoni peale, siis ma soovitan Ülemnõukogul teha see otsus ainult sellisel juhul, kui on teada mõlema komisjoni konkreetne koosseis. Siis me saame selle otsuse objektiivselt vastu võtta. Praegu ma soovitaksin jääda ühe majanduskomisjoni juurde. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud saadikud, on kaks põhialternatiivi: jätta üks majanduskomisjon, mille nime võib siis pärast eraldi hääletada, või teha ta kaheks. Kui jäetakse üks, siis võimaldab ka praegune reglement teha seal alakomisjone, selleks ei ole eraldi otsust vaja. Panen hääletusele ettepaneku jätta majanduskomisjon üheks komisjoniks, s.t. mitte luua eraldi eelarvekomisjoni ja majandus-halduskomisjoni. Kes on selle poolt, et jätta üks komisjon? Poolt on 40, vastu on 18, 1 on erapooletu. Ka majanduskomisjon jääb praegu püsima ühe komisjonina.

Nüüd on meil järjekorras küsimuste kompleks, mis on seotud praeguse õiguskomisjoni ja riigikaitsekomisjoniga. Neid peab vaatama koos, sest ettepanekud puudutavad nende komisjonide funktsioonide ühendamist, samal ajal ka õiguskomisjoni jagamist riigiõiguse ning õigus- ja riigikaitsekomisjoniks. Nii et ma paluksin saadikuid avaldada oma arvamusi komplekselt selle kohta ja pärast vaatame, kuidas me hääletame. Härra Kask.

P. Kask

Meie ei ole õiguskomisjonis veel nii kaugemale jõudnud, et oleksime lausa vastu õiguskomisjoni jaotamisele kaheks. Komisjonis on kaks täiesti erinevat töölõiku ja töökoormus on küllalt suur, nii et mõistlik oleks pooleks jagada. Aga kui asi konkreetseks läheb, siis tekivad needsamad probleemid, millest siin juba juttu on olnud – nimelt tahavad kõik tegelda

riigiõiguse osaga, kuid õiguskaitse osaga tegelejaid võib näppude peal üles lugeda ja mõned nendestki, kes alguses nõusoleku annavad, lahkuvad kuhugi mujale. Nii et õiguskomisjon on ausalt öeldes kimbatuses. Tema enda ettepanek moodustada õiguskomisjoni asemel kaks on jõus, me ei ole seda ära muutnud, aga samal ajal on mehitamisega tõsised raskused. See on üldine probleem, et kui me mingisuguse struktuuri oleme moodustanud ja sinna inimesed leidnud, siis hakkab see struktuur juba iseenda olemasolu eest võitlema ja igasugustele muudatustele vastu töötama. Nii et olukord on niisugune, nagu ta on, ja ma arvan, et igaüks hääletab oma südametunnistuse järgi.

J. Kass

Lugupeetud kolleegid, ka mina ei poolda nende komisjonide ühitamist. Juba puhtfüüsilises mõttes, kuhu me selle kogu ära mahutame? Siia tuleb üle 20 inimese. Meil pole sellist tubagi. Teiseks on ka sisuliselt töö täitsa erinev. Üks tegeleb juriidiliste küsimustega, teine territooriumi kontrolliga. Tänan!

J. Rätsep

Austatud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Riigikaitse- ja õiguskomisjoni liitmise küsimuses olen ma eelkõnelejaga täpselt ühel nõul. Õiguskomisjonil on niigi väga lai tööpõld. Nimelt seisab lähitulevikus ees kohtureformiga seonduvate küsimuste ja koodeksite kehtestamine. Täpselt sama, just see töökoormuse maht on see, mille pärast kahjuks ei ole ilmselt võimalik õiguskomisjoni ka kaheks jagada, sest sel juhul ei jätkuks tegijad. Konkreetse küsimuse kohta, mis puudutab õiguskomisjoni ja eetikakomisjoni suhteid, ütlesin niipalju, et õiguskomisjoni koosseis nähtavasti mõnevõrra, kuigi väga tühisel määral, kannatab selle järel, kui sealt üks kulunum jurist läheb eetikakomisjoni, kuhu ta kuulub esimehena ka praegu.

P. Priks

Lugupeetud kolleegid! Ma olen täielikult nõus eelkõnelejatega, sest olles riigikaitsekomisjoni liige, olen ma näinud seda tööpõldu, see on täiesti erinev. Võiks öelda nii, et kui õiguskaitse on rohkem mõistusega asja juures, siis meie riigikaitse peab olema jõuga selle juures. Aitäh!

E. Tupp

Lugupeetud proua juhataja, lugupeetud kolleegid! Riigikaitsekomisjon on erilises olukorras, sest valitsuses puuduvad ju niisugused organid, kes tegeleksid täitevprobleemidega. Just sellepärast on hädavajalik komisjoni edasine töö, sest osa riigikaitsekomisjoni tööst jõuab

puhtpraktiliste asjade lahendamiseni. Me ei ole veel saanud üle sellest segadusest, mis valitseb meie suhetee siinviibivate relvajõududega, niisamuti ka oma kaitsejõudude loomisel, sellepärast on nende probleemide lahendamiseks tarvis just niisuguse spetsiifilise komisjoni ja selle juurde kuuluva ekspertide grupi abi. Tänan!

Juhataja

Aitäh! Kas härra Volkov tahab öelda midagi riigikaitsekomisjoni kohta? Palun, härra Volkov! Härra Tamme kui komisjoni esimees räägib viimasena.

S. Volkov

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid, vahest peaksime minema seda teed, et tegema kaks komisjoni. Ühe õiguskomisjoni (s.o. juriidilised alused), teise aga õiguskaitse ja julgeolekuküsimuste komisjoni.

Juhataja

Jaa, just see oligi ettepanek! Palun, härra Tamme!

R. Tamme

Lugupeetud proua juhataja, auväärased kolleegid! Ülemnõukogu kui seadusandja suhe riigikaitse küsimusse muutus ju kvalitatiivselt seoses 30. märtsi seaduse vastuvõtmisega. Seejuures oleme tõesti olukorras, nagu siin juba öeldud, kus täidesaatva võimu struktuuris puudub vastav üksus. See üksus tuleb luua.

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

20. ISTUNGJÄRK

NELJAS ISTUNG

25. oktoober 1990

Juhataja (M. Lauristin)

Jätkame 20. istungjärgu tööd. Meil on eilsest pooleli komisjonide küsimus ja EMKE järelepärimine, kus on otsus langetamata. Täna tuleks kindlasti võtta esimesele lugemisele

omandi- ja privatiseerimisküsimus ja samuti peaks arutama represseeritutele vara tagastamist. Katsume kõik need asjad täna ära teha, mistõttu ma kutsun taas üles konstruktiivsusele. Sellele aitab meil nüüd kaasa ka väike tehniline uuendus. Kui te tulete pulti, siis te näete siin niisugust lambikest, mis hakkab vilkuma, kui pole tõlget või kui te räägite liiga kiiresti. Nii et vaadake seda ka! Palun, kõigepealt kohaloleku kontroll. Kohal on 65 saadikut, osa tuleb küll hiljem. 63 on saalis, 42 puudub. Eks me enne hääletamist kontrolli uuesti. Aitäh! Alustame oma tööd!

E. Savisaare informatsioon

Juhataja

Enne kui minna edasi päevakorra juurde või õigemini tagasi eilse küsimuse lõpetamise juurde, on palunud sõna härra peaminister. Reglemendi järgi on temal õigus alati sõna võtta. Palun, härra Savisaar!

E. Savisaar

Lugupeetud rahvasaadikud! Pean vajalikuks informeerida teid mõningatest probleemidest valitsuse funktsioneerimisel, mis on seotud sellega, et seadusandlik baas on meil vana, uues olukorras tegutsemiseks aga volitused puuduvad. Kulutatakse tohutult jõudu, kuid tegevus jääb mitmel alal, kus küsimusi peab lahendama seadusandja, ebaefektiivseks. Pean silmas järgmisi probleeme.

Esiteks. 5. juunil esitas valitsus Ülemnõukogule arutamiseks maareformi läbiviimise kontseptsiooni. Küsimus tuli päevakorda 28. juunil, arutelu aga ei toimunud. Võeti vastu otsus, millega valitsusele tehti ettepanek koostada seaduseelnõu maareformi läbiviimiseks. Ei langetatud ühtegi poliitilist otsust nende alternatiivide kohta, mis olid esitatud maareformi kontseptsioonis. Parlament tavaliselt selleks ongi, et vaielda ning seejärel otsustada, meie ei jõua sageli vaidlusenigi, rääkimata otsustamisest. Maareformi seaduseelnõu valmimise tähtaeg läheneb ning me oleme praegu takerdunud nimelt nendes küsimustes, mis nõuavad poliitilist otsust, poliitilise suuna valikut. Neli kuud tagasi, kui suvepuhkuse ootuses peeti võimalikuks sellest küsimusest nii kergelt üle libiseda, lubasid mitmed maakomisjoni saadikud mulle, et valitsuse maareformi kontseptsioon võetakse septembris uuesti arutusele.

Seda ei tehtud septembris ega oktoobris. Seoses sellega muutub üha tõenäolisemaks, et maareformi intensiivistamine, mis oli kavandatud järgmise aasta jaanuarist, lükkub edasi ning stiihilised, destruktiivsed protsessid maal süvenevad veelgi.

Teiseks. Vastavalt Ülemnõukogu otsusele rahareformi ettevalmistamise kohta esitas valitsus 21. augustil ettepanekud muudatuste kohta pangandusseaduses ning Eesti Panga põhikirjas. Kui te mäletate, seoti nende muudatuste läbiviimine tookord üheselt valitsusele koordineeriva rolli andmisega rahareformi ettevalmistamisel.

Nüüd läheneb tähtaeg – 15. november –, mil valitsus peaks esitama rahareformi projekti, aga meie ettepanekute läbivaatamiseni Ülemnõukogus pole rohkem kui kahe kuuga jõutud. Üks sõltub teisest – pangaseaduse muudatuste läbivaatamisega venitamine pikendab rahareformi ettevalmistamist, takistab kompetentsi vastastikust määratlemist valitsuse ja Eesti Panga suhetes, ning mis võib-olla kõige tähtsam – piirab järsult Riigivarade Ameti tööle hakkamise võimalusi. See amet on küll moodustatud, aga tema funktsioone pole võimalik määratleda ja praktilist tegevust alustada enne, kui pangandusseadusesse on tehtud teatud muudatused.

Kolmandaks. Mul on hea meel, et päevakorda on lõpuks jõudnud 24. augustil esitatud eelnõu "Riiklike teenindus-, kaubandus- ja toitlustusettevõtete erastamise lähtealustest". Kahjuks pole ikka veel arutusele jõudnud 27. augustil esitatud "Riiklikku elamufondi kuuluvate elamute ja korterite kodanikele müümise lähtealused ning erastamise üldkontseptsioon" mis esitati 2. oktoobril. Kontseptsiooni arutelu käigus on vaja otsustada lahtiriigistamise ulatus ja tingimused, denatsionaliseerimisküsimus ning privatiseerimise suhe reprivatiseerimisega, võtta põhimõtteline seisukoht riigi käsutuses olevate varade munitsipaliseerimise, kahjude hüvitamise tingimuste, mahtude ja tähtaegade kohta. Need poliitilised küsimused on vaja otsustada, alles siis saame rääkida seadusest. Praegu on selge, et privatiseerimise algus venib. See aga tähendab, et lükkame järjest edasi aega, millal efektiivsemal omandivormil baseeruv tootmine ja teenindamine hakkaks andma oma vilja. Aga mitte ainult seda. Privatiseerimise alguse venitamisega kaasneb hulk muid negatiivseid efekte. Ühiskonnas on juba hakanud toimima stiihilise privatiseerimise tendentsid. Viivitades riikliku poliitika rakendamisega, võime sattuda olukorda, kus peame kunagi tulevikus hakkama kuulutama õigustühiseks sadu katseid ettevõtteid ära jagada, mida praegu tehakse. Anname endale aru, et teatud momendist võime olla juba võimetud seda stiihilist pressingut peatama või mingitesse ühtsetesse mängureeglitesse suruma ... Võib näha, kuidas üritatakse võimalikult palju riiklike ettevõtete vara võileivahinna eest maha müüa või lihtsalt laiali kanda. Vaatamata keeldudele. Erastamise asemel hakkab toimima ärastamine. Üleminekusituatsioonis olevates riiklikes ettevõtetes langeb töö motivatsioon. Riigile ei laeku raha (sealhulgas Eesti krooni sisseviimiseks ja

raharingluse korrastamiseks), ei saada kogemust keerulisemate privatiseerimisülesannete kallale asumiseks. Inimesel ei teki kogunenud raha paigutamise võimalust, tugevneb surve niigi kehvast seisust olemale kaubaturule. Ettevõtlikumate inimeste käes olev kapital suundub varimajandusse. Ühiskondlikus teadvuses ei toimu pööret saamise ja tarbimise meeleoludelt investeerimise ja teenindamise meeleolule. Langeb ka meie prestiiž Lääne silmis, kuna resoluutsus privatiseerimisküsimustes on Lääne jaoks üks põhiindikaatoreid turumajanduslike püüdluste tõsiduse kohta.

Neljandaks. Valitsus on esitanud mitmeid eelnõusid kehtivatesse koodeksitesse tehtavate muudatuste kohta, millest ühtki pole seni veel arutatud. Septembris esitasime ettepaneku täiendada seadustikku, mis on seotud õigusrikkumistega liikluses. Te teate, et kasvav korralagedus liikluses toob ühiskonnale kahju. See diskrediteerib meie tärkavat politseid, kuna ta ei suuda midagi ette võtta. Septembris esitasime ka ettepaneku muudatuste kohta, mis puudutavad maksuameti moodustamist. Need muudatused käsitlevad maksuameti õigusi, sanktsioone tulude varjamise ja individuaaltöö korra rikkumise puhul.

Septembri keskel tegime ka ettepanekud kehtiva koodeksi muudatuste kohta, mis on seotud üha laieneva spekulatsiooni ja hangeldamisega. Kaupade müük ladudest ja baasidest, kusjuures rikutakse kaubanduseeskirju, kaupade hulgi ülesostmine ja edasimüük kasusaamise eesmärgil, kaupade kokkuost ja uueks kaubaks ümbertegemine on küsimused, mis nõuavad kiiret lahendamist, aga juba poolteist kuud ei ole neid Ülemnõukogus arutusele võetud. Me jääme sündmustest üha enam maha. Spekulatsioon on meie praeguses ühiskonnas üks ohtlikumaid nähtusi. Selgelt on näha, kuidas kaob loova töö motivatsioon. Normaalselt elavad need, kes spekulatsiooniga ja hangeldavad, aga mitte need, kes tegelevad loova tööga. Me palusime üle eile Ülemnõukogu Presiidiumilt erandina tõepoolest operatiivselt vaadata läbi ja kehtestada esialgu seadlusena dokument "Vastutuse kohta kauba või muude materiaalsete väärtuste Eesti Vabariigist väljaveo või saatmise korra rikkumise eest". Seda ei tehtud ja mulle polegi selge, mis motiivid sellega välja praagiti.

Eile arutasime küsimust veel kord justiitsministeeriumiga ning me ei leidnud ühtki kaalukat ning argumenteeritud põhjust, miks seadluse vastuvõtmine edasi lükati. Väidetakse, et vaja on uut koodeksit. Õige, aga seda juttu räägiti juba eelmise Ülemnõukogu ajal ning on selge, et see töö, kui seda tehakse kvalifitseeritult ja korralikult, võtab kaua aega. Praegu on vaja kiireid täiendusi koodeksites, vastasel juhul ei suuda me pidurdada õigusrikkumiste kasvu ning majandusliku kaose süvenemist. Ikka veel on neid, kes väidavad, et valitsus projekteerib liiga karme administratiivkaristusi. Mulle näib, et inimesed, kes nii räägivad, on elust parasjagu võõrdunud ega tea enam, mis toimub väljaspool seda maja. Me oleme vastu võtnud,

oleme otsustanud terve rea põhimõtteid, mismoodi tegutseda, aga nende suhtes, kes nii tegutseda ei taha, me sanktsioone rakendada ei soovi. Meil on ikka veel peas see vana ideoloogiline seisukoht, et inimesi on vaja kasvatada. Aga *homo economicus* ei tea kasvatuses midagi, ta teab ainult majandustingimusi. Kui ta teab, et sanktsioon on odavam kui rikkumine, siis läheb ta muidugi rikkumise peale. Sanktsioonid on osa majanduslikust regulatsioonist (see ei ole repressioon), olgu selle subjektiks siis üksikisik või organisatsioon. Täna kell 12 suletakse majanduspiir, s.t. algab selle sulgemise esimene etapp. Selleks on viimane aeg või on isegi juba hilinetud, sest 15. oktoobri hinnatõus on sündmusi kiirendanud. Kahjuks ei saa piir normaalselt funktsioneerida, sest lahendamata on vastutuse küsimus. Valitsuse esitatud materjalides ja projektides on veel terve hulk teisi küsimusi, mis vajavad käsitlemist, aga esialgu piirduksin nelja loetletuga. Ma taotleksin nende küsimuste kiiret läbivaatamist Ülemnõukogus! Täna tähelepanu eest!

Ülemnõukogu töökorraldusest

Juhataja

Läheme nüüd oma tänase tööga edasi. Meil jäi eile lõpetamata komisjonide moodustamise küsimus. Katsume selle praegu ära teha lähema veerandtunni jooksul, sest meil on jäänud ainult lõplikud otsustused ja küsimused viimase kahe komisjoni kohta. Meil on lõppenud läbirääkimised õigus- ja riigikaitsekomisjoni üle, välja arvatud komisjoni esimeeste arvamus. Härra Tamme ei saanud rääkida, sest mikrofon polnud korras. Palun härra Tamme! Härra Made soovib rääkida protseduurist, palun!

T. Made

Austatud eesistuja, kallid kolleegid! Mulle tundub, et me peaksime vahetama mõtteid selle üle, mida praegu rääkis peaminister. Muidu ei ole sellel asjal mingit sisu. See on peaministri asi, kas ta on saalis või mitte, kuid minul tekkis terve hulk küsimusi ja mõtteid, mida ma tahaksin teiega jagada, ja arvatavasti on neid ka teil. Kui me ei saa sellele reageerida või oma seisukohta välja öelda, siis ei ole niisugusel demaršil mingisugust mõtet. Aitäh!

Juhataja

Härra Made, meil ei ole seda küsimust praegu päevakorras ja ilmselt vajaksime vastuseks või aruteluks ka teisepoolset informatsiooni nende ettepanekute reaalse seisu kohta. Selleks ei ole me praegu valmis. Härra Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud Marju Lauristin ja lugupeetud kolleegid! Täna ma toetaksin Tiit Made ettepanekut, sest peaminister ütles välja tõepoolest väga tõsised süüdistused Ülemnõukogu aadressil. Ja ainuke mõõndus, mille võiks teha, et otsida välja ka argumendid, on võtta peaministri avaldus esmaspäeval esimeseks päevakorrapunktiks. Tänaõnne tekst peaks siis esmaspäeva hommikul olema kõigi Ülemnõukogu liikmete laua peal.

Juhataja

Ma täiesti toetaksin seda avaldust. Palun, härra Mikk Titma!

M. Titma

Ma ühinen kolleegidega, sest kui me hakkame formaalselt jälgima ainult päevakorda, kui on tekkinud kriitiline situatsioon, siis on see täiesti vastutustundetu käitumine. Peaministri kõnel puudub ju igasugune mõte, kui me ei reageeri sellele üldse. Ja kui me nüüd selle asja lihtsalt edasi lükkame, siis minu arvates hakkab selle taktika resultaadina esmaspäeval peale puhtpoliitiline mäng erakondade vahel, aga mitte sisuline otsustamine. Milles on siis küsimus, et täiesti ühesed asjad, kus ei ole poliitilisi erisusi, ei jõua meieni siin saalis?

J. Allik

Lugupeetud pr. juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma tahaksin teha kaks faktilist märkust. Härra peaministri etteheited, et Ülemnõukogu venitab ja et esitatud seadusandlikud initsiatiivid on kaotsi läinud, on ilmselt paljuski õigustatud. Ja selle vältimiseks on reglemendi komisjon välja töötanud uue päevakorra kinnitamise ja küsimuste läbivaatamise süsteemi, mis välistab üldse sellise võimaluse. Seepärast ma soovitan reglementi siiski täna arutada. Me saaksime järgmisel esmaspäeval hakata tööle uue režiimi järgi. Ja teiseks, praeguse reglemendi kohaselt on peaministril ja Ülemnõukogu esimehel õigus väljaspool järjekorda sõna võtta ainult päevakorda puudutavates küsimustes. Nii et ka praegust reglementi tuleks täita.

H. Peterson

Lugupeetav pr. juhataja, austatud peaminister! Maaelukomisjonil on oma seisukoht käesoleva aasta juunikuust. Me oleme seda paljundanud, jaganud kõikidele teistele. Ja niipea, kui oleme läinud üldiselt üksikule, s.t. lahendanud üldiselt omandiküsimuse, võtame ka maa jagamise käsile. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud saadikud, missugune on teie seisukoht? Need konkreetsed etteheited või küsimused, mida tõstatas peaminister, puudutavad ühe, teise või kolmanda konkreetse seadusandliku algatuse arutelu Ülemnõukogus. Need on praktilised küsimused selle kohta, kuidas me peame oma tööd paremini korraldama. Ma arvan, kõigile on selge, et me peame seda tõesti tegema. Kas meil on vaja algatada praegu diskussiooni, kui meil ei ole sisuliselt ju ette valmistatud korralikku informatsiooni, mispärast üks või teine nendest algatustest on jäänud pidama? Me peame selle kindlasti ette valmistama ja ma luban, et järgmisel presiidiumi istungil vaatame kõik need küsimused läbi ja kanname teile ette, siis me võime arutada. Härra Titma, palun!

H. Titma

Minu arvates avas peaminister oma esinemises väga selgelt Ülemnõukogu kogu kriisi olemuse. Ülemnõukogu on muutunud jututoaks seaduste ümber, selle asemel et võtta endale vastutus Eestimaa olukorra eest. Ja praegu on vaja need kriitilised küsimused lahendada, et korraldada elu Eestimaal. Meil ei ole mõtet siin istuda ja komisjone ritta seada, nagu me eile tegime, kui sellel puudub igasugune konstruktiivne alus. Ilma igasuguse analüüsita pannakse üks komisjon, teine komisjon hääletamisele ja kujutatakse siis ette, et sellest tõuseb mingi tulu Ülemnõukogu töö organiseerimisel.

T. Made

Austatud eesistuja, ma kordan veel kord, peaminister tõstatas väga tõsised probleemid ja neid esmaspäevani edasi lükata ei ole mingit mõtet. Võtkem kas või seegi küsimus, et presiidium ei ole suutnud lahendada neid asju, mida valitsus on temale lahendamiseks andnud. Võib-olla suudab seda siis teha täiskogu täna. See on asja üks külg.

Asja teine külg on, et nüüd on informatsioon, peaministri kõne meil värskelt meeles, meil on omad mõtted ja arvamused selle kohta. Vahetame neid mõtteid siis praegu kohe, räägime, kuidas Ülemnõukogu tööd ja Ülemnõukogu ning valitsuse tööd paremini korraldada. See on

meie aktuaalne, igapäevane küsimus, mis tuleb kohe käsile võtta. Nii et mul on ettepanek panna see praegu päevakorda ja alustada mõttevahetust, lähtudes peaministri esinemisest. Aitäh!

Juhataja

Härra Made, kas teil on ettepanek, kuidas korraldada diskussiooni ettevalmistamata küsimusest, nii et me siin ei muutuks jututoaks? Palun, härra Raig!

I. Raig

Austatud spiiker, austatud peaminister, rahvasaadikud ja külalised! Mul on üks väike kommentaar ja siis ka üks väga konkreetne ettepanek. Nimelt, nagu viitas juba ka peaminister, on elu meist paljuski mööda läinud, reaalsed asjad juba toimuvad ja mitte seaduste alusel. Sellepärast on minu arust liiast rääkida praegu veel selliste kontseptsioonide ja variantide arutamisest, meil on vaja konkreetseid seadusprojekte, mida Ülemnõukogule peab esitama valitsus ja konkreetset maareformi küsimustes põllumajandusministeerium, kes pole seda teinud. Süüdistada Ülemnõukogu selles, et ta takistab maareformi, on praegu täiesti liiast, kui meile ei ole seadust ametlikult esitatud. See oli juba eelmisel aastal päevakorral.

Ja nüüd on mul konkreetne ettepanek. Kuna aeg on meil väga kiire, on Ülemnõukogu ja valitsuse tegevuse kooskõlastamiseks vaja moodustada lisaks presiidiumile koostöögrupp. Osa liikmeid võiks seal olla presiidiumist, osa rahvasaadikute hulgast ja valitsusest, sest ilmselt üks inimene, kes praegu valitsuse liikmena esindab Ülemnõukogu, ei suuda seda päriselt teha. Tema ümber peaks olema ametlik saadikute grupp. Nii saaksime operatiivselt võtta kõik esilekerkinud küsimused Ülemnõukogu arutusele. Tänan!

R. Tamm

Proua juhataja, auväärased kolleegid! Ma teen ettepaneku muuta järgmine nädal tavaliseks tööpäevaks Ülemnõukogu plenaaristungitega.

Juhataja

Aitäh! Tuletan meelde, et senised katsed tööpäevagi pikendada on põrkunud saadikute üksmeelsele vastuseisule. Härra Telgmaa, palun!

J. Telgmaa

Aitäh! Ma tahaksin ütelda, et kui praeguses diskussioonis laekunud ettepanekud lähevad hääletusele, siis enne seda paluvad sõltumatud demokraadid vaheaega.

Juhataja

Aitäh! Härra Priksilt on saabunud ka kirjalik ettepanek teha järgmisel nädalal kahel Ülemnõukogu tööpäeval võlgu tasa. Selle ettepaneku oleks ta teinud isegi ilma härra peaministri ettepanekut kuulmata. Ta pakub välja, et need päevad võiksid olla teisipäev ja kolmapäev või kolmapäev ja neljapäev à 4 tundi, s.t. kell 10–14. See sisaldub ka üldises ettepanekus teha järgmine nädal töönädalaks. Lugupeetud saadikud, praegu on tehtud kolm konkreetset ettepanekut. Üks ettepanek on avada ülddiskussioon Ülemnõukogu tööst ja Ülemnõukogu ja valitsuse koostööst. Selle ettepaneku tegid vist härrad Made ja Titma. Teine on härra Raigi ettepanek moodustada koostöökomisjon valitsuse ja Ülemnõukogu töö koordineerimiseks ja efektiivsuse tõstmiseks. Ja kolmas ettepanek on järgmine nädal töötada, et arutada läbi küsimused, mis on seni jäänud käsitlemata. Ma panen need järjekorras hääletusele. Vabandust, sõltumatud demokraadid paluvad vaheaega. Vaheaeg 10 minutit.

V a h e a e g

Juhataja

Jätkame tööd! Teeme kohaloleku kontrolli! Kohal on 68 saadikut. Lugupeetud saadikud, kuna sõltumatud demokraadid palusid vaheaja, siis tahaks kuulda nende seisukohta. Palun, härra Allik!

J. Allik

Lugupeetud proua juhataja, lugupeetud kolleegid! Sõltumatute demokraatide saadikugrupil on järgmised ettepanekud. Kõigepealt näidata üles parlamentlikku väarikust, mitte lasta segada päevakorra kulgu ning viia lõpule komisjonide moodustamine, mis on meil päevakorrapunktina pooleli. Seejärel anda saadikugruppide ametlikele esindajatele ja komisjonide esimeestele võimalus vastata peaministrile, kui nad seda soovivad, sest ilmselt on näha, et aur tuleks välja lasta. Soovitud üldpoliitilise diskussiooni võiks läbi viia kahe nädala pärast, tähendab järgmisel istungjärgul. Meil on selleks ka omapoolne platvorm ette valmistatud, mis täna saadikutele välja jagatakse. Meie teada on valitsus lubanud esitada

Ülemnõukogule 1. novembriks oma majandusprogrammi või turumajandusele ülemineku kava, mis oleks ka sobivaks aluseks üldpoliitilisele diskussioonile. Neljandaks, me ei saa toetada ettepanekut moodustada koostöökomisjon tööks valitsusega. Meie arvates oleks Ülemnõukogu ja tema enda poolt moodustatud valitsuse koostöökomisjon üsna unikaalne nähtus maailmapraktikas. Viieandaks, ma ei saa toetada ettepanekut järgmine nädal tööd teha, sest kui Ülemnõukogu ise enda poolt vastuvõetud seadusi ei täida, siis on see järjekordne eeskujuga elanikkonnale, et ükski seadus, ükski vastuvõetud paber midagi ei tähenda. Me ei teinud sellist reglementi ju mitte sellepärast, et me väsime kolme nädalaga ära, vaid selleks, et neljandal nädalal on ilmselt paljudel kokku lepitud üritusi, kohtumisi, koosolekuid, maavolikogu koosolekuid. Aitäh!

I. Raig

Austatud saadikud! Ma võtan tagasi oma nimel esitatud ettepaneku moodustada Ülemnõukogu saadikute ja valitsuse koostöögrupp töö paremaks koordineerimiseks. See ei leidnud toetust EMKE saadikurühmas ning see töö peaks edaspidi olema jõukohane härra Kangurile. Teen EMKE saadikurühma poolt kaks ettepanekut. Esiteks, lõpetada pooleliolevate punktide arutelu – lisaks Alliku ettepanekule puudutab see ka veel EMKE saadikute arupärimist – ja asuda omandireformi aluseid puudutava seaduseelnõu arutamisele. Ja teine ettepanek on korraldada järgmisel nädalal Ülemnõukogu plenaaristung soovitatavalt teisipäev, kolmapäev ja neljapäev täistööpäevadena. Või ainult kolmapäev ja neljapäev, võttes päevakorda maareformi ja privatiseerimise. Täna!

Ü. Aaskivi

Sotsiaaldemokraatliku fraktsiooni poolt tahaksin teile, lugupeetud kolleegid, öelda, et plenaaristungite aega peaksime kasutama maksimaalselt päevakorrektsioonide arutamiseks. Ülddiskussioon Ülemnõukogu töö efektiivsusest on tõepoolest ilmselt vajalik, kuid ma kutsun üles leidma selleks aega väljaspool ametlikke plenaaristungeid. Vajaduse korral, kui Ülemnõukogu nõnda otsustab, on sotsiaaldemokraadid valmis toetama ettepanekut järgmise nädala tööpäevade kohta.

I. Hallaste

Austatud eesistuja! Meie ettepanek oleks lõpetada täna komisjonide moodustamine, ja kuna teie selgituse järgi on päevakorras üheaegu kaks päevakorrapunkti, nimelt ka reglemendi muudatuste tegemine seoses komisjonide moodustamisega, siis lõpetaksime täna ära ühtlasi

kõik reglemendiga seotud küsimused. Tõepoolest, tööd tuleb meil muuta. Mõnes mõttes on peaministril õigus, Ülemnõukogu töö ei ole efektiivne ja meie saadikurühm on alates maikuust juhtinud tähelepanu sellele, miks ta ei ole efektiivne. Asi on selles, et Ülemnõukogu Presiidium ja komisjonide esimehed kattuvad. Ülemnõukogu Presiidium peab olema komisjonidest lahutatud ja moodustatud proportsionaalsel alusel. See on meie ettepanek, mis loodetavasti jagatakse lähema tunni aja jooksul välja ka kõigile saadikutele. See küsimus tuleks täna lõpuni arutada. Mis puudutab peaministri süüdistusi Ülemnõukogu vastu, siis osa neist olid ka ebaõiglased. Ka valitsuse tööga ei saa kõigis küsimustes rahul olla. Samas pean ütleva Kristlik-demokraatliku Liidu seisukoha. Meil oli eile volikogu koosolek, kus võtsime vastu otsuse, et kuigi me ei ole rahul valitsuse tegevusega, ei algata kristlik-demokraatlik saadikurühm kuni käesoleva aasta jõuludeni valitsusele usaldushääletust. Me loodame, et nad parandavad oma tööd. Aitäh!

J. Jõerüüt

Lugupeetud eesistuja ja kolleegid, mul jääb üle liberaalide grupi poolt ainult korrata mõningaid mõtteid. Esiteks peame hädavajalikuks lõpetada tänase päevakorra pooleliolevad punktid. Teiseks peame hädavajalikuks kasutada tänast aega võimaluse korral selleks, et jõuda ka väga olulise eelnõuni, s.t. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu seaduse "Omandireformi alustest" esimese lugemiseni, selle asemel et diskussiooni pidada. Ühtlasi oleme aga veendunud, et poliitiline diskussioon Ülemnõukogu töö asjus kuhjunud küsimustes on samuti hädavajalik. Ja juhul, kui Ülemnõukogu hääletusega ei otsusta, et seda on võimalik korraldada tuleval kolmapäeval ja neljapäeval, sellel vabal nädalal, siis sellisel juhul tuleks leida esimene sobiv aeg. Ma lisan küll juurde, me oleme valmis järgmisel nädalal siia tulema, aga me mõistame ka väga hästi saadikuid, kes on oma nädala juba ära planeerinud ja ei saa tulla. Ilmselt tuleb siis kõne alla ülejäämise esmaspäeva ennelõuna, esmaspäeviti oleme juba varemgi praktiseerinud poliitiliste diskussioonide pidamist. Peame hädavajalikuks korraldada see esimesel võimalikul juhul. Aitäh!

I. Fjuk

Lugupeetud eesistuja! Rahva-keskfraktsioon arutas siin olukorda ja jõudis otsusele. Esiteks peaksime lõpetama komisjonide ja mõningate nendega seotud reglemendiparanduste arutelu. Teiseks – peaministri avaldusest sain ma kõige otsesema informatsioonina teada, et täna kell 12 algav majanduspiiri kaitse pole tegelikult normbaasiga kaetud. Järelikult peaksime võib-olla teise punktina selle kohta mingisuguse konkreetse otsuse vastu võtma, sest majanduspiir

vajab ka normbaasi. Seejärel tuleks omandireformi kallale asuda ja üldse efektiivsemalt Ülemnõukogu tööd teha. Härra Allik tegi eelmine nädal ettepaneku suud puhtaks rääkida ja täna ta tahab auru välja lasta. Ma ei tea, mida ta järgmine nädal teeb, füsioloogilisi vajadusi ärme siin rahuldame! Aitäh!

Juhataja

Mul on ettepanek pärast praegu registreerunud saadikute sõnavõtte see arutelu lõpetada ja asuda hääletamisele. Kes on selle poolt? Palun hääletada! 63 häälega on sõnavõttude lõpetamine pärast nende inimeste sõnavõtte, kes on juba registreerunud, otsustatud. Palun, Pavel Grigorjev!

P. Grigorjev

Lugupeetud proua eesistuja, meie rühm on samuti jõudnud arvamusele, et seadus on seadus, ja kui me võtsime ettepaneku päevakorra kohta vastu, siis tuleb seda ka täita. Reglement on meile samuti seaduseks ja seetõttu me ei tahaks seadust rikkudes tulla järgmisel nädalal istungjärgule.

Oleme korduvalt pöördunud lugupeetud peaministri poole palvega esitada seaduste pakett, kuid kahjuks ei ole me seda näinud ega saanud ka turumajandusele ülemineku konkreetseid meetmeid sisaldavat programmi. Seepärast on etteheide Ülemnõukogule, et ta töötab ebarahuldavalt, ühtlasi vist ka etteheide valitsusele, et ta seda dokumentide paketti väga aeglaselt ette valmistab. Tänan!

S. Volkov

Lugupeetud eesistuja, austatud kolleegid! "Koostöö" saadikurühm leiab, et tänasel täiskogu istungil on vaja lõpetada esitatud päevakorra kahe järelejäänud punkti arutelu. Mis puutub poliitilise diskussiooni pidamise vajadusse, siis jagame sõltumatute demokraatide arvamust korraldada see nädala pärast. See võiks olla ülejäämise nädala esmaspäeva hommikupoolikul. Ühtlasi tahaks, et sellel istungil, kui me alustame poliitilist diskussiooni, esitaks peaminister härra Edgar Savisaar meile mingi turumajandusele ülemineku kontseptsiooni, kas või sellise, nagu ta esitas ameerika ärimeestele, kui uskuda ajalehti. Meie väärime samuti härra peaministri usaldust. Aitäh!

A. Novohatski

Lugupeetud eesistuja, kommunistlik fraktsioon teeb ettepaneku töötada täna päevakorra kohaselt, seda enam, et eile anti valitsusele aega infotunniks ja see aeg kasutati ka ära. Teiseks. Teeme ettepaneku kasutada järgmist nädalat vastavalt reglemendile ning mitte rikkuda edaspidi reglementi. Kui rääkida isiklikult minust, siis mul on näiteks järgmine nädal juba täielikult ära planeeritud. Ja kolmandaks: üldpoliitiline diskussioon on tõesti vajalik ja me paneme ette korraldada see 5. novembril. Tänan!

V. Lebedev

Lugupeetud eesistuja, austatud kolleegid! "Võrdsete õiguste eest" rühma nimel liitun täielikult oma seltsimeeste, kolme saadikurühma esindaja ettepanekuga ja ka sõltumatute demokraatide rühma ettepanekuga. Arvan samuti, et eelkõige on tarvis päevakord ammendada, kuigi poliitiline diskussioon on muidugi vajalik. Tuleval nädalal on aga suurem osa meie rühma liikmeid ennast paika pannud tööks valimisringkondades. Ja veel üks palve, kui me hakkame poliitilist diskussiooni pidama, siis oleks väga soovitatav, et peaminister kohal viibiks. Tänan!

Juhataja

Aitäh! Asume hääletama! Ettepanek töötada päevakorra järgi ei kuulu hääletamisele, sest kahtlemata peame töötama päevakorra järgi. On tehtud konkreetseid ettepanekuid meie töökorralduse kohta. Need puudutavad järgmist nädalat. Kõigepealt, peame otsustama, kas järgmisel nädalal töötada. Ja kui see otsus on jaatav, siis peame otsustama, missugused on need võimalikud ajad ja päevad. Kõigepealt panengi hääletusele ettepaneku leida järgmisel nädalal võimalus töötada, vaatamata sellele, et reglemendi järgi on Ülemnõukogul vaba nädal. Kuna see on tööaja muudatus, siis paluksin meie reglemendikolmiku selgitust, mulle tundub, et peaks olema kaks korda rohkem poolt- kui vastuhääli. On nii? Tänan! Kes on selle poolt, et järgmisel nädalal leida võimalus Ülemnõukogu plenaaristungiteks?

Ettepaneku poolt on 31, vastu 25, erapooletuid 5. Ülemnõukogu ei ole nõus järgmisel nädalal plenaaristungitel töötama.

Nüüd on tehtud ettepanek alustada ülejäägisel nädalal, kui me kokku tuleme, tööd üldpoliitilisest diskussioonist. Seejuures on ettepanek, et diskussioon toimuks väljaspool plenaaristungite aega, ja on pakutud välja esmaspäev. Mul on sellega seoses küsimus peaministrile. Teatavasti on esmaspäev valitsuse istungite aeg. Kui me otsustame ülddiskussiooni teha esmaspäeval, mida arvab siis peaminister ettepanekust, et tema peaks sellest osa võtma?

E. Savisaar

Lugupeetud spiiker, just nimelt järgmisel esmaspäeval on valitsuse istung edasi tõstetud kolmapäevale ja ma peaksin viibima mõningates maakondades, aga muidugi, kõike on võimalik korraldada.

Juhataja

See pole mitte järgmine, vaid ülejärgmine esmaspäev, 5. november, sest järgmisel esmaspäeval meil ei ole tööd.

E. Savisaar

Korraldame!

Juhataja

Selge. Lugupeetud saadikud, sel juhul me peaksime tegelikult töö käigus otsustama, sest on fraktsioonide ja komisjonide töö aeg ja me oleme varemgi fraktsioonide tööajal korraldanud siin saalis üldpoliitilisi diskussioone. Tegelikult see isegi ei vajaks hääletamist, aga me võime selle ka läbi hääletada, et oleks tõepoolest kõigile selge. Kes on selle ettepaneku poolt, et kui me tuleme 5. novembril järgmisele istungjärgule, alustaksime seda siin saalis kell 12 ülddiskussiooniga? Kell 11 saavad siis fraktsioonid enne kokku tulla. Kes on selle poolt? Palun hääletada! Aitäh! Poolt on 64, üks on vastu, üks on erapooletu. Ma palun siis kõigil seda meeles pidada ja öelda edasi nendele oma saadikurühmade, komisjonide ja fraktsioonide liikmetele, keda täna siin ei ole! Ja paluksin ka peaministrit siis oma aega vastavalt planeerida!

Alatiste komisjonide moodustamise kohta

Juhataja

Praegu läheme siis päevakorras edasi. Katsume kaotatud aja nüüd tasa teha. Meil on vaja otsustada õigus- ja riigikaitse- ning saadikueetika komisjoni küsimus. Palun, härra Tamme!

R. Tamme

Proua juhataja, auväärased kolleegid! Aeg eilsest õhtust siiani, kui helitehnika töötamast lakkas, ei tohi ilmselt kõnepausiks lugeda, seepärast ma kordaksin lühidalt mõtet, mida eile paari lausega jõudsin väljendada. Nimelt on tänavu Ülemnõukogus vastu võetud riigiõiguslikud aktid, mis kvalitatiivselt on muutunud seadusandja suhtumist riigikaitseküsimusse.

Seejuures püsib olukord, kus täidesaatva võimu, s.o. valitsuse struktuurist puudub riigikaitsega tegelev üksus. See tuleb tingimata luua, samuti likvideerida vastuolud tööteenistuses, saada üle armeeteenistusega seotud kriisist ja lõpuks tagada ühiskonna kui terviku enesekaitsevõime.

Ilmselt ei ole vajadust meelde tuletada arvukaid üksikküsimusi, mille lahendamiseks komisjon tegeleb.

Juba nimetatud põhiprobleemide lahendamiseni saab jõuda riigikaitse süsteemse käsitluse, s.o. kaitsekontseptsiooni ja sellest tuleneva kaitseseaduse kaudu. Riigikaitsekomisjon on mõlema dokumendi eelnõude projektid esitanud juriidilisse ekspertiisi ja esialgsed tulemused ka juba läbi vaadanud. Töö jätkub. Peame väga vajalikuks, et komisjonil oleks võimalus see töö lõpule viia. Meie arvamuse kohaselt tuleb kaitseseadus vastu võtta veel sel sügissessioonil, see oleks esimese olulise eesmärgi saavutamine. Komisjoni koosseisust. Komisjon on asunud stabiilselt tööle 8 liikme osavõtul, kellest enamik juhib väljastpoolt saadikute korpust juurdekutsutud ekspertidest moodustatud töögrupe või töötab komisjonidevahelistes gruppides. Pean vajalikuks nimetada härra Enn Tuppi riigi äärealade töögrupist, härra Toomas Korki Läti ja Leedu riigikaitsekomisjonide koostöögrupist, härra Jüri Põldu kodanikualgatuskaitse ühenduste koostöögrupist, härra Johannes Kassi kutsealuste ja ajateenijate operatiivse abistamise grupist, Jüri Liimi kinnipeetavatega tegelevast grupist. Härra Jaan Lippmaa juhib ekspertide gruppi, kes töötas mitme kuu jooksul juba nimetatud kaitsekontseptsiooni ja kaitseseaduse projektide kallal. Komisjoni tööst on aktiivselt osa võtnud käesoleva ajani härra Priidu Priks.

Komisjoni esimehena pean vajalikuks, et riigikaitsekomisjon jätkab tööd Ülemnõukogu alatise komisjonina praeguses koosseisus, kusjuures teretulnud on fraktsioonide poolt antav täiendus, nii nagu esitatud projekt seda ette on näinud. Täna!

Juhataja

Õiguskomisjoni poolt esimees või esimehe asetäitja sõna ei saanud, niisiis härra Junti, palun!

A. Junti

Lugupeetud juhataja, kolleegid! Õiguskomisjon on juba kolm kuud teinud ettepanekuid komisjonide struktuuri ja üldse Ülemnõukogu töövõime parandamise kohta ning neid ettepanekuid on arutatud üsna mitmel korral. Viimased arutelud toimusid eile ja üleile. Toon teieni komisjoni põhimõttelise seisukoha, mis ei ole arutelude käigus muutunud. Õiguskomisjon peab vajalikuks ja õigeaks muuta radikaalselt komisjonide struktuuri. Seetõttu ma tahan nendele kolleegidele, kes on avaldanud arvamust, et lõpetame selle arutelu komisjonide ümber ära ja asume tööle, öelda: selles just põhjus ongi, et me komisjonides ei tööta. Me ei suuda komisjonide struktuuri ja kogu Ülemnõukogu struktuuri tagada, luua sellisena, et see oleks töövõimeline. Selles ongi kogu asi, ja kui me seda ära ei tee, siis jäämegi üle iga nädala arutama, miks me halvasti töötame. Nüüd, kuna siin on toimunud väga mitmeid hääletusi, siis eesolevate hääletuste ja konkreetse õiguskomisjoni kohta tahan öelda järgmist. Oleme põhimõttelisel seisukohal, et õigusküsimustega ei saa tegelda üks üldine komisjon, sest teemade ring on äärmiselt lai ja küsimused, mis puudutavad riigiõigust ja mis puudutavad õiguskaitseorganite süsteemi ning õiguskaitset üldse, on põhimõtteliselt erinevad ja nõuavad erinevat lähenemist. Seda esiteks. Ja teiseks, selline struktuurijaotus teenib just operatiivse töö eesmärgi. Samas jõudis õiguskomisjon ka veendumusele, et mõnda komisjoni on üsnagi raske komplekteerida, kui me teeme väga radikaalse struktuurimuutuse. Seetõttu pani õiguskomisjon ette muuta ka reglemendi praegust punkti, mis fikseerib komisjonide koosseisu alammäära. Nagu ma siin kuulen, hääletati see eile ka läbi. Õiguskomisjoni nimel jään selle seisukoha juurde, et õiguskomisjon on vaja edaspidi jagada kaheks. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Me saame asuda hääletama ja panemegi kõigepealt hääletusele õiguskomisjoni saatuse. Sellest hakkab nähtavasti sõltuma ka suhtumine järgmisse ettepanekusse. Lugupeetud saadikud, kes on selle poolt, et senine õiguskomisjon jaotada kaheks – riigiõigus- ja õiguskaitsekomisjoniks? Palun hääletada! Ettepaneku poolt on 34, vastu 15, erapooletuid 11. Ettepanek on vastu võetud.

Lugupeetud saadikud, nüüd panem hääletusele ettepaneku ühendada riigikaitsekomisjon õiguskaitsekomisjoniga, nii et meil tekiks riigi- ja õiguskaitsekomisjon, tähendab, küsimus on riigikaitsekomisjoni eraldi eksisteerimisest. Kes on selle poolt, et riigikaitsekomisjon ühendada õiguskaitsekomisjoniga? Palun hääletada! Lugupeetud saadikud, selle ettepaneku poolt on 16, vastu 35, 10 saadikut on erapooletud. Riigikaitsekomisjon jääb püsima eraldi

komisjonina. Niisiis oleme selle sõlme lahendanud ja viimane komisjoniküsimus on seotud saadikueetika komisjoniga. Härra Fjuk, palun!

I. Fjuk

Ma saan aru, et see oli väike lapsus, eile pakuti välja ka maaelukomisjoni.

Juhataja

Me ei ole sinnani jõudnud.

I. Fjuk

See on järelikult siis eelviimane komisjonidega seotud küsimus.

Juhataja

Aitäh! Saadikueetika komisjoni suhtes on tehtud esiteks ettepanek, et see töötaks teistel alustel kui muud alatised komisjonid. See tähendab, et reegel, mille järgi iga saadik võib kuuluda ühte komisjoni, ei kehtiks saadikueetika komisjoni kohta ning sinna võiks valida ka teiste komisjonide liikmeid. On muidugi ka vastupidine ettepanek jätkata tööd samadel alustel alatise komisjonina. Samuti oli ettepanek komisjoni nime muuta – lihtsalt eetikakomisjoniks. Millised on arvamused? Tuletan teile meelde, et härra Järlik avaldas juba oma seisukoha, mille järgi see komisjon peaks jääma eraldi komisjoniks. Palun, härra Junti!

A. Junti

Lugupeetud juhataja, mul jääb ainult toetada seda mõtet, mida on väljendanud härra Järlik, et saadikueetika komisjon peaks muutuma Ülemnõukogu eetikakomisjoniks, sõltumata alatiste komisjonide struktuurist. Aitäh!

J. Allik

Lugupeetud kolleegid, ma tahaksin ka toetada mõtet, et eetikakomisjon peaks jääma alles, aga mitte neil alustel, nagu teised alatised komisjonid. Sinna võiksid kuuluda ka inimesed, kes on teistes komisjonides, kuid tema esimees härra Jürjo tuleks vabastada muudest ülesannetest, v.a. loomulikult Ülemnõukogu Presiidiumi liikme kohustused. On ka väga lihtne võimalus seda küsimust lahendada. Nimelt tuleks muuta reglemendi § 4 p. 2, kus meil on kirjas, et iga saadik võib kuuluda ainult ühte alatisse komisjoni, lisades sinna sulgudes "välja arvatud eetikakomisjon". See tähendaks, et eetikakomisjoni kohta see ei kehti.

Juhataja

Palun sõnastage see reglemendimuudatuse otsuseprojekt kirjalikult! Härra Kallas, palun!

T. Kallas

Lugupeetud kolleegid, ühinen nendega, kes pakuvad ennekõike keelelist täpsustust. Tõepoolest, nimetus Ülemnõukogu eetikakomisjon või saadikueetika komisjon on lihtsalt kohmakas, eks me tegele ühe ja teise eetikaga, nii et pakun välja terminit "eetikakomisjon". Teiseks toetan mõtet, et see peaks tõesti hõlmama ka teisi alasid. Ma olen tihti mõtisklenud, et mis asi on see rahvussuhete komisjon, kuhu ma kuulusin pikemat aega. Vähemalt senini on ta ju pidanud tegelema põhiliselt eetikaasjadega, nii et sinna peaks vist kuuluma mingil formaalsel või mitteformaalsel moel vähemalt rahvussuhete komisjoni esimees ka.

V. Jürjo

Austatud kooslijad! Eetikakomisjoni olemise või mitteolemise kohta võtate vastu otsuse muidugi teie, aga ma tahaksin lihtsalt paluda, kuna meie komisjoni teised liikmed ei ole täna hommikul sõna võtnud, et te annaksite sel juhul, kui komisjon jääb, meile siiski natukene rohkem alalisi liikmeid. Täna hommikul jõudsime tunni ajaga saadikustaatusel läbi töötada ainult ühe paragrahvi ja sellepärast ma paluksin ka, et komisjoni aseesimees Jüri Rätsep kuuluks ainult eetikakomisjoni, et ta teiste komisjonide tööst vabastataks. Paistab, et erinevate seadusprojektidega töötamine üheaegselt mitmes komisjonis on siiski nii füüsiliselt kui vaimselt küllalt raske. Eetikakomisjon on oma koosolekutel avaldanud arvamust, et oleksime valmis jätkama senises koosseisus. Aitäh!

Juhataja

Tänan! Ma ainult tuletaksin meelde, et me ei ole veel asunud komisjonide isikkoosseisu otsustamisele, me teeme seda ilmselt järgimisel istungjärgul. Isikkoosseis kujuneb saadikurühmades, arvestades saadikute endi soove ja iga saadik saab juba ise otsustada, kas ta hakkab näiteks peale eetikakomisjoni tööle veel mõnes teises komisjonis. Seda meie siin hääletama ei hakka. Me saame anda ainult õiguse, et eetikakomisjonis võivad olla ka teiste komisjonide liikmed, mitte enam. Härra Leisson, palun!

E. Leisson

Lugupeetud proua juhataja, lugupeetud kolleegid! Mulle tundub, et selle poole aasta jooksul, mis me oleme siin töötanud, ei ole Ülemnõukogu muutunud seetõttu sugugi eetiliseks, et

tal niisugune komisjon on. Kuid aegajalt on meil siiski tekkinud konflikte, mida on tulnud lahendada. Ja võib-olla oleks niisugust komisjoni tõesti tarvis, paljudes parlamentides nimetatakse seda aukohtuks. Võib-olla oleks selline lahendus õigem. Aga kui ta täidab aukohtu funktsiooni ja kannab eetikakomisjoni nime, ega sellel ka midagi viga ei ole. Tingimuseks oleks ikkagi see, et iga konkreetse küsimuse läbivaatamises saaksid osaleda kõik asjast huvitatud pooled. Järelikult ei peaks sellel komisjonil olema alalist koosseisu. Tänan!

Juhataja

Sellega lõpetame käesoleva küsimuse arutelu ja asume hääletama. Mitmed saadikud on toetanud ettepanekut, et saadikueetika komisjon jääks funktsioneerima alatise komisjonina, kuid tema moodustamine käiks teise põhimõtte järgi – nimelt, et tema liikmed võivad olla ka teiste komisjonide liikmed. Seda me hääletame siis eraldi. Kes on selle poolt, et komisjon jääks alatise koosseisuga komisjoniks? Palun hääletada! Poolt on 43, vastu 10, erapooletuid 5. Saadikueetika komisjon jääb püsiva koosseisuga komisjoniks. Nüüd enne, kui me asume reglemendimuudatuste juurde, on veel arutada komisjonide nime ja maaelukomisjoni küsimus. Härra Raud on teinud ettepaneku panna hääletusele maaelukomisjoni vajalikkus eraldi komisjonina põhjendusega, et maaelu probleeme lahendatakse väga mitmes komisjonis, mistõttu komisjon tuleks n.-õ. hajutada teiste komisjonide vahel. Härra Junti, palun!

A. Junti

Lugupeetud juhataja, meil on siiski enne vaja ära otsustada, kas eetikakomisjon jääb ka nimetuse poolest alatiseks komisjoniks või mitte. Me hääletasime selle poolt, et ta jääb alalise koosseisuga komisjoniks. Aga kas ta jääb alatiseks komisjoniks või mitte, seda me ei ole veel hääletanud.

Juhataja

Härra Junti, kas te oleksite nii kena ja selgitaksite saadikutele ja ühtlasi ka mulle seda erinevust, mis on alalise koosseisuga mittealaline komisjoni ja alalise koosseisuga alatise komisjoni vahe! Ma arvan, et me ei saa hääletada, kui meil see vahe ei ole selge.

A. Junti

See on puhtformaalne vahe ja selle kohta ütleb meie reglement, et Ülemnõukogus on alatised komisjonid, on ajutised komisjonid ja võidakse veel moodustada igasuguseid muid töögrupe.

Alatised komisjonid teatavasti on Ülemnõukogu töö struktuursed osad, mille esimehed praeguse korra järgi lähevad presiidiumi koosseisu.

Juhataja

Kas see vahe on saadikutele selge? Ma arvan, et me võiksime siis panna küsimuse hääletusele. Just vormiküsimused peavad olema selged, et ei tekiks pärast jälle segadust. Paneme hääletusele, kas saadikueetika komisjon on alatine, nii nagu ta oli, või on ta ajutine komisjon, töörühm või mingi muu variant, mis vajaks siis eraldi otsustust. Härra Junti, te ütlesite: on alatised komisjonid, on ajutised komisjonid, töörühmad ja muud moodustised. Me just seda otsustamegi, kas saadikueetika komisjon on alatine komisjon või midagi muud. Siis me saame otsustada, mis ta on, kui oleme selle otsustanud. Paneme hääletusele! Kas on veel teisi ettepanekuid? Palun, härra Junti!

A. Junti

Küsimus ei ole selles, kas eetikakomisjon oleks ajutine või alatine. Sisuliselt oleks eetikakomisjon alatine, kuid ta ei oleks praeguses alatiste komisjonide struktuuris, selles on küsimus. Meil on ettepanek, et eetikakomisjon oleks Ülemnõukogu eetikakomisjon. Seda ettepanekut ei ole me veel hääletanud. Milline on Ülemnõukogu eetikakomisjoni esimehe seisund, kas ta kuulub presiidiumi või ei, see on edaspidise hääletamise tulemus. Sellist ettepanekut, et eetikakomisjon oleks ajutine komisjon, ei ole ma teinud. Küsimus on, kas eetikakomisjon on alatine komisjon või eetikakomisjon on Ülemnõukogu eetikakomisjon.

Juhataja

Hääletame! Me hääletasime, et komisjon on alalise koosseisuga. Härra Junti väitis, et see ei ole seesama, mis alatine komisjon.

A. Junti

Ei ole.

Juhataja

Me hääletame siis, kas saadikueetika komisjon (nime otsustame veel eraldi) jääb alatiste komisjonide struktuuri. Palun, kes on selle poolt? Poolt on 36, vastu 12, erapooletuid 4. Küsimus on sellega otsustatud positiivselt. Nüüd siis küsimus, mida teha maaelukomisjoniga? Ma teen ettepaneku, et me pikka diskussiooni sellel teemal ei arendaks. Härra Raud põhjendas

oma ettepanekut, ma palun nüüd maaelukomisjoni praeguse esimehe härra Petersoni arvamust.

H. Peterson

Lugupeetav proua juhataja, lugupeetavad kolleegid! Mul ei ole siin paslik rääkida, kas maaelukomisjoni jätta alles või mitte, eks sellest räägivad komisjoni liikmed. Kuid siiski tahaks öelda, et härra Koit Raua ettepanek on üpris unikaalne. Mitte ükski Baltikumis ja Põhjamaades, vaid ka enamikus teistes riikides on olemas põllumajanduskomisjon. Ja meie maaelukomisjon tegelebki põhiliselt põllumajandusküsimustega. Peale selle on meil olemas alakomisjon, äärealade komisjon, mida juhivad härra Kostabi, nad on mitu korda koos käinud ka Eesti Komitee liikmetega. Äärealade komisjon tegeleb piiritaguste ja piiril olevate inimeste eluprobleemidega ning usun, et ka Kirde-Eestis, kust Koit Raud pärit on, oleks vaja nende asjadega tegelda. Eelmine valitsus võttis vastu Peipsi-äärse piirkonna elu edasiarendamise programmi, mida meil on samuti vaja koordineerida ja jälgida selle täitmist. Ma olen rääkinud, et omandireform maal tuleb lahendada komplekselt, et maal on kõik asjad seotud ning me ei saa siin midagi eraldi võtta. Kui aga Koit Raud avaldab mõne teise maaelukomisjoni inimese arvamust, siis on muidugi iseasi. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Lugupeetud saadikud, praegu on selles küsimuses registreerunud 9 sõnavõtjat. Sõnavõtuaeg on kaks minutit. See on 20 minutit. Kas meil on põhjust 20 minutit arutada, on meil vaja maaelukomisjoni, või saame seda otsustada hääletamise teel?

Ma arvan ka, et võiksime panna Koit Raua ettepaneku hääletamisele. (Hääl saalist.) Palun andke mikrofon härra Kostabile!

H. Kostabi

Lugupeetud proua juhataja, lugupeetud kolleegid! Teen ettepaneku panna maaelukomisjoni kaotamise ettepanek nimelisele hääletusele.

Juhataja

Aitäh! Kes on selle poolt, et panna maaelukomisjoni küsimus nimelisele hääletusele? Härra Fjuk.

I. Fjuk

Ma teen ettepaneku panna maaelukomisjoni kaotamine salajasele hääletamisele ja ühtlasi panen sellest tulenevalt ka ette asutada koos maaelukomisjoniga alatise komisjonina ka linnaelu komisjon.

Juhataja

Nii. Kes on selle poolt, et maaelukomisjoni küsimus pandaks nimelisele hääletusele? Palun hääletada! Poolt on 38, vastu 16, erapooletuid 3. Hääletamine on nimeline. Härra Fjuk tegi ettepaneku, et hääletamine oleks salajane. Reglemendi järgi on nii, et kui ettepanek leiab toetust, siis on salajasel hääletusel eesõigus. Härra Fjuk võtab oma ettepaneku maha. Niisiis paneme hääletusele maaelukomisjoni küsimuse. Kes on selle poolt, nagu Koit Raud ette pani, et maaelukomisjon teiste komisjonid vahel laiali jagada ja lõpetada tema tegevus iseseisva komisjonina? Palun hääletada! Poolt on 6, vastu 49, erapooletuid 2. Koit Rauda ettepanek ei leidnud toetust. Komisjon jääb püsima.

Meil on nüüd veel kaks ettepanekut komisjonide nimetuste suhtes, siis saame komisjonide nimekirja tervikuna kinnitada. Oli ettepanek nimetada majanduskomisjon eelarve- ja majanduskomisjoniks. Selle ettepaneku tegi härra Koha, kas härra Koha jääb ettepaneku juurde? Jah, jääb. Härra Raig, palun!

I. Raig

Austatud saadikud, ma tahtsin lihtsalt toetada seda ettepanekut.

Juhataja

Aitäh! Panen härra Koha ettepaneku hääletusele. Kes on selle poolt, et nimetada senine majanduskomisjon eelarve- ja majanduskomisjoniks? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 33, vastu 9, erapooletuid 11. Komisjon on ümber nimetatud.

Teine ettepanek on nimetada saadikueetika komisjon eetikakomisjoniks, kuna ta ei tegele mitte ainult saadikueetikaga, vaid laiemalt eetiliste probleemidega. Kes on selle nimemuutmise poolt? Palun hääletada! Ettepaneku poolt on 44, vastu 1, erapooletuid 4. Saadikueetika komisjoni asemel on meil eetikakomisjon.

Lugupeetud saadikud, me oleme sellega komisjonide kohta oma otsuse langetanud. Nüüd on vaja teha veel kaks otsustust. Üks neist puudutab reglemendimuutust, teine komisjonide täisnimekirja, sest selles nimekirjas toimus ka teatud muutus ja see on sisuliselt samuti reglemendimuutus, meie töökorralduse muutus. Ma tuletan meelde, et nendes küsimustes on

vaja absoluutset hääleteenamust. Palun saadikuid asuda oma kohtadele, teeme ka kohaloleku kontrolli! Kohal on 66 saadikut, puudub 39. Me saame asuda hääletama. Kõigepealt kinnitaksime juba hääletatud Ülemnõukogu alatiste komisjonide struktuuri. Ma kordan, meie töö tulemusena kujunes järgmine komisjonide struktuur. Ülemnõukogu alatisteks komisjonideks on: ajakirjanduskomisjon, eetikakomisjon, haldusreformi komisjon, eelarve- ja majanduskomisjon, riigikaitsekomisjon, riigiõiguse komisjon, õiguskaitsekomisjon, kultuuri-, teadus- ja hariduskomisjon, maaelukomisjon, rahvussuhete komisjon, sotsiaalkomisjon ning väliskomisjon. Kas mõni jäi nimetamata? Jaa, vabandust, keskkonnakomisjon. Peaks olema komisjone 13, üks tuli juurde.

H. Peterson

Lugupeetav juhataja ja kolleegid! Kas te saaksite maaelukomisjoni nimetuse kinnitada teatud mõõndusega, et me saaksime omavahel aru pidada. Meil on mitu korda olnud jutuks, et jätkaksime ikkagi põllumajanduskomisjoni traditsiooni kuigi kevadel tulime kokku maaelukomisjonina. Järjepidevuse huvides jätsime selle nimetuse muutmata. Aga kui meie arusaamised taanduvad selleni, et hakkame vastandama või võrdlema linnaelu ja maaelukomisjoni, siis peame midagi ette võtma. Arutame koos, võib-olla läheb nimi muutmisele.

Juhataja

Meil on alati võimalik seda muudatust teha, see on Ülemnõukogu enda teha. Kui on vastav ettepanek, saame seda teha töökorras. Härra Raud, palun!

K. Raud

Ma toetan Heldur Petersoni ettepanekut ja olen kahel käel Ülemnõukogu põllumajanduskomisjoni poolt. Aitäh!

E. Leisson

Minul on ainult küsimus. Tähendab, üks osa saadikuid on evakueerunud oma alatistelt töökohtadelt ja on taandunud.

Juhataja

Härra Leisson, see ei ole meil päevakorras, me arutame seda eraldi, kui teil on küsimus. Me hääletame praegu komisjonide nimekirja.

E. Leisson

Ma küsingi, kas see on mõni uus komisjon.

Juhataja

Ei, see ei ole uus komisjon.

E. Leisson

Tänan!

Juhataja

Palun, härra Raig!

I. Raig

Austatud saadikud, austatud härra Peterson! Ma arvan, et ei tasuks heituda Ignar Fjuki ettepanekust, mis sai ainult 6 poolthäält. Seda ettepanekut tuleks pidada pigem ebaõnnestunud naljaks, Ignar Fjuk on ju ise ka maasaadik. Mul on ettepanek jääda sama nimetuse juurde, mis oli enne, sest maaelu hõlmab ka põllumajandust, määratleb tunduvalt laiemalt ja täpsemalt valdkonna, millega peab tegelema komisjon. Tänan!

Juhataja

Lugupeetud saadikud! Ma arvan, et põllumajandus- või maaelukomisjoni probleem ei ole komisjonis endas küpsenud ja meil ei ole põhjust seda arutada enne, kui komisjon on kokku tulnud ja meile ettepaneku teinud. Praegu jääb ta nii, nagu oli õiguskomisjoni ja teiste komisjonide ettepanekus. Jätame selle küsimuse kõnealuse komisjoni enda otsustada. Asume hääletama! Kes on selle poolt, et komisjonide nimekiri ettelõetuna nii, nagu me läbi hääletasime, kinnitada Ülemnõukogu alatiste komisjonide struktuuriks? Selle ettepaneku poolt on 56, vastu ei olda, 4 on erapooletud. Ülemnõukogu alatiste komisjonide uus struktuur on kinnitatud.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglemendi muudatuste kohta

Juhataja

Lugupeetud saadikud, koos sellega on tehtud ka reglemendiparandused, mida me peaksime samuti läbi hääletama. Härra Fjuk soovib sõna. Palun!

I. Fjuk

Lugupeetud eesistuja, ma pean kahjuks parandama härra Raigi sõnavõttus esinenud keelevääratust. Nimelt võtsin ma oma ettepaneku tagasi ja pole isegi kuut häält saanud, võib-olla Ivar Raig sai need.

Juhataja

Aitäh! Need sai hoopis Koit Raud. Teile on laiali jagatud sõltumatute demokraatide saadikurühma ettepanek. See puudutab praeguse reglemendi § 4 lõiget 10, mis ütleb, et alatine komisjon valib salajasel hääletusel endale esimehe ja aseesimehe. Valituks osutub kandidaat siis, kui ta saab üle poole komisjoni liikmete toetuse. Meie senises otsuses, mida siin pakutakse tühistamiseks, on nimelt öeldud, et see punkt jõustub alles pärast riigiõiguslike aluste seaduse vastuvõtmist. Sõltumatud demokraadid teevad ettepaneku rakendada see kohe, s.t. tühistada meie enda otsuse punkt 5. See tähendab, et need komisjonid, mis selle nimekirja järgi moodustatakse, asuvad kohe ka esimeest valima. Teine ettepanek tuli seoses eetikakomisjoniga. Härra Allik soovitas sõnastada praeguse § 4 lõike 2 niiviisi: iga saadik võib kuuluda ainult ühte alatisse komisjoni, välja arvatud eetikakomisjoni liikmed. Me peame mõlemad ettepanekud eraldi läbi hääletama. Kõigepealt arutame alatiste komisjonide esimeeste küsimust. Seni kehtiva korra järgi valib alatiste komisjoni esimehed Ülemnõukogu. Meil on nad juba valitud. Kuna üks alatine komisjon tuli juurde, siis oleks alternatiivne variant see, et jääksid olemasolevad esimehed ja valitaks ainult selle uue komisjoni esimees. Teine võimalus on rakendada reglemendi § 4 lõige 2 kohe ja komisjonid asuvad siis esimeeste valimisele. Avan selles küsimuses läbirääkimised. Palun, härra Veetõusme!

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, mul on ainult üks küsimus. Kas seda komisjonide koosseisu arutame antud päevakorrapunkti juures ja täna või läheb see edasi uue päevakorrapunktina või jääb päevakorrapunkt pooleli?

Juhataja

Härra Veetõusme, ma vabandan, et ei andnud seda laadi selgitust kohe, kui me kinnitasime nimekirja. Ilmselt me ei saa praegu lahendada komisjonide koosseisu küsimusi, sest saadikurühmad peavad selle nimekirja uuesti läbi vaatama ja tegema oma otsustused. Samuti tuleb käsitleda ka eri saadikurühmade tasakaalustatust, n.-ö. mandaatide küsimust ja komisjonide suurust. Teen praegu ettepaneku kutsuda vaheajal kokku vanematekogu ja lahendada põhimõtteliselt need küsimused, mis puudutavad saadikurühmade esindatust komisjonides ja koos sellega ka komisjonide suurust. Nii et komisjonide koosseisude juurde tuleme ilmselt järgmisel istungjärgul, kui need asjad on saadikurühmades selged, ja koos otsustame siis lõplikult. Mul on ettepanek, et pärast koosseisude selgumist läheksime ka nende üldküsimuste juurde, mis puudutavad presiidiumi, sest siis on meil konkreetsed komisjonid ja nende seisukohad olemas. Praegu oleksime ikkagi veel abstraktsel pinnal. Aga me arutame seda konkreetset reglemendiparandust. Nii et kogu komisjonide punkt jätkuks järgmisel istungjärgul. Palun, härra Junti!

A. Junti

Lugupeetud juhataja, kolleegid! Kõigepealt ma toetan esitatud ettepanekut, et me täna lõpetaksime komisjonide ja reglemendi arutelu, aga komisjonide koosseisu juurde tuleme järgmisel istungil, kui see küsimus on saadikugruppides, presiidiumis ja vanematekogus selgeks räägitud. Ja teiseks tahan ma teha parandusettepaneku sõltumatute demokraatide pakutud otsuse teise punkti. Nimelt ei oleks päris korrektne tühistada Ülemnõukogu reglemendi rakendamise otsuse tervet 5. punkti, sest selles sisalduvad ka reglemendi jõustumise mõte ja kuupäev. Ma teen ettepaneku panna sinna "jõustub 2. juulist 1990" ja ülejäänud tekst tühistada. Muidu me tühistaksime ju jõustumise ja reglemendi kehtivus muutub üldse küsitavaks. Aitäh!

Juhataja

See tuleb siis täpselt sõnastada, kuidas ja mida me tühistame.

A. Junti

Siin ei ole vaja midagi sõnastada, me tühistame ülejäänud teksti.

Juhataja

Just nii tulebki sõnastada. Ma usun, et sõltumatud demokraadid selle täpsustuse vastu ei protesteerid. See ei ole vastuolus nende mõttega. Härra Kois, palun!

V. Kois

Lugupeetud juhataja, austatud kolleegid! Ka mina oleksin tahtnud pisut täpsustada sõltumatute demokraatide ettepanekut. Kindlasti peeti seal silmas, et komisjonide esimehed valitakse pärast komisjonide lõplikku kinnitamist. Mulle tundub, et meil oleks õigem jõuda algul selgusele presiidiumi saatuses. Sellest, kas komisjonide esimehed peavad tingimata kuuluma presiidiumi koosseisu või mitte, sõltub nende komisjonide konkreetsete juhtide saatus, s.t. et korda tuleb pisut muuta. Tänan!

T. Made

Austatud eesistuja, toetaksin sõltumatute demokraatide ettepanekut. Oleks väga meeldiv, kui reglement kehtiks meil täies koosseisus ja otsekohe, mitte jupphaaval ja mingisuguste teatud vahemike järel. Niisiis paluks küll väga tungival kolleege hääletada selle ettepaneku poolt! Aitäh!

E. Leisson

Lugupeetud kolleegid! Ainukene mõte komisjone uuesti läbi vaadata ja kinnitada oligi just selles, et seda respektieriksid ka komisjonide liikmed. Nii et see ettepanek on arukas ja ma toetan seda.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma ei saaks praegu küll nõus olla § 4 lg. 10 rakendamise kohta tehtud ettepanekuga. Seda paragrahvi ei saa enne käiku lasta, kui on selge komisjoni koosseis. Aitäh!

Juhataja

Ma arvan, et kõigil on vaja siin selgusele jõuda. Komisjonil ei ole võimalik valida, kui komisjoni koosseisu ei ole. Nii et tegelikult peab selles sõnastuses sisalduma ka komisjoni koosseisu moodustamine. Siin ei ole vastuolu. Härra Allik, palun!

J. Allik

Lugupeetud kolleegid! Viimane probleem on lausa kirjas selles projektis: "pärast alatiste komisjonide koosseisu kinnitamist Ülemnõukogu poolt". Kogu asi jõuab lõpule sellega, et täiskogu kinnitab nimeliselt kõigi komisjonide koosseisu.

Juhataja

Asume hääletamisele. Lugupeetud saadikud, kes on selle poolt, et vastu võtta sõltumatute demokraatide ettepanek rakendada Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglemendi § 4 lg. 10 kohe pärast alatiste komisjonide koosseisu kinnitamist Ülemnõukogu poolt, tühistades senise otsuse punktis 5 selle keelava osa? Palun hääletada! Poolt on 56, vastu ei olda, erapooletuid on 3. See otsus on vastu võetud. Nüüd panen hääletusele järgmise reglemendiparanduse, mille pani ette nr. Allik ja mida me arutasime seoses eetikakomisjoniga: iga saadik võib kuuluda ainult ühte alatisse komisjoni, välja arvatud eetikakomisjoni liikmed. Seega teha parandus nii, et anda eetikakomisjonile erandstaatus. Härra Allik, palun!

J. Allik

Lugupeetud kolleegid, täpsem on vist siiski see sõnastus, mis oli kirjalikult esitatud: välja arvatud eetikakomisjon. Sest kui me otsustame, et välja arvatud eetikakomisjoni liikmed, siis on võimalus tõlgendada, et nad võivad olla kõigis komisjonides.

Juhataja

Jaa, välja arvatud eetikakomisjon. Härra Järlik, palun!

R. Järlik

Austatud Ülemnõukogu, me hääletasime praegu eetikakomisjoni nime muutmise poolt, muutsime ta saadikueetika komisjonist lihtsalt eetikakomisjoniks, andes talle sellega hoopis laiema tegevusvälja. Ta ei saa olla enam Ülemnõukogu aukohus, vaid hakkab tegelema ka seadusloomega. Seetõttu peaksid eetikakomisjoni liikmed ise otsustama, kas nad saavad töötada kahes komisjonis. Mina näiteks seda küll võimalikuks ei pea.

Juhataja

Härra Järlik, aitäh! Ma tuletan veel kord meelde, et just nimelt igaüks otsustab ise. Meie anname ainult õiguse, aga ta ei pruugi seda õigust rakendada, kui ta ei saa töötada kahes komisjonis. Panen ettepaneku hääletamisele. Kes on selle poolt, et saadikueetika komisjon on

erand reeglist üks saadik, üks komisjon? Ettepaneku poolt on 44, vastu 8, erapooletuid 4. Kuna on tegemist reglemendimuudatusega, siis senise reglemendi järgi nõuab see absoluutset häälteenamust. Ettepanek ei ole vastu võetud.

Lugupeetud saadikud, me oleme sellega komisjonide moodustamise ühe olulise etapi lõpetanud. Mul on ettepanek praegu see päevakorrapunkt katkestada, asuda komisjonide moodustamisele ja siis juba lahendada kõik muud küsimused. Kes on selle poolt, et alatiste komisjonide päevakorrapunkt katkestada? Palun hääletada! Selle poolt on 43, vastu 5, erapooletuid 2.

Eesti Maa-Keskerakonna arupärimine põllumajandusminister V. Linnule

Juhataja

Läheme päevakorras edasi. Vaheajani on jäänud 5 minutit. Meil on üks pooleliolev küsimus, enne kui me läheme uute küsimuste juurde. Maaelukomisjon on toonud, nagu te näete, eile pooleli jäänud järelepärimise küsimuses uue projekti. Kas peetakse võimalikuks seda hääletusele panna, kas olete jõudnud sellega tutvuda? Palun, härra Peterson!

H. Peterson

Lugupeetud proua juhataja, ma nimetaksin seda parandatud projektiks, põhimõtte ja sisu on ikkagi sama. Oleme arvestanud saadikute ettepanekuid sõnastuses.

L. Kaljuvee

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma hääletaksin siin projektis kahe punkti poolt, teise ja kolmanda poolt. Esimese poolt ei hääletaks. Asi on selles, et praegu kantakse ju majandites varandust laiali. See vabariigi valitsuse määrus antud situatsioonis teatud mõttes pidurdab seda laialikandmist. Kui me jõuame oma asjadega siin Ülemnõukogus nii kaugemale, siis võime muuta seda määrust, teeme oma seaduse ja hakkavad kehtima need seadused, mida Ülemnõukogu vastu võtab. Kui me praegu peatame selle määruse, siis see süvendab laialikandmist nendes majandites. Esimene ettepanek ongi punkt 1 välja jätta. Teiseks ei sobi minu arvates vabariigi Ülemnõukogu otsusesse selline preambula. Seda preambulat ei oleks vaja. Aitäh!

T. Kork

Lugupeetud eesistuja! Otsust on tõesti natukene muudetud ja see on nüüd parem, kui oli eile, kuid preambula on mõnevõrra naljakas küll. Milleks on siin sees, et arupärimise esitas maa-keskerakonna rühm? Milleks on viidatud põllumajandusministeeriumi kirjale, ühe ministeeriumi kirjale? Ministeeriume on palju, kui me räägime valitsusest, siis räägime valitsusest. Siin oleks ju võinud sisse ka veel vett juurde panna. Näiteks härra Petersoni ettepaneku või midagi sellist. On ettepanek võtta see otsus vastu ilma preambulata, olgem konkreetsed ja ajagem asju nii, nagu korralikud inimesed ajavad. Seda vett ei ole vaja siia otsusesse. Niisiis on ettepanek konkretiseerida, panna hääletamisele, et preambula välja jätta. Aitäh!

H. Schotter

Ma juhiksin tähelepanu sellele vara laialitassimisele. Ülemnõukogu Presiidium võttis 17. juulil vastu seadluse, mille kohta põllumajandusministeerium 17. septembril saatis välja ka vastavad kirjad. Mis puutub nüüd töö jätkamisse praegu, siis meil on jäänud reglemendi järgi vaheajani paar minutit. Ma teen ettepaneku minna kohe vaheajale, tulla paar minutit varem tööle ja panna siis see asi hääletamisele. Lõpetame ükskord ära, sest härra ministril on peale selle, et siin istuda ja meie juttu kuulata, võib-olla tähtsamaid asju teha. Aitäh!

Juhataja

Ma nõustun ettepanekuga minna vaheajale, milleni on jäänud üks minut. Ja ma palun väga arutada läbi praegu kõlanud ettepanekud jätta ära preambula ja esimene punkt, et meil ei tekiks saalis uut diskussiooni ja me saaksime selle otsuse vastu võtta konkreetselt hääletamise teel! Samuti on mul ettepanek, et kui jätta ära preambula, tuleks otsuse pealkirja panna arupärimine. Sest muidu on meil otsus ilma objektita. Sel juhul tuleb panna pealkirja otsus selle arupärimise kohta. Härra Kork.

T. Kork

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Ma ei ole sellega nõus, proua Marju Lauristin, sest üldjuhul me otsuse ja seadustes ei märgi, kes selle ettepaneku tegi.

Juhataja

Härra Kork, te eksite, antud juhul on meil küsimus päevakorras järelepärimise korras. Ja sellistel puhkudel paneme pealkirja just nimelt, et see on vastuseks järelepärimisele.

Tegelikult algab vaheaeg nüüd juba ka reglemendi järgi. Ma palun vanematekogu liikmetel, s.t. saadikurühmade esimeestel koguneda siia.

V a h e a e g

Juhataja

Kontrollime kohalolekut! Kohal on 60 saadikut, palun nendel, kes saali hilinesid, ennast ka kohe märkida. Me asume vastu võtma otsust küsimuses, mis puudutas maa-keskerakonna järelepärimist või arupärimist riigimajandite moodustamise korra kohta.

H. Peterson

Lugupeetud proua juhataja, lugupeetavad kolleegid! Me täname kõigepealt arvukate ettepanekute eest. Vastavalt nendele oleme natuke korrigeerinud ka teksti ja võime seda veelgi teha kui enamus nõuab. Härra Koha rääkis siin kontseptsioonist ja niisugustest asjadest, aga me ei hakka muid küsimusi siia otsuse projekti lülitama, kuna jutt käib ainult konkreetsest asjast. Samuti palun mitte rääkida eile esitatud personaalsetest küsimustest, need kajastasid igaühe individuaalset lähenemist, aga mitte maaelukomisjoni oma. Meil on ettepanek panna see otsuse projekt hääletamisele. Küsimus oli siin preambulas, aga kuna meil on vist esimest korda tegemist arupärimisega, siis see sissejuhatav tekst näitaks ära, milles on asi. Kui ükskõik kes võtab otsuse hiljem kätte, siis ei pea ta otsima seletavat kirja. Mul on ettepanek panna see otsuse projekt esialgu tervikuna hääletamisele. Sellega me ei tee takistusi põllumajanduse arengule ja me mõistame kõik riigimajandite moodustamise vajalikkust.

E. Leisson

Lugupeetud proua juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma ei tea, kas see ettepanek on kirjalikult laekunud. Vormistasin selle praegu kiiruga ja selle sisu oleks järgmine: Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuses suhtumisest Eesti Vabariigi Valitsuse määrusesse nr. 184 "Riigimajandite süsteemi loomise kohta" preambula ära jätta, Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsustab ja punkt 1 samuti ära jätta, teises ja kolmandas punktis jääda selle teksti juurde.

Juhataja

Palun tooge need ettepanekud kirjalikult! Palun, härra Made!

T. Made

Austatud eesistuja, mul oleks üks küsimus härra Petersonile. Sellest vastusest sõltub, kuidas ma hääletama peaksin. Kui me ei võta seda otsust vastu niisugusel kujul, nagu te olete esitanud, siis, nagu te ütlesite, me teeme takistusi põllumajanduse arengule. Kas te seletaksite minule kui linnamehele, kuidas me sellisel juhul põllumajanduse arengule takistusi teeme, et ma saaksin oma otsust siis vastavalt sellele kujundada? Aitäh!

H. Peterson

Lugupeetud rahvasaadik härra Made! Ma ütlesin niimoodi, et selle otsuse vastuvõtmisega me ei tee takistusi ja mõistame riigimajandite moodustamise vajalikkust, kui me saame hiljem vastavad paberid ja otsused seadusandlikus korras vastu võetud ja täidetud.

Juhataja

Aitäh, härra Peterson! Härra Schotteril on õigus lõppsõnaks. Härra Schotter, kas te soovite lõppsõna? Teil on õigus ainult lõppsõnale, sest te olete juba mitu korda sõna võtnud.

H. Schotter

Ma teen ettepaneku kõik hääletamised, mis selle otsusega seonduvad, viia läbi nimelisena. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Härra Schotter teeb ettepaneku hääletada nimeliselt. Paneme kõigepealt hääletusele selle, sest see määrab hääletuse korra. Kes on selle poolt, et kõik hääletused selles küsimuses oleksid nimelised? Palun hääletada! Nimelise hääletuse poolt on 17, vastu 26, erapooletuid 16. Kohal on 66 saadikut, nõutavat kolmandikku see ettepanek ei saanud, hääletamine ei ole nimeline. Kas härra Made tahab veel öelda midagi? Hääletamise korra kohta? Palun!

T. Made

Austatud eesistuja, nagu ma mäletan, tegi härra Raig selle punkti sees ettepaneku põllumajandusministrile usaldamatust avaldada. Kas me hääletame seda eraldi või kuidas te olete kavandanud selle asja saalis üles tõsta? Aitäh!

Juhataja

Kas härra Raig nõuab oma ettepaneku häälelamisele panemist? Palun, härra Raig!

I. Raig

Austatud rahvasaadikud, austatud härra Made! See minu ettepaneku interpretatsioon ei olnud piisavalt täpne. Ma tegin Ülemnõukogule ettepaneku kaaluda seda võimalust ja ma arvan, et see on eraldi küsimus ega puuduta päevakorraküsimust. Täna!

Juhataja

Ühesõnaga härra Raig ei nõua ettepaneku hääletamist? Ei nõua. Aitäh!

Lugupeetud saadikud, kes on selle poolt, et võtta aluseks viimane muudatusettepanekuid arvestav otsuse projekt, mille maaelukomisjon meile täna esitas? Palun hääletada! Alternatiivprojekti ei ole esitatud, saadikud ei ole sellega tutvunud. Projekti aluseks võtmise poolt on 51 saadikut, vastu 1, erapooletuid 4. Projekt on aluseks võetud.

Lugupeetud saadikud, meil on ettepanek teha sellesse aluseks olevasse projekti muudatusi. Hääletame need enne läbi kui paneme projekti tervikuna hääletusele, nagu näeb ette ka reglement. On tehtud ettepanek, mille võib kokku võtta nii, nagu härra Leisson selle esitas: jätta ära preambula ja esimene punkt ning muuta pealkiri. Kuna need puudutavad projekti eri osa, siis ma paneksin nad hääletusele eraldi. Kes on selle poolt, et jätta ära preambula? Siin on vaja lihthääletenamust. Preambula ärajätmise poolt on 33, vastu 23, erapooletuid 5. Ettepanek on vastu võetud. Lugupeetud saadikud, kes on selle muudatusettepaneku poolt, et ära jätta ka otsuseprojekti 1. punkt, mis ütleb, et peatada Eesti Vabariigi Valitsuse määrus nr. 184 "Riigimajandite süsteemi loomise kohta" täitmine? Palun hääletada! Selle paranduse poolt on 26, vastu 25, 9 erapooletut, parandus on vastu võetud. Palun, härra Raig!

I. Raig

Austatud saadikud, kui esimene punkt jääb ära, siis muutuvad mõttetuks ka kõik teised punktid. See on selle asja sisu. Nii et otsus tuleks kas üldse tagasi lükata või siis hääletada uuesti 1. punkti. Minu ettepanek on hääletada uuesti 1. punkti, sest sellest johtuvad kõik teised. Täna tähelepanu eest!

J. Kass

Lugupeetud kolleegid, me just hääletasime, et võtta see projekt aluseks, 1. punkt ongi tema alustugi. Kui me selle vastu hääletame, siis mina ei saa üldse aru, miks me enne poolt hääletasime. Siin on praegu tugev vastuolu.

Juhataja

Proua Sergij.

K. Sergij

Lugupeetud saadikud! Jättes välja 1. punkti, seame valitsuse ebamugavasse olukorda. Me teame, milline on praegu olukord vabariigis. Valitsus andis ühe korralduse, meie anname teise. Esimest punkti ei tohi ära jätta, see on tõepoolest aluseks.

E. Leisson

Lugupeetud kolleegid, süvenegem pisut sellesse otsusesse! Esimene punkt on täiesti vastuolus kolmanda punktiga ja kõikide siin peetud läbirääkimiste seisukohtadega. Kõik peavad riigimajandite süsteemi loomist arukaks ja järelikul on vaja seda ellu viia arukalt, mida meil lubabki, käsibki teha kolmas punkt. Vaja on luua arukas süsteem, kuid mitte ära keelata, selles oli mõte ja sellest saadi ka aru. Ümberhääletamiseks ei ole mingisugust alust.

J. Telgmaa

Ma palun vabandust, me vist eksisime reglemendi vastu, kui käisime välja oma alternatiivse projekti. Kuna ta on väga lühike, siis äkki on võimalik see käiku lasta, see annaks meile väljapääsu ummikust.

Juhataja

Härra Telgmaa, alternatiivseid projekte me ei saa nagunii arutusele võtta, sest võtsime ühe projekti juba aluseks.

J. Telgmaa

Aga see oli enne esitatud, kui tehti ettepanek väljajagatud projekt aluseks võtta.

Juhataja

Alternatiivset projekti ei ole saadikutele esitatud. Saadikutele saab selle esitada kas kirjalikult või äärmisel juhul suuliselt – kumbagi ei olnud tehtud, kui asuti hääletama põhiprojekti.

J. Telgmaa

Ma lootsin, et meie juhataja seda täna teeb.

Juhataja

See ei ole reglemendi järgi juhataja kohus. Juhataja ei esinda teie saadikurühma.

J. Telgmaa

Siis oleksite võinud ütelda.

Juhataja

Saadikurühm oleks pidanud esitama alternatiivse kas kirjalikult või suuliselt saadikutele, paluma selleks sõna, mida ma ka härra Telgmaale ütlesin, kui ta selle mulle tõi. Härra Telgmaa ütles, et ta esitab. On tekkinud täielik arusaamatus, sest siin pole tegu mitte muudatusettepanekuga, vaid alternatiivse projektiga, mida tuleb saadikutele tutvustada nagu põhiprojektigi. Härra Novohatski.

A. Novohataki

Lugupeetud eesistuja, austatud kolleegid, ma tahan rääkida vastuoludest, mis eksisteerivad punktide 1 ja 3 vahel. Tuletaksin meelde, et selle arupärimise arutamisel Ülemnõukogus esitati põllumajandusministri kahel korral üks ja seesama küsimus riigimajandite alla eraldatavate territooriumide suuruse põhjendatuse kohta. Niisugust põhjendust põllumajandusministeeriumil pole, seepärast arvan, et ka mingeid vastuolusid ei ole. Tänan!

Juhataja

Lugupeetud saadikud, lõpetagem see arutamine. Meil on võimalik väljendada oma suhtumist sellega, et me hääletame või ei hääleta tervikprojekti poolt. Tervikprojekt on ju lõplikul kujul läbi hääletamata. Kui tervikprojekt sel kujul läbi ei lähe, võime teha ikkagi uue projekti. Pärast viimast hääletamist on ka võimalik esitada alternatiivprojektid, kui seda projekti tervikuna vastu ei võeta. Ma panen hääletusele esitatud projekti koos hääletamise teel vastuvõetud parandustega. Kes on selle projekti poolt, kust jäävad välja preambula ja esimene punkt? Palun hääletada! Poolt on 24 saadikut, 21 on vastu, 3 on erapooletud. See projekt ei saanud nõutavat häälteenamust, järelikult on projekt tagasi saadetud ja tuleb teha uued täiendused ja parandused või esitada alternatiivprojekt. Me katkestame järelikult veel kord selle küsimuse arutamise ja palun alternatiivprojekti autoril ja põhiprojekti autoril leida võimalus teha projekt, mis saab 53 poolthäält. Kas me võime teha väikese vaheaja või läheme küsimusega edasi ja härra Peterson ning teised, kes selle projektiga töötasid, otsustavad töö käigus, mis nüüd nende projektist saab? Ei tee vaheaega. Kes on selle poolt, et katkestada

käesoleva päevakorrapunkti arutamine kuni vastuvõetava otsuseprojekti saamiseni ja minna päevakorras edasi? Poolt on 43, vastu 4, erapooletuid 4. Läheme päevakorraga edasi ja palun härrastel töö korras leida vastuvõetav lahendus! Istungi lõpul tuleme selle juurde tagasi.

Eesti Vabariigi omandi- ja maareformist

Juhataja

Meil on täna päevakorras kokkuvõtte Eesti Vabariigi omandi- ja maareformi arutelust ja selle ettekandmiseks on sõna omandi- ja maareformi komisjoni esimehel härra Arvo Juntil.

A. Junti

Kui asume otsustust vajavate küsimuste juurde, siis meie read hakkavad hõrenema. Tänapäev ei ole erand. Lugupeetud kolleegid, teile on omandi- ja maareformi komisjoni töö tulemusena kätte jagatud üks projekt kahes variandis. Esimene 22. oktoobrist, teine 24. oktoobrist. Kuna nendel tekstidel kuupäevi ei ole, siis on ühele käsitsi alla kirjutatud, et esitatud A. Junti poolt, ja teisele trükitult lisatud, et omandireformi komisjoni nimel. Tegemist ei ole erinevate tekstidega, vaid algdokumendi ja selle täiendatud variandiga, milles on säilinud esialgne ideoloogia, kuid arvestatud juba laekunud ettepanekuid ja omandireformi grupi kahel töönõupidamisel väljapakutut. Seetõttu ma palun jätta see esimene variant kõigil endale mälestuseks ja juhinduda edaspidisel arutamisel, vähemalt praeguse seisuga, teisest variandist. Omandireformi komisjon jõudis järeldusele, et on vaja teha kokkuvõtte ühiskonnas toimunud aruteludest, samuti ajakirjanduses ja Ülemnõukogus kahel korral peetud debattidest omandiküsimuses üldse. Ja meie järeldused olid põhimõtteliselt järgmised. Kõigepealt oleme omandireformi protsessi käivitamisega lubamatult venitanud. Juba ammu oluks vaja mehhanismi, mis käivitaks omandiõiguste taastamise, omandisuhete korrastamise protsessi. Meile sai ühtlasi selgeks, et seni me kas ei ole soovinud kiiret, reaalselt ja radikaalset liikumist või me ei ole ise valmis, ei ole võimelised selleks, et peale ebakonstruktiivse jutuajamise võtta vastu ka konstruktiivseid otsuseid. Me kas ei suuda või ei tahagi pakkuda konstruktiivseid lahendusi. Sisulisest küljest said komisjonile selgeks järgmised tõsiasjad, mida kinnitas ka siin saalis toimunud arutelu ja kinnitab jätkuv arutelu meie ühiskonnas. Meil on omandireformi käivitamiseks kõigepealt vaja vastu võtta mingi üldpoliitiline akt, teha

poliitilisi-juriidiline otsustus, mis eelneks ka kõigile omandisuhete muutmist käsitlevatele valitsusdokumentidele. Üldotsus peab sisaldama ka suhtumise 1940. aastal toimepandud vägivaldsetesse omandisuhete kallal. Ühtlasi ei tohi aga ajaloolist õigust ja õigluse printsiipe austades uut ebaõiglust sellega põhjustada.

Sisuline omandireform, privatiseerimine käib tegelikult ammuilma ja nendeks vormideks, milles ta käib, on kõigepealt juba kaks aastat toimuv represseeritutele vara tagastamine ja aasta kestnud talude tagastamine. Samuti kolhoosides toimuv vara osastamine ning viimasel ajal eriti hoogu läinud riigiettevõtete omandivormi muutus. Riigiettevõtete uued omandivormid ulatuvad eraomandist riigiomandi erinevate liikideni. Edaspidi on omandireformi protsessi üle ja omandivormide muutmise üle üldse vaja äärmiselt ranget kontrolli.

Seaduseelnõu esimese ja teise variandi teksti vahel ei ole sisulisi lahknevusi. Tehtud muudatused tulenevad kõigepealt sellest, et oleme käivitanud väga raskesti jälgitava protsessi, mille käigus me veel õpime ja ka ise areneme, ning nagu ma ütlesin, on komisjon vahepeal mitmel korral koos käinud ja tööd teinud. Esimese variandiga võrreldes on siiski kaks põhimõttelist täiendust. Nagu te näete, tunnistavad 1. ja 2. punkt Riigivolikogu 23. juuli 1940. aasta deklaratsioonid ebaseaduslikeks. Esimeses redaktsioonis ei olnud märget selle kohta, mis saab nendest varadest, mille suhtes me need deklaratsioonid tühistame. See tähendab, et tekib situatsioon, kus deklaratsiooniga tagastatavatel varadel sisuliselt omanik puudub või õigemini peaks omanik 1940. aastal, oma omandi kaotanud isik, selle nagu kohe tagasi saama. Siin ei aita ka see, kui me kirjutaksime, et valitsus kehtestab tagasisaamise korra. Automaatse tühistamise korral ei oleks sellel enam mingisugust tähtsust – endine omanik tuleks ja tal oleks õigus tagasi saada. Seetõttu on sisse lülitatud punkt, mis kuulutab omandireformi objektiks oleva vara Eesti Vabariigi ajutises valduses olevaks. Siin võib kasutada ka teist terminit – kuulutada omandireformi objektiks olev vara Eesti Vabariigi ajutises omanduses olevaks –, mis minu arvates on õigem, kuid ma jätaaksin selle probleemi järgneva õigusliku ekspertiisi otsustada.

Teine põhimõtteline täiendus sisaldub 8. punktis, kus Eesti Vabariigi Valitsusele tehakse ülesandeks töötada välja Eesti Vabariigi territooriumil loodud varade privatiseerimise kord. See on sisuliselt formaalne punkt, kuid on ilmselt vajalik, see on see, mida valitsus on praegu asunud tegema. Kuid juba praeguseks hetkeks, s.t. pärast teise variandi valmimist on ilmnunud hulk probleeme ja ma kannaksin ka need ette, et ennetada võimalikke küsimusi. Kõigepealt tekkis küsimus, kas me ei peaks selles dokumendis ütlema ka oma seisukoha Eesti Riigivolikogu 21. juuli 1940. aasta deklaratsiooni suhtes, mis puudutab otse varasid, siis siin

tundub, et tehtud ettepanek on õige ja see seisneb selles, et tagasiulatavas vaates ei peaks piirduma ainult 1940. aastaga, vaid tuleks avaldada suhtumist ka juba 1939. aastal toimunud omandi võõrandamisse, see on alates baaside lepingust. 1939. aastal võõrandati omandit samuti ilma kompenseerimata, kompenseeriti osaliselt, kuid mitte täies ulatuses. Vastavate arhiiviandmetega olen ma isiklikult oma varasemas tegevuses kokku puutunud ja väga paljudel juhtudel on võõrandamise kompenseerimine nihutatud mitmekümne aasta peale ning muidugi on see jäänudki tegemata.

Omandireformikomisjoni ettepanek oli viia täna läbi esimene lugemine. Arvestades probleemi suurt tähtsust ja väga suurt vastutust selle protsessi käivitumise eest, võiksime järgmisel nädalal teha selle dokumendi õigusliku ekspertiisi. Selle projekti arutaksid läbi kõik saadikurühmad ja ma arvan, et seda peaksid tegema ka kõik komisjonid. Nõu tuleks pidada valitsuse ja Riigivaraametiga. Kui me uuesti kokku tuleme, siis teeksime ekspertiisi tulemustele ja saadud arvamustele toetudes teise lugemise ning otsustaksime küsimuse sisuliselt.

Nii palju on mul öelda sissejuhatuseks ja ma ei hakka enam peatuma ei poliitilistel ega muudel probleemidel, sest ma loodan, et see on vähemalt kaks aastat kestnud arutelu tulemusena Eesti ühiskonnas meile kõigile selgeks saanud.

Juhataja

Aitäh, härra Junti! Ma informeeriksin teid sellest, et saalis viibib vastse Riigivaraameti juhataja härra Kamratov. Kui küsimusi on peale härra Junti ka valitsusele, siis on ta lahkesti valmis nendele vastama. Tema on ühtlasi järgmise punkti, privatiseerimispunkti ettekandja. Palun, härra Reinson on esimene küsija.

J. Reinson

Lugupeetud istungi juhataja, lugupeetud ettekandja! Kas komisjon leidis, et valitsusel on vaja Ülemnõukogu poliitilist seisukohta?

A. Junti

Ma saan küsimusest niimoodi aru, et kas kogu omandireformi käivitamiseks on vaja poliitilist otsustust või on seda vaja ainult valitsuse poolt ettevalmistatava dokumendi jaoks. Palun, kui te täpsustaksite küsimust, ma ei saanud päriselt aru!

J. Reinson

Just nimelt seda ma mõtlesingi, et valitsus ei peaks järjekordselt tühja tööd tegema, mille me pärast ümber lükkame. Kas tal on enne vaja seda poliitilist otsustust või ei ole?

A. Junti

Sellega ma üldiselt alustasin, aga kui see jäi natuke segaseks, siis ma kordan üle. Toetudes meie trükiajakirjanduses ja üldse massikommunikatsioonis avaldatud seisukohtadele ning aruteludele, mis minu isikliku arvamuse kohaselt ei olnud küll eriti produktiivsed, väga paljudele Ülemnõukogusse saabunud kirjadele ja ka hiljuti Pärnus toimunud kahepäevasele privatiseerimise õiguslike aktide konverentsi mitteametlikele seisukohtadele, leidis komisjon, et niisugune üldpoliitiline otsustus on hädavajalik.

Härra Põllult on saabunud kirjalik küsimus, kas omandivormi objektiks ei ole sundvõõrandamise teel eraomandusse sattunud vara. Selline vara võib olla läbi teinud mitu omandivormi muutust, näiteks natsionaliseeritud elamud on hiljem müüdnud erakätesse. See probleem on täiesti olemas, kuid me peame lähtuma ühest seisukohast ja dokumendi ideoloogia on selline, et praegu eraomanduses olev vara, mille heausksed omandajad on heauskselt saanud, ei ole omandireformi objekt. Siin võib muidugi olla juhus, et tuvastatakse kuriteo koosseis või mingi rikkumine. Sel juhul on teine asi, siis on see protseduur kohtuliku uurimismenetlusega. Omandivormi objektiks aga selline eraomanduses olev vara ei ole.

P. Kask

Austatud proua eesistuja. Mul ei ole küsimus, vaid märkus korra kohta. Nimelt andis reglemendi töörühm üleeile üksteisele lubaduse hakata kas või idioodi järjekindlusega nõudma siiski ka reglemendi täitmist. Praegu oleme aga jälle reglemendiga pahuksis, sest seaduseelnõu, mis on välja jagatud, ei vasta reglemendinõuetele. Nimelt ütleb § 9 lg. 1, et seaduseelnõu tekstil, mis arutusele tuleb, peab olema selle väljajagamise kuupäev, lisaks veel komisjonis arutamise otsused. Mul on ettepanek saada sellest asjast üle sel moel, et me kõik kirjutame seaduseelnõule vähemalt kuupäeva peale, nagu ma aru saan, on see tänane kuupäev, 25. oktoober. Tänan!

A. Junti

Väljajagamine toimus 25-ndal, tekst valmis 24-ndal.

V. Jürjo

Austatud ettekandja! Meil oli eile kultuuriministeeriumi inimestega pikalt juttu Eestimaa ühe varaliigi, s.t. meie kirikute üle. Teaduspärast kuuluvad kõik Eestimaa kirikud praegu riigi vara hulka, välja arvatud Pühtitsa kloostri kirik, mis valitsuse esimehe erikorraldusega on kloostrile antud. Kuigi praegu ei ole seadust, mis sätestaks riigi ja kiriku suhted, siis ometi ideaalina me näeme seda, et ükskord hakatakse reaalselt teostama kiriku ja riigi lahutamist. Ma esitasin kirjalikult ettepaneku, et privatiseerimise alustamisel tuleb tunnistada õigustühiseks ka kirikute võõrandamine, aga see ettepanek on jäetud arvestamata. Kas te võiksite selgitada, mis on põhjustanud selle arvestamata jätmise? Aitäh!

A. Junti

Selline lähenemine ei ole täpne. Asi ei ole mitte selles, et seda ettepanekut ei ole arvesse võetud, vaid küsimus on teine. Asi on selles, et niisuguse üldpoliitilise otsustusega ei saa me lahendada konkreetseid küsimusi. Kui me püüaksime sellisesse otsusesse iga omandivormi kohta panna mingisuguse otsustuse, mingi lause, siis ma olen täiesti veendunud, et me seda otsust mitte kunagi vastu ei võta. See on esiteks.

Teiseks me võtsime suuna sellele, et anda omandireformile ideoloogiline alus üldse. Ja antud küsimus kuulub sundvõõrandatud vara tagastamise või kompenseerimise kriteeriumide korda sätestava dokumendi juurde. Nii et meie arvates ei ole see kõnealuse seaduse ülesanne. See on juba konkreetküsimus.

J. Allik

Lugupeetud härra Junti, esitatud projekti esimeses variandis on sees mõte, et omandiõiguse taastamine ning tehtud kahju heastamine tuleb kavandada ja ellu viia viisil, mis oleks Eesti riigile majanduslikult jõukohane ning ei sünnitaks uut ebaõiglust. Teisest variandist on see mõte välja jäänud. Kas te selgitaksite, miks komisjon selle välja jättis.

A. Junti

Seda ei jäetud välja mitte sellepärast, et idee oleks kõrvale jäetud. Küsimus on selles, et esiteks pole preambulal mingit iseseisvat regulatsiooni, teiseks oli senine esimese variandi preambula üsnagi üldsõnaline, võib-olla liiga kauge juriidikast. Teise variandi preambulaga me suutsime enda arvates selle paremini lahendada. Ja see mõte ei saa minna kaduma, sest ta peab kindlasti sisalduma tagastamise ja kompenseerimise kriteeriumides ja korras. Nii et ta ei ole jäetud välja sellepärast, et me sellest mõttest oleme taganenud.

L. Arro

Lugupeetud komisjoni esimees! Ma ei saanud viimasest komisjoni istungist osa võtta, kuna viibisime maameestega peaministri juures. Viimasel istungil on aga endine projekt põhimõtteliselt muutunud ja mul oleks selle kohta paar küsimust. Endises projektis oli, et kuulutame Riigivolikogu otsused õigustühiseks 23. juulist. Nüüd on lisatud, et tühistame vastuvõtmise hetkest. Edasi räägib 2. punkt, et Eesti Vabariigi Valitsusel töötada välja sundvõõrandatud maa maaomandi tagastamise ja kompenseerimise kord, aga enne oli, et maaomandi kompenseerimise ja tagastamise kord määratakse maaseadusega. Siin on oluline vahe. Maaseaduse võtab vastu Ülemnõukogu, aga kui me tunnistame nüüd otsuse õigustühiseks selle vastuvõtmise hetkest, siis järelikult on kõik omanikud olemas ja vabariigi valitsusel jääb ainult ilma Ülemnõukoguta kõik need asjad välja jagada. Minu meelest vajaks see veel juriidilist ekspertiisi, kuidas need sõnad jagamist mõjutavad.

A. Junti

Juriidilise ekspertiisi kohta ma avaldasin arvamust. Ma kordan, et plaan on teha see enne järgmist istungit. Härra Arro, mul on sügavalt kahju, et me viimasel komisjoni istungil ei kohtunud, siis oleks võib-olla see küsimus ära jäänud ja me ei oleks pidanud siin aega raiskama. See ei ole mitte pretensiooniks sinule ega ka meile, sest meie töö on juba selline. Ma selgitaksin siis. Esimese ja teise variandi 1. punktis sisulist vastuolu ei ole, sest uus redaktsioon ainult täpsustab seda. Esimeses öeldakse, et tunnistame õigustühiseks, teises – õigustühiseks selle vastuvõtmise hetkest. See on sisuliselt sama, kuid ta on õiguslikult täpsem. Mis puutub maaomandisse, siis siin on tõepoolest erinevus, kuid ma ei peaks seda sisuliseks. See on rohkem vormiline erinevus, kuidas me senise õigusliku olukorra likvideerime ja uue loome või kunagise taastame. Kas me teeme seda maaseadusega või toimub see väljatöötavate kriteeriumide ja korra järgi, siin ma sisulist vahet ei näe.

J. Põld

Härra Junti, mul on hea meel, et tabasite mu küsimuse olemuse päris täpselt. Teatavasti on tõepoolest erakätesse sattunud kümneid ja sadu endisi elamuid, mis on sundvõõrandatud. Ma kardan, et siin võib tekkida võimalus nende reprivatiseerimiseks kohtuliku menetluse kaudu. Mis te sellest juristina arvata?

A. Junti

Selleks peab olema algatus, et neid küsimusi kohtu teel tõstatada. Kellelgi peab olema esiteks huvi, keegi peab tundma, et tema õigusi on riivatud, või peab olema teatud sündmus või fakt näiteks kriminaalasja algatamiseks. Sellisel juhul see mehhanism käivitub ja kohtu teel tuvastatakse siis, kas on tegemist õiguserikkumisega või kuriteoga.

V. Kois

Minu küsimus on jätkuks härra Arro küsimusele. Tõepoolest, asi läheb mõnevõrra absurdseks. Oletagem, et me tunnustame maa natsionaliseerimise deklaratsiooni õigustühiseks selle vastuvõtmise hetkest, järelkult saab selle maa omanikuks too inimene, kes oli selle omanik enne 1940. aastat. Ja siin juba ei saa olla mingit juttu kompensatsioonist. Kui meie ei suuda, riik ei suuda või ei taha tolele omanikule seda maad tagastada, siis tuleb tal see maa riigistada teistkordselt ning alles pärast seda võib rääkida kompensatsioonist. Küsimus on selles, kas me tahame veel üht teist natsionaliseerimist pärast 1940. aastat. Üldse on siin tegemist õigusliku mittekokkulangevusega, asja kallal peab veel töötama.

A. Junti

See küsimus oleks olnud täiesti õige ja omal kohal projekti esimest varianti vaadates. Teises variandis on see küsimus meie arvates lahendatud ja ma palun vaadata 7. punkti ning ka 1. ja 2. punkti. Nimelt ütleb 7. punkt, et omandivormi objektiks olev vara kuulutatakse Eesti Vabariigi valduses olevaks. See tähendab, et nende aktide tühistamise hetkest, kui me mingit järgnevat sammu ei tee, oleks endistel omanikel tõepoolest vääramatut ja takistamatut õigus nõuda oma vara valduse takistuse lõpetamist. Neil oleks õigus seda teha, kuid 7. punktiga lükkame selle aja edasi ja ütleme, et see objektiks olev vara on nüüd Eesti Vabariigi valduses. Eelmistes punktides nimetame aga ära, et valitsusel on vaja välja töötada sundvõõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise kord. Tähendab, need varad ja õigused lähevad endistele omanikele üle alles pärast vastava kompenseerimise või tagastamise korra kehtestamist ja ka siis sellisel kujul, nagu see kord ette näeb.

J. Jõerüüt

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud ettekandja! Ma palun vaadata selle ülitähtsa ja põhimõtteliselt vägagi hästi koostatud dokumendi lehekülge 2 ja kõigepealt 1. lõiku. Minu jutt puudutab eelkõige 1. punkti teist lõiku. Ja nimelt on seal formuleeritud: pärast 23. juulit 1940 võõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise kriteeriumid ja kord. Sama formuleering on

ka 2. punkti teine lõik: sundvõõrandatud maaomandi tagastamise või kompenseerimise kriteeriumid ja kord, kuid siin ei ole hetke nimetatud. Ja 3. punkti esimene lause: pärast 16. juunit sundvõõrandatud vara tagastamine või kompenseerimine. Tähendab, sundvõõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise puhul on meil tegemist kolme hetkega, kahel juhul on need hetked määratud, kolmandal puhul ei ole. Kas ma ei saa päris täpselt kontekstist aru või on siiski formuleeringutes ebatäpsusi?

A. Junti

Siin on nii ühte kui teist. Ma isiklikult arvan, et 2. punktis võiks tõepoolest see täpsustus sees olla, täpselt nii nagu ta on 1. punktis. Mina oleksin sellega nõus. Mis puutub nüüd 3. punktis 16. juuni ja 1. punktis 23. juuli märkimisse, siis siin on tegemist sellega, et me nendes kahes punktis tühistame deklaratsiooni ning neile järgnenud sundvõõrandamise ja natsionaliseerimise. Seetõttu on nendes punktides lähtunud 23. juulist, s.t. need aktid on olnud aluseks sundvõõrandamisele ja sealt tuleneva heastamise protsessi käivitamisele. Aga teatavasti toimus sundvõõrandamine juba alates 17. juunist, nii et seetõttu peame üldpõhimõtte kehtestama varasemast ajast. Ja nii nagu ma sissejuhatuses ütlesin, peaksime tegelikult minema ilmselt veel kaugemale, 1939. aastasse ja täpsustama ka selle vara tagastamise kompenseerimise, mis võeti ära seoses baaside lepinguga ja mida ei kompenseeritud sel ajal 100%-liselt.

V. Kois

Ma ei saa päriselt nõustuda härra Juntiga § 7 osas. § 7 sissetoomine tähendab tegelikult ajutist riigistamist ja seejärel tuleb veel üks riigistamise etapp. Me natsionaliseerime nüüd juba kaks korda. Esimese etapi lõpus tuleb meil niikuinii lahendada küsimus, mis selle maaga peale hakata. Ja me peame ta veel kord natsionaliseerima, seekord juba alatiseks. Kas see protsess ei kujune liialt keeruliseks? Tänan!

A. Junti

Ma olen ühe asjaga nõus. Ka minu jaoks on tõepoolest kõige keerulisem moment see, et me ei tekitaks niisugust olukorda, kus vara jääb õhku rippuma, s.t. tal ei ole omanikku, või kus endisel omanikul tekib 100%-line õigus ja ei ole otsust selle vara edasise saatuse kohta. Ja kolmandaks see, millest rääkis härra Kois: kas me ei korralda sellise sättega uut natsionaliseerimist? Ma arvan, et ei, sest see akt on tervikakt, mis võetakse vastu ühel hetkel,

ja seetõttu ei saa, arvestades 7. punkti, taastuda 1940. aastal katkenud olukord. Kuid ma olen nõus, et see on põhipunkt, mis vajab eriti hoolikalt õiguslikku ekspertiisi.

J. Reinson

Lugupeetud istungi juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma loen ette 6. punkti 1. lõigu ja siis küsin. "Omandireformi objektiks on Eesti Vabariigi territooriumil asuv riiklik ja kolhooslik-kooperatiivne ühiskondlikele organisatsioonidele ja kooperatiividele kuuluv vara, mis on moodustatud sundvõõrandatud või riikliku omandi baasil või sisaldab neid." Kui ei ole tõestatud, et kolhoosi vara on sundvõõrandatud, ja riiklikku omandit ta niikuinii ei sisalda, kas kolhooside vara ei kuulu siis omandireformi objektide hulka? Ja kas piisab, kui selle vara hulgas on 1% sundvõõrandatud vara, et see kuuluks omandireformi objektide hulka?

A. Junti

Ma alustan lõpust ja arvan, et vastan sellega tervele küsimusele. Kui on kas või mingi osa sundvõõrandatud vara või on selle vara moodustamise aluseks mingi osa sundvõõrandatud varast, siis peaks ta meie arvamuse kohaselt olema omandireformi objektiks protsentuaalselt, tema moodustamise aluseks olnud sundvõõrandatud varaga.

Juhataja

Aitäh, härra Junti! Me oleme kuulanud ära ettekande ja vastused küsimustele. Kuna see on esitatud seaduseelnõuna, siis on see esimene lugemine. On ettepanek pidada esimene lugemine lõppenuks. Kes on selle poolt, et pidada omandi- ja maareformi alustes vastuvõetava seaduse esimene lugemine lõppenuks? Palun hääletada! Poolt on 54, vastuolijaid ja erapooletuid ei ole.

Me saame minna järgmise küsimuse juurde. Vahepeal võin teid, lugupeetud saadikud, informeerida, et maaelukomisjoni, maa-keskerakonna ja sõltumatute demokraatide saadikurühma esindajad on pidanud nõu ja töötanud eelmise päevakorrapunkti otsuse uue variandi kallal. Nendel on teile järgmine ettepanek: panna maaelukomisjoni esitatud projekt hääletusele ilma preambulata, lugeda seda maa-keskerakonna arupärimise alusel uueks projektiks ja esmaspäeval trükituna saadikutele laiali jagada. Tähendab mitte sel, vaid järgmisel esmaspäeval, kui meil on uus istungjärk. Kuna see on kõigi asjaosaliste ühine ettepanek, siis ma usun, et me nõustume sellega.

Eesti Vabariigi seaduse "Riiklike teenindus-, kaubandus- ja tootlustusettevõtete erastamise lähtealused" eelnõu ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi seaduse "Riiklike teenindus-, kaubandus- ja tootlustusettevõtete erastamise lähtealused" kehtestamise kohta" projekti esimene lugemine

Juhataja

Läheme edasi! Nüüd on meil päevakorras Eesti Vabariigi Ülemnõukogu seaduseelnõu "Riiklike teenindus-, kaubandus- ja tootlustusettevõtete erastamise lähtealused Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi seaduse "Riiklike teenindus-, kaubandus- ja tootlustusettevõtete erastamise lähtealused" kehtestamise kohta" esimene lugemine. Ettekandja on Eesti Vabariigi Riigivaraameti peadirektor härra Ardo Kamratov. Palun!

A. Kamratov

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud saadikud! Valitsus on ette valmistanud privatiseerimise üldaluste kontseptsiooni, kus pakutakse välja võimalus käivitada see protsess väikeprivatiseerimisena piiratud subjekti-objekti tingimustes. Nii ei tohiks see pärast vastavasisulist eeltööd ning poliitiliste ja majanduslike otsuste vastuvõtmist takistada omandireformi teistes valdkondades. Väikeprivatiseerimise käivitamiseks on Ülemnõukogule läbivaatamiseks esitatud eelnõu, mis tõesti kannab pikka nime "Riiklike teenindus-, kaubandus- ja tootlustusettevõtete erastamise lähtealustest". Kui lubate, siis ma edaspidi nimetaksin seda väikeprivatiseerimiseks, sest esialgu, kui valitsus alustas selle eelnõu väljatöötamist, kandiski ta sellist nime. 17. juuli Ülemnõukogu Presiidiumi otsusega tuli sisse pikem nimi ja väikeprivatiseerimise mõiste seostati ka konkreetsete majandusvaldkondadega. Miks siis kavatsetakse alustada väikeprivatiseerimist ning eeskätt just piiratud subjekti ja objekti tingimustes? Kõigepealt nõuab suuremastaabiline omandireform teatud ettevalmistustööd, on vaja lahendada varade tagastamise kompensatsiooni maksmise küsimused, mis võtavad ilmselt aega. Teiseks, ulatuslikum privatiseerimine eeldab kindlasti Eesti Vabariigi poliitilise ja majandusliku staatuse fikseerimist, Eesti kroonile üleminekut ja muidugi Eesti püsielanikkonda määratlevate aktide vastuvõtmist. Siinjuures julgen märkida, et väikeprivatiseerimist laias mõttes alustati juba 1985.–1986. aastal, mil said alguse tootmise detsentraliseerimine, väikeettevõtluse areng, kooperatiivliikumine ja individuaaltöö laialdane levik. Julgeksin öelda välja isegi selle mõtte, et väikeprivatiseerimine on nagu selle liikumise

loogiline jätk, mis käesoleval hetkel peab kindlasti toimuma, lähtudes omandireformi põhilistest seisukohtadest.

Väikeprivatiseerimine on tegelikult käivitunud ja seda ei ole mõttekas nüüd küllaltki pikaks perioodiks seisata, seda tuleb loogilistel alustel edasi arendada. Väikeprivatiseerimise kasuks räägivad näiteks ka need faktid, et teistes Ida-Euroopa riikides on mindud täpselt sama teed, kusjuures enne privatiseerimise käivitamist teeninduses ja kaubanduses on siin eraomandi osatähtsus olnud tunduvalt suurem kui meil praegu. Konkreetne näide on Tšehhoslovakkia, kus privatiseerimisprotsess käivitati ka just väikeprivatiseerimisena.

Väikeprivatiseerimisel on vara, millest me räägime, küllaltki väike, kuid kui võtta arvesse ka piirang, nimelt poole miljonilise maksumusega majandusobjektid, siis esialgse hinnangu kohaselt on erastatav vara suurusjärgus 200–300 milj. rbl. Seetõttu ei takistaks ka sellise varamassi privatiseerimine üldse omandireformi läbiviimist ükskõik millise kontseptsiooni või ükskõik milliste erinevate parteide või blokkide pakutud platvormide alusel, kui lugupeetud Ülemnõukogu otsustab ühe või teise platvormi kasuks.

Väikeprivatiseerimist on püütud kavandada nii, et oleks võimalik igal momendil juurde tõmmata need head ideed, mis on seotud üldise omandireformiga. Näiteks kas või osakute väljaarvutamine, osakute kaudu kompenseerimine jne., jne.

Ning lõpuks veel väikeprivatiseerimise põhjendamiseks üks mõte: see ei ole eesmärk omaette, vaid me oleme ilmselt igal juhul sunnitud selle protsessi läbima, et saada praktilisi majanduskogemusi, kuidas oleks mõttekas ette valmistada need seadusandlikud dokumendid, mis on kindlasti vajalikud suurprivatiseerimise alustamiseks.

Asume nüüd väikeprivatiseerimise korraldamise juurde. Me käsitleme privatiseerimisena eeskätt müügi vormis toimuvat privatiseerimist (müük eraomandiks ja eraomanike ühisesse omandusse). Privatiseerimise mõiste on üldiselt laiem, kuid siin on tegemist eeskätt müügi vormiga.

Privatiseerimise objektiks (§ 1 lõige 1) on tervikvara, s.t. praeguste riiklike ettevõtete iseseisvad struktuuriüksused, hooned koos seadmetega, kus on võimalik läbi viia terviklik tehnoloogiline protsess või teatud osa sellest.

Sellisel juhul, kui meil on tegemist hoonetega, mis on olnud kunagi kellegi eraomand ning kui need hooned on renditud juba praegu elamuvalitsuse kaudu ja teenindusobjekt asub I korrusel, tuleks need kindlasti rentida ka privatiseerimise käigus ning nimetatud hoonete ja tööruumide müüki mitte ette võtta.

Eespool märgitud objekti piirang seisneb siis eeskätt selles, et väikeprivatiseerimise puhul ei ole müügiobjektiks vara, mis enne 16. juunit 1940 oli eraomanduses või eraomanike ühises

omanduses (§ 1 lõige 3 punkt 2). Väikeprivatiseerimise käigus on täpselt samamoodi võimalik välja selgitada endised omanikud. Kuna ma juba nimetasin, et neid objekte, mis olid endiste omanike käes, ei privatiseerita, siis järelikult võiksid need kaks protsessi – endiste omanike väljaselgitamine ja väikeprivatiseerimine – toimuda paralleelselt. Väikeprivatiseerimise objekt on piiratud ka selles mõttes, et maa, veekogud jmt. privatiseeritakse vastavalt teistele seadustele.

Piiratud subjekti küsimust on käsitletud § 2. Kuna käesoleval ajal puudub Eesti Vabariigi kodakondsuse seadus ja ei ole fikseeritud püsielanikkonda, siis on selles dokumendis ilmselt vaja konkreetselt määratleda ka vara omandaja. Nähtavasti peab vara omandaja olema eeskätt selline subjekt, kes on Eesti territooriumil küllaltki pikka aega elanud, kes on praegu siia sisse kirjutatud ja kes on osa võtnud selle vara loomisest, mida tegelikult praegu privatiseerima hakkame.

Tahaksin alla kriipsutada seda, et see küsimus ei ole pandud sõltuvusse rahvusest, vara omandaja võib olla ükskõik millisest rahvusest inimene, kes vastab seaduse projekti nõuetele. See ei takista nn. paiksustsensuse pehmendamist tulevikus – nimelt kui vara muutub üldiseks ostu-müügi objektiks, siis on seda vara võimalik osta ka teistel omandajatel.

§ 2 lõige 1 fikseeritakse samuti juriidilise isiku mõiste. Ma julgeksin seda täpsustada. Siin mõeldakse eeskätt neid juriidilisi isikuid, kes tuginevad eraomandile, ühesõnaga on moodustatud eraomanike baasil. Näitena võiks tuua sellised majandusühingud, kooperatiivid ja aktsiaseltsid, kus ei osale riiklik või mingisugune teine, näiteks munitsipaalomand.

Privatiseerimise ettevalmistamisel on selgunud, et praegu mõtestavad inimesed privatiseerimist lahti selliselt, et enne moodustatakse eraomandil põhinev kooperatiiv või majandusühing, kes siis hakkab seda vara välja ostma.

Privatiseerimise esimesel etapil on vajalik ka välisriikide füüsiliste juriidiliste isikute osavõtt (§ 2 lg. 2). Siin on praegu erilahendusena pakutud välja, et vabariigi valitsus vaatab iga konkreetse juhu eraldi läbi. Ma toaksin ühe näite Tallinnast (see on ka üldiselt vabariigis levinud). Keemilist puhastust me praegu tellida ei saa, sest puuduvad vastavad kemikaalid ja tagavaraosad. Küsimust saab lahendada ainult väliskapitali abil. Ilmselt tuleb leida võimalusi moodustada välismaa esindajate osavõtul juriidilisi isikuid, kes siis tegelikult selle vara välja ostaksid ja garanteeriksid meie inimeste teenindamise. Privatiseerimise korraldamise osas (§ 3) tahaksin alla kriipsutada seda, et väikeprivatiseerimine ning privatiseerimine üldse on avalikustatud peaaegu 100%-liselt. See toimub elanikkonna kontrolli all, alates teadete avaldamisest, millises vormis ning mida müüakse, ja lõpetades ostu-müügi tehingu lõppeteate avaldamisega, kus on kirjas uus omanik ja summa, kui palju ta selle vara eest on maksnud.

Rõhutaksin ka seda, et privatiseerimine on planeeritud korraldada koos kohalike omavalitsustega, kes mängiksid siis järgmist rolli: kõigepealt ettepanekute tegemine, millises vormis, millise aja jooksul objekte privatiseerida; uuele omanikule omandi kasutamise õiguste kehtestamine (näiteks, kas sellel teenindusobjektil on vaja jätkata sihtotstarbelist kasutamist); vara kasutamise tingimuste kehtestamine. Viimasel juhul on kohalikel omavalitsustel õigus teha ettepanekuid vara omandaja täpsustamise kohta (näiteks, et esimeses järjekorras võib vara müüa ettevõtte töötajatele, siis kohalikule elanikkonnale). Kohalikud omavalitsused võivad teha ettepanekuid teatud objektide konkursi korras müümiseks. Sellisel juhul on tegemist objektidega, kus ei ole teada, millise äriideega või millise otstarbega neid rakendada. Kohalike omavalitsuste esindajad võtavad kindlasti osa ka privatiseerimisprotsessist (privatiseerimiskomisjonide kaudu, mis töötavad kohapeal). Rakendatavad müügivormid oleksid: 1) enampakkumine, põhiliselt astmeline enampakkumine, 2) äriidee konkurss ja 3) aktsiaseltside moodustamine riigi initsiatiivil (põhimõtteliselt peaks see käima praegu kehtiva aktsiaseltside põhimääruse järgi). Aktsiaseltsi asutajaks peaks olema Riigivaramet. Hind, millega vara peaks väikeprivatiseerimise korral minema müüki, ei ole mitte bilansist võetud alg- ega jääkmaksumus, vaid spetsiaalsete ekspertide (atesteeritud ekspertide) määratud hind, mis peaks olema ligilähedane selle vara turuhinnaga. Kui eksperdid määravad vara alghinna, siis enampakkumise tulemusena võib see kindlasti tunduvalt muutuda. Konkursi korras on täpselt samamoodi tegemist alghinnaga, ja võrdsete äriideedega autorite korral, kui ei suudeta määrata, kelle töö on parem, on hind jälle teine tegur, mille järgi otsustatakse võitja.

Edasi § 6, kus on tegemist töölepingu probleemistikuga. Siin on välja pakutud kaks varianti. Kuid tegelikult tuleb kõne alla ka kolmas variant, see on esimese variandi modifikatsioon, kus viimane lause võiks olla näiteks selline: töölepingu lõpetamisel seotud kulud katab riik.

Nüüd väike kommentaar ka teise dokumendi kohta, mis kannab pealkirja "Ülemnõukogu otsus" ja on seotud eelmise dokumendi rakendamisega. Siin täpsustaksin, et kui Ülemnõukogu on aktsepteerinud väikeprivatiseerimise ja konkretiseerinud ka rakendamise valdkonna (teenindus, kaubandus ja ühiskondlik toitlustamine), siis on planeeritud korraldada protsess selliselt, et ettevõtete nimekirjad, privatiseerimise tähtajad ja vormi kinnitab juba vabariigi valitsus iseseisvalt. Kui Ülemnõukogu seda lubab, siis töötaks valitsus samuti välja ettepanekud katseliselt alustada mõningate suurte tööstusettevõtete privatiseerimist antud seaduse järgi, et saada kogemusi üldprivatiseerimise seadustiku väljatöötamiseks. Tänan!

Juhataja

Aitäh! Kas on küsimusi härra Kamratovile? Palun, härra Allik!

J. Allik

Lugupeetud härra ettekandja, mul on tegelikult kaks probleemi, millele tahan teie kommentaari. Esiteks tundub mulle, et kogu selles seaduseelnõus prevaleerib mõnevõrra vabariigi valitsuse osa ja kohalikele omavalitsustele on jäetud tunduvalt väiksem osa, kui neil tegelikult võiks olla. Ja siit ka küsimus konkreetselt § 7 kohta. Miks riigivara erastamisest saadav raha laekub Eesti Vabariigi Valitsuse eriarvele, mitte aga kohalikele omavalitsustele või siis vastavalt härra Otsasoni ettepanekule Eesti Panka Eesti krooni katteks? Ja teine küsimus. Kuna siin käib jutt toitlustus-, kaubandus- ja teenindusettevõtetest, siis kas te annate endale tegelikult aru, et absoluutset enamikku Eesti territooriumist see seadus ju üldse ei puuduta, sest kaubandus- ja toitlustusettevõtted kõigis maarajoonides ja rajoonilinnades, välja arvatud Rakvere, kuuluvad ETKVL-ile, mitte riigile. Seadus ei kajasta seda üldse ega saagi kajastada, sest tegemist on kooperatiivse omandiga. Kuid kas ei võiks mõelda sellele, et Ülemnõukogu kui kõrgeim seadusandlik organ tühistaks näiteks mingist tähtajast alates üürilepingud, mis kohalikud omavalitsused on võib-olla üsna pika aja peale sõlminud ETKVL-iga, s.t. et ka muud objektid võiksid rajoonides, maakondades kuuluda sel juhul erastamisele. Seni kuni neid seob aga tähtajaline üürileping, ei tule see kõne allagi. Mul on lihtsalt kartus, et ütleme Tartus, Tallinnas, Pärnus läheb see asi käima, aga maarajoonides ei aita see seadus mitte midagi edasi. Aitäh!

A. Kamratov

Vastuseks esimesele küsimusele võib öelda, et on ka vastupidiseid arvamusi. Arvatakse, et privatiseerimist peabki koordineeritult juhtima ja korraldama just vabariigi valitsus, takistamaks korrupsiooninähtusi alltasanditel. Ja ma ei ütleks, et kohalike omavalitsuste osa siin väike oleks. Juba need esialgsed läbirääkimised, mis ma mõningates rajoonides olen protsessi käivitamiseks pidanud, näitavad seda, et kõik koostöö on väga tugev. Nagu ma ette lugesin, on peaaegu kõik nende objektide tulevase saatuse võtmeküsimused kohalike omavalitsuste otsustada. Mis puudutab § 7, siis siin on selline mõttekäik. Me ei tea, kui suur on see vara, mida me suudame maha müüa, ta võib olla suurusjärgudes juba praegu erinev. Ja kui see varamass on väike, siis on laekuv tulu ka väike ning ei ole ilmselt mõttekas hakata nüüd siin diskuteerima mingisuguste protsentide üle. Välja on pakutud selline lahendus, et raha laekub vabariigi valitsuse arvele ja riigieelarve läbivaatamise käigus Ülemnõukogu

otsustab siis, kuidas seda raha kasutada. Mis puudutab nüüd teist küsimust, siis ma olen küsijaga täitsa ühel nõul. Kui me ei vaata paralleelselt seda eespool, eelmises punktis arutatud dokumenti, siis praegustes tingimustes see seadus tõesti kooperatiivse kaubanduse kohta nagu ei käi. Ilmselt tuleb siin just Ülemnõukogul leida lahendusi, sest valitsus ei ole pädev lahendama kooperasiioniliikumise niisuguseid küsimusi ja ka seda, kas haarata seda üldisesse privatiseerimisse või mitte. Üürilepingute kaudu on tõesti võimalik teatud edu saavutada, kuid see on n.-õ. sundkäik ja vist mitte eriti meeldiv teisele poolele. See on minu arvates tegelikult nagu kaubanduse kinnipanemine ja tema pigistamine.

J. Reinson

Lugupeetud istungi juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul on kaks küsimust. Esimesel küsimusel on omakorda kaks poolt. Kui ma esimesele poolele vastuse saan, siis saan küsimust edasi esitada. § 3 lg. 7 ütleb, et erastatavat vara võib käesoleva paragrahvi lg. 3 märgitud otsuse alusel müüa välisvaluutas. Kui langetatakse otsus, et võib müüa välisvaluutas, kas ma siis saan ta ka Eesti Vabariigis kehtiva vara eest osta?

A. Kamratov

See küsimus oli majanduskomisjonis arutusel ja on tehtud ettepanek see punkt välja jätta. Ilmselt on see mõistlik ettepanek. Valutamüük ei ole otstarbekas, sest valuuta võib vahetada ka kehtiva raha vastu, kuid ka kehtib kroon, siis krooni eest saab kindlasti osta. Nii et siin on ilmselt probleem teine ja seda ei pea see seadus käsitlema.

J. Reinson

Teine küsimus puudutab sedasama 6. paragrahvi. Millist varianti pooldab eelnõu esitaja?

A. Kamratov

See ei ole nüüd valitsuse arvamus, aga kui te niimoodi küsite, siis ma ütlen enda isikliku arvamuse. Mina pooldan esimest varianti, kuhu võiks ehk teha selle täienduse, mis ma siit kõnepuldist praegu maha ütlesin. Probleem on selles, et kui me nüüd riigi initsiatiivil laseme töötajad lahti, siis võivad need objektid, mida me nakkame privatiseerima, seiskuda seetõttu, et inimesed hakkavad juba tööd otsima, nad lahkuvad enne töölt, kui privatiseerimise moment kätte jõuab. Esimese variandi puhul saab riik omandiõiguse ülemineku lepingus uuele omanikule dikteerida näiteks ka seda, kui palju tal on võimalus töötajaid lahti lasta. Ja kui ta

need töötajad lahti laseb, siis võiks riik kompenseerida kulutused, mis selle likvideerimise korras vallandamisega ette tulevad.

J. Reinson

Täna! Lõpuks ma tahan juhtida tähelepanu ühele numbrilisele asjale. Otsuse projektis on kuupäev 1. oktoober, lugemiste käigus parandatakse see ehk ära.

Juhataja

Ilmselt küll. Aitäh! Ivar Raig, palun!

I. Raig

Austatud härra Kamratov, austatud rahvasaadikud! Mul on küsimusi kolm. § 3 punktis 3 on fikseeritud, et privatiseerimist hakkab läbi viima valitsuse moodustatud organ. Miks siin ei ole konkretiseeritud ja kas on veel teisi alternatiive peale Riigivaraameti? Teine küsimus on nende kahe § 6 toodud variandi kohta. Võib-olla te põhjendaksite, miks see teine variant on sees, ja tooksite esile kas siis selle puudused või tugevad küljed. Ja kolmas küsimus. § 7 on kirjas, et privatiseerimisest laekuvad vahendid lähevad valitsuse eriarvele. Millistel õiguslikel alustel saavad need varad minna valitsuse eriarvele?

A. Kamratov

Esimesele küsimusele vastuseks julgen ma öelda nii palju, et nagu te näete, on siin kuupäev 1. oktoober, ühesõnaga, see dokument esitati septembrikuus. Sel ajal ei olnud Eesti Vabariigi Valitsuse juurde moodustatud veel mingit riigivara valitsust või ametit. Ma ei ole nüüd asjaga kursis, kas pangaseaduses on vastavad täiendused ja muudatused toimunud. Seal on ka üks paragrahv, mis eeldab ilmselt enne muutmist, kui seda ei ole juba muudetud, et Riigivaraamet täielikult saaks tööle asuda.

Teiseks, miks on § 6 sees teine variant. Teine variant on seal sellepärast, et valitsuse istungil, kus seda küsimust arutati, ei jõudnud valitsuse liikmed ühisele seisukohale. Üks põhiline argument, miks ta sisse pidi jääma, oli see, et ilmselt ei ole uus omanik suuteline kohe katma neid kulutusi, mis tekivad, kui ta hakkab töötajaid vallandama ja kui ta peab neile maksma teatud aja kompensatsiooni, vallandamistoetust. Viimane küsimus käis selle kohta, miks privatiseerimisest saadav raha laekub valitsuse eriarvele. Võib-olla see ei ole § 7 nii täpselt fikseeritud, et oleks arusaadav. Mõte on selles, et vabariigi valitsus avab pangakonto, kuhu need rahad hakkavad laekuma, kuid Ülemnõukogu nende kasutamise üle otsustab

Ülemnõukogu, mitte valitsus. Majanduskomisjonil on siin veel oma alternatiivettepanek. Kuna müük võib toimuda järelmaksu korras ja olla pikaajaline, siis on raha laekumist vaja tõesti jälgida ja seda saab teha ikkagi see, kes vara müüki korraldab ja kes otsustab, mida müüa järelmaksuga.

J. Liim

Täna! Ma puudutaksin § 2 1. punkti, mis käsitleb 10 aastat Eestis elanud ja siia alaliselt sisse kirjutatud kodanikke, Eesti Vabariigis registreeritud juriidilisi isikuid. Ma mõistan, et Eesti varadele on õigus Eesti Vabariigi kodanikel ja nende järeltulijatel. Kuidas aga näeb välja see 10-aastasest elamisest tulenev õigus oludes, kus meil ei ole kodakondsusseadust? Me jagame oma varad laiali kodakondsuseta isikutele. Palun, kas te ei täpsustaks seda? Täna!

A. Kamratov

Jah, see on tõesti probleem. Kuid on olemas ka teisi riike, kus vara omandamine ei ole seotud kodakondsusega. Ja kui te nüüd vaatate immigratsiooniseaduse § 24, mis on ka Ülemnõukogus vastu võetud, siis siin on selline tekst, et kinnisvaratehinguid, välja arvatud tootmisotstarbeline ost-müük, saavad teha ainult Eesti Vabariigis alaliselt elavad isikud. Nii et siin on täpselt samamoodi kodakondsuse probleem. Me ei leidnud praegu teist lahendust, kuidas privatiseerimisprotsessi käivitada, ja seda ma püüdsin ka oma sõnavõtus kommenteerida. Ma ei oska sellele praegu midagi täpsemat lisada.

K. Koha

Ma küsiks ka § 2 kohta. Siin on kirjas, et juriidilised isikud võivad erastamisest osa võtta. Minu arusaamise järgi on tegelikult ainult kaks omanikku, üks on kodanik, see on füüsiline isik, teine on riik. Teised omanikud tulenevad sellest. Ma mõtlen juriidilisi isikuid ja munitsipaalvaraomanikke. Tähendab, me peaksime selle seadusest välja võtma. Ma ei saa aru, mispärast see siiski sees on, sest me loome tegelikult pseudoomanduse, eraisikute privatiseerimist nii ei saagi õieti olla. Aitäh!

A. Kamratov

Jaa, siin on probleem olemas. Lugemiste käigus tuleb seda täpsustada.

V. Menšikov

Lugupeetud ettekandja, mul on teile kaks küsimust. Tahaks saada konkreetsemat vastust, kui te siiani olete andnud § 2 punktile 1. Miks 10 aastat, mitte 5, 15 või 20, milline on just 10 aasta põhjendus? Teine küsimus. § 3 punkti 6 teises lõigus on öeldud, et 1/3 erastatavate ettevõtete aktsiatest võidakse müüa erastatavate ettevõtete töötajale. Miks 1/3, mitte aga 51% või 43%? Tänan!

A. Kamratov

Miks just 10 aasta, see on tõesti omaette probleem ja ma ei oskagi anda praegu konkreetsemat vastust. Selle arvu taga on ka mõned arvutused, kuid kahjuks ei ole mul neid kaasas. Nimelt on asja mõte siin selles, et 10 aasta jooksul, on põhimõtteliselt võimalik luua keskmise palga alusel teatud varanduse osa, mida nagu riik oleks ebaõigete jaotussuhete tõttu omastanud, ühesõnaga seetõttu, et meie palk on olnud väiksem. See suurusjärg on praegu umbes 10 000–20 000 rubla piiri peale. On arvestatud, et me oleme tegelikult välja teenitud töötasust valede jaotussuhete tõttu kätte saanud poole. Kas siin peaks olema mingisugune teine number, selle ma jätaksin Ülemnõukogu otsustada.

Teine küsimus, miks üks kolmandik aktsiaid oma töötajatele. Müüdavate aktsiate hulk ei tohiks ületada poolt, ühte kahendikku nimelt seetõttu, et ainult oma töötajad ei saaks otsustada selle vara kasutamise üle. Näiteks Poolas on samuti fikseeritud üks kolmandik. Nii et siin on eeskätt tuginetud teiste kogemustele, arvestades seda, et oma töötajate osatähtsus peaks olema kindlasti alla poole.

Juhataja

Aitäh, härra Kamratov! Kõik küsijad on saanud vastuse. Vabandust, ma ei märganud, härra Veetõusme, palun!

A. Veetõusme

Lugupeetud proua Lauristin, vastavalt reglemendile on majanduskomisjonil õigus kaasettekandeks ja ma paluksin 5 minutit!

Juhataja

Jaa, loomulikult, palun!

A. Veetõusme

Lugupeetud proua Lauristin ja head kolleegid! Kõigepealt võib vastata ka härra Savisaare hommikusele küsimusele, miks seda ei ole enne päevakorda võetud. Lihtsalt sellel põhjusel, et on olemas Ülemnõukogu Presiidiumi otsus arutada seda küsimust pärast omandireformi. Kuna me täna alustasime omandireformiga, siis nagu näete, me alustasime kohe ka väikeprivatiseerimisega. Majanduskomisjon arutas seda projekti ühel korral koos õiguskomisjoniga ja ka eraldi. Meil on märkused, mida palume valitsusel arvestada. Oleks hea, kui teisipäevaks, mil on majanduskomisjoni järjekordne istung, oleks võimaluse piires neid arvestades koostatud uus tekst, mida võiks arutada koos. Kõigepealt keskkonnakomisjoni ettepanek asendada § 3.1. sõnad "muude normatiivaktidega" sõnadega "Eesti Vabariigi seadustega". Ma arvan, et see on täiesti vastuvõetav. Meie arvates on § 3 puhul küsimus veel seal, kus on öeldud, et nendele kodanikele, kelle vara riigistati pärast 16. juunit. Kui see vara tekkis pärast 16. juunit ja riigistati ka pärast 16. juunit, kas see läheb siis siia teise punkti alla? Tänaõhtest sõnavõttudest te nägite, et § 2 tekitanud väga palju küsimusi, ja seepärast on meil valitsusele ettepanek seda vastavalt nendele märkustele redigeerida. Peale selle on majanduskomisjon seisukohal, et siin peaksid olema ikkagi ainult kodanikud, füüsilised isikud, jätaksime esialgu juriidilised isikud välja. § 2.2. juures pooldame, et mitte iga konkreetse vara puhul ei otsusta vabariigi valitsus, vaid see sätestatakse vastava seadusandliku aktiga.

§ 3.2. puhul on ettepanek välja jätta ja panna 3.3. juurde, et erastamist korraldab konkreetne amet, näiteks Riigivaraamet koos kohalike organitega. Nii tooksime välja kohalikud organid, see käis ka täna siit läbi. Nagu härra Kamratov juba ütles, § 3 lõige 7 juures pooldame, et valuuta eest ostmise jääks välja.

Mis puutub § 6 esimesse ja teise varianti, siis majanduskomisjon pooldas teist varianti. Kuuldes tänaseid argumente, ma arvan, et võib-olla valitsus teeb esimese ja teise variandi sünteesi ja siis me saame vastuvõetava variandi.

§ 7 – meie ettepanek on luua vastav fond, et raha laekuks fondi erikontole. Küsimus on selles, kas see on arengu- või innovatsioonifond. On tehtud ka ettepanek nimetada seda reservfondiks, kusjuures seda ei peaks siis kasutama enne, kui on otsustatud osakute küsimus. See tähendab, et kui täna ostab inimene oma raha eest selle vara, et siis hiljem on võimalus seda talle osakutena tagastada. Ma arvan, et otsuse projekt tuleks valitsusel ümber teha, kusjuures on järgmised ettepanekud.

1. punktile lisada uus lõik, et Eesti Vabariigi Valitsusel tagada nimetatud seaduse rakendamine vastavuses omandireformi aluste seaduses lisanduvate põhimõtetega. See on see, mida just enne arutasime.

3. punkti tuua neljas alalõik, kus on öeldud, et Eesti Vabariigi Valitsusel korraldada nende töötajate ümberõpe, kes kaotavad töökoha seoses privatiseerimisega. Sõnastada võib paremini, aga mõte on see. Seejärel lisada veel kaks punkti, et Eesti valitsusel ja Eesti Pangal töötada välja selle arengu-, reserv- või erastamisfondi põhimäärus, kus siis tuleks välja ka nende kasutamine. Ja tänast seisukohta arvestades peaks võib-olla otsusesse panema tõepoolest sellise punkti, et anda maakondadele teatud tingimustel õigus lepingud ennetähtaegselt lõpetada. Seda võiks täiesti mõelda. Aitäh!

Juhataja

Aitäh, härra Veetõusme! Küsimusi härra Veetõusmele ei ole. Nüüd võime panna hääletusele siis esimese lugemise lõpetamise. Lugupeetud saadikud, kes on selle poolt, et lugeda lõppenuks nimetatud seaduseelnõu esimene lugemine? Palun hääletada! Selle poolt on 55 saadikut, vastu ei olda, 1 on erapooletu. Seaduseelnõu esimene lugemine on lõppenud. Nüüd on veel saadik Jõerüüdil ettepanek, et selle eelnõu üheks nii-öelda juhtivaks komisjoniks oleks teisel lugemisel ka omandi- ja maareformi ajutine komisjon. Ma arvan, et meil ei ole tarvis teha selle kohta eraldi otsust, sest komisjoni kompetentsi kuuluvad kõik sedalaadi küsimused, aga võtame siis arvesse, et teisel lugemisel kuulame ära ka selle komisjoni seisukoha. Kas härra Fjuk soovib sõna? Palun!

I. Fjuk

Ma sain aru, et päevakorrapunkt on lõppenud, ja tahtsin selgitust meile välja jagatud riigiõiguse aluste projekti kohta. Sellel on märge, et arvamused ja selgitused tuleb esitada 5. novembriks. Järgmine nädal on meil töövaba. Võib-olla tuleks panna mingi uus kuupäev, praegune on lihtsalt ebareaalne.

Juhataja

Lugupeetud saadikud, kui projekt on välja jagatud, siis on kõigil saadikutel võimalik tema kohta kirjalikult arvamust avaldada nende arvamuste kogumist või alustada 5. novembril. Aga ma usun täiesti, et see ei saa olla lõpptähtaeg, sest saadikufraktsioonid ja komisjonid peavad seda arutama. Nii et järgmisel istungjärgul täpsustame seda kuupäeva. Ei juhtu midagi, kui

fraktsioonid tulevad kokku järgmise istungjärgu jooksul, arutavad ja annavad oma arvamuse. Härra Junti.

A. Junti

Lugupeetud kolleegid, eriti omandireformi komisjoni kuulujad. Seoses viimati kõlanud repliigiga ma teadustan kõigile, et 5-ndal kellil 14 on komisjoni järjekordne töökoosolek. Kõik komisjoni liikmed peaksid eriti põhjalikult tutvuma meie viimati käsitletud seaduseelnõuga, et me saaksime oma seisukoha kujundada. Aitäh!

Juhataja

Lugupeetud saadikud, vaatame nüüd korraks meie päevakorra üle. Mida me jõudsime ja mida ei jõudnud. Kõigepealt ma tahaksin informeerida, et on kiri seoses siin juba kõne all olnud uue otsuseprojektiga selle järelepärimise või arupärimise küsimuses. Härra Leisson palub informeerida saadikuid sellest, et on võtnud tagasi muudatusettepaneku esimese punkti kohta. Päevakorras olid represseeritutele vara tagastamisel tekkinud probleemid. Meil oli kaks projekti, härra Kama projekt ja presiidiumi projekt, mis kumbki aga ei ole täiuslikud. Kuna me ei jõudnud seda arutada, pean informeerima, et härra Kama ja selle küsimusega tegeleva valitsuskomisjoni sekretär, kes viibis kogu aeg istungil ja ootas sõnajärge, on vahepeal omavahel konsulteerinud ja on lootust, et järgmisel istungjärgul on meil uus, sünteesprojekt, mida saame siis arutada otsuse vastuvõtmiseks. Praegu ei ole see projekt otsuse vastuvõtmiseks veel küps.

Nüüd on meil vastu võtmata täiendus reglemendile. Selle on esitanud reglemendi töögrupp ja teile on ta välja jagatud § 7 kohta, mis puudutab päevakorda võtmist. Et päevakorda võtmise probleemid on meil väga valusad, siis on mul teile, lugupeetud saadikud, küsimus, kas te olete veel täna valmis seda arutama, et järgmiseks istungjärguks oleks asi meil klaaritud? Millised on teie seisukohad? Palun, härra Hallaste!

I. Hallaste

Lugupeetud eesistuja! Reglemendiparandused on väga tõsised asjad, need nõuavad veel kindlasti arutamist ja peale selle on meil reglemendi järgi vaja 53 häält. Täna ei ole meil mõtet hääletada, seda tuleks teha esmaspäeval. Ma juhin tähelepanu, et lisaks sellele reglemendiparandusele, mida teie mainisite, on saadikutele laiali jagatud veel kristlik-demokraatliku saadikurühma tehtud reglemendiparandus § 11 kohta. Ka see vajab arutamist.

Ja kõige mõistlikum on lähtuda reglemendi sellest punktist, mis ütleb, et lõpuni arutamata küsimused kanduvad edasi järgmise istungjärgu päevakorda, selle algusesse näiteks. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Ma leian ka, et füüsiliselt ei ole reglemendiparandusi võimalik vastu võtta, meil puudub selleks vajalik saadikute enamus. Me peaksime olema täielikult üksmeelsed, mida on selles küsimuses raske oletada. Sellega on 20. istungjärk lõppenud. Tuletan siis meelde, et 5. novembril kell 12 koguneme kõik siia saali kõigi fraktsioonide ühisdiskussioonile, mis puudutab peaministri tänaseid küsimusi, valitsuse ja Ülemnõukogu koostööd, Ülemnõukogu töökorraldust ja päevakorras olevate küsimuste prioriteetsust. Tänan teid, kohtumiseni!